

วารสารจีนวิทยา

Journal of Sinology

Vol. 2 August, 2008

ปีที่ 2 สิงหาคม 2551

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (peer review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความเป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจส่งชื่อวารสารหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุต อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 0-5391-7093

หรือ

หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

127 อาคารปัญญาภูมิ ชั้น 7 ถนนสาทรใต้

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 0-2679-0038-9

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.ประพนธ์ มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ดันเสียงสม

ดร.นิตย์ บุญรัตนเนตร

ดร.ปราณี ไชยจิตสัมพันธ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

น.ส. ชญันัฐ ศรีเจริญเรือง

นาย สมรรถมน สุทธานนท์กุล

ศิลปกรรม

แผนกออกแบบ

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการซึ่งทันต่อสมัย สามารถจุลประภาสให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธรจัดพิมพ์ขึ้นนี้เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของศูนย์ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษาค้นคว้าของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจการศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ 2 ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์คณะวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีนสองท่าน คือ ศาสตราจารย์ถู่ เจียนหมิง และศาสตราจารย์หม่า เจิน ซึ่งมีชื่อเสียงมากในประเทศจีน และไม่มีใครในสาขาภาษาจีนไม่ว่าจะในสถาบันการศึกษาของประเทศใดที่จะไม่รู้จักท่าน ทั้งสองท่านได้กรุณามอบบทความให้แก่บรรณาธิการเพื่อนำมาตีพิมพ์ในวารสารจีนวิทยา บทความของศาสตราจารย์ถู่ เจียนหมิง คือ “认知语言学的一个分支理论——构式语法理论” ซึ่งกล่าวถึงเรื่องไวยากรณ์โครงสร้างส่วนบทความของศาสตราจารย์หม่า เจิน คือ “要充分注意虚词使用的语义背景”

ซึ่งเน้นย้ำว่าการศึกษาเรื่องคำไม่แท้หรือ function words นั้น ผู้ศึกษาต้องใส่ใจในบริบทของอรรถศาสตร์ด้วย

ศาสตราจารย์ชีว ชูหลุน แห่งคณะวิชาภาษาเอเชียแอฟริกัน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสนใจและตั้งใจจะแปลเรื่องความรักในหอแดง ได้ส่งบทความ “แนวคิดหลักอมตะวรรณคดีจีน ความฝันในหอแดง” มาให้ บทความนี้นำเสนอแนวคิดซึ่งนักวิชาการที่ลือนามในเรื่อง “หงโหลววิथा” 5 ท่านได้ศึกษาวิเคราะห์ไว้เกี่ยวกับวรรณคดีชิ้นเอกนี้

บทความที่ 4 คือ “น้ำ ในสำนวนจีน” ซึ่งได้ยกสำนวนภาษาจีนที่มีคำว่า “น้ำ” มาอธิบายจำนวน 60 สำนวน ผู้อ่านจะเห็นว่าชาวจีนมีความคิดและความเปรียบเกี่ยวกับน้ำที่บางครั้งก็คล้ายกับของไทย บางครั้งก็แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม ความเชื่อและวิถีชีวิต เป็นต้น บทความที่วิจัยเรื่องสำนวนจีนอีกบทความหนึ่งคือ “การศึกษาและออกแบบการสอนสำนวนจีนที่ใช้โดยทั่วไปจากคลังข้อมูลภาษา: กรณีศึกษาของนักศึกษาไทย” โดยนำสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงสุดจากคลังข้อมูลภาษาจำนวน 100 สำนวนมาศึกษาถึงหน้าที่ทางไวยากรณ์ และความหมายเชิงอรรถศาสตร์เพื่อใช้ประกอบการออกแบบการสอน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในงานเขียนภาษาจีนของตนได้

บทความที่ศึกษาวิจัยด้านการแปลจีน-ไทย มี 3 บทความ คือ “การศึกษาเปรียบเทียบบทแปล หลินยฺหฺวี สองสำนวน” “ปัญหาและแนวทางแก้ไขการแปลกรณีศึกษาด้านการทูตเรื่อง นายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955” และ “การวิจารณ์เปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 ฉบับภาษาไทยสองฉบับ” บทความแรกเป็นการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบสำนวนแปลสองสำนวนที่แปลจาก เรื่อง Confucian Analects ซึ่งเป็นปรัชญาคำสอนของขงจื้อ บทความถัดมาเป็นการศึกษาถึงปัญหาในการแปลบทความที่เป็นกรณีศึกษา

ทางการทูต พร้อมกับเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่น่าสนใจ ส่วนอีกบทความหนึ่งเป็นการวิจารณ์เปรียบเทียบงานแปลวรรณกรรมจีนเอกของหลู่ซุวี่น ผู้อ่านจะเห็นการศึกษางานแปลที่หลากหลาย และสามารถนำแนวทางการแปลในงานเหล่านี้ไปพิจารณาและประยุกต์ใช้ในการแปลงานลักษณะต่างๆ ดังกล่าวได้

“การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกับคำภาษาไทย ในลักษณะเดียวกัน” เป็นบทความที่ศึกษาวิเคราะห์ด้านภาษาซึ่งนอกจากจะศึกษาเปรียบเทียบว่าคำวิเศษณ์ในภาษาจีนสองคำนี้ตรงกับคำใดในภาษาไทยแล้ว ยังได้เสนอการจัดลำดับก่อน-หลังในการสอนคำทั้งสองบนพื้นฐานของความถี่ในการใช้ที่ไม่ถูกต้องของนิสิตนักศึกษาไทยจากสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีบทความ “เปรียบเทียบแนวคิดกับการเกิดและการตายของจีนและไทย” ซึ่งเปรียบเทียบให้เห็นถึงเรื่องการเกิดและการตายในแนวคิดของชาวจีนและชาวไทยที่มีความคล้ายคลึงและความแตกต่างในด้านศาสนา ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และทัศนคติต่อชีวิตตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับการเกิดการตาย

ในวารสารจีนวิทยา ฉบับนี้ยังมีบทความที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “สัญลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของโรงอุปรากรจีนสามชั้น Pleasant Sound Pavilion” ในพระราชวังโบราณกรุงปักกิ่ง บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งที่ปรากฏเด่นชัดและที่แฝงอยู่ในสถาปัตยกรรมในโรงอุปรากรจีนนี้อย่างละเอียด พร้อมรูปประกอบที่ผู้วิจัยไปถ่ายด้วยตนเองที่โรงอุปรากรในสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งนี้

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	i-iii
认知语言学的一个分支理论-- 构式语法理论 陆俭明	1
要充分注意虚词使用的语义背影 马真	28
แนวคิดหลักอมตะวรรณคดีจีน ความผันในหอแดง ชีว ชูหลุน	50
“น้ำ” ในสำนวนจีน ประพิณ มโนชัยวิบูลย์	61
การศึกษาและออกแบบการสอนสำนวนจีนที่ใช้โดยทั่วไป จากคลังข้อมูลภาษา กรณีศึกษาของนักศึกษาไทย ธีรวัฒน์ ธีรพจน์	82
การศึกษาเปรียบเทียบบทแปล “หลุนยฺหฺวี่” สองสำนวน Bai Chun	117
ปัญหาและแนวทางแก้ไขการแปลกรณีศึกษาด้านการทูต เรื่อง “นายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955” ปริยา ชื่นชูเวส	130

การวิจารณ์เปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 ฉบับภาษาไทยสองฉบับ พรณทิพา อัสวเทพอุทัย	155
การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลาง กับคำภาษาไทยในลักษณะเดียวกัน จรัญญา วิชัยประเสริฐศรี	173
เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย หาญ ชี	217
ARCHITECTURAL SYMBOLS OF CHINESE THREE – TIERED STAGE PLEASANT SOUND PAVILION Sasiporn Petcharapiruch	230
บทวิจารณ์ ปฤณดา ม.วิบูลย์	249

认知语言学的一个分支理论

——构式语法理论

陆俭明¹

提要

本文首先介绍了构式语法（**construction grammar**）的基本观点，接着以现代汉语存在句为例进一步说明如何理解构式语法理论，然后以实例说明构式语法理论的学术价值，以及在汉语教学中的用处。

关键词 构式 构式语法理论 汉语教学

一 构式语法理论的基本观点

构式语法（**construction grammar**）理论，是认知语言学的一个新的分支理论。

语言研究是要不断解决“是什么？”、“为什么？”、“怎么论证？”等问题。语言研究就是在不断解决上述问题的过程中不断向前推进。而语言研究的推进，有赖于两个方面，一是不断挖掘语言事实，二是不断更新研究分析的理论方法。这两方

¹ Professor, Chinese Department, Peking University, People's Republic of China

面缺一不可。不断挖掘和发现新的语言事实，这是永恒的研究课题，也是语言研究的基础性工作；不断吸收和更新研究的理论与方法，这是一个学科得以建立和发展的关键，真从语言研究的角度说，对语言的考察和描写固然重要，但它毕竟只是研究的基础，还未达到真正意义上的科学研究。真正意义上的科学研究，必须对考察、描写所得的语言事实及其规律作出科学的解释，并进一步从中总结出具有解释力的原则，而且升华为理论，用这些原则、理论来解释更多的语言事实。

就汉语语法研究的分析理论和方法来说，自上个世纪 50 年代以来，新的分析理论与方法不断涌现与运用。构式语法理论作为一种新的语言研究方法，它是在上个世纪 80 年代后期逐渐兴起、90 年代后开始运用的。代表作是 Goldberg, Adele E. (古尔德伯格): *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure* (上海大学吴海波译《构式：论元结构的构式语法研究》，北京大学出版社，2007；也有人译成“构式：近乎论元结构的构式语法”)。

大家知道，词，任何一个词，都是有形式，有意义。构式语法理论认为，通常所说的句法格式也跟词一样，有形式，有意义。“构式本身也具有意义”，不同的构式有不同的构式意义；任何一个构式都是形式和意义的对应体；而构式所表示的意义没法从构式的组成成分、构式内部的构造规则和已有的构式所推知。这是构式语法理论最基本的观点。这集中体现在下面这句话上：

C is a CONSTRUCTION iff_{def} C is a form-meaning pair

$\langle F_i, S_i \rangle$ such that

some aspect of F_i or some aspect S_i is not strictly predictable from C's component parts or from other previously established constructions.

(Goldberg 1995, P.4)

[假如说, C 是一个独立的构式, 当且仅当 C 是一个形式 (F_i) 和意义 (S_i) 的对应体, 而无论是形式或意义的某些特征, 都不能完全从 C 这个构式的组成成分或另外的先前已有的构式推知。]

因此, 要对一个构式进行解读, 仅仅对“与构式有关的动词意义的解读是远远不够的”, “需要参照与词条相联的框架语义知识”。(Goldberg 1995, 1.1, 1.2, 2.2)

Goldberg, 现任普林斯顿大学语言学系教授, 是一位年轻的女学者。她于 1992 年获得加州大学伯克利分校语言学博士学位, 师从著名认知语言学家 Lakoff 教授。同时, 这种语法理论与菲尔墨 (Fillmore) 的“框架语义学” (Frame Semantics) 具有内在的联系。大家都知道, 菲尔墨在上个世纪 60 年代提出了“格”语法。格语法不仅揭示了与动词相关的“格”范畴, 更值得注意的是, 它在某种程度上揭示了人类的心理现实, 可以较好地说明语言的表层形式与深层语义之间的联系, 因此受到了多方面的注意。特别在自然语言处理领域, 不少语言模型直

接或间接地受到格语法的影响。然而格语法理论,只是揭示了低层次的语义关系,即动词和相关名词之间的语义关系,不能用来解释高层次的语义关系,即整个句法格式表示的语法意义。因此正如朱德熙先生(1986)所指出的:“格语法理论的致命弱点就在于企图凭借为数有限的几种低层次上的语义关系来解释全部句法现象,这显然是不可能的。”这一点菲尔墨自己也逐渐注意到了,而且他意识到场景对句子语义的影响,而研究分析这种影响不能光靠对词语的句法功能和词语间语义关系的简单分析以及通过简单的逻辑推理来达到,而应该通过对语义“框架”的描述来达到。因此从 70 年代中期以后他就致力于框架语义的研究,从而建立了“框架语义学”。框架语义学旨在研究、揭示话语是如何通过包含在话语里的词语及时、有效地获得话语“整体的语义理解和描写”。这种理论高度关注词汇意义与语法模式之间关系,认为词语意义的描述必须与语义框架相联系,由此才能探求获知“词语的意义在语言中存在、在话语中使用”的背景和动因,并为语义的结构描述与表征提供一个思路与途径。(Fillmore 1976, 1982) 目前大家所理解的构式语法 (construction grammar), 说实在的最早还是菲尔墨提出来的 (Fillmore 1988, 1990), 可以说菲尔墨的框架语义学直接影响着构式语法理论的产生与发展。

构式语法理论是在批判转换生成语法理论的基础上产生、发展起来的。大家知道, Chomsky 的转换生成语法理论,强调语法的天赋性和自主性,并把以某个动词为核心所形成的一

切动词性结构都看作是该动词的论元结构通过移位、省略或整合而派生的形式。构式语法理论不同意这些观点。构式语法理论承认语言中一个个结构是生成的，但不认为是转换来的。各个语法结构有自己独特的语法意义，而这种独特的语法意义没法从其构成成分和已知的结构所推知。不难发现，构式语法理论符合心理学和认知科学“整体大于部分之和”的完形(gestalt)原理。

构式语法理论一面世，很快引起语言学界的瞩目。目前已经成为国际语言学领域的研究热点之一。从 2001 年至今，专门关于构式语法的国际学术研讨会已举行了 4 次，分别在美国加州伯克莱(2001.4)、芬兰赫尔辛基(2002.9)、法国马赛(2004.7)和日本东京(2006.9)。现在，内部已经形成四个不同的支派：

- 一派是以 Goldberg, A. E. 和他的老师 Lakoff, G. 为代表；
- 一派是以 Fillmore, C. J. 和 Key, P. 为代表；
- 一派是以 Croft, W. 和 Taylor, J.R. 为代表；
- 一派是以 Langacker, R.W. 为代表。

后两派被称为极端派。Fillmore 一派实际可以说是开创者，不过理论的进一步阐述是 Goldberg，所以一般以 Goldberg 的理论为构式语法理论的代表。

构式语法理论近年来也受到国内学者的极大关注，先后已有不少学者或介绍其理论，或运用该理论尝试解释现代汉语的一些语言现象，或对该理论加以评论。(张伯江 1999, 2000; 沈

家煊 2000a, 2000b; 董燕萍、梁君英 2002, 2004; 纪云霞、林书武 2002; 徐盛桓 2003; 陆俭明 2004a, 2004b; 袁毓林 2004; 王 黎 2004, 2005; 刘丹青 2005; 王寅 2006)

二 如何具体理解构式语法理论?

到底如何理解构式语法理论? 不妨先举一个实例。现代汉语里有这样一种存在句式, 格式是:

$NP_L + V + \text{着} + NP$

例如:

- (1) a) 台上坐着主席团
 门口站着许多孩子
 床上躺着病人
 b) 墙上挂着画
 花瓶里插着腊梅花
 门上贴着对联

例 (1a) 宾语所指是谓语动词的施事 (即动作作者), 例 (1b) 宾语所指是谓语动词的受事 (即受支配者)。对于这类存在句, 国内外研究汉语语法的学者已经发表、出版许多论著。但是, 如果站在当代语言学的认识高度, 汉语中这种存在句仍有许多问题需要我们去作进一步的思考和解释。

第一个问题, 根据配价理论, 根据 Chomsky 转换生成语法的论元结构理论, 动词的施事按理应出现在动词前, 为什

么例(1a)里动词的施事却跑到动词后面去了?

第二个问题,例(1b)里的动词是二元动词,其受事论元在动词后作宾语,但是,为什么动词的施事论元没有出现,而且在实际话语中也不能出现?

第三个问题,语言事实告诉我们,假如同为述宾结构,如果宾语的语义角色不同,所表示的语法意义就会有差异。例如:

- (2) a. 吃苹果 [宾语为受事]
- b. 吃大腕 [宾语为工具]
- c. 吃食堂 [宾语为处所,一说方式]
- d. 吃环境 [宾语为目的]
- e. 吃父母 [宾语为凭借]

例(2) a-e 的语法意义各异。可是,为什么在存在句里宾语的语义角色明明不一样(一为施事,一为受事),而所表示的语法意义却一样,都表示存在,表静态?

有人运用转换生成语法学理论从句式变异或动词变形的角度给以解释,如潘海华(1997)、顾阳(1999)他们说,因为句子头上有个处所短语,这就抑制了动词的施事成分,致使一元动词的施事跑到动词后面去了,而二元动词的施事成分就不在句中出现了;又说,例(2)的动词已经由一元动词函变为二元动词了。这些说法都缺乏说服力,因为下面的句子头上也有处所成分,为什么可以不出施事成分呢?请看:

- (3) a. 那屋子里确实见过一只老鼠。
- b. 那屋子里我确实见过一只老鼠。

再说，他们也没有能回答上面提出的第三个问题。

上个世纪80年代后期生成语法学提出“轻动词(light verb)理论”。“轻动词”是一种假设的词，类似于音韵学里“零声母”的假设，是指有语义内容而无语音形式的动词，这种轻动词的特点是必须依附在一个实义动词身上。因此乔姆斯基称它为“起着引导动词语作用的动词”。(Chomsky 1995: “v is a light verb that introduces verbal phrases.”) 这种理论可以较好地回答、解释不少语法现象。蔡维天(2005)认为，对于上述第一、第二这两个问题就可以用轻动词理论作出回答，上面表示存在的例(1a)里的“台上坐着主席团”，其生成过程可以解释为(v代表轻动词)：

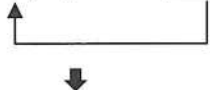
(4) 台上 $v_{[存在]}$ 主席团 坐着

台上坐着_j v 主席团 t_j

余者类推；例(1b)里的“墙上挂着画”，其生成过程可以解释为：

(5) 墙上 $v_{[存在]}$ 一幅画 挂着

墙上挂着_j v 一幅画 t_j

但是，轻动词理论也并不能对前面提出的第三个问题作出回答。

如今，用 Goldberg 构式语法理论可以作出很好的解释。

(1) ——无论是例 (1a) 还是例 (1b)，体现的是一种存在构式，其语法意义是“表示存在，表静态”。这种存在构式是由三部分组成：存在物、存在处所、存在方式。如果说话者要以存在处所为话题，在现代汉语中，就让表示存在处所的词语居于句首，让表示存在方式的词语居中，让表示存在物的词语殿后。如：

(6) 台上坐着主席团

(7) 墙上挂着画

如果说话者要以存在物为话题，在现代汉语中，就让表示存在物的词语居于句首，让表示存在方式的词语居中，让表示存在处所的词语殿后。如：

(8) 主席团坐在台上

(9) 画挂在墙上

至于“施事——动作”、“动作——受事”这种语义关系，在这种存在句中只是潜在的，换句话说，在“存在构式”里不凸现这种“施事——动作”、“动作——受事”语义关系。

构式语法的核心观念，即构式能表示独立的语法意义，说实在的，我们的前辈早就有了，而且作了很好的观察。王力先生（1943-1944）早在上个世纪 40 年代将“把”字句称为“处置式”，认为该句式“表示处置”，这实际说的就是“NP_[施事]+把+NP_[受事]+VP”这一“把”字句式的语法意义。朱德熙先生（1981）认为“NP_L+V+着+NP”是个歧义句式，可以分化为 C₁ 和 C₂ 两

式:

C₁ 式(如“台上放着鲜花”)表示存在,表静态,着眼于空间;

C₂ 式(如“台上唱着京戏”)表示活动,表动态,着眼于时间。

这实际也就指出了“NP_L+V+着+NP”是代表不同句式,而各个句式各自表示不同的语法意义。遗憾的是,王力先生和朱德熙先生都没有能将自己所观察到的现象以及已经具有的观念去作理论上的思考,最后升华为理论。而 Fillmore、Kay 和 Goldberg 等人在前人研究的基础上,将此总结为“构式语法”理论。这无疑是一种贡献。

三 构式语法的学术价值

那么“构式语法”理论到底有什么贡献呢?应该说“构式语法”理论是有重要学术价值的。它的学术价值在于:

第一,可以避免将句式的语法意义误归到句中某个词头上。这是学界常犯的错误。如,前两年新出版的《现代汉语规范词典》,将“一年两次”、“一人两块钱”里的“一”看作代词,注释为“每;各”。这其实是将由两个数量结构所形成的对应格式的语法意义归到格式中的词语“一”头上了。因为,由两个数量结构所形成的对应格式都有“每;各”的意思,如“三个人一组”、“两年一次”,也有“每/各”的意思。

再如，长期来不少学者认为“他吃了一个面包，我也吃了一个面包”这个复句里的“也”表示并列关系。这个复句里的“也”真是表示并列关系吗？实际并不是这样。这个复句里的“也”还是只“表示类同”。马真（1982）对此进行了非常有力的论证。她先后举了这样三组句子：

(10) a.他吃了一个面包，我也吃了一个面包。

b.他吃了一个面包，我吃了一个面包。

(11) a.他是英国人，我是中国人。

b.*他是英国人，我也是中国人。

(12) a.“你们考了多少分？”

“他只考了六十分，我只考了六十三分。”

b.“你们考得好吗？”

“他只考了六十分，我也只考了六十三分。”

例（10）b句没有用“也”，也是表示并列关系，a句用“也”只是为了强调说明后者与前者类同。例（11）a句虽是并列复句，可是前后分句无类同之处，所以不能用“也”，b句用了“也”，反成了病句。例（12）a句和b句的答话都是并列复句，内容基本一样，可是按a句的问话，只需将“他”和“我”的考分说出来就是了，无需强调二者的类同，所以a句答话没用“也”；而b句，按其问话意思，是要知道“你们”两个人的考试成绩好不好，实际情况是两个人的成绩都不怎么样，

所以答话里用了“也”，以说明“我”和“他”情况类同，都不怎么样。

“并列”的语法意义，实际是句式本身所表示的语法意义，并非“并”所表示的。将并列复句里的“也”分析为表示“并列”的语法意义，实际就是将句式的意义强加到句子里的“也”的头上了。

第二，有助于我们说明语言中各种不同句式产生的原因与理据。先请看实例：

(13) a. 弟弟打破了我的杯子。

b. 弟弟把我的杯子打破了。

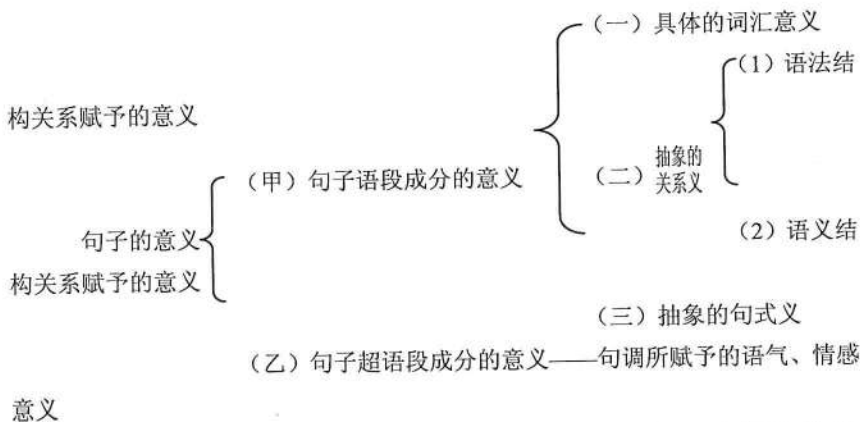
c. 我的杯子被弟弟打破了。

d. 我的杯子弟弟给打破了。

.....

b、c、d 各句跟 a 句基本意思一样，各个句内实词之间语义结构关系一样，那为什么有了 a 句还要 b、c、d 等句式呢？过去的回答就一句话“为了满足表达的需要”。为什么变了一下说法就能满足表达的不同需要呢？过去就没有注意去研究这个问题。如今我们就明白，由于各个句式，也就是我们现在所说的各个不同的构式，本身都能表示特定的语法意义，所以为了表达的细腻，人们在交际过程中就不断创造新的表达格式，来满足表达的需要。这就将不同句法格式产生的理据说清楚了。

第三，有助于探索影响句子意思的因素和句子意思的组成。整个句子意思的组成可以描写如下：(陆俭明 1987, 2004b)

第四，更重要的一个方面，那就是这种理论可以帮助我们解释一些先前不好解释、或先前想不到去解释的语法现象，将扩大我们语法研究的视野，同时将引起我们对以往语言理论的新的反思和思考，从而有助于人们把语言研究引向深入。这里不妨举两个实例。请先比较下列三组例子：

(14) a. 张三_[施事]打了办事员_[受事]。 ——“施—动—受”

b. 办事员_[施事]打了张三_[受事]。 ——“施—动—受”

(15) a. 张三_[施事]吃了一锅饭_[受事]。 ——“施—动—受”

b. *一锅饭_[施事]吃了张三_[受事]。 ——“受—动—施”

(16) a. 十个人_[施事]吃了一锅饭_[受事]。 ——“施—动—受”

b. 一锅饭_[施事]吃了十个人_[受事]。 ——“受—动—施”

怎么解释这种现象？

有人（蔡维天 2005，余祥越、黎金娥 2006）也尝试用前面说到的轻动词理论来加以解释。按照（蔡维天 2005）的看法，例（14）—（16）分别所用的轻动词不一样——例（14）a、b 句和例（15）a 句、例（16）a 句，轻动词是“做”（DO），而例（16）b 句轻动词是“供用/够”，即：

（16）b. 一锅饭_[受事]吃了_j v 十个人_[施事] t_j。

（16'）b. 一锅饭_[受事] v_[供/够] 十个人_[施事]吃了。

这看来是解决问题了，其实没有。

第一，例（16）a、b 句，即：

（16）a. 十个人_[施事]吃了一锅饭_[受事]。

b. 一锅饭_[受事]吃了十个人_[施事]。

表面看，似乎语义配置不一样，a 句是“施—动—受”，b 句是“受—动—施”；其实例（16）a、b 句不属于事件结构（或称“动作结构”）。张旺熹（1999）也曾指出，这里的动词已经没有动作性，这种句子具有“非动态性”的特点。从构式语法理论的角度看，这属于“数量关系构式”，具体说，是一个“容纳量与被容纳量的数量关系构式”，这种构式的语义配置是：

“容纳量—容纳方式—被容纳量”

主宾换位后，不改变其“容纳量—容纳方式—被容纳量”这一语义配置关系。例（16）a 句，“十个人”是容纳量，“一锅饭”是

被容纳量，“吃了”是容纳方式；b句，“一锅饭”是容纳量，“十个人”是被容纳量，“吃了”是容纳方式。这一点从它们表可能的否定式可以看得更清楚：

(17) a. 十个人吃不了一锅饭。

b. 一锅饭吃不了十个人。

例(17) a句是说，十个人的饭量容纳不了一锅饭的饭量（那锅饭的量小，或者说那十个人的饭量小）；a句主宾对调后的b句是说一锅饭的饭量容纳不了十个人的饭量（那十个人的饭量大，或者说那锅饭的量小）。显然，主宾对调前、主宾对调后，说的都是前边那个量容纳不了后面那个量。这种构式里的主语成分都表示容纳量，宾语成分都表示被容纳量。不同的只是，在a句“十个人”表示容纳量，“一锅饭”表示被容纳量；而在b句，“一锅饭”表示容纳量，“十个人”表示被容纳量。这样看来，例(16) a句和b句性质是相同的。

第二，例(16) b句勉强可以用轻动词“v_[供/够]”解释，可是例(16) a句就没法用轻动词“v_[供/够]”解释，请看：

(16) a. 十个人_[施事]吃了_j v 一锅饭_{[受事] t_j}。

(16') a. 十个人_[施事] v_[供/够] 一锅饭_[受事]吃了。 【 ? 】

例(16')用“供/够”义轻动词，显然讲不通。

四 构式语法理论对汉语教学有啥用？

不少汉语老师一说到学习当代语言学理论，总觉得那是你们搞汉语本体研究的人需要学习的东西，对从事汉语教学的老师来说，必要性似乎不是那么大，再说学了也用不上。其实不然。譬如说，如果有学生问：为什么我们可以说“他是王刚的老师”却不能说“*他是王刚的教师”？但为什么又能说“他是王刚的家庭教师”？再譬如，介词结构一般是用来作动词性词语的状语，为什么“对……”这一介词结构可以直接作形容词性词语的状语（如“对他冷淡、对过路人都很热情、他对电脑很精通”等）？以上这些问题，如果我们能学习一些配价语法方面的理论，就可以作出回答与说明。（陆俭明 2005）再譬如说，如果有学生问，说到粥、饭、馒头的冷热时，可以不用“的”，直接说“热粥、热饭、热馒头”或“冷粥、冷饭、冷馒头”；而说到鱼、肉、烤鸭的冷热时，则必须用“的”，得说成“热的鱼、热的肉、热的烤鸭”或“冷的鱼、冷的肉、冷的烤鸭”，而不能直接说“*热鱼、*热肉、*热烤鸭”或“*冷鱼、*冷肉、*冷烤鸭”，这是为什么？再有，为什么只能说“桌子上有一支钢笔”，而不说“*钢笔下有一张桌子”？再有，为什么趋向动词“下”所带的处所宾语，既可以指事物位移的起点，如“下楼、下岗”；又可以指事物位移的终点，如“下乡、下基层”？介词“为”，为什么既可以引介原因，如“为小弟考上北大而高兴”；又可以引介目的，如“为考上北大而努力”？

再如，通常我们说“我饭吃饱了”，不说“*我吃饭吃饱了”；可是“我吃苹果吃饱了”常说，而“*我苹果吃饱了”反倒不说。这为什么？如果我们能学习了解一些认知语言学方面的理论知识，就可以给学生作出较好的解释。（张敏 1998，沈家煊 2006，陆俭明、沈阳 2003，古川裕 2000、2002，张旺熹 2006）再如，“究竟他出了多少钱？”和“究竟谁出了那么多钱？”都是特指疑问句，词类序列基本相同，内部层次构造也相同，只是疑问点不同——前者在宾语，后者在主语。可是，前一句可以将“究竟”挪到主语之后，说成“他究竟出了多少钱？”，而后一句不能将“究竟”挪到主语之后，我们不说“*谁究竟出了那么多钱？”这为什么？如果我们学习了解了语义指向分析，就可以说清楚这个问题。（陆俭明 2005）

[实例一] 关于“A 一点儿！” 祈使句式

“A（一）点儿！”是现代汉语里由形容词构成的一种特殊的祈使句，但不是任何形容词都能构成这种祈使句。如下面 A 类、B 类句成立，C 类、D 类句则不成立：

(18) A. 谦虚（一）点儿！

大方（一）点儿！

积极（一）点儿！

细心（一）点儿！

.....

B. 高（一）点儿！

低（一）点儿！

远（一）点儿！

近（一）点儿！

.....

C. *骄傲（一）点儿！

*小气（一）点儿！

*消极（一）点儿！

*粗心（一）点儿！

.....

D. *帅（一）点儿！

*棒（一）点儿！

*漂亮（一）点儿！

*出色（一）点儿！

.....

这为什么？这对母语为汉语的中国人来说，似无需了解什么样的形容词能进入这一句式，什么样的形容词不能进入这个句式；可是对一个外国学生来说，犯难了。袁毓林（1993）曾运用语义特征分析法作出了很好的说明，指出能构成这种祈使句的形容词都具有“非贬义而又可控”的语义特征，即只有下面这样的形容词能进入这祈使句式（A 代表形容词）：

A[- 贬义, + 可控]

这一分析是非常漂亮的,对汉语教学有用。但是,常常会遇到例外。譬如可以见到A为贬义形容词的“A(一)点儿!”的实例,如“糊涂点儿!”、“马虎点儿!”、(导演对演员说:)“再傲慢点儿!”等。这怎么解释?对这种情况,目前一般的解释是:这是由语用条件决定的。这一解释不能说不对,这个解释并没有真正解决问题。人们还要追问:为什么语用条件会造成例外?语用条件只是外因,是否存在某种内在因素?

从构式语法理论的角度看,“A(一)点儿!”是现代汉语中一种特殊的表示祈使语气的构式,这一构式本身就表示一种独特的语法意义,那就是“要求听话人通过一定的行为动作,在某一点上达到说话人所要求的性状”。这一构式义决定了这个构式在对形容词词项的选择上,第一,必须是可控的(这是第一要求);第二,必然以“非贬义”形容词为优先选择的词项;第三,但不排除在特殊语境下选择可控的贬义形容词词项,以达到说话人的某种特殊要求。至此我们可以了解到,运用构式语法理论,类似上述的例外现象就很好解释。如果我们的汉语老师了解、掌握了构式语法理论知识,并用来分析、解释“A一点儿!”祈使句式的所谓例外现象,然后用深入浅出、通俗易懂的语言给学生讲解,就更有助于外国学生学习、掌握现代

汉语口语里的“A一点儿!”祈使句。

〔实例二〕再说现代汉语里的存在句式

过去，我们在说明一个句子结构时，似乎只有一种说明思路，那就是“主—动—宾”的思路。就一般句子来说，没问题；可是对有些句式来说，就造成很尴尬的局面。最明显的是前面所谈到的存在句，即前面所举的例（1）：

（1）a）台上坐着主席团

门口站着许多孩子

床上躺着病人

b）墙上挂着画

花瓶里插着腊梅花

门上贴着对联

过去在教学中，除了说这是存在句之外，还说“‘台上’、‘门口’、‘床上’和‘墙上’、‘花瓶里’、‘门上’是主语（有的教科书将它说成状语），‘主席团’、‘许多孩子’、‘病人’和‘画’、‘腊梅花’、‘对联’是宾语”。这样教，外国学生常常会问：“老师，这‘主席团’、‘许多孩子’、‘病人’怎么可能是宾语呢？”有的外国学生会问：“例（1）b）句子里动词的施事能在句子里出现吗？”当老师告诉他们说“一般不出现”时，他们又马上会问：“为什么？”总之，用这一套来教学生存在句，外国

学生怎么也接受不了。现在，有了构式语法理论，我们完全可以不采用这样的教法。我们可以这样教：这是现代汉语中表示存在的句子，说到存在，大家一定可以想象和理解，一定有一个存在物，一定有个存在的处所。在现代汉语里，如果我们要以存在的处所作为话题，就将它放在句子头上，那存在物就放在句子末尾，二者之间通常是安一个链接成分——最常见的是用表示存在义的“有”，如：

(2) 台上有主席团

门口有许多孩子

床上有病人

墙上有画

花瓶里有腊梅花

门上有对联

如果要同时说明那存在物存在的方式，通常就使用“动词+‘着’”的说法，例如：

(3) 台上坐着主席团

门口站/蹲/坐着许多孩子

床上躺着病人

墙上挂/贴着画

花瓶里插着腊梅花

门上贴/张贴着对联

这样讲，对初学者来说，肯定容易接受。这样教，实际上给外国学生既教了存在句句式，同时将存在句的基本意思告诉了他们。其实，其他许多句式，包括表示各种比较的句式、动词后带数量成分的句式和周遍性句式等，原则上都可以用这种思路来教。

看来，新的语言学理论，对从事汉语教学的老师来说，是极为需要的。我说需要，不是要汉语老师直接去给外国学生讲解这些理论，而是说可以武装我们自己。任何语言学理论，对汉语教学的教员来说，都只能是运用，而不能是直接给学生讲。具体怎么运用？首先是将所学的理论方法学懂，弄透，进而转化为自己头脑里的知识，然后运用所学的这些知识去思考汉语的问题，最后用自己的语言，给学生深入浅出、通俗易懂地讲解所要讲授的某个语法问题或某个句法格式。

参考文献:

- 蔡维天 (2005) 生成语法理论系列演讲, 北京大学汉语语言学研究中心。
- 董燕萍、梁君英 (2002) 走近构式语法, 《现代外语》第 2 期。
- 董燕萍、梁君英 (2004) 构式在中国学生英语句子理解中的作用, 《外语教学与研究》第 1 期。
- 古川裕 2000a 有关“为”类词的认知解释, 《语法研究和探索(十)》, 商务印书馆。
- 古川裕 2002 〈起点〉指向和〈终点〉指向的不对称性及其认知解释, 《世界汉语教学》第 3 期; 又收于徐烈炯、邵敬敏主编《汉语语法研究的新拓展(一)》, 浙江教育出版社, 2002 年。
- 顾 阳 (1997) 关于存现结构的理论探讨, 载《现代外语》第 3 期。
- 纪云霞、林书武 (2002) 一种新的语言理论: 构块式语法, 《外语》第 5 期。
- 刘丹青 (2005) 作为典型构式句的非典型“连”字句, 《语言教学与研究》第 4 期。
- 陆俭明 (1987) 试论句子意义的组成, 见《语言研究论丛》第四辑, 南开大学出版社。
- 陆俭明 (2004a) 词语句法、语义的多功能性: 对“构式语法”理论的解释, 《外国语》第 2 期。
- 陆俭明 (2004b) “句式语法”理论与汉语研究, 载《中国语文》2004 年第 5 期。
- 陆俭明 2005a, 《现代汉语语法研究教程》(第三版), 北京大学出版社。
- 陆俭明 2005b, 对外汉语教学需要语言学理论的支撑, 见陆俭明《作为第二语言的汉语本体研究》, 外语教学与研究出版社。

陆俭明 2007, 汉语作为第二语言教学的本体研究和汉语本体研究, 载

《世界汉语教学》2007 年第 3 期。

陆俭明 (2008) 再谈相同词语之间语义关系的多重性, 在“国际中国

语言学学会第 16 次学术年会 (IACL-16)” (2008 年 6 月 1 日, 北

京大学) 上发表。

陆俭明、沈阳 2003 《汉语和汉语研究十五讲》, 北京大学出版社。

潘海华 (1997) 词汇映射理论在汉语句法研究中的应用, 载《现代外语》第 4 期。

沈家煊 (2000a) 说“偷”和“抢”, 载《语言教学和研究》第 1 期。

沈家煊 (2000b) 句式和配价, 载《中国语文》第 4 期。

沈家煊 2006 《认知与汉语语法研究》, 商务印书馆。

王 黎 (2004) 从“她黄头发。”一句看构式对汉语词语句法动态性和多功能性实现的影响, 在 2004 年 11 月 11 日在北京大学汉语语言学研究学中心举办的“汉语词汇语义研究的现状与发展趋势国际学术研讨会”上发表。

王 黎 (2005) 关于构式和词语的多功能性, 载《外国语》第 4 期。

王 力 (1943-1944) 《中国现代语法》(上)、(下), 商务印书馆。

王 寅 (2006) 国外构造语法研究最新动态, 《现代外语》第 2 期

徐盛桓 (2003) 常规关系与句式结构研究--以汉语不及物动词带宾语句式为例, 《外国语》第 2 期。

余祥越、黎金娥 (2006) “人喝酒”与“酒喝人”——最简方案框架下的汉英动词句法差异比较, 《外语研究》第 1 期。

袁毓林 (1993) 《现代汉语祈使句研究》, 北京大学出版社。

袁毓林 (2004) 论元结构和句式结构互动的动因、机制和条件, 载《语

言研究》第4期。

张伯江(1999)现代汉语的双及物结构式,载《中国语文》第3期。

张伯江(2000)论“把”字句的句式语义,载《语言研究》第1期。

张旺熹(1999)《汉语特殊语法的语义研究》,北京语言文化大学出版社。

张旺熹(2006)《汉语句法的认知结构研究》,北京大学出版社。

朱德熙(1978)“的”字结构和判断句,载《中国语文》第1、第2期。

朱德熙(1981)“在黑板上写字”及相关句式,载《语言教学与研究》第1期。

朱德熙(1982)《语法讲义》,商务印书馆。

朱德熙(1986)变换分析中的平行性原则,《中国语文》第2期。

Fillmore, C.J. (1976) **Frame Semantics and the Nature of Language**. In S. Harnad, H. Steklis, and J. Lancaster, eds., **Origins and Evolutions of Language and Speech**. New York: New York Academy of Sciences.

Fillmore, C.J. (1982) **Frame Semantics**. In Linguistic Society of Korea, ed., **Linguistics in the Morning Calm**, 111-38. Seoul: Hanshin.

Fillmore, C.J. (1988) **The Mechanisms of “Construction Grammar”**. BLS 14, 35-55.

Fillmore, C.J. (1990) **Construction Grammar**. Course Reader for Linguistics 120A, University of California, Berkley.

Fillmore, C.J., Paul Kay & Mary Catherine O'Connor (1988) **Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: the case of “let alone”**. Language 64 (4): 501-538.

Goldberg, A.E. (1995) **Construction: A Construction Grammar Approach to Argument Structure**, The University Chicago Press.

Goldberg, A.E. (2003) **Construction: A New Theoretical Approach to Language**, 《外国语》第3期。

- Goldberg, A.E. (2006), **Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language**. Oxford: Oxford University Press.
- Kay, Paul. **Construction Grammar**. Jef Verschueren et al. **Handbook of Pragmatics: Manual** Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co., 1995.
- Langacker, R.W. (2005), “Construction Grammar: Cognitive, Radical, and less so.” In *Cognitive Linguistics. Internal Dynamics and Interdisciplinary Interaction*. F. Ruiz de Mendoza and S. Peña(eds.), 101-159. Berlin/New York: Mouton.
- Thagard, P. (1995) On “What is Cognitive Science? ”, *Philosophy of Science*, Vol. 62.

ABSTRACT

A Theory of Cognitive Linguistics – Construction Grammar

This paper starts with an introduction of the basic viewpoints of construction grammar, proceeds to illustrate how to understand the theories of construction grammar by taking for example the existential sentences in modern Chinese, and finally demonstrates, with actual instances of usage, the academic values of construction grammar and its applications in Chinese language teaching.

要充分注意虚词使用的语义背景

马 真¹

提要

本文主要强调在汉语教学和研究中要充分注意虚词使用的语义背景。文章以实例说明为什么要重视虚词使用的语义背景的研究，并分别具体、细致地分析了使用“反而”、使用表示加强否定语气的副词“并”和“又”以及使用“按说”时的语义背景。这为如何分析虚词使用的语义背景起了示范的作用。文章指出，要让外国学生确切了解并掌握虚词的意义和用法，避免出现虚词使用上的毛病，必须让他们了解各个虚词使用的语义背景。

关键词 汉语教学 虚词教学 虚词研究 语义背景

虚词在汉语中占有极为重要的地位，我们必须重视汉语虚词的研究，这是大家都公认的，前人也已经作了不少研究，取得了不少成果。但是，总起来说，我们对汉语虚词研究得还是很不够的，特别是怎么从意义和用法两方面对每个虚词作详

¹ Professor, Chinese Department, Peking University, People's Republic of China

细、准确的描写与说明，还需要进一步的研究和探索。今天我只想根据我自己的体会，就汉语虚词研究与教学中需要注意的一个问题，那就是在虚词研究和教学中要充分注意虚词使用的语义背景，谈一些自己的看法，以求教于大家。

虚词表示的是语法意义，而语法意义往往难以捉摸。要把握好一个虚词的意义和用法，很重要的一点，就是要细致分析虚词使用的语义背景。从某种意义上来说，这种分析对于把握虚词的语法意义极为重要。

什么叫虚词使用的语义背景呢？所谓虚词使用的语义背景，就是指某个虚词能在什么样的情况或上下文出现，不能在什么样的情况或上下文出现。这一点就现有的辞书来说还都不怎么注意。现在外国学生在汉语词汇学习上，普遍存在一个问题，那就是在说和写方面用词不当的毛病比较常见。造成外国学生用词不当的原因当然是多方面的，其中最主要的一个原因，我们认为是学生对所学的词语只是掌握了基本意义，而没有确切了解词语使用的语义背景，也就是说没有搞清楚某个词语在什么场合能用，在什么场合不能用。而这跟目前我们的辞书和汉语教材一般都没有能交待各个词语使用的语义背景有关。下面我们举一些实例来加以说明。

【实例一】 关于“反而”

我们注意虚词使用的语义背景问题就是从“反而”开始的。
(马真 1983)

“反而”是个书面语词。我们看到，许多外国学生不会使用

这个“反而”。例如：

(1) *大家都看电影去了，她反而在宿舍看书。

(2) *玛沙干得比谁都卖力，这一次我想老师准会表扬他，谁知老师反而没有表扬他。

(3) *他以为我不喜欢她，我反而很喜欢她。

后来又发现，有些中国人也错用这个口语里不是很常用的“反而”。例如：

(4) *大家都主张种植大棚蔬菜，老村长反而反对，主张种植棉花。

甚至在个别语言学文章里也有错用“反而”的。例如：

(5) *黎锦熙先生把主语规定为动作行为的施事（即动作者），或性质状态的具有者，赵元任先生反而认为汉语的主语不限于此，其它如动作行为的工具、时间、处所等都可以作主语。

这五个例子中的“反而”都用得不恰当，句中的“反而”都宜换成“却”。

为什么会用错“反而”呢？这不能不说跟目前我们的工具书对“反而”的注解或说明有关。我们不妨具体看一些最有代表性的工具书对“反而”的注释：

《现代汉语八百词》：表示跟前文意思相反或出乎预料之外，在句中起转折作用。

《现代汉语词典》（第5版）：表示跟上文意思相反或出乎预料与常情。

这些工具书对“反而”的解释，对读者，特别是对外国学生起了误导作用。上面这些病例正是这种笼统地甚至是不确切的解释所误导的结果。而这些工具书之所以对“反而”不能作出准确的解释，原因之一，工具书的作者都只注意词的基本意思，而不太注意或者说根本就不注意使用“反而”的语义背景。

那么到底什么情况下可以使用“反而”呢？请看下面这个例句：

(6) 今天午后下了一场雷阵雨，原以为天气可以凉快一些，可是并没有凉下来，却更闷热了。

例(6)里的“却”可以用“反而”来替换，说成例(7)，而意思基本不变。请看下面的例(7)：

(7) 今天午后下了一场雷阵雨，原以为天气可以凉快一些，可是并没有凉下来，反而更闷热了。

那么为什么这个句子里的“却”可以用“反而”来替换，而上面所举的表示转折关系的句子不能用“反而”呢？这个问题本身正好说明了这样一点：不是所有表示转折关系的复句里都能用“反而”，只有在某种语义背景下，转折复句里才能用“反而”。因此，要确切了解并掌握“反而”的意义和用法，必须考察和了解“反而”使用的语义背景。

例(7)的“反而”是用得很贴切的，这个例句也充分显示了使用“反而”所应具备的语义背景。这个语义背景包含四层意思，下面用A、B、C、D来表示，具体描述如下：

例(8)

A 甲现象或情况出现或发生了；【例（7）里的“午后下了一场 雷阵雨”就属于甲现象】

B 按说（常情）/ 原想（预料）甲现象或情况的出现或发生会引起乙现象或情况的出现或发生；【例（7）里的“天气可以凉快一些”就属于乙现象】

C 事实上乙现象或情况并没有出现或发生；【就是例（7）里所说的“天气并没有凉下来”】

D 倒出现或发生了与乙现象或情况相背的丙现象或情况。【例（7）里的“更闷热了”就属于丙现象】

“反而” 就用在说明 D 意思的语句里。为了使大家更明了起见，我们将例（7）改写成例（9a）或例（9b）：

（9_a）今天午后下了一场雷阵雨【甲】，原以为天气可以凉快一些【乙】，可是并没有凉下来，反而更闷热了【丙】。

（9_b）【A 意】今天午后下了一场雷阵雨，【B 意】原以为天气可以凉快一些，【C 意】可是并没有凉下来，【D 意】反而更闷热了。

上面所说的 A、B、C、D 这四层意思，可以在一个句子里一起明确地说出来，如例（7）、（9）；也可以不完全说出来。请看：

（10）【A 意】今天午后下了一场雷阵雨，【C 意】可是天气并没有凉 下来，【D 意】反而更闷热了。（省去 B 意）

（11）【A 意】今天午后下了一场雷阵雨，【B 意】原以为天气可以凉快一些，【D 意】可是反而更闷热了。（省去

C意)

(12)【A意】今天午后下了一场雷阵雨，【D意】天气反而更闷热了。(省去B、C两层意思)

D意是“反而”所在的语句，当然不能省去。A意是使用“反而”的前提条件，因此也不能省去。

例(9)、(10)、(11)、(12)具体代表了使用“反而”的四种不同的情况。不管属于哪一种，使用“反而”的语义背景是相同的，都包含着A、B、C、D这四层意思，只是在例(9)里，那四层意思是全部显露的，而在例(10)、(11)、(12)里，那四层意思是有所隐含的。前面一开始我们所举的例(1)－(5)这五个病例之所以不能用“反而”，就因为这些句子并不具有“反而”所使用的语义背景。拿例(1)来说，“大家都看电影去”，不一定“她”也非得去看电影，二者之间没有必然的关系(不是“大家都看电影去”，他也理应看电影)，所以在这句话里用“反而”就不恰当了。如果像下面这样说就可以了：

(13)大家都看电影去了，原以为宿舍会安静一些，谁知不仅没有安静下来，反而更吵了。
其余的病例也都可以照此分析。

考察、了解了“反而”使用的语义背景，我们就可以比较好地把握“反而”的语法意义。因为我们可以将“反而”使用的语义背景融入到它的释义之中。“反而”所表示的语法意义可以这样描写：

“反而”表示实际出现的情况或现象跟按常情或预料

在某种前提下应出现的情况或现象相反。

弄清了使用“反而”的语义背景，并告诉外国学生，学生在使用“反而”时就会少犯一些错误。

【实例二】 关于表示加强否定语气的副词“并”和“又”

“并”和“又”是副词，可以表示多种语法意义，其中之一，表示加强否定语气。例如：

(1) “你喝酒了？”“我并没有喝酒。”

(2) “咱们给王老师买瓶酒吧。”“王老师又不喝酒。”

例(1)里的“并”和例(2)里的“又”，都是语气副词。一般词典或讲现代汉语虚词的书上都注意到它们的这个用法了。但是一般只是说，“并”放在否定词前加强否定语气，“又”用在否定句或反问句里，加强否定语气。请看：

《现代汉语八百词》：表示语气，加强否定。

《现代汉语词典》(第5版)：用在否定句或反问句里加强语气。

《简明应用汉语词典》：加强否定或反问语气。

我们的汉语教材也跟着这样注释。这样的注释不能说不对，因为第一，语气副词“并”和“又”确实只能用在否定词的前边；第二，语气副词“并”和“又”确实有加强否定语气的作用。但是，这些说法太简单，太笼统。对我们中国人来说，可以凭自己的习惯和语感去用，不需要去问老师，也不需要去查阅语法书或工具书。但是，对于外国留学生来说，这种说法对他们就很可能

易起误导作用。外国学生原本就不知道汉语里的语气副词“并”和“又”到底该怎么用，看了书上或词典上这些说法，他们就会以为，(a)作为语气副词，“并”和“又”的用法基本是一样的；(b)当需要加强否定语气时，就可以在否定词前边用“并”或“又”。而且他们往往就本能地按书上、词典上所说的去运用，去类推，结果就说出或写出了下面这样的病句：

(3) “你再吃一点儿。” “*我并不能再吃了。”

(4) “李敏，你就向慧玉小姐陪个不是，事情不就解决了吗？”

“*我并不向她陪不是！”

(5) “老孙卖房子的事你也知道了？”

“*我又不知道哇。”

(6) *你又别收她的钱！

(7) *这件事要保密，你又不能告诉任何人。

这些句子里的“并”和“又”都用得不合适。如果真要加强否定语气的话，这些句子都该这样改：

例(3)宜将“并”改为“确实”，说成“我确实不能再吃了”。

例(4)宜将“并”改为“就(是)”或“偏”，说成“我就不向她陪不是”，或者说成“我偏不向她陪不是”。

例(5)里的“又”倒应该改为“并”，说成“我并不知道哇”。

例(6)里的“又”改为“千万”比较好，说成“你千

万别收她的钱”。

例(7)里的“又”则改为“决”好像比较适宜，说成“这件事要保密，你决不能告诉任何人”。

上面的例子说明，第一，不是什么情况下都可以用“并”或“又”来加强否定语气的；第二，“并”和“又”虽然都能起加强否定语气的作用，但二者又有区别。如病例(5)“*我又不知道哇”要改为“我并不知道哇”。

那么到底在什么情况下可以用语气副词“并”，在什么情况下可以用语气副词“又”呢？在什么情况下不能用语气副词“并”或“又”呢？关于这些问题我曾在《表加强否定语气的副词“并”和“又”》一文中作过一些说明，但今天看来还可以说得更明白一些。现在借此机会重新分析、说明一下它们各自使用的语法意义和语义背景。为使读者全面了解，将不避重复。

先说“并”。语言事实告诉我们，不是随便什么时候都能用语气副词“并”来加强否定语气的。我们先看两个例子：

(8) 她并没有灰心。

(9) 我并不认识他！

当我们说“她并没有灰心”时，一定是有人说“他已经灰心了”；同样，当我们说“我并不认识她”时，一定是有人认为我认识她。这说明，只有当说话人为强调说明事实真相或实际情况而来否定或反驳某种看法（包括自己原先的想法）时才用这个语气副词“并”。下面的例(10)——(13)更清楚地说明了

这一点:

(10) “小张昨天又去打麻将了?”

“他昨天并没有去打麻将，他一直跟我在一起。”

(11) “他的态度是不是有一些变化?”

“并没有什么变化，还是坚持自己的意见。”

(12) 他们说小明那孩子傻，其实他并不傻。

(13) 我以为他也去中国了，谁知他并没有去。

例(10) — (13) 用“并”的句子都含有强调说明真实情况而否定某种看法的意味。譬如例(10)问话“小张昨天又去打麻将了?”明显地含有问话人以为“小张又去打麻将了”的意思;例(11)问话“他的态度是不是有一些变化?”也明显地含有问话人以为“他的态度有所变化”的意思。所以这两个句子的答话都能用语气副词“并”来加强否定语气。至于例(12),也很明显,说话人为否定“他们”说“小明傻”的说法,而用“并”来加强否定语气,以强调说明“他不傻”。例(13)是说话人自己否定自己原先的想法,所以也用“并”来强调说明实际的情况,以加强否定语气。

前面我们说例(3)和例(4)里的语气副词“并”使用得不当,就因为这些句子不存在使用语气副词“并”的语境,也就是语义背景。就拿例(3)来说,对方先说“你再吃一点儿”,答话人的回答意思是“我不能再吃了”,这明显地不属于辩驳性的否定,所以用“并”不合适。例(4),对方劝李敏向慧玉小姐陪个不是,李敏的答话“我不向她陪不是”,从性质上看,

也不属于辩驳性的否定，而纯粹属于表示自己意愿的性质，所以也不能用“并”来加强否定语气。如果对方不是劝李敏向慧玉小姐陪个不是，而是向李敏提出下面这样的问题：“你向慧玉小姐陪不是啦？”那么李敏就可以用“并”来加强否定语气，回答说：“我并没有向她陪不是。”现在再来看前面举的例（5）。那例（5）答话里的“又”倒应该改用语气副词“并”，这为什么呢？例（5）问话人的问话是：“老孙卖房子的事你也知道了？”——明显地包含了问话人这样一种想法：“老孙卖房子的事想必听话人已经知道了”。其实听话人不知道。听话人为要否定问话人的想法，说明真实情况，当然应该用“并”来加强否定语气，回答说：“我并不知道哇。”而不应该用语气副词“又”（关于语气副词“又”，见下文）。

根据上面所说的，我们可以将使用“并”的语义背景和它的语法意义概括如下：

语义背景：

当说话人为强调说明事实真相或实际情况而来直接否定已有的某种看法或想法时才用它来加强否定语气。

语法意义：

强调说明事实不是对方所说的、或一般人所想的、或自己原先所认为的那样。

可见，这个语气副词“并”除了有加强否定语气的作用外，还往往含有辩驳或说明真实情况的意味。

现在说“又”。语气副词“又”也确实有加强否定语

气的作用。我们不妨把包含这个“又”的句子和不用这个“又”的句子拿来比较一下，请看例（14）：

（14）a.你又没有病，吃什么药啊！

b.你没有病，吃什么药啊！

例（14）a句用“又”，b句不用“又”，a句的否定语气显然要比b句强。现在的问题是，在什么情况下可以用这个“又”来加强否定语气。下面不妨先看几个对话：

（15）小张：小王，明天我们去叶老师家，带一瓶茅台酒吧。

小王：叶老师又不喝白酒。

（16）玉萍：你带上一把伞吧。

俊峰：天气预报又没说今天要下雨。

（17）秘书：经理，李美珠小姐来出席我们的招待会了。

经理：我们又没有请她，她怎么也来啦？

（18）杨琳：这条烟我是在昆明买的，你给你爸爸带去。

陈祥：我爸爸又不抽烟，你买烟干吗。

（19）文祥：这什么鬼地方，一点儿也不好玩儿，真不该来。

淑英：又没有人强迫你来，你自己要来的呀！

（20）宝莲：山田，你不是说日本到处是樱花吗？我怎么跑了那么多地方也没见着啊？

山田：现在又不是三四月份，樱花又不是一年四季都开的。

上面这些句子都用了“又”，而且用得都比较贴切。为什么这些句子都能用这个语气副词“又”呢？我们不妨来具体分析一下这些例句。拿例（15）来说，小张提出给叶老师带一瓶茅台酒，小王不同意，但他不直接说“不要给叶老师带茅台酒”，而是采取否定“叶老师喝酒”这一事实来达到否定小张意见的目的。这里小王就用了“又”来加强否定语气。例（16）玉萍叫俊峰“带上一把伞”，俊峰不想带，但他不直接说“我不带”，而是否定有下雨的可能性，来达到否定玉萍意见的目的。这里俊峰也用了“又”来加强否定语气。现在看例（17），很明显，经理并没有请李美珠来参加他举行的招待会，李美珠是不该来的，但经理先不直接说“李美珠不该来”，而是先说“我们没有请她”，以达到他表述正面意见——“李美珠不该来”——的目的。这里，说话人也用了“又”来加强否定语气。再拿例（18）来说，很清楚，这是针对听话人来说的。杨琳在昆明买了条烟，准备送给陈祥的父亲，陈祥对杨琳的做法持否定态度，但是他不直接说“你不该买”，而是说“我爸爸不抽烟”，这样来达到否定杨琳做法的目的。这里，说话人也用了“又”来加强否定语气。其他例句情况也类似。从这里，我们可以明显地看出，有时人们要否定某种事情、某种做法、某种说法或某种想法时，不采取直接否定的方式，而是通过强调不存在该事情、该做法、该说法或该想法的前提条件或起因来达到否定的目的。上面所说的这个“又”就只能用在上述语境中，起加强否定的作用。现将使用“又”的语义背景和“又”

的语法意义概括如下：

语义背景：

语气副词“又”只能用在直接否定前提条件或起因的句子里起加强否定语气的作用。

语法意义：

强调说明不存在对方或人们所说的某种事情、某种做法、某种说法或某种想法的前提条件或起因。

前面我们说，例（5）—（7）里的“又”都用错了，原因就在于这些句子都不是直接否定前提条件的句子，都不具有使用语气副词“又”的语义背景。因此，对于语气副词“又”，我们既要看到它有加强否定语气的作用，更要知道在什么语义背景下才能使用这个“又”。如果我们既把语气副词“又”的基本作用——起“加强否定”语气的作用——告诉大家，又把这个“又”出现的语义背景，或者说语境条件，告诉大家，我想外国学生就不容易把这个“又”用错了。

为使大家进一步了解与认识“并”和“又”的异同，不妨将“并”和“又”的语法意义和使用的语义背景具体比较一下。

“并”和“又”的共同点是：

都能起加强否定语气的作用，都带有一定的辩驳语气，都含有主观性。

但它们有区别。我们不妨先来看看前面所举的例（10）—（13）用“并”的句子，能否用“又”来替换“并”：

(10') “小张昨天又去打麻将了？”

*“他昨天又没有去打麻将，他一直跟我在一起。”

(11') “他的态度是不是有一些变化？”

*“又没有什么变化，还是坚持自己的意见。”

(12') *他们说小明那孩子傻，其实他又不傻。

(13') *我以为他也去中国了，谁知他又没有去。

很清楚，都不能替换。再来看看前面所举的例(15) — (20)用“又”的例子能否用“并”来替换：

(15') 小张：小王，明天我们去叶老师家，带一瓶茅台酒吧。

a. 小王：叶老师又不喝白酒。

b. ? 小王：叶老师并不喝白酒。

(16') 玉萍：你带上一把伞吧。

a. 俊峰：天气预报又没说今天要下雨。

b. 俊峰：天气预报并没说今天要下雨。

(17') 秘书：经理，李美珠小姐来出席我们的招待会了。

a. 经理：我们又没有请她，她怎么也来啦？

b. 经理：我们并没有请她，她怎么也来啦？

(18') 杨琳：这条烟我是在昆明买的，你给你爸爸带去。

a. 陈祥：我爸爸又不抽烟，你买烟干吗。

b. 陈祥：我爸爸并不抽烟，你买烟干吗。

(19') 文祥: 这什么鬼地方, 一点儿也不好玩儿, 真不该来。

a. 淑英: 又没有人强迫你来, 你自己要来的呀!

b. 淑英: ? 并没有人强迫你来, 你自己要来的呀!

(20') 宝莲: 山田, 你不是说日本到处是樱花吗? 我怎么跑了那么多地方也没见着啊?

a. 山田: 现在又不是三四月份, 樱花又不是一年四季都开的。

b. 山田: ? 现在并不是三四月份, 樱花并不是一年四季都开的。

用“又”的例子有的能替换为“并”, 有的替换后会让人觉得别扭。两相比较, 清楚地显示, 直接否定已有的某种看法或想法时, 只能用“并”, 不能用“又”; 而当直接否定前提条件或起因时, 主要用“又”, 有的似乎也可以换用“并”, 但是, 细细体会, 用“又”、用“并”还是有所区别的。具体说:

在否定前提条件句子里, 用“又”是直接对说话人谈及的事情、做法、想法得以成立的前提条件加以否定, 而用“并”意在答话人揣摩到说话人说话的预设, 因而直接对那预设加以否定。

归结起来说, “又”只用于否定“作为已有的看法或想法得以成立的前提条件”的句子里, 即只用于否定前提条件的句子里; 而“并”主要用于直接否定已有的看法或想法

的句子里，有时也可以用于否定“作为已有的看法或想法得以成立的前提条件”的句子里，但与用“又”还是有所区别。

最近一期《修辞学习》上载文说：（杨彬 2008）

“并”和“又”存在着较为明显的差异，前者的功能侧

重客观陈述、辨明事理，语气客观平和；而后者则侧重主观评价，语气强烈，在不同的场合可以表示不同的情感态度倾向。……前者重在否定语境预设，以指明事实、阐明事理，而后者通过否定事实来指涉言外之意，对说话人的观念或行为进行辩驳。二者在语体选择上也存在着明显的差异。

对杨彬的上述说法，我们不想在这里加以评论。我们只想请读者思考，按这种说法，读者（特别是留学生）是否能真正明了“并”和“又”在意义和用法上的区别？

【实例三】 关于副词“按说”

关于“按说”的词性，目前大家有不同的看法——有“副词”说，介词说，动词说，等等。这里我们暂不讨论这个问题。我们关注的是“按说”使用的语义背景问题。

先看个学生的病例：

（1）*“今天会下雨吗？”“我敢肯定按说不会下雨。”

例（1）“按说”，显然用得不恰当。例（1）应该改为：“我敢肯定决不会下雨。”外国学生错用“按说”，这跟我们目前的汉

语辞书对“按说”的注释有关。目前辞书的注释是：

《现代汉语八百词》：按道理说。

《现代汉语词典》(第5版)：依照事实或情理来说。

显然，这些注释都没有交代“按说”使用的语义背景。外国学生根据这些注释，就说出了上面的病句。其实，使用“按说”时，是有条件的。我们不妨先看些例子：

(2) 按说他这个时候该回来了。

【隐含着他这个时候还没有回来】

(3) 按说你不该告诉他。

【隐含着“你”已经告诉了他】

(4) 这里五月过后，按说开始热起来了，可今年还是那么冷，真是反常。

(5) “你说他会来吗？”“今天他不上班，按说他会来的。”

【隐含着“他”会不会来，没有把握】

从这些例子里我们不难发现，使用“按说”时，一定有所隐含——“按说”如果用于说已经发生了的事情，则一定隐含着“实际并不是如此”的意思，如例(2) - (4)；如果是用于说未来发生的事情，则一定隐含着“实际会是怎么样现在没有把握”的意思，如例(5)。这也就是“按说”使用的语义背景。所隐含的意思，一般不明确说出来，只是暗含着，如例(2)、(3)和(5)；有时也可以通过在后面带起一个表示转折的小句的办法，把这隐含的意思说出来，如例(4)。因此，使用“按说”

时，在它之后一般要出现“该”、“不该”、“会”之类的词语，或者在它后面出现表示转折的小句。

外国学生不了解“按说”使用的语义背景，所以常常用错。例(1)的毛病就出在这里。例(1)说的是未来的事情，但并不隐含“实际会是怎样现在没有把握”的意思，所以“按说”用得不恰当。上面说了，宜将“按说”改为“决”。

* * * *

上面我们强调，在给词语注释时，一定要注意它使用的语义背景。在教学中也需要这样，即除了得把词的意义，特别是基本意义，说清楚、说准确之外，还一定得把这个词使用的语义背景告诉学生。但是，要说清楚词语使用的语义背景不是一件很容易的事情。举例来说，“一概”和“都”都是表示总括的副词，但“都”是口语词，“一概”是书面语词，学生一般会用“都”，但不大会使用“一概”。例如：

(1) *菲菲生日那天，我们班男同学一概打上了领带。
例(1)里的“一概”就用得不恰当，要改用“都”，说成：“菲菲生日那天，我们班男同学都打上了领带。”外国学生为什么不会使用“一概”呢？外国学生为什么会错用“一概”呢？请先看一下目前一般辞书对“一概”的注释：

《现代汉语八百词》：表示没有例外。

《现代汉语词典》(第5版)：表示适用于全体，没有例外。

按这个注释，外国学生会把“一概”看作跟“都/全”意义、用

法完全一样的表示总括的副词。其实，“一概”跟“都”并不完全一样，并不是表示总括时，表示“适用于全体，没有例外”时，都可以用“一概”。如例（1）用“一概”不行，可是用“都”，就成为一个很合格的句子。问题就在于“一概”使用的语义背景不同于“都”。副词“都”，凡表示总括都可以用它；而副词“一概”则只在特定的语义背景下才能用它。

可是，要说清楚副词“一概”使用的语义背景可不是那么容易。请看实例：

（2）a. *我们班同学一概回来了。

b. 这些票据一概作废了。

（3）a. 这些道德败坏的学生一概开除。

b. 这些违章建筑一概拆除。

（4）a. *他们一概不认真。

b. 这些意见一概不正确。

单就例（2）—（4）看，“一概”用来总括物，没有条件；用来总括人，有条件：所总括的人得是受事。可是下面的句子总括的是物，但也不能说：

（5）a. ? 这些意见一概正确。

b. *这些意见一概很正确。

c. *这些食品一概不卫生。

d. *这些房子一概不贵。

这为什么？看来，“一概”使用的语义背景，不是简单举几个例子比较一下就能把握的，这还得依据大量语料来分析清楚。

参考文献

- 鲁健冀、吕文华, 2006, 《商务馆学汉语词典》, 商务印书馆。
- 吕叔湘, 1980, 《现代汉语八百词》, 商务印书馆。
- 马 真, 1983, 说“反而”, 《中国语文》第3期。
- 马 真, 1994, 关于“反而”的语法意义, 《世界汉语教学》第1期。
- 马 真, 2001, 表加强否定语气的副词“并”和“又”, 《世界汉语教学》第3期。
- 马 真, 2004, 《现代汉语虚词研究方法论》, 商务印书馆。
- 王 还, 1994, 对外汉语教学: 汉语内部规律的试金石——以“反而”为例, 《世界汉语教学》第1期。
- 杨 彬, 2008, “并、又”与否定词连用的多角度分析, 《修辞学习》第2期。
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室(第5版), 2005, 《现代汉语词典》, 商务印书馆。

ABSTRACT
Attention Must Be Paid to
the Semantic Context of Function Words

This paper chiefly argues that due attention should be paid to the semantic contexts of function words in Chinese language teaching and research. By citing actual usages of function words, the paper elaborates on why importance should be attached to the research on the semantic contexts of function words. To substantiate the argument, the paper has examined in detail the particular semantic contexts in which fǎn'ér, emphatic negative adverbs bìng and yòu, and ànshuō are used. The examination sets an example of how to analyze the semantic contexts of function words. It is pointed out that foreign learners of Chinese should be acquainted with the semantic contexts of function words in order that they thoroughly understand the meaning and usage of function words and avoid errors in their application.

แนวคิดหลักอมตะวรรณคดีจีน

ความฝันในหอแดง

ชีว ชูหลุน¹

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงผู้มีชื่อเสียง 5 ท่านในวงการหงเสวีย (Hōngxué) หรือ การศึกษาวิจัยเรื่องหงโหลวเมิ่ง (Hōnglǒumèng ความฝันในหอแดง) ซึ่งเป็นนวนิยายที่เป็นอมตะวรรณคดีจีนเรื่องหนึ่ง เป็นการนำเสนอแนวคิดหลักของนวนิยาย ตามทัศนะของหวาง กั๋วเหว่ย ไช่หยวนเคย์ หูฉี้อ โจวรุ่ซาง และ เฟิงเจียง ผู้เขียนบทความนี้เห็นด้วยกับทัศนะของเฟิงเจียงที่เห็นว่า ความฝันในหอแดง เป็นวรรณกรรมที่มีนัยการเมืองแฝงอยู่ แต่ไม่ใช่เรื่องการเมือง

ย้อนหลังไปประมาณ 260 ปีก่อน ความฝันในหอแดง อมตะวรรณคดียิ่งใหญ่ของจีนและของโลกได้กำเนิดขึ้นในบรรณพิภพ วรรณคดีเรื่องนี้เป็นสมบัติล้ำค่าของประชาชาติจีน ในฐานะวรรณกรรมที่เป็นตัวแทนแสดงถึงพัฒนาการที่สูงสุดของแห่งวรรณกรรมคลาสสิกของจีน ความฝันในหอแดง สมบูรณ์พร้อมด้วยวรรณศิลป์ด้านกลวิธีการประพันธ์และด้านเนื้อเรื่อง วรรณคดีเรื่องนี้สะท้อนสภาพสังคมในยุคนั้นไว้อย่างลึกซึ้งเสนอภาพชีวิตผู้คนหลากหลายระดับ หลากหลายแง่มุม ความฝันในหอแดง เป็นการบูรณาการความคิดและศิลปะการประพันธ์เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสนิทยางามจนได้ชื่อว่าเป็นสารานุกรมฉบับยิ่งใหญ่ของสังคมปลายยุคศักดินาของจีน

วรรณคดีอมตะเรื่องนี้นับแต่ถือกำเนิดขึ้นมาก็ชักนำไปให้มีการวิจัยวิจารณ์มาโดยตลอดเป็นเวลากว่าร้อยปี การวิจัยวิจารณ์เป็นไปอย่างกว้างขวางลึกซึ้งทั้งในประเทศและนอกประเทศจีน จึงกลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งรู้จักกันในนามว่า “หงเสวีย”

¹ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะวิชาภาษาเอเชียตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

หรือ “หงโหลววิทยา”² ขึ้นเนื้อหาการศึกษาวิจัย “หงเสวีย” หรือ “หงโหลววิทยา” นั้นกว้างขวางลึกซึ้ง ครอบคลุมแนวคิดหลักของเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร นัยที่แฝงเร้น อรรถรสในบทกวี ตัวละครแต่ละตัว รวมทั้งต้นฉบับ จนแม้เจ้าของบทประพันธ์ที่แท้จริงก็มีผู้แสดงข้อกังขา ผู้วิจัย “หงเสวีย” มีทั้งนักวิชาการและศิลปินสาขาต่างๆ นักปฐวิตินักการเมือง ข้าราชการและผู้อ่านทั่วไปซึ่งได้เข้าร่วมวิจัยวิจารณ์อย่างอุ้นหนาฟ้างมาเป็นเวลากว่าร้อยปี แต่ถ้าจะพูดไป **ความฝันในหอแดง** นั้นถ้านับรวม “จื่อเยียนใจ” คนสนิทผู้มีชีวิตร่วมสมัยกับเฉาเสวียจินซึ่งได้เริ่มวิจัยวรรณกรรมเรื่องนี้ตั้งแต่สมัยที่เฉาเสวียจินยังมีชีวิตอยู่แล้ว ก็นับได้ว่าการวิจัยมากกว่า 200 ปี เพียงแค่นี้สมัยนั้นยังไม่มีคำว่า “หงเสวีย” เท่านั้น

สำหรับชาวจีนแล้ว **ความฝันในหอแดง** ไม่ได้เป็นเพียงนวนิยายธรรมดาเรื่องหนึ่ง แต่เป็นปริศนาซับซ้อนซึ่งแฝงเร้นอยู่มากมาย ชวนให้ขบคิดและค้นหาคำตอบ และนี่คือบ่อเกิดของ “หงเสวีย” กว่าร้อยปีมานี้จนปัจจุบัน บรรดาชาว “หงเสวีย” ทั้งหลายได้ค้นคว้าและโต้แย้งปริศนาต่าง ๆ ที่แฝงเร้นอยู่ในวรรณคดีเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง บางท่านทุ่มเทให้กับการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเหล่านั้นตลอดชีวิต งานเขียนประเภท “หงเสวีย” ทอยออกมามากมายนับไม่ถ้วน บางคำถาม บางปริศนาที่เชื่อกันว่าได้ข้อยุติแล้ว ก็ต้องรื้อฟื้นค้นคว้าวิจัยกันใหม่ เพราะมีการค้นพบข้อมูลหรือมีมุมมองใหม่เกิดขึ้น เหมาะจะต้องเคยกล่าวไว้ว่า **“ความฝันในหอแดง”** เป็นวรรณกรรมคลาสสิกที่ดีเด่นที่สุดของจีน **ความฝันในหอแดง** ถือกำเนิดขึ้นในบรรณพิภพได้กว่า 200 ปีแล้ว แต่จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถทำความเข้าใจกันอย่างทะลุปรุโปร่ง ยังไม่สามารถเข้าใจกันอย่างถูกต้องแท้จริง แสดงถึงความยากความซับซ้อนของปัญหา” แต่อะไรเล่าคือปริศนาที่ผู้คนทุ่มเทค้นหาคำตอบตลอดมามิรู้เลิกรา ถ้าจะพูดก็พูดได้ว่าแทบทุกเรื่อง ทุกเหตุการณ์ กวีนิพนธ์แทบทุกบททุกตอนในเรื่องล้วนแฝงนัยสำคัญในสายตาของชาว “หงเสวีย” ทั้งสิ้น

² 红学 Hóngxué หงเสวียในภาษาจีนแปลตรงตัวว่า ศาสตร์แดง เป็นที่อยากจะเข้าใจในภาษาไทย จึงได้แปลเป็นหงโหลววิทยา เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น

อีกทั้งชีวประวัติของตัวผู้แต่งเอง รวมถึงข้อเขียนใจผู้เขียนคำวิจารณ์ร่วมสมัยกับเฉาเสวียฉินนั้นเป็นใคร มีความสัมพันธ์อย่างไรกับเฉาเสวียฉิน ก็ยังคงเป็นปริศนาที่ขบไม่แตกจนทุกวันนี้ โดยที่ต่างคนก็ต่างมองไปคนละแง่คนละมุม ยกที่จะนำมาจรรไนได้ครบถ้วน และก็ไม่อาจจะจรรไนได้ครบถ้วนในบทความเดียว ดังนั้น บทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะแนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* ว่าคืออะไร ซึ่งก็เป็นปริศนาหนึ่งที่ชาว “หงเสวีย”ทั้งหลายให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง และมีการวิจัยวิจารณ์ได้แย้งกันมาเป็นเวลาช้านาน

เกี่ยวกับแนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* ว่าคืออะไร เฉาเสวียฉิน ต้องการบอกอะไรแก่ผู้อ่านนั้น มีการวิเคราะห์วิจัยกันอย่างกว้างขวาง มีมุมมองและทัศนะหลากหลายที่แตกต่างกันอย่างตรงกันข้าม สมกับที่ หลู่ซวี่นักรวณคดี นักคิดและนักปฎิวัติผู้ยิ่งใหญ่ของจีนได้วิเคราะห์ไว้อย่างลึกซึ้งว่า *ความฝันในหอแดง* นั้น “นักศึกษาสำนึกขงจื๊อมองเห็นอี้” (易 Yi³) นักศึกษาแต่มองเห็นความใคร่ (淫 Yin) นักรวณศิลป์มองเห็นความร้อยรัดผูกพัน นักปฎิวัติมองเห็นการต่อต้านแมนจู นักแพร่ข่าวมองเห็นเบื้องหลังความลับในราชสำนัก” ซึ่งความจริงก็เป็นดังที่หลู่ซวี่นกล่าวไว้

ก่อนอื่น เรามาดูแนวคิดของหวางกั๋วเหว่ย⁴ (1887-1927) นักวิชาการท่านแรกที่น่าหลักปรัชญาและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ *ความฝันในหอแดง* ท่านใช้ทฤษฎีโสกนาฏกรรมของArthur Schopenhauer(1788-1860) นักปรัชญาชาวเยอรมันที่ได้ชื่อว่าเป็น “นักปรัชญาที่มองโลกในแง่เศร้าหมอง (Pessimistic)” มาอธิบายแก่นสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น แนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* ในทัศนะของหวางกั๋วเหว่ย คือเป็นวรรณกรรมโสกนาฏกรรมที่แสดงถึงความทุกข์ของชีวิตและแสดงถึงการแสวงหาหนทางหลุดพ้นของมนุษย์ “เป็นโสกนาฏกรรมซ้อน

³ หนังสือคัมภีร์โบราณ ที่รวมความเชื่อของคนจีนโบราณไว้ เช่นการตรวจดวงชะตา การเชื่อเรื่องบุญกรรม เป็นต้น อี้ในที่นี้หมายถึงการมองเห็นชะตากรรม เป็นเรื่องบุญกรรม

⁴ นักรวณคดี นักประวัติศาสตร์ นักปรัชญา นักอักษรศาสตร์โบราณและโบราณคดีจีนในสมัยปลายราชวงศ์ชิง

โสภนาภรณ์” หวางกั๋วเหว่ยเชื่อว่า อันว่ามนุษย์นั้น ย่อมมีกิเลส มีความทะยานอยากใคร่ได้ เมื่อความทะยานอยากใคร่ได้นั้น ไม่อาจตอบสนองความต้องการก็ย่อมเป็นทุกข์ ในสายตาของหวางกั๋วเหว่ย โสภนาภรณ์ของตัวละครนั้น เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เขาเห็นว่า *ความฝันในหอแดง* ต้องการสอนให้คนรู้ถึงหนทางแห่งการหลุดพ้น และได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ว่า อันความทุกข์นั้นมีต้นตอมาจากตนเอง จะหลุดพ้นจากทุกข์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับตนเอง แต่ทัศนะของหวางกั๋วเหว่ยก็มีผู้ไม่เห็นด้วยอยู่มาก ทั้งนี้เพราะเห็นว่า หวางกั๋วเหว่ยผูกมัดความคิดตัวเองด้วยทฤษฎีของ Arthur Schopenhauer จนเกินไป เพราะทฤษฎีดังกล่าวไม่ตรงกับเรื่องราวของ *ความฝันในหอแดง* ชุนอี้หมิงได้กล่าวไว้ในบทความ “แนวคิดและสำนักวิจัย *ความฝันในหอแดง*” ว่าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับทัศนะที่ว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นวรรณกรรมประเภทโสภนาภรณ์ที่แสดงถึงความทุกข์ของชีวิต เพราะความจริงนั้น *ความฝันในหอแดง* ได้ให้ภาพการมองชีวิตในแง่ดีด้วย แม้ว่าจะเป็นแง่ดีที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ วรรณกรรมเรื่องนี้เราไม่ได้สัมผัสถึงความทุกข์เพียงอย่างเดียว เรายังสัมผัสถึงความสุขความเบิกบานสำราญในวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วย ภาพอุทยานด้ากวานหยวนชวนชักผู้คนให้ไฝฝันทา ทำให้คนเราลืมความกังวลและความทุกข์ไปได้

อีกทัศนะหนึ่ง คือทัศนะที่เห็นว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นนวนิยายการเมือง ไม่ใช่เรื่องความรัก เป็นการเมืองในยุครัชสมัยจักรพรรดิถังซี โดยเห็นว่าเจ้าของนวนิยายเรื่องนี้ เป็นผู้ยึดมั่นในเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของตนซึ่งเป็นชาวจีนอันที่ต่อต้านราชวงศ์ชิง แนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* จึงแฝงนัยสวดอิลาัยราชวงศ์หมิงที่ถูกล้มล้างไปและเปิดโปงความเลวร้ายของราชวงศ์ชิง ทัศนะดังกล่าวมี ไช่หยวนเหยี⁵ (1868-1940) นัก“หงเสวีย” ชื่อจริงอีกท่านหนึ่งเป็นตัวแทน แต่ทัศนะนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์

⁵ นักวิชาการในสมัยปลายราชวงศ์ชิง เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีศึกษาในรัฐบาลก๊กมินตั๋งและเคยเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง

จากนัก“หงเสวีย”จำนวนมาก โดยเห็นว่าข้อบกพร่องของทัศนะนี้อยู่ที่พยายามที่จะเทียบเคียงตัวละครในเรื่องว่าตรงกับบุคคลใดในประวัติศาสตร์ เช่นมีการวิเคราะห์ว่า เจี้ยเป๋ายวี่คือย่งเหิง (胤禔 Yìngréng) รัชทายาทในสมัยจักรพรรดิถังซี ส่วนหลินไต้ยวี่คือจูจู่ฉา (朱竹垞 zhūzhúchá)⁶ ทั่นซุนคือสวีเจี้ยนอาน (徐健庵 Xú Jiànān) หวางซีเฟิงคือยู่หัวจู้ (余国柱 Yú Guózhù) เป็นต้น นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ และวิธีเทียบเคียงอย่างนี้ เพราะห่างไกลกับเนื้อหาและภาพลักษณ์ของตัวละครในเรื่องเป็นคนละเรื่องกันทีเดียว โดยไม่แยกความแตกต่างระหว่างประวัติศาสตร์กับวรรณกรรม ซึ่งจริง ๆ วิธีการเทียบเคียงของนักวิชาการที่มีทัศนะดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นการจับแพะชนแกะ ขาดความน่าเชื่อถือ เป็นต้นว่า ในนวนิยายเรื่องนี้ มีคำว่า “หง” ซึ่งหมายความว่า “สีแดง” มากมาย ก็เหมาะสมรูปรวมง่าย ๆ ว่า คำว่า “หง” นั้นหมายถึงราชวงศ์หมิง เพราะจักรพรรดิราชวงศ์หมิงแซ่ จู (朱 Zhū) ซึ่งหมายถึง สีแดง แม้กระทั่งที่ เจี้ยเป๋ายวี่ชอบอะไรต่าง ๆ ที่เป็นสีแดง ก็ยืนยันข้าง ๆ คู ๆ ว่า หมายถึง “ชื่นชอบวัฒนธรรมของชาวฮั่น” เป็นต้น

หูฉือ⁷ (1891-1962) นัก“หงเสวีย”ผู้มีชื่อเสียงมากอีกท่านหนึ่ง ได้เสนอทัศนะว่า แนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* คือ อัตประวัติของผู้เขียนเองซึ่งเฉาเสวียจินนำเอาประวัติและเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับวงศ์ตระกูลของเขาเองมาแต่งเป็นนวนิยายเรื่องนี้ หูฉือศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของครอบครัวตระกูลเฉาเสวียจิน ด้วยวิธีสืบประวัติความเป็นมาของตัวผู้เขียนและสรุปได้ความสำคัญ 6 ประการดังนี้ 1. เฉาเสวียจินเป็นผู้แต่งเรื่อง *ความฝันในหอแดง* 2. เฉาเสวียจินเป็นหลานของเฉาหยิน เป็นลูกของเฉาฝู 3. เฉาหยินถึงแก่กรรมในรัชศก ที่ 51 ของจักรพรรดิถังซี เฉาเสวียจินคงจะเกิดในช่วงก่อนหน้าหรือหลังช่วงนี้เล็กน้อย 4. ในยุคที่ตระกูลเฉารุ่งเรืองที่สุดนั้น เคยรับเสด็จจักรพรรดิถังซีถึง 4 ครั้งด้วยกัน ต่อมาภายหลัง ตระกูลเฉาเริ่มเสื่อมโทรมลง นับว่า

⁶ จูจู่ฉา สวีเจี้ยนอาน ยหวี่กั๋วจู้ ส่วนเป็นบุคคลสำคัญในราชสำนักชิง

⁷ นักวิชาการมีชื่อ เคยดำรงตำแหน่งทูตประจำสหรัฐอเมริกาของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง เคยเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยปักกิ่ง

เพราะถูกริบราชบาตรเนื่องจากเป็นหนี้พระคลังหลวงจำนวนมหาศาล 5. เจาเสวียฉิน ลงมือเขียน *ความฝันในหอแดง* ภายหลังจากที่บ้านแตกสาแหรกขาดแล้ว ซึ่งก็ประมาณ ช่วงต้นรัชกาลจักรพรรดิเฉียนหลง จนถึงประมาณปีที่ 30 ที่เฉียนหลงขึ้นครองราชย์

6. *ความฝันในหอแดง* เป็นอัตประวัติของตัวผู้เขียนเองที่ใช้กลวิธีการแต่งโดย “อำพราง เรื่องจริงไว้” ให้ “โศกนาฏกรรมกับสำนวนชาวบ้าน” ในการผูกเรื่องเพื่อหลีกเลี่ยงราชภัย “เจียเป่ายูวี่” กับ “เจินเป่ายูวี่” ตัวละครเอกในเรื่องแท้จริงแล้วคือตัวเจาเสวียฉินเอง

คฤหาสน์ตระกูลเจียกับคฤหาสน์ตระกูลเจินในเรื่องก็คือคฤหาสน์ของตระกูลเจา

ทัศนะของหูฉื่อแม้จะเป็นที่ยอมรับของนักอ่านทั่วไป แต่ก็มีส่วนจำนวนไม่น้อย เหมือนกันที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีวิเคราะห์วิจัยของเขา เพราะเห็นว่าการสืบประวัติผู้เขียน นั้นไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของนวนิยาย นักวิชาการบางท่านเสนอว่า ถ้าใครรู้จริงว่า *ความฝันในหอแดง* นั้นพูดถึงอะไรคุณก็ต้องไปอ่านเอง อีกทั้งเห็นว่าวิธีของหูฉื่อ ก็ไม่ได้มีค่าไปกว่าวิธีของไซ่หวนเหย่แต่อย่างใด นักวิชาการอีกจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วย กับทัศนะของหูฉื่อที่ว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นอัตประวัติของตัวผู้ประพันธ์เอง ด้วยเห็นว่านวนิยายมิใช่ประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ก็มีประวัติศาสตร์ เช่นกัน ถ้าอยากรู้ว่ามีอะไรใน *ความฝันในหอแดง* มีทางเดียวเท่านั้นก็คือต้องไปอ่าน

ความฝันในหอแดง นักวิชาการผู้มีชื่อเสียงที่มีทัศนะคล้ายคลึงกับหูฉื่ออีกท่านหนึ่ง ซึ่งจะละเลยไม่พูดถึงไม่ได้คือ ยฺหวี่ผิงปั่ว⁸ (1900-1990) ยฺหวี่ผิงปั่ว ก็มีความเห็นว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นอัตชีวิตของเจาเสวียฉินเอง แต่ที่แตกต่างไปจากหูฉื่ออยู่บ้าง ก็ตรงที่ ยฺหวี่ผิงปั่ว ยังเห็นว่า วรรณกรรมชิ้นนี้เป็นนวนิยายเชิงอัตประวัติ

พูดถึงวงการ “หงเสวีย” บุคคลที่จะหลีกเลี่ยงไม่พูดถึงไม่ได้คือโจวหู่ซาง⁹ (1918-) ศาสตราจารย์ผู้ได้ชื่อว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่โดดเด่นที่สุดในวงการ “หงเสวีย” ในปัจจุบัน

⁸ นักวรรณคดี กวีและนักวิจัยหงเสวียที่มีชื่อของจีน

⁹ นักวิจัยหงเสวียที่มีชื่อเสียงที่สุดของจีนในปัจจุบัน

ท่านเสนอว่าแนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* คือต้องการสะท้อนวัฒนธรรม (จีน) หลากหลายด้านซึ่งลึกซึ้งยิ่งนักท่านเป็นทั้ง นักคิด กวี นักเขียน นักสังคมศาสตร์ ในความเห็นของโจวหู่ซาง เจาหู่ฉินนั้นเป็นพหูสูตที่มีความรอบรู้กว้างขวาง เป็น นักจิตวิทยา นักคติชนวิทยา นักกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญในการวางแผนอุทยาน นักออกแบบเสื้อ นักดนตรี และนักการแพทย์ เป็นต้น ความเป็นพหูสูตของเจาเสวียฉิน สะท้อนให้เห็นครบถ้วนสมบูรณ์ใน *ความฝันในหอแดง* ผู้อ่านจะพบบทกวีรูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกายลักษณะต่างๆของตัวละครในเรื่อง ซึ่งบรรยายไว้อย่างละเอียด สำหรับยาหลากหลายชนิด ประเพณี พิธีกรรม เทศกาล ฯลฯ โดยเฉพาะการบรรยายภาพอุทยานด้ากวานหยวน วิมานบนดินในหน้ากระดาน ถือว่าเป็นอัจฉริยะในการจินตนาการอันยากจะหาใครเสมอเหมือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจาเสวียฉินนั้น เป็นทั้ง กวี นักประพันธ์ และจิตรกร จึงสามารถบูรณาการทักษะเหล่านี้เข้าไว้ด้วยกัน โจวเห็นว่านวนิยายที่พหูสูตอย่างท่านประพันธ์ขึ้นมาจึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่ใคร่ขยอว่าเป็น “สารานุกรม” แม้ *ความฝันในหอแดง* จะเป็นเรื่องราวของความรุ่งเรืองและตกอับ การพบพานและการพลัดพรากของครอบครัวตระกูลหนึ่งที่เป็นแก่นเรื่อง แต่โดยเนื้อแท้แล้ววรรณกรรมยิ่งใหญ่ชิ้นนี้ได้เสนอเรื่องราวที่สะท้อนถึงศีลอันและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาชาติจีนให้โลกได้รู้จัก

เฟิงฉิง นัก “หงเสวีย”ผู้มีชื่อเสียงแห่งยุคที่เคียงบ่าเคียงไหล่คู่กับโจวหู่ซางเห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมที่มีนัยทางการเมืองที่เข้มข้นก็จริง แต่ไม่ใช่เรื่องการเมือง *ความฝันในหอแดง* เป็นนวนิยาย แนวคิดหลักของ*ความฝันในหอแดง* อยู่ที่การแสดงอุดมการณ์ของผู้ประพันธ์ต่อการดำรงชีวิต อุดมการณ์ของผู้ประพันธ์ที่ต้องการบอกว่าคนเรานั้นควรจะทำไปบนหนทางอย่างไรจึงจะถูกต้อง คนเราควรจะมีมั่งมีอย่างไรต่อความรัก อุดมการณ์ที่บริสุทธิ์สดใสนั้น คือ มิตรภาพ ความรักและความเสมอภาคระหว่างคนด้วยกัน *ความฝันในหอแดง* เป็นความสะท้อนสะท้อนใจต่อชะตาชีวิตและการทวนทบทวนอดีตที่ทุกข์ทรมาน เป็นโสกนาฏกรรมที่ผู้รู้ใจต้องประสบความหายนะ เป็นการรำลึกถึงจิตใจที่เคยร้อยรัดผูกพันต่อกันตลอดชั่ววันจิณรินทร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดหลักของ *ความฝันในหอแดง* นั้นมีหลากหลายสมดังที่หลู่ซวี่นได้กล่าวไว้ บทความนี้ได้แนะนำแนวคิดหลักของ นัก “หงเสวีย” เพียง 5 ท่าน ซึ่งทัศนะของทั้ง 5 ท่านนี้สามารถเป็นตัวแทนทัศนะของ คนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามผู้เขียนบทความนี้ค่อนข้างเห็นด้วยกับทัศนะ ของศาสตราจารย์เฟิงเจียงที่เห็นว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นวรรณกรรมที่มีนัยการเมือง แฝงอยู่แต่ไม่ใช่เรื่องการเมือง *ความฝันในหอแดง* เป็นนวนิยายที่มีศิลปะการประพันธ์ที่ สูงเลิศ ผู้เขียนจึงใคร่เสนอรายละเอียดที่เฟิงเจียงได้วิเคราะห์ไว้ดังนี้

ก่อนอื่นมาดูว่าที่เฟิงเจียงบอกว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นวรรณกรรมที่มีนัยการเมือง แฝงอยู่นั้นเป็นอย่างไร เฟิงเจียงวิเคราะห์ไว้ว่า *ความฝันในหอแดง* นั้น ได้โจมตีเหตุการณ์ สำคัญๆ ในแง่การเมืองและแง่สังคมในรัชสมัยคังซี ยงเจิ้งและเฉียนหลงอย่างรุนแรง ถ้าจะพูดให้ตรงเป่าก็คือ เฉาเสวียฉินได้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงภาพรวมความขัดแย้ง ในสังคมในยุคจักรพรรดิ 3 องค์ดังกล่าว ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความคิด วิถีชีวิต ระบบราชการ กฎหมาย ปัญหาสตรีและชนบประเพณี เป็นต้น แต่ภาพสะท้อนเหล่านี้ ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีในการนำเสนอด้วยศิลปะการประพันธ์อันยอดเยี่ยมเฟิงเจียงเห็นว่า *ความฝันในหอแดง* เป็นนวนิยายที่สร้างตัวละครที่เป็นแบบฉบับไว้หลากหลาย ตัวละคร เหล่านี้ได้รวมเอาภาพลักษณ์ของยุคสมัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ไว้ในตัว ซึ่งมีทั้งภาพลักษณ์แบบเก่าของค่านิยมที่ยึดถือกันมาเป็นชนบ และภาพลักษณ์ใหม่ที่มี ความคิดและพฤติกรรมที่ด้านชนบเก่า ภาพลักษณ์ของตัวละครแบบหลังนี้ ได้แก่ เจียเป่าอี้ กับหลินไต้ยวี่ นอกจากนี้ เฟิงเจียงยังเห็นว่า มีเหตุการณ์มากมายใน *ความฝันในหอแดง* ที่เป็นภาพสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัวของผู้ประพันธ์ แต่ถึงกระนั้น ก็ตาม *ความฝันในหอแดง* ก็ไม่ใช่เรื่องราวของตระกูลเฉา ยิ่งกว่านั้นยังไม่ใช่วิถีชีวิต ของเฉาเสวียฉินผู้เป็นเจ้าของบทประพันธ์ ถ้าจะว่ามีก็เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ไม่ใช่ ทั้งหมด

แนวคิดหลักในทัศนะของเฟิงเจียงซึ่งได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นนั้น เฟิงเจียงเห็นว่า ผู้ประพันธ์ฝากความหวังไว้กับอุดมการณ์อันงามหรู เปี่ยมล้นด้วยความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจที่บริสุทธิ์ต่อความรัก ให้ความเอาใจใส่ชะตากรรมของสตรีอย่างยิ่งยวด ให้ความรักกับความเสมอภาคแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน รังเกียจและหลีกเลี่ยงความชั่วทั้งหลายทั้งปวง โศกนาฏกรรมความรักระหว่างหลินไต้ยู่กับเจียเป่ายวี่ใน *ความฝันในหอแดง* เป็นโศกนาฏกรรมที่สะท้อนจิตวิญญาณของผู้คน เป็นโศกนาฏกรรมที่ปลุกจิตสำนึกแห่งความเป็นคนของผู้คน วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมโศกนาฏกรรมความรักที่ปรากฏขึ้นในยุคที่วรรณกรรมคลาสสิกของจีนพัฒนามาถึงจุดสูงสุด เป็นโศกนาฏกรรมที่สะท้อนให้เห็นชีวิตสังคมยุคใกล้ของจีน¹⁰ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในยุคต่อมาอย่างลึกซึ้ง แต่โศกนาฏกรรมดังกล่าวก็ไม่ใช่เนื้อหาทั้งหมดของ *ความฝันในหอแดง* ดังนั้น ถ้าจะลงความเห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมประเภทโศกนาฏกรรม ก็ยังไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการมองภาพ *ความฝันในหอแดง* อย่างตื้นเขินและด้านเดียว เฉาเสวียฉินผ่านชีวิตทุกข์สุขร้อนหนาวมาแล้วอย่างโชกโชน เขาจึงมองชีวิตได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เขาฝากความหวังไว้กับอุดมการณ์อันสวยหรู ซึ่งเขาเล็งเห็นถึงในอนาคตกาลอันยาวไกล ไม่ว่าจะในแง่ความคิดหรือในแง่ศิลปะการประพันธ์ เฉาเสวียฉินก็อยู่เหนือยุคสมัยในเวลานั้น ความคิดของเฉาเสวียฉินที่สะท้อนใน *ความฝันในหอแดง* เป็นความคิดประชาธิปไตยทุนนิยมที่กำลังจะแตกหน่อ เป็นความขัดแย้งกับอิทธิพลอำนาจศักดินาที่ล้าหลัง และนี่แหละคือนัยความก้าวหน้าของสังคมที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้ และแน่นอนอุดมการณ์ดังกล่าวยังเป็นอุดมการณ์ที่เลื่อนรางไม่ชัดเจน ซึ่งก็สอดคล้องกับยุคสมัยที่กำลังแปรเปลี่ยนจากสังคมศักดินานิยมสู่ยุคทุนนิยมอย่างช้า ๆ และเปรียบเสมือนกระแຈงเาที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างองงาเจียบๆ ของโครงสร้างเศรษฐกิจภายในสังคมศักดินานิยม ถ้าไม่ยอมรับหรือไม่สามารถเข้าใจ

¹⁰ หมายถึงสังคมจีนในยุคปลายราชวงศ์ชิง

ลักษณะพิเศษของประวัติศาสตร์ช่วงนี้ ก็ย่อมยากที่จะอ่าน “ความฝันในหอแดง” ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ได้

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า **ความฝันในหอแดง** เป็นประจักษ์สารานุกรมเล่มใหญ่ มีปริศนามากมายที่ยังต้องค้นหาคำตอบ หงโหลววิทยาเป็นวิทยาการที่แพร่หลายไปหลากหลายประเทศ มีผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้ามากมายมาจนถึงทุกวันนี้ แต่โดยที่ผู้เขียนบทความนี้ ไม่ได้ศึกษาวิจัยค้นคว้าในด้านนี้โดยตรงจึงทำได้เพียงแนะนำความเป็นไปของการวิจัยค้นคว้าของท่านผู้รู้ต่อผู้อ่าน วัตถุประสงค์ก็เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจีนและเพื่อโน้มน้าวท่านที่สนใจในวรรณคดีอมตะเรื่องนี้ให้เข้าร่วมค้นหาคำตอบของปริศนาต่าง ๆ ที่ยังหาคำตอบไม่ได้หรือยังไม่ยุติสืบไป

บรรณานุกรม

胡适等著《名家正解红楼梦》. 北京出版社出版集团 2007. 1 版

苗怀明著《风起红楼》北京. 中华书局 2006. 4 版

周汝昌著《红楼十二层》. 太原. 书海出版社 2005. 1 版

闵虹主编《百年红学》. 北京. 文化艺术出版社 2007. 12 版

陈维昭著《红学通史》. 上海. 上海人民出版社 2005. 9 版

ABSTRACT

The main concept of Dream of the Red Chamber

This paper introduces five renowned Chinese scholars in Hóngxué or the studies on Hónglóumèng, one of the most famous classical Chinese novels. It focuses on the main concept of the novel analyzed by Wáng Guówéi, Cài Yuánpéi, Hú Shì, Zhōu Rǔchāng and Féng Qiáng. The author of the paper agrees with Féng Qiáng who said that Hónglóumèng is a literary work with political implications, but it certainly is not a work on politics.

“น้ำ” ในสำนวนจีน

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์¹

บทคัดย่อ

คำว่า “น้ำ” ปรากฏอยู่ในสำนวนจีนจำนวนมาก สำนวนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมปรัชญาความคิด ลักษณะนิเวศวิทยา สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของจีน

สำนวนเหล่านี้บางสำนวนก็ใกล้เคียงมากกับสำนวนภาษาไทยทั้งความหมายและความเปรียบเทียบที่ใช้ บางสำนวนแม้จะใช้ความเปรียบเทียบแต่ความหมายกลับไม่เหมือนกันเลย ขณะที่บางสำนวนความเปรียบเทียบแม้จะใช้ต่างกันแต่กลับเป็นสำนวนที่มีความหมายตรงกัน

คำ “น้ำ” ในสำนวนจีน มีทั้งที่ยังคงความหมายโดยตรงของคำว่า “น้ำ” และที่มีความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝง ที่ชักนำความคิดให้เกี่ยวโยงไปถึงสิ่งอื่น เช่น เกี่ยวโยงไปถึงความรู้สึก ความเคยชิน และบุคคล เป็นต้น ความหมายโดยนัยของคำว่า “น้ำ” ในสำนวนจีนมีสองลักษณะ คือ ความหมายโดยนัยบางส่วน หมายถึง ความหมายซึ่งยังเกี่ยวข้องกับความหมายโดยตรงของคำ “น้ำ” และความหมายโดยนัยจริงๆ หมายถึง ความหมายซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับความหมายโดยตรงของคำ “น้ำ”

สำนวนจีนซึ่งมีคำว่า “น้ำ” ที่นำมากล่าวในบทความนี้ได้คัดเลือกจากสำนวนจีนในพจนานุกรมภาษาจีนจำนวน 60 สำนวน แต่ละสำนวนจะให้เสียงอ่านตามสัทอักษระบบพินอิน (pīnyīn) กำกับได้ตัวอักษรจีน แล้วทับศัพท์ภาษาจีนโดยใช้หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนซึ่งราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ จากนั้นจึงให้คำ

¹ ภาติสมานิจ สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

แปลภาษาไทยและความหมายของสำนวนนั้นๆ โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรตัวแรก
ของสัทอักษรรระบบพินอินในบรรทัดที่ 2 ของแต่ละสำนวน สำนวนจีนทั้ง 60 สำนวน
ได้แก่

杯水車薪

bēi shuǐ chē xīn

เปย์ นุ้ย เชอ จิน

น้ำหนึ่งแก้ว ฟืนหนึ่งคันรต (ที่ลุกไหม้อยู่)

ความหมาย : การจะนำน้ำหนึ่งแก้วไปดับรถบรรทุกฟืนที่ลุกไหม้อยู่เป็นการ
กระทำที่เปล่าประโยชน์ ช่วยอะไรไม่ได้ เหมือนน้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ

背水一戰

bèi shuǐ yí zhàn

เปย์ นุ้ย อี้ จ้าน

การสู้รบที่ต้องรบแบบหลังชนแม่น้ำ

ความหมาย : สู้ตาย พยายามสู้แบบเอาชีวิตเป็นเดิมพันเป็นครั้งสุดท้าย

車水馬龍

chē shuǐ mǎ lóng

เชอ นุ้ย หม่า หลง

รถและม้าที่วิ่งมายาวเหยียดดูราวสายน้ำและมังกรที่ไหลเรื่อยมาไม่ขาดสาย

ความหมาย : มีแขกผู้มาเยือนมากมาย

打落水狗

dǎ luò shuǐ gǒu

ดำ ลั่ว นุ้ย โก่ว

ตีสุนัขที่ตกน้ำ

ความหมาย : ซ้ำเดิมคนเลวที่ตกอับหรือหมดอำนาจ

滴水不漏

dī shuǐ bú lòu

ตี ฉู่ยี้ ปู้ โล่ว

น้ำแม้หยดเดียวก็ไม่รั่ว

ความหมาย : มิดชิด ไม่มีช่องโหว่ มักใช้กับการพูดหรือการทำงานว่ารัดกุม
รอบคอบ ไม่มีช่องโหว่แม้แต่น้อย

滴水成冰

dī shuǐ chéng bīng

ตี ฉู่ยี้ เจิง ปิง

หยดน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง

ความหมาย : หนาวจัด หนาวจัดจนน้ำพอยหยดลงมาก็แข็งเป็นน้ำแข็ง

滴水穿石

dī shuǐ chuān shí

ตี ฉู่ยี้ ชวาน ฉือ

น้ำที่หยดลงมา ทำให้หินทะลุ

ความหมาย : ถ้ามีความเพียรพยายามอย่างสม่ำเสมอ ก็ย่อมจะประสบ
ความสำเร็จ เหมือนน้ำเมื่อหยดลงหินนานๆ เข้าก็ทำให้หินทะลุได้ สำนวนนี้
บางครั้งก็พูดว่า ฉู่ยี้ฉือชวาน = น้ำหยด หินทะลุ

(水滴石穿)

shuǐ dī shí chuān

นุ้ย ตี ลือ หวาน

浮出水面

fú chū shuǐ miàn

ฝู ชู นุ้ย เมี่ยน

ลอยขึ้นมาจากผิวน้ำ

ความหมาย : เรื่องราวต่างๆ ถูกเปิดเผยออกมาแล้ว

覆水難收

fù shuǐ nán shōu

ฝู่ นุ้ย หานน โหว

น้ำที่หกลงกับพื้น ยากจะดักกลับคืนได้

ความหมาย : ไม่มีทางแก้ตัว เรื่องเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่อาจย้อนไปเปลี่ยนแปลง
ได้อีก สำนวนนี้มักใช้กับการหย่าร้าง

洪水猛兽

hóngshuǐ měngshòu

หงนุ้ย เหมิงไฉ่ว

น้ำป่าและสัตว์ที่ดุร้าย

ความหมาย : ภัยพิบัติร้ายแรงครั้งใหญ่

渾水摸魚

hún shuǐ mō yú

หุน นุ้ย มัว ยฺหวี

จับปลาเมื่อน้ำขุ่น

ความหมาย : ฉวยโอกาสกอบโกยผลประโยชน์ในช่วงที่เกิดความสับสนวุ่นวาย

澆冷水

jiāo lěngshuǐ

เจียว เหลิงนุ้ย

รดน้ำเย็นใส่

ความหมาย : หักหาญน้ำใจ ทำลายความกระตือรือร้นหรือน้ำใจของผู้อื่นด้วยคำพูดหรือการกระทำ สำนวนนี้บางครั้งก็พูดว่า พัวเหลิงนุ้ย = สาดน้ำเย็นใส่ (เหลิง = เย็นจนรู้สึกลหนาว)

(潑冷水)

pō lěngshuǐ

พั่ว เหลิงนุ้ย

近水樓臺

jìn shuǐ lóu tái

จิ้น นุ้ย โหลว ถาย

ศาลาใกล้น้ำ

ความหมาย : คนที่อยู่ใกล้ได้ดี เช่น ใกล้ชิดผู้มีอำนาจหรืออยู่ใกล้กับวงการใดวงการหนึ่ง ย่อมจะได้เปรียบที่จะได้อะไรๆ ก่อนคนอื่นๆ สำนวนนี้ เดิมทีมีวลีต่อท้ายว่า xiān dé yuè เขียน เต๋อ เยว่ = ได้แสงจันทร์ก่อน

井水不犯河水

jǐngshuǐ bú fàn héshuǐ

จิ้งนุ้ย ปู้ ฟ่าน เหว่

น้ำในบ่อย่อมไม่ล้นเข้าไปในน้ำที่อยู่ในแม่น้ำ

ความหมาย : ต่างฝ่ายต่างไม่ล้ำเส้นกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ไปยุ่งกับเรื่องของอีก

ฝ่าย

鏡花水月

jìng huā shuǐ yuè

จิง ฮฺวา นุ่ย เยว่

ดอกไม้ในกระจกเงา พระจันทร์ในน้ำ

ความหมาย : ภาพลวงตา

拉下水

lā xià shuǐ

ลา เชีย นุ่ย

ลากลงน้ำ

ความหมาย : ล่อหลอกผู้อื่นให้ทำเรื่องเลวหรือเรื่องไม่ดีร่วมกับตนเอง

流水不腐，戶樞不蠹

liúshuǐ bù fǔ, hùshū bù dù

หลิวลวี่ นู้ ฝู่, ฮู่ ชู นู้ ดู

น้ำที่ไหลอยู่เสมอย่อมไม่เน่าเหม็น บานพับประตู (ที่ใช้เป็นประจำ) ย่อมไม่มี

แมลงมากัดกิน

ความหมาย : สิ่งของต่างๆ ถ้าเคลื่อนไหวหรือมีการใช้อยู่เสมอ ย่อมจะไม่

เสียโดยง่าย

落花流水

luò huā liú shuǐ

ลั่ว สุวา หลิว จู่

ดอกไม้ที่ร่วงลอยเกลื่อนตามลำน้ำ

ความหมาย : การถูกตีพ่ายแพ้อย่างยับเยิน เดิมสำนวนนี้เป็นการบรรยาย
สภาพที่ดูเสื่อมโทรมของฤดูใบไม้ผลิ

落花有意，流水無情

luòhuā yǒu yì, liúshuǐ wú qíng

ลั่วสุวา โหยว อี้ , หลิวจู่ อู่ จิง

ดอกไม้ที่ทิ้งตัวลงไปมีเจตนา ธารน้ำไหลไม่มีน้ำใจ

ความหมาย : ความรักที่ไม่สมหวัง

落水狗

luòshuǐ gǒu

ลั่วจู่โก้ว

สุนัขที่ตกน้ำ

ความหมาย : คนเลวที่หมดอำนาจหรือตกอับไปแล้ว

木本水源

mù běn shuǐ yuán

มู่ เปิ่น จู่ เยหวิยน

รากไม้ ต้นน้ำ

ความหมาย : พื้นฐานหรือมูลเหตุของเรื่องราวหรือสิ่งของต่างๆ

逆水行舟

nì shuǐ xíng zhōu

หนี จู่ ลิง โจว

เล่นเรือทวนน้ำ

ความหมาย : การเรียนหนังสือหรือการทำงานเปรียบเหมือนการเล่นเรือทวนน้ำ ถ้าไม่ขยันและไม่พยายาม ก็รังแต่จะถอยหลัง สำนวนนี้มักมีอีกวลีหนึ่งคือท้าทายว่า bú jìn zé tuì = หากไม่เล่นรุดไปข้างหน้า ก็จะถอยหลัง

萍水相逢

píng shuǐ xiāng féng

ผิง ชู่ย เซียง เฟิง

จอกแห่นในน้ำลอยมาพบกัน

ความหมาย : คนแปลกหน้าซึ่งพบกันหรือรู้จักกัน โดยบังเอิญ

清水衙門

qīngshuǐ yámen

ชิงชู่ย หย่าเหมิน

หน่วยงานที่เหมือนดั่งน้ำใส

ความหมาย : หน่วยงานที่มีรายรับหรือสวัสดิการน้อย สำนวนนี้สมัยโบราณหมายถึงหน่วยงานที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องเงินๆ ทองๆ หรือที่ไม่มีผลประโยชน์ให้กินตามน้ำได้

蜻蜓點水

qīngtíng diǎn shuǐ

ชิงติง เตียน ชู่ย

แมลงปอบินเรี่ยน้ำ

ความหมาย : ทำงานอย่างฉาบฉวยหรืออย่างพอให้พ้นๆ ไป

窮山惡水

qióng shān è shuǐ

窮 ขาน เอ้อ คุ้ย

ภูเขาที่ไร้ซึ่งทุกอย่าง แม่น้ำที่เน่าเสีย

ความหมาย : พื้นที่ที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ

如魚得水

rú yú dé shuǐ

หฺรู ยฺหฺวี เตอ คุ้ย

เหมือนปลาได้น้ำ

ความหมาย : ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเองอย่างยิ่งหรือได้พบคนที่ถูกคอกันหรือเข้ากันได้เป็นอย่างดี

山高水低

shān gāo shuǐ dī

ขาน กาว คุ้ย ตี

ภูเขาสูง น้ำในแม่น้ำมีระดับต่ำจนเกือบแห้งขอด

ความหมาย : เรื่องไม่ดีหรือเคราะห์ร้ายที่เป็นเรื่องสุฉวิสัย ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิตหรือมีการตาย

山清水秀

shān qīng shuǐ xiù

ขาน ชิง คุ้ย ชิว

ภูเขาเขียว ธารน้ำใสสวย

ความหมาย : ทิวทัศน์ธรรมชาติที่แลดูงาม

山窮水盡

shān qióng shuǐ jìn

ซาน ฉยง ฉู่ยี่ จิ้น

จุดที่เป็นสุดทางของภูเขาและแม่น้ำ

ความหมาย : สุดสิ้นหนทาง ไม่มีทางไปได้อีกแล้ว ไปถึงจุดที่อับจนหรือ
เข้าตาจน

水到渠成

shuǐ dào qú chéng

ฉู่ยี่ เต้า ฉู่ฉี เจิง

พอน้ำมาถึง ร่องน้ำที่ขุดไว้ก็จะเป็นคลอง

ความหมาย : การใดก็ตามเมื่อเตรียมทุกอย่างจนพร้อมพรั่งแล้ว พอลงมือทำก็
ย่อมจะประสบความสำเร็จ

水火無情

shuǐ huǒ wú qíng

ฉู่ยี่ หั่ว ฉู่ ฉิง

น้ำและไฟไร้ความปราณี

ความหมาย : อุทกภัยและอัคคีภัยเป็นภัยพิบัติที่ไม่มีความปราณีต่อใคร

水落石出

shuǐ luò shí chū

ฉู่ยี่ ลั่ว ฉือ ชู

น้ำลด หินผุด

ความหมาย : เรื่องแฉ่งขึ้นหรือความจริงได้ปรากฏขึ้น เทียบได้กับสำนวน
ไทยว่า น้ำลด ดอผุด

水米無交

shuǐ mǐ wú jiāo

ลุย หมี่ อุ เจียว

น้ำและข้าวไม่คบค้ำกัน

ความหมาย : ทั้งสองฝ่ายไม่ไปมาหากันเลย มักหมายถึงข้าราชการที่มีมือสะอาดว่าไม่มีเรื่องเงินๆ ทองๆ กับชาวบ้าน

水磨工夫

shuǐ mó gōngfu

ลุยหมัว กงฟู

ฝีมือระดับขัดหรือฝนด้วยน้ำ

ความหมาย : งานที่ต้องอดทนค่อยๆ ทำอย่างละเอียดเพื่อให้ออกมาอย่างดี และประณีต

水乳交融

shuǐ rǔ jiāoróng

ลุย รู่ เจียว หรง

น้ำกับนมกลมเกลียวกัน

ความหมาย : มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมเกลียวหรือเข้ากันได้เป็นอย่างดี เหมือนน้ำที่ปนเข้ากับนม หรือเข้ากันได้แบบเป็นปี่เป็นขลุ่ย

水深火熱

shuǐ shēn huǒ rè

ลุย เชน หั่ว เร่อ

น้ำลึกไฟร้อน

ความหมาย : สภาพที่เป็นเหมือนกับอยู่ในนรกหรือความทุกข์ยากแสนสาหัส

水洩不通

shuǐ xiè bù tōng

ลุย เชี่ย ปู่ ทง

น้ำระบายออกไม่ได้

ความหมาย : แน่นเอียด เช่น ผู้คนเบียดเสียดกันจนแน่นเอียดไปหมด หรือถูก
โอบล้อมไว้อย่างแน่นหนาจนแม้แต่ น้ำก็ยากที่จะไหลเล็ดออกไปได้

水性楊花

shuǐ xìng yáng huā

ลุยซิง หยางฮวา

ลักษณะเป็นน้ำ และดอกหยาง

ความหมาย : ลักษณะของหญิงที่ไม่สำรวมกิริยาท่าทางและหลายใจ

水漲船高

shuǐ zhǎng chuán gāo

ลุย จ่าง จวาน กาว

น้ำขึ้น เรือลอยสูง

ความหมาย : พลอยได้ดีไปด้วย

水至清則無魚

shuǐ zhì qīng zé wú yú

ลุย จื่อ ซิง เจ้อ อู๋ ยหวิ

แม่น้ำที่ม่น้ำสะอาดที่สุด กลับไม่มีปลา

ความหมาย : เราต้องไม่ไปเข้มงวดว่าทุกอย่างต้องบริสุทธิ์ผุดผ่องร้อย
เปอร์เซ็นต์ มิฉะนั้นจะไม่มีใครมาคบหาด้วย

水中撈月

shuǐ zhōng lāo yuè

จู่ย จง ลาว เยว่

งมจันทร์ในน้ำ

ความหมาย : ทำอะไรที่เป็นไปไม่ได้ เสียแรงเปล่า เหมือนงมเข็มในมหาสมุทร
มีสำนวนจีนอีกสำนวนหนึ่งว่า hǎi dǐ lāo zhēn = งมเข็มก้นทะเล

順水人情

shùn shuǐ rénqíng

จู่่น จู่ย เหวิน ฉิง

น้ำใจแบบไปตามน้ำ

ความหมาย : การแสดงน้ำใจตามวาระและโอกาสที่เอื้ออำนวยซึ่งไม่ต้อง
ลำบากแต่อย่างใด

順水推舟

shùn shuǐ tuī zhōu

จู่่น จู่ย ทุย โจว

เข็นเรือไปตามน้ำ

ความหมาย : การดำเนินการอะไรก็ตามที่ดำเนินไปตามสถานการณ์ที่เป็นไป
ใช้โอกาสและสถานการณ์ในขณะนั้นให้เป็นประโยชน์กับตนเอง

蹚渾水

tāng húnshuǐ

ทาง หุนจู่ย

ลุยไปในน้ำขุ่น

ความหมาย : การทำเรื่องเลวหรือเรื่องไม่ดีร่วมกับผู้อื่น

拖泥帶水

tuō ní dài shuǐ

ทัว นี ไต้ ฉุ่ย

พ่วงเอาโคลนและน้ำไปด้วย

ความหมาย : ยืดยาด เช่น สีลาการเขียน การพูด หรือการทำงาน

萬水千山

wàn shuǐ qiān shān

ว่าน ฉุ่ย เซียน ซาน

แม่น้ำหมื่นสาย ภูเขาพันลูก

ความหมาย : หนทางที่ไกลแสนไกลและมีอุปสรรคมากมาย

望穿秋水

wàng chuān qiūshuǐ

ว่าง ชวาน จิวฉุ่ย

เฝ้ามองจ้องไม่ว่างตา

ความหมาย : มุ่งมาดปรารถนาอย่างรุ่มร้อนใจ

污泥濁水

wū ní zhuó shuǐ

อู นี จั่ว ฉุ่ย

โคลนตมและน้ำที่ขุ่นสกปรก

ความหมาย : ความลำหลังเสื่อมโทรม

無源之水，無本之木

wú yuán zhī shuǐ, wú běn zhī mù

อู๋ เย่หวิ้น จื่อ ฉู่ , อู๋ เป็น จื่อ มู่

แม่น้ำที่ไร้น้ำ ต้นไม้ที่ไร้ราก

ความหมาย : เรื่องราวที่ไม่มีที่มาที่ไป

細水長流

xì shuǐ cháng liú

ซี่ ฉู่ ฉาง หลิว

น้ำไหลน้อยๆ ไหลได้ยาวนาน

ความหมาย : ใช้อะไร ให้ใช้ไปทีละน้อย ก็จะใช้ไปได้ยาวนาน ไม่ว่าจะเป็น
ทรัพย์สินเงินทอง กำลังคน หรือทรัพยากรต่างๆ

行雲流水

xíng yún liú shuǐ

สิง ยุหวิน หลิว ฉู่

เมฆที่ลอยไป สายน้ำที่ไหลริน

ความหมาย : ลีลาการเขียนที่รื่นและสละสลวย หรือลีลาการขับร้องที่ไพเราะ
รื่นหู

一潭死水

yì tán sǐshuǐ

อี้ ถาน สือฉู่

น้ำลึกที่น้ำขังนิ่ง

ความหมาย : สถานการณ์ที่บรรยากาศอึมครึม ไม่สดใส

一頭霧水

yì tóu wù shuǐ

อี โถว อู๋ นุ้ย

หมอกเต็มหัว

ความหมาย : ลักษณะอาการที่มึนงง งงววย รู้สึกเลอะเลือนไปหมด งงจนคิดอะไรไม่ออก ทำอะไรไม่ถูก อาจเทียบได้กับภาษาไทยว่า ไม่ได้สิบ

一碗水端平

yì wǎn shuǐ duān píng

อี หว่าน นุ้ย ตวาน ผิง

น้ำหนึ่งถ้วย ถือให้ตรงๆ (อย่าเอียง)

ความหมาย : การไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม

一衣帶水

yì yī dài shuǐ

อี อี ไต้ นุ้ย

ทางน้ำ (ที่แคบเหมือน) แถบผ้า

ความหมาย : มีเพียงสายน้ำสายเล็กๆ กั้นกลาง การไปมาหาสู่จึงสะดวกมาก

飲水思源

yǐn shuǐ sī yuán

หยิน นุ้ย ซือ เยวี่ยน

ดื่มน้ำ ระลึกถึงต้นน้ำ

ความหมาย : เมื่อมีความสุขแล้ว ต้องไม่ลืมที่มาของความสุขนั้นๆ

魚水情

yúshuǐqíng

ยุหวี่นุ้ยจิง

น้ำใจดั่งปลากับน้ำ

ความหมาย : ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นอย่างยิ่ง ดั่งปลากับน้ำที่ไม่อาจแยกจากกันได้เหมือนคอกอหอยลูกกระเดือก

遠水解不了近渴

yuǎn shuǐ jiěbùliǎo jìn kě

เยวี่ยน ชุ่ย เจี้ยนไห่เลี้ยว จิ้น เช่อ

น้ำที่อยู่ไกลไม่อาจแก้ความกระหายในขณะนี้ได้

ความหมาย : ความช่วยเหลืออยู่ไกลเกินกว่าจะช่วยอะไรได้หรือไม่ทันกาล

遠水救不了近火

yuǎn shuǐ jiùbùliǎo jìn huǒ

เยวี่ยน ชุ่ย จ้วนไห่เลี้ยว จิ้น หั่ว

น้ำที่อยู่ไกล ดับไฟที่อยู่ใกล้ตัวไม่ได้

ความหมาย : การเยียวยาที่ช้าไม่อาจช่วยแก้เรื่องฉุกเฉินที่ใกล้ตัวได้

จากสำนวนที่ยกมานี้จะเห็นว่า บางสำนวนเหมือนกับสำนวนไทยทั้งความหมายและความเปรียบเทียบที่ใช้ เช่น bēi shuǐ chē xīn มีความหมายเหมือนกับ น้ำน้อยแพ้ไฟ ในภาษาไทย เปรียบเทียบโดยใช้ น้ำ และ ไฟ ทั้งในสำนวนจีนและสำนวนไทย แต่สำนวนจีนเป็นรูปธรรมมากกว่า ระบุปริมาณชัดเจนว่า น้ำจำนวนหนึ่ง แก้วกับพืนที่ลูกไหม้ซึ่งมีหนึ่งคันรถ อีกสองสำนวนความหมายเหมือนกัน ความเปรียบเทียบก็ใกล้เคียงกัน เช่น shuǐ luò shí chū กับ น้ำลดดอกสด ที่หมายความว่าเรื่องแดงขึ้นหรือความจริงได้ปรากฏขึ้น สำนวนจีนกล่าวว่า น้ำลดหินผุด ไม่ใช่ ดอกสด เช่นในสำนวนไทย ความแตกต่างนี้น่าจะเนื่องมาจากลักษณะนิเวศวิทยาที่ต่างกัน อีกสำนวนหนึ่ง คือ shuǐ zhōng lǎo yuè กับสำนวนไทย มั่งมีในมหา

สมุทร สำนวนนี้ภาษาจีนกล่าวว่า จมจันทร์ในน้ำ แต่ถ้าไม่จำกัดเฉพาะคำ shuǐ “น้ำ” แล้ว ภาษาจีนมีอีกสำนวนหนึ่งซึ่งตรงกันมากกับ จมเข็มในมหาสมุทร คือ hǎi dī lǎo zhēn จมเข็มกันทะเล

สำนวนจีนบางสำนวนมีความหมายเดียวกับสำนวนไทยซึ่งมิได้มีคำ “น้ำ” อยู่ในสำนวนหรือใช้ความเปรียบที่ต่างกัน เช่น bèi shuǐ yí zhàn ตรงกับสำนวนไทยว่า สู้ตาย และ jìng huā shuǐ yuè ตรงกับ ภาพลวงตา ในภาษาไทย shān qióng shuǐ jìn ซึ่งเทียบกับสำนวนไทยว่า เข้าตาจน หรือ จนตรอก สำนวนจีน shuǐ rǔ jiāoróng ซึ่งเทียบได้กับสำนวนไทยว่า เป็นปีเป็นขลุ่ย สำนวน yúshuǐ qíng ซึ่งเทียบกับสำนวน คอหอยกับลูกกระเดือก ในภาษาไทย และ สำนวน shùn shuǐ tuī zhōu ซึ่งเทียบได้กับสำนวนไทยว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก

สำนวนจีนบางสำนวนใช้ความเปรียบเดียวกับสำนวนไทย แต่ความหมายกลับต่างกัน เช่น nì shuǐ xíng zhōu ซึ่งใช้ความเปรียบเดียวกับ พายเรือทวนน้ำ ที่หมายความว่า ทำด้วยความยากลำบากในภาษาไทย แต่สำนวนจีนนี้มีความหมายว่า ถ้าไม่ยันและไม่พยายาม ก็รังแต่จะถอยหลัง อีกสำนวนหนึ่งคือ rú yú dé shuǐ ซึ่งใช้ความเปรียบเดียวกับ ปลากระฉี่ได้น้ำ ที่ใช้เปรียบเทียบกับคนที่แสดงอาการดีอกดีใจในภาษาไทย แต่สำนวนจีนมิได้มีความหมายนี้

อีกสำนวนหนึ่งในภาษาจีนซึ่งจัดอยู่ในประเภทเดียวกับสองสำนวนข้างต้น คือ สำนวน luòshuǐgǒu ซึ่งมีได้มีความหมายเดียวกับสำนวนไทยว่า ลูกหมาตกน้ำ ถ้าในความหมายนี้ สำนวนจีนมีสำนวนว่า luòtāngjī แปลตามตัวว่า ไก่ตกไปในน้ำ แกง ซึ่งเป็นความอุปมาว่า เปียกโชกไปหมดทั้งตัว เหมือนกับสำนวน ลูกหมาตกน้ำ ในภาษาไทย ภาษาจีนมีสำนวนเกี่ยวเนื่องกับสำนวน luòshuǐgǒu อีกสำนวนหนึ่งคือ dǎ luòshuǐgǒu ตีสุนัขที่ตกน้ำ ซึ่งมีความหมายว่า จำเดิมคนเลวที่ตกอับหรือหมดอำนาจ

หลายสำนวนไม่มีสำนวนไทยที่เทียบเคียงได้ เพราะเป็นสำนวนจีนที่สะท้อนถึงสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศของจีน เช่น dī shuǐ chéng bīng ซึ่งเป็นสภาพที่พบในประเทศจีนทางเหนือยามฤดูหนาวเมื่ออุณหภูมิลดลงต่ำกว่าศูนย์ถึง 20 หรือ 20 กว่าองศาเซลเซียส เนื่องจากสภาพอากาศเช่นนี้ จึงมีอีกสำนวนหนึ่งว่า jiāo lěngshuǐ หรือ pō lěngshuǐ

ประเทศจีนต้องประสบกับภัยจากน้ำท่วมมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยเฉพาะแถบแม่น้ำฮวงโห หรือแม่น้ำเหลืองที่มีอุทกภัยร้ายแรงทุกปี คร่าทั้งชีวิตผู้คน ทำให้บ้านเรือนพังทลาย และการเพาะปลูกเสียหายอย่างมหันต์ จนพากันขนานนามแม่น้ำฮวงโหว่า แม่น้ำวิปโยค การที่ประเทศจีนต้องประสบกับอุทกภัยเป็นประจำ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่คำว่า shuǐ น้ำ ในภาษาจีนหลายๆ สำนวนบ่งบอกว่าน้ำไม่ได้เป็นสิ่งที่ดี และบ่อยครั้งใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่มีความหมายทางลบ ดังจะเห็นได้จากสำนวนต่างๆ ในบทความนี้ เช่น hóngshuǐ měngshòu, shuǐ huǒ wú qíng, shuǐ shēn huǒ rè, wàn shuǐ qiān shān, yì tán sìshuǐ, lā xià shuǐ และ tāng hún shuǐ

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ภาษาจีนก็เช่นเดียวกับภาษาไทยที่มีสำนวนภาษาซึ่งเกี่ยวกับน้ำทั้งที่เป็นความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย บางสำนวนก็ใกล้เคียงมากทั้งความหมายและความเปรียบเทียบที่ใช้ บางสำนวนแม้จะใช้ความเปรียบเดียวกันแต่ความหมายกลับไม่เหมือนกันเลย ขณะที่บางสำนวนความเปรียบเทียบแม้จะใช้ต่างกันแต่กลับเป็นสำนวนที่มีความตรงกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะสำนวนภาษาของแต่ละชนชาติสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ปรัชญาความคิด ลักษณะนิเวศวิทยา สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของชนชาตินั้นๆ

บรรณานุกรม

- ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์). ๒๕๔๑. สำนวนไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเซียเพรส.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๕๐. หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาอินดี. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด(มหาชน).
- Liú, Sōngyún, Lǐ, Xíngjiàn และ Xiàng, Guāngzhōng 劉松筠, 李行健和向光忠. 1999. Zhōnghuá Chéngyǔ Dàcídiǎn 中華成語大辭典. (พจนานุกรมสำนวนจีน) Cháng chūn 長春: Jílín Wénshǐ Chūbǎnshè 吉林文史出版社.
- Wáng, Jiànyǐn, Chén, Jié, et.al. 王劍引, 陳傑, 等. 1999. Zhōngguó Chéngyǔ Dàcídiǎn 中國成語大辭典. (พจนานุกรมสำนวนจีน) Shànghǎi 上海: Shànghǎi Cídiǎn Chūbǎnshè 上海詞典出版社.
- Xià, Zhēngnóng, Luó, Zhúfēng, et.al. 夏徵農, 羅竹風, 等. 1989. Cíhǎi 辭海. (พจนานุกรมจีน) Shànghǎi 上海: Shànghǎi Císhū Chūbǎnshè 上海辭書出版社.
- Xiàng, Guāngzhōng 向光忠. 1982. Chéngyǔ Gàishuō 成語概說. (สำนวนจีนโดยสังเขป) Húběi 湖北: Húběi Jiàoyù Chūbǎnshè 湖北教育出版社.
- Zhōngguó Shèhuì Kēxuéyuàn Yǔyán Yánjiūsuǒ Cídiǎn Biānjí. 中國社會科學院語言研究所詞典編輯. 2005. Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn 現代漢語詞典. (พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน) Běijīng 北京: Shāngwù Yīnshūguǎn 商務印書館.

ABSTRACT

“Water” in Chinese Idiomatic Expression

The word “water” can be found in many Chinese idiomatic expressions. These expressions are reflections of Chinese culture, beliefs, philosophy, ecology, geography and climate.

Some of these expressions are quite similar with Thai idiomatic expressions both in the meaning conveyed and the analogy used; some, though having the same analogy, convey completely different meaning in Chinese and Thai. However, there are also some cases that different analogies convey the same meaning in both languages.

การศึกษาและออกแบบการสอนสำนวนจีนที่ใช้โดยทั่วไป

จากคลังข้อมูลภาษา: กรณีศึกษาของนักศึกษาไทย¹

ธีรวัฒน์ ธีรพจน์²

บทคัดย่อ

ชาวจีนโดยทั่วไปจะนิยมใช้สำนวนจีนในงานเขียนต่างๆ เนื่องจากความสามารถในการใช้สำนวนจีนถือเป็นลักษณะหนึ่ง que แสดงออกถึงความสามารถทางภาษาจีนและการเขียนบทความ แต่จากการสังเกตพบว่า นักศึกษาไทยวิชาเอกภาษาจีนซึ่งไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโทมักจะไม่นิยมใช้สำนวนจีนในงานเขียนภาษาจีนของตน อันเป็นเหตุให้งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาดังกล่าว รวมถึงแนวทางแก้ไข โดยจะศึกษาสำนวนจีนที่มีความถี่การใช้สูงสุด 100 สำนวนแรก จากคลังข้อมูลภาษาที่สร้างขึ้นจากข้อมูลข่าว 5 ประเภท ซึ่งรวบรวมไว้ในช่วงวันที่ 1 - 31 มีนาคม 2549 จากเว็บไซต์สำนักข่าวซินหัว (<http://www.xinhuanet.com>) และเหลียนเหอจินเหวินหวาง (<http://udn.com/>) เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการเปรียบเทียบกับสำนวนจีนที่ใช้ศึกษาในรายวิชาบังคับภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาของงานวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายเชิงอรรถศาสตร์ของทั้ง 100 สำนวน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการออกแบบการสอนในส่วนท้ายของบทความ รวมทั้งได้ออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจปัจจัยความน่าจะเป็นต่างๆ ที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหาข้างต้น

¹ บทความนี้เป็นการสรุปสาระจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีต้นฉบับเป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. สำนวนจีน (成语) คืออะไร?

คำจำกัดความของ “สำนวนจีน (成语)” ในปัจจุบันยังมีผู้บัญญัติไว้ในลักษณะต่างๆ มากมาย เจิ้ง เฝยซิว (郑培秀, 2004: 27-53) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนว่ามีลักษณะดังนี้ 1) สำนวนจีนเป็น “วลีตายตัว” และ 2) สำนวนจีนเป็นส่วนหนึ่งของระบบคำในภาษาจีน ซึ่งการถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบคำนี้ สวี กว๋อซิง (徐国庆, 1999: 16) ได้เสนอว่า แม้ว่าสำนวนจีนจะมีลักษณะโครงสร้างเป็น “วลี” แต่การทำหน้าที่ในประโยคนั้นเหมือนกับ “คำ”

เจิ้ง เฝยซิว ได้สรุปลักษณะเฉพาะของสำนวนจีนไว้เป็นประเด็นดังนี้

1. สำนวนจีนเป็น “วลีตายตัว”
2. โครงสร้าง ลำดับคำ และจำนวนตัวอักษรของสำนวนจีนกำหนดไว้ตายตัว
3. รูปแบบพื้นฐานของสำนวนจีนจะมี 4 พยางค์
4. สำนวนจีนยังคงรักษาลักษณะพิเศษของภาษาจีนโบราณ
5. ความหมายของสำนวนจีนมีเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารปกติ
6. ความหมายของสำนวนจีนจะมีความหมายรวบยอดในองค์กรวม
7. สำนวนจีนจะมีความหมายสองชั้น (มีนัยซ้อน)
8. สำนวนจีนมีการใช้มาเป็นระยะเวลานานและแพร่หลายในสังคม
9. สำนวนจีนโดยมากมักใช้ในภาษาเขียน

งานวิจัยนี้ได้รวบรวมคำจำกัดความของ “สำนวนจีน” จากพจนานุกรม ตำรา และเว็บไซต์อ้างอิงเกี่ยวกับคำและสำนวนจีนทั้งสิ้น 14 แหล่งอ้างอิงดังนี้

- 1 《辞源》(Cíyuán): CY
- 2 《语言学辞典》(Yǔyánxué Cídiǎn): YY
- 3 《新辞典》(Xīn Cídiǎn): XC
- 4 《语言学百科词典》(Yǔyánxué Bǎikē cídiǎn): YB
- 5 《王力语言学词典》(Wáng Lì yǔyánxué cídiǎn): WL

- 6 《汉语常用语辞典》(Hànyǔ chángyòngyǔ cídiǎn): HC
- 7 《现代汉语》(Xiàndài hànyǔ): XH
- 8 《语文基础知识词典》(Yǔwén jīchǔ zhīshi cídiǎn): YJ
- 9 《应用汉语词典》(Yìngyòng hànyǔ cídiǎn): YH
- 10 《现代汉语词典(汉英双语)》(Xiàndài hànyǔ cídiǎn (hàn yīng shuāngyǔ)): XD
- 11 《实用汉语词汇》(Shíyòng hànyǔ cíhuì): SH
- 12 《汉语词汇结构论》(Hànyǔ cíhuì jiégòulùn): HJ
- 13 《台湾国语辞典》(网络版)(Táiwān guóyǔ cídiǎn(wǎngluòbǎn)): TG
- 14 《维基百科》(Wéiqí bǎikē): WB

จากการศึกษาคำจำกัดความของสำนวนจีนจากทั้ง 14 แหล่งอ้างอิงโดยสำรวจ
ว่ามีการกล่าวถึงลักษณะเฉพาะ 9 ประเด็นที่แจ้ง เพย์ชีวได้สรุปไว้หรือไม่
ปรากฏว่าได้ผลการสำรวจดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสำรวจคำจำกัดความของสำนวนจีนจากแหล่งอ้างอิง 14 แหล่ง

แหล่ง อ้างอิง	ลักษณะพิเศษของสำนวนจีน 9 ประเด็นที่ได้จากงานวิจัย ของเจิ้ง เป๋ยฉีว								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
01CY					✓			✓	
02YY	✓	✓						✓	
03XC	✓		✓		✓	✓	✓	✓	
04YB	✓	✓						✓	
05WL		✓						✓	
06HC	✓		✓					✓	
07XH	✓							✓	✓
08YJ	✓		✓					✓	
09YH	✓	✓	✓			✓	✓	✓	
10XD		✓	✓		✓	✓	✓	✓	
11SH	✓	✓	✓					✓	
12HJ			✓					✓	✓
13TG	✓		✓				✓	✓	
14WB		✓	✓					✓	
รวม	9	7	9	0	3	3	4	14	2

จากผลการสำรวจคำจำกัดความของสำนวนจีนจากแหล่งอ้างอิง 14 แหล่ง
ผู้วิจัยได้สรุปคำจำกัดความไว้โดยยึดเกณฑ์วิเคราะห์ประเด็นที่มีการกล่าวถึงร่วม
มากกว่าร้อยละ 50 เป็นคำจำกัดความของคำว่าสำนวนจีนในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ความ

ดังนี้ “สำนวนจีนเป็นวลีตายตัว ส่วนมากมี 4 พยางค์ มีการใช้มาเป็นเวลานานและแพร่หลายในสังคม”

2. การสร้างคลังข้อมูลภาษาและดึงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

การใช้สำนวนจีนโดยทั่วไปมักปรากฏอยู่ในงานเขียนประเภทต่างๆ ซึ่งงานเขียนที่ถือว่าใกล้ชิดกับการใช้ชีวิตประจำวันของเรามากที่สุดก็คือบทความหรือรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในบทความหรือรายงานข่าว และถือเป็นตัวแทนของ “สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง” ขั้นตอนการคัดเลือกสำนวนแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลข่าวและบทความเพื่อสร้างเป็นคลังข้อมูลภาษา (corpus) และขั้นตอนการดึงศัพท์ (term extraction) สำนวนจีนออกจากคลังข้อมูลภาษา

2.1 การสร้างคลังข้อมูลภาษาและการดึงศัพท์

กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงนี้เริ่มขึ้นจากการจำกัดขอบเขตหัวข้อ ได้แก่ ข่าวการศึกษา ข่าวการเมือง ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวต่างประเทศของวันที่ 1 – 31 มีนาคม 2549 จากสำนักข่าวซินหัว และเหลียนเหอซินเหวินหว่าง

ขั้นตอนต่อมาคือการเตรียมและการสร้างคลังข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้หลักการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลของ Cabré (1999) และ หยาง ฮุยจง (杨惠中, 2002) เป็นเกณฑ์ เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาสร้างเป็นคลังข้อมูลภาษา ประกอบด้วยข่าวและบทความไว้จำนวน 11,137 เรื่อง หรือเท่ากับ 8,650,005 คำ (เฉลี่ย 776.69 คำ ต่อเรื่อง) จากหัวข้อข่าว 5 ประเภท

ตารางที่ 2 การกระจายข้อมูลเนื้อหาของคลังข้อมูลภาษา

ประเภทของข่าว		จำนวน ตัวอย่าง	จำนวน ตัวอักษร	จำนวน อักษร เฉลี่ยต่อ ตัวอย่าง	อัตราร้อยละ	
Xin hua On line	ข่าวสังคม	1,996	1,406,911	704.87	22.61%	71.92%
	ข่าวการเมือง	1,815	1,719,398	947.33	27.64%	
	ข่าวการศึกษา	916	841,115	918.25	13.52%	
	ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน	835	906,268	1,085.35	14.57%	
	ข่าวต่างประเทศ	2,030	1,347,345	663.72	21.66%	
	รวม	7,592	6,221,037	819.42	100.00%	
UDN. COM	ข่าวสังคม	394	176,161	447.11	07.26%	28.08%
	ข่าวการเมือง	562	286,654	510.06	11.80%	
	ข่าวการศึกษา	314	159,996	509.54	06.57%	
	ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน	1,565	1,389,306	887.73	57.20%	
	ข่าวต่างประเทศ	710	416,851	587.11	17.17%	
	รวม	3,545	2,428,968	685.18	100.00%	
รวม		11,137	8,650,005	776.69		100.0%

ขั้นตอนสุดท้ายคือการดึงศัพท์สำนวนจีน ขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย
อีก 4 ขั้นตอนได้แก่

- 1) การตัดคำ: ใช้โปรแกรมตัดคำอัตโนมัติที่พัฒนาโดย Academia Sinica

2) การวิเคราะห์ความถี่: ใช้โปรแกรม CCLang Language Processing ของ เจิ้ง จินเจียน (郑锦全) ซึ่งเป็นโปรแกรมประมวลคำที่มีความถี่สูงสุดไล่เรียงลำดับ และด้วยลักษณะเฉพาะของสำนวนจีนที่ส่วนมากจะประกอบด้วยตัวอักษรจีน 4 ตัว ดังนั้นการดึงคำศัพท์สำนวนจีนครั้งนี้จึงใช้ฟังก์ชัน Auto Filter ของโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อดึงศัพท์ 4 พยางค์ออกมา

3) การพิจารณาตัดสินสำนวน การพิจารณาว่าศัพท์ 4 พยางค์ใดจะเป็นสำนวนจีนหรือไม่ ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ใช้ศัพทานุกรมสำนวนจีนของกระทรวงศึกษาธิการได้หวั่นเป็นตัวบ่งชี้ว่าศัพท์ 4 พยางค์ที่ได้จากการดึงศัพท์นั้นเป็นสำนวนหรือไม่ จากนั้นจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์อีกครั้งในช่วงที่ 2 คือ พิจารณาจากหนังสืออ้างอิง (พจนานุกรมสำนวนจีน และพจนานุกรมภาษาจีน) จำนวน 7 เล่ม โดยถือการปรากฏในพจนานุกรมตั้งแต่ 4 เล่มขึ้นไปเป็นเกณฑ์การพิจารณา พจนานุกรมทั้ง 7 เล่มมีดังนี้

พจนานุกรมสำนวนจีน:

- (1) 《中华成语大辞典》(Zhōnghuá Chéngyǔ Dà Cídiǎn)
- (2) 《中华成语辞海》(Zhōnghuá Chéngyǔ Cíhǎi)
- (3) 《汉语成语考释词典》(Hànyǔ Chéngyǔ Kǎoshì Cídiǎn)
- (4) 《汉语成语实用词典》(Hànyǔ Chéngyǔ Shíyòng Cídiǎn)
- (5) 《成语典故辞典》(Chéngyǔ Dǐngù Cídiǎn)

พจนานุกรมภาษาจีน:

- (6) 《现代汉语词典》(Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn)
- (7) 《应用汉语词典》(Yìngyòng Hànyǔ Cídiǎn)

4) การเรียงลำดับความถี่ของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อให้ได้ผลที่แม่นยำยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำสำนวนจีนที่ได้ไปสืบค้นเพื่อหาจำนวนการปรากฏของข้อมูลในคลังข้อมูล ภาษา 2 แห่ง ได้แก่ คลังข้อมูลภาษาจีนปัจจุบันของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (PKU's CCL Corpus) และคลังข้อมูลสมดุภาษาจีนปัจจุบันของ Academia Sinica (Academia Sinica Balanced Corpus of Modern Chinese) นอกจากนี้ยังสืบค้นจากเว็บสืบค้นอีก 3 แห่ง ได้แก่ Google, Yahoo (China และ Taiwan) และ Baidu (เว็บสืบค้นขนาดใหญ่และได้รับความนิยมสูงสุดของจีน) แล้วจึงนำผลสืบค้นที่ได้มาประมวลเพื่อจัดเรียงลำดับความถี่ของสำนวนจีนอีกครั้ง

2.2 การแสดงผลการดิงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

การประมวลและแสดงผลการดิงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 คือ จะแยกแสดงสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงแบ่งตามประเภทของข่าว ประเภทละ 10 สำนวน ในระดับที่ 1 นี้ จะได้ตารางแสดงสำนวนทั้งสิ้น 10 ตาราง คือข่าวจากแผ่นดินใหญ่ 5 ประเภท 5 ตาราง และข่าวจากไต้หวัน อีก 5 ตาราง สำนวนที่ได้จากข่าวและบทความของแผ่นดินใหญ่เมื่อตัดสำนวนที่ซ้ำกันจากข่าวทั้ง 5 ประเภทออก จะได้สำนวนทั้งหมด 31 สำนวน ซึ่งมี 2 สำนวนที่ปรากฏครบในข่าวทั้ง 5 ประเภท คือ “前所未有 (qián suǒ wèi yǒu)” และ “当务之急 (dāng wù zhī jí)” ส่วนสำนวนที่ได้จากข่าวและบทความของไต้หวันเมื่อตัดสำนวนซ้ำออกจะได้สำนวนทั้งหมด 44 สำนวน

ระดับที่ 2 คือ จะแยกแสดงออกเป็น 2 ตาราง คือตารางสำนวนจีนจากข่าวรวมทั้ง 5 ประเภท แบ่งเป็นสำนวนจากแผ่นดินใหญ่และไต้หวันกลุ่มละ 50 สำนวน

ระดับที่ 3 คือ “ตารางแสดงสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง” 100 สำนวน ซึ่งมาจากการคัดเลือกสำนวนจากแผ่นดินใหญ่ 51 สำนวน และไต้หวัน 69 สำนวน สาเหตุที่จำนวนสำนวนไม่เท่ากันเนื่องจาก สำนวนจีนจากข่าวและบทความทั้ง 5 ประเภท

ของแผ่นดินใหญ่มีสำนวนที่ซ้ำกันมากเมื่อคัดสำนวนที่ซ้ำออกจึงมีสำนวนจีนเหลือไม่เท่ากัน ทั้งนี้เมื่อรวมสำนวนจากแผ่นดินใหญ่ได้ห้วนเข้าด้วยกันจะทำให้ได้สำนวนจำนวน 120 สำนวนซึ่งในจำนวนนี้มีสำนวนที่ซ้ำกัน 13 สำนวน เมื่อตัดส่วนที่ซ้ำออกจึงเหลือสำนวน 107 สำนวน แต่งานวิจัยนี้ต้องการเพียง 100 สำนวนเท่านั้น จึงคัดสำนวนที่อยู่ในอันดับที่ 101-107 ออกไป สำนวนจีนที่ได้ทั้ง 100 สำนวนมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง

1	前所未有	26	一席之地	51	议论纷纷	76	多才多艺
2	五花八门	27	畅所欲言	52	不合时宜	77	大有可为
3	众所周知	28	大街小巷	53	别有用心	78	置之不理
4	小心翼翼	29	因地制宜	54	轩然大波	79	适得其反
5	引人注目	30	卷土重来	55	潜移默化	80	劳民伤财
6	与众不同	31	措手不及	56	无家可归	81	心有余悸
7	全心全意	32	家喻户晓	57	掉以轻心	82	短兵相接
8	脱颖而出	33	与日俱增	58	方兴未艾	83	集思广益
9	全力以赴	34	相提并论	59	绞尽脑汁	84	扬长而去
10	层出不穷	35	一视同仁	60	以身作则	85	座无虚席
11	当务之急	36	无可厚非	61	首当其冲	86	骄奢淫逸
12	不约而同	37	想方设法	62	先发制人	87	闷闷不乐
13	不以为然	38	取而代之	63	相依为命	88	急起直追
14	供不应求	39	无所适从	64	相辅相成	89	国计民生
15	一模一样	40	络绎不绝	65	出其不意	90	铤而走险
16	千方百计	41	忧心忡忡	66	抛砖引玉	91	避重就轻

17	截然不同	42	讨价还价	67	语重心长	92	损人利己
18	实事求是	43	屡见不鲜	68	瞠目结舌	93	望子成龙
19	风云人物	44	久而久之	69	斤斤计较	94	峰回路转
20	理所当然	45	深入浅出	70	价廉物美	95	见利忘义
21	显而易见	46	见义勇为	71	安居乐业	96	指手画脚
22	举足轻重	47	源远流长	72	南辕北辙	97	称心如意
23	息息相关	48	急功近利	73	啼笑皆非	98	神出鬼没
24	得心应手	49	大惊小怪	74	倾家荡产	99	蒙在鼓里
25	循序渐进	50	水落石出	75	好逸恶劳	100	贪官污吏

2.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่พบในกระบวนการสร้างคลังข้อมูลภาษาและคิงส์ศัพท์สำนวนจีนในครั้งนี้ มีทั้งสิ้น 3 ปัญหา ได้แก่ ปัญหาการรวบรวมข้อมูล ปัญหาจากระบบรหัสอักษรจีน และปัญหาการสืบค้นข้อมูล

ปัญหาการรวบรวมข้อมูลเกิดจากจำนวนของข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลข่าวทั้งสองแห่งไม่สมดุลกัน กล่าวคือข้อมูลข่าวและบทความจากสำนักข่าวซินหัวมีปริมาณมาก (2/3 ของข้อมูล) และข้อมูลจากเหลียนเหอซินเหวินหว่างมีเพียงหนึ่งในสามของข้อมูลเท่านั้น ดังนั้นวิธีการแก้ไขคือ ไม่ประมวลผลความถี่จากข้อมูลรวมทั้งหมด แต่จะแยกวิเคราะห์ตามประเภทของข่าวจากทั้งแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน ทำให้เกิดตารางความถี่ย่อยทั้งสิ้น 10 ตาราง เพื่อหาตัวแทนของข้อมูล(สำนวนจีน) จากแต่ละประเภทข่าวของทั้งสองแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้สำนวนที่มาจากหัวข่าวยาวที่สมดุลกัน

ปัญหาจากระบบรหัสอักษรจีน เนื่องจากระบบรหัสตัวอักษรจีนของแผ่นดินใหญ่และไต้หวันไม่เหมือนกัน คือ แผ่นดินใหญ่ใช้รหัสอักษรแบบ GB ส่วนไต้หวันใช้รหัสอักษรแบบ BIG5 ทำให้ต้องแปลงรหัสอักษรจีนของข่าวให้เป็นระบบเดียวกันก่อนที่จะประมวลผล เนื่องจากโปรแกรมตัดคำอัตโนมัติและโปรแกรม

วิเคราะห์ความถี่ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นจากได้หวัน รหัสอักษรจีนของข้อมูลจึงต้องแปลงเป็นระบบ BIG5 ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม ConvertZ ver 8.02 ในการแปลงรหัสอักขรดังกล่าว

ปัญหาจากการสืบค้นข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้ในครั้งแรกพบว่าสำนวน “花花公子 (huā huā gōng zǐ)” มีความถี่ในการใช้สูงแต่ผู้วิจัยไม่สามารถรวมสำนวนนี้ไว้ในตารางสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงได้ เนื่องจากในขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องทำการจัดลำดับความถี่ของสำนวนอีกครั้งนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถนำสำนวน “花花公子” ไปค้นคืนข้อมูลจากเว็บสืบค้นของแผ่นใหญ่ได้ อาจเป็นเพราะสำนวนนี้มีความหมายแฝงในเชิงลบ ทำให้ระบบสืบค้นของจีนไม่อนุญาตให้สืบค้นสำนวนดังกล่าวได้ ผู้วิจัยจึงต้องจำยอมตัดสำนวนนี้ออกไป

3. การวิเคราะห์สำนวนจีนเชิงไวยากรณ์และอรรถศาสตร์

การวิเคราะห์สำนวนจีนเชิงไวยากรณ์และอรรถศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีที่จะให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สำนวนจีนอย่างมีตรรกะและเป็นวิทยาศาสตร์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะตัวอย่างวิธีศึกษาสำนวนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้เรียนชาวไทยสามารถใช้สำนวนจีนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.1 การวิเคราะห์โครงสร้างภายในและชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีน

การวิเคราะห์โครงสร้างภายในของสำนวนจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อหาชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนแต่ละสำนวน แม้ว่าสำนวนจะถือเป็นวลีตายตัว (固定词组) แต่บทบาทในประโยคของสำนวนจีนใกล้เคียงกับ “คำแท้” ดังนั้นการวิเคราะห์โครงสร้างภายในจะทำให้ทราบได้ว่าชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนแต่ละสำนวนคืออะไร

³ สำนวนที่จีนที่ใช้วิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ หมายถึงสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง 100 สำนวนที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.1.1 รูปแบบการประกอบเป็นสำนวนของสำนวนจีน

ขั้นแรกผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการประกอบเป็นสำนวนของสำนวนจีน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอักษรจีนทั้ง 4 ตัวของแต่ละสำนวน ผลการวิเคราะห์พบว่าสามารถแบ่งสำนวนจีนทั้ง 100 สำนวนออกเป็น 3 รูปแบบหลักดังนี้

- 1) รูปแบบการประกอบแบบซ้ำคำติด (重叠式的组合) ได้แก่
 - 1.1) AABC มี 3 สำนวน ได้แก่ 息息相关、斤斤计较、闷闷不乐
 - 1.2) ABCC มี 3 สำนวน ได้แก่ 小心翼翼、忧心忡忡、议论纷纷
- 2) รูปแบบการประกอบแบบซ้ำแยกคำ (重复式的组合) ได้แก่
 - 2.1) ABAC มี 4 สำนวน ได้แก่ 全心全意、一模一样、久而久之、多才多艺
 - 2.2) ABCB มีเพียง 1 สำนวน คือ 讨价还价
- 3) รูปแบบการประกอบแบบไม่ซ้ำคำ (非重叠重复的组合) ได้แก่
ABCD มีทั้งสิ้น 89 สำนวน (ถือเป็นรูปแบบหลัก)

3.1.2 ชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีน

งานวิจัยนี้กำหนดชนิดของคำขึ้นพื้นฐานเพียงแค่สองชนิดเท่านั้นคือ ชนิดที่มีลักษณะทางคำนาม (体词性) และชนิดที่มีลักษณะทางคำกริยา (谓词性) จากการวิเคราะห์สำนวนทั้ง 100 สำนวน พบว่า สำนวนที่มีลักษณะทางคำนามมี 13 สำนวน และสำนวนที่มีลักษณะทางคำกริยา มี 87 สำนวน สำนวนที่มีลักษณะทางคำนามมี 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างแบบคู่ขนาน (联合式结构) และโครงสร้างแบบส่วนขยายนาม-ส่วนหลัก (定中式结构) สำนวนที่มีลักษณะทางคำกริยา มี 7 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบภาคประธาน-ภาคแสดง (主谓式结构) โครงสร้างแบบกริยา-กรรม (述宾式结构) โครงสร้างแบบกริยา-ส่วนเสริม (述补式结构) โครงสร้างแบบคู่ขนาน (联合式结构) โครงสร้างแบบส่วนขยายกริยา-ส่วนหลัก (状中式结构) โครงสร้างแบบส่งต่อความสัมพันธ์ (兼语式结构) และโครงสร้างแบบอื่นๆ (โครงสร้างข้อความ โครงสร้างเคลื่อนย้าย และโครงสร้างภาษาโบราณ)

3.2 การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีน

จากการวิเคราะห์โครงสร้างภายในของสำนวนจีนพบว่า ชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนส่วนใหญ่มีลักษณะทางคำกริยา หน้าที่หลักทางไวยากรณ์ของชนิดของคำที่มีลักษณะทางคำกริยามีสองอย่าง คือ เป็นภาคแสดงของประโยค และเป็นบทขยายความ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกของสำนวนจีนโดยได้นำประโยคตัวอย่างจำนวน 27,567 ประโยคของสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่งมาศึกษาสภาพการใช้งานในหน้าที่ภาคแสดงของประโยคและหน้าที่ส่วนขยายความ

วิธีการศึกษาอาศัยการค้นคำสำคัญจากเครื่องหมายวรรคตอนและคำช่วยโครงสร้าง การศึกษาหน้าที่ภาคแสดงของสำนวนใช้เครื่องหมายหัพภาค จุลภาค และคำช่วยโครงสร้าง “的” ที่มีหัพภาคเต็มท้าย (的。) และ “的” ที่มีจุลภาคเต็มท้าย (的，) วางไว้หลังแต่ละสำนวนเป็นคำสำคัญในการค้นตัวอย่างศึกษา ส่วนการศึกษาหน้าที่บทขยายความของสำนวนใช้คำช่วยโครงสร้าง “的” และ “地” วางไว้หลังแต่ละสำนวนเป็นคำสำคัญในการค้นตัวอย่างศึกษา ผลการศึกษาจะวัดปริมาณการปรากฏของประโยคตัวอย่างเป็นเกณฑ์ตัดสินความน่าจะเป็นในการทำหน้าที่ในประโยค กล่าวคือ หากผลตัวอย่างปรากฏมากกว่าร้อยละ 33.33 ถือว่าเป็นผลที่มีนัยสำคัญ หากผลตัวอย่างปรากฏมากกว่าร้อยละ 30 ถือว่าเป็นผลที่ควรสังเกต การสรุปผลจะแบบออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความน่าจะเป็นที่จะทำหน้าที่เป็นภาคแสดง กลุ่มที่จะมีความน่าจะเป็นที่จะทำหน้าที่เป็นบทขยายความ และกลุ่มอื่นที่นอกเหนือจากสองกลุ่มแรก ผลการศึกษาพบว่า สำนวนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่ทำหน้าที่ภาคแสดงของประโยค รองลงมาเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่บทขยายความ

อย่างไรก็ตาม สำนวนที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ทำหน้าที่ภาคแสดงอาจจะไม่ได้หมายความว่าสำนวนเหล่านั้นจะทำหน้าที่ภาคแสดงทั้งหมด เพราะสำนวนที่ตามท้ายด้วยหัพภาคอาจจะทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค หรืออาจจะเป็นกรรมของ

กริยาในภาคแสดงก็ได้ กลุ่มหน้าที่บทยายความก็เช่นกันที่มีความน่าจะเป็นในการทำหน้าที่เป็นบทยายนามหรือเป็นบทยายกริยา/บทยายภาคแสดง ส่วนส่วนที่จัดอยู่ในกลุ่มอื่นก็ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์แน่ชัดว่าทำหน้าที่ใดในประโยค ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้วิเคราะห์ส่วนทั้ง 100 ส่วนโดยละเอียดอีกครั้ง เพื่อแยกประเภทของหน้าที่ในประโยค 6 ประเภท ผลการวิเคราะห์พบว่าส่วนที่ทำหน้าที่ภาคแสดง (谓语) มีทั้งสิ้นร้อยละ 58.4 ส่วนที่ทำหน้าที่บทยานาม (定语) คิดเป็นร้อยละ 20 ทำหน้าที่บทยายกริยา/บทยายภาคแสดง (状语) คิดเป็นร้อยละ 12.8 ทำหน้าที่เป็นกรรม (宾语) คิดเป็นร้อยละ 6.4 และทำหน้าที่เป็นประธาน (主语) คิดเป็นร้อยละ 2.4 กล่าวคือ ส่วนส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค รองลงมาเป็นหน้าที่บทยานาม บทยายกริยา/บทยายภาคแสดง กรรม และประธานตามลำดับ นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์หน้าที่บทยายความ พบว่าส่วนส่วนใหญ่ทำหน้าที่บทยานาม รองลงมาเป็นบทยายกริยา/ภาคแสดง สำหรับหน้าที่บทยเสริมความ (补语) จากการวิเคราะห์โดยใช้คำช่วยโครงสร้าง “得” พบว่ามีปรากฏการใช้ไม่มากนักจึงถือว่า เป็นหน้าที่หลักของส่วน

การศึกษาส่วนหากรู้เพียงแต่หน้าที่ในประโยคคงไม่เพียงพอ งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ศึกษาการเกิดร่วมของคำกับส่วนทั้ง 100 ส่วนจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง เพื่อเป็นแนวทางการใช้ส่วนที่ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น แต่ละส่วนต่างพบการเกิดร่วมกับคำหลากหลาย แต่ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะคำเกิดร่วมที่มีความถี่สูงเป็นหลัก แม้ว่าการเกิดร่วมของคำกับส่วนต่างๆ จะไม่เหมือนกันทั้งหมด แต่ก็สามารถสรุปรวมเป็นการใช้งานแบบต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ภาคแสดงมี 9 แบบ ได้แก่

1.1) ภาคแสดงเดี่ยว เช่น

来信的内容五花八门。

(Lái xìn de nèiróng wǔ huā bā mén.)

1.2) มีคำวิเศษณ์หรือคำช่วยขยาย เช่น

近年来，南部非洲形势的积极变化十分引人注目。

(Jinnián lái, nánbù Fēizhōu xíngshì de jījí biànhuà shífēn yǎn rén zhù mù)

1.3) มีบุพบทขยาย เช่น

一批称职的“公仆”，在人大代表评议中脱颖而出。

(Yī pī chēngzhí de “gōng pú”, zài Rén Dà dàibiǎo píngyì zhōng tuō yǐng ér chū.)

1.4) ประธานคู่ เช่น

刘大娘简直与照片上的人一模一样。

(Liú dàniáng jiǎnzhí yǔ zhàopiàn shàng de rén yī mù yī yang.)

1.5) ภาคแสดงอิสระ เช่น

学习任何成功的经验和做法，都要从实际出发，因地制宜。

(Xuéxí rèn hé chénggōng de jīngyàn hé zuòfǎ, dōu yào cóng shíjì chūfā, yīn dì zhì yí.)

1.6) ประโยคส่งความสัมพันธ์ เช่น

妻子的分娩是在毫无准备的情况下到来的，让我们措手不及。

(Qīzi de fēnmǐǎn shì zài háowú zhǔnbèi de qíngkuàng xià dào lái de, ràng wǒmen cuò shǒu bù jí.)

1.7) ประโยคกรรมวาจก เช่น

他们起初写信给《文艺报》，被置之不理。

(Tāmen qǐchū xiě xìn gěi “Wényìbào”, bèi zhì zhī bù lǐ.)

1.8) ปรากฏร่วมกับสำนวนจีนอื่น เช่น

研究问题要坚持解放思想，实事求是。

(Yánjiū wèntí yào jiānchí jiěfàng sīxiǎng, shí shì qiú shì.)

1.9) ประโยคโครงสร้าง是.....的 เช่น

其实，道理也是显而易见的。

(Qíshí, dàolǐ yě shì xiǎn ér yì jiàn de.)

2) หน้าที่บทยายนามมี 4 แบบ ได้แก่

2.1) มักเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “的” เช่น

我国进入了前所未有的稳定快速发展时期。

(Wǒ guó jìn rù le qián suǒ wèi yǒu de wěndìng kuàisù fāzhǎn shíqī.)

2.2) ไม่ต้องเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “的” เช่น

最近，他们组织见义勇为代表赴北京旅游。

(Zuìjìn, tāmen zǔzhī jiàn yì yǒng wéi dàibiǎo fù Běijīng lǚyóu.)

2.3) เกิดร่วมกับคำ “之” เช่น

这大概就是须兰的与众不同之处。

(Zhè dàgài jiù shì Xū Lán de yǒu zhòng bù tóng zhī chù.)

2.4) บทยายนามที่ละส่วนหลัก เช่น

话就没有了，取而代之的是纵横的老泪。

(Huà jiù méi yǒu le, qǔ ér dài zhī de shì zònghéng de lǎo lèi.)

3) หน้าที่บทยายกริยา/บทยายภาคแสดงมี 4 แบบ ได้แก่

3.1) มักเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “地” เช่น

兄弟俩喜不自禁，小心翼翼地开始挖掘。

(Xiōngdì liǎ xǐ bù zì jìn, xiǎo xīn yì yì de kāishǐ wājué.)

3.2) ไม่ต้องเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “地” เช่น

这种责任，就是全心全意为人民服务。

(Zhè zhòng zérèn, jiù shì quán xīn quán yì wéi rénmin fúwù.)

3.3) ขึ้นต้นประโยค เช่น

众所周知，台湾经济的发展有多重原因。

(Zhòng suǒ zhōu zhī, Tāiwān jīngjì de fāzhǎn yǒu duō zhòng yuányīn.)

3.4) เป็นกรรมของบุพบทรวมเป็นบุพบทวลีขยายกริยา/ภาคแสดง เช่น

对贪官污吏，我们历来深恶痛绝。

(Duì tān guān wū lì, wǒmen lìlái shēn è tong jué.)

4) หน้าที่กรรมมี 2 แบบ ได้แก่

4.1) ทำหน้าที่เป็นกรรมโดยตรง เช่น

高科技领域，中国也要在世界占有一席之地。

(Gāo kējì lǐngyù, zhōngguó yě yào zài shìjiè zhàn yǒu yì xī zhī dì.)

4.2) มีโครงสร้างจำนวน-ลักษณะนามเป็นส่วนขยาย เช่น

我的火气更大了，决心问个水落石出。

(Wǒ de huǒqì gèng dà le, juéxīn wèn gè shuǐ luò shí chū.)

5) หน้าที่ประธานมี 2 แบบ ได้แก่

5.1) ทำหน้าที่เป็นประธานโดยตรง เช่น

因此，当务之急是加强规范。

(Yīncǐ, dāng wù zhī jí shì jiāqiáng guīfàn.)

5.2) มีคำอื่นมาขยาย เช่น

几乎先秦到民国的风云人物无一遗漏。

(Jīhū xiān Qín dào Mín guó de fēng yún rén wù wúyī yílòu.)

3.3 การวิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์และการใช้งานตามหน้าที่ของสำนวนจีน

การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแต่งประโยคที่มีสำนวนประกอบอยู่ได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่บางครั้งแม้ว่าประโยคที่ผู้เรียนแต่งนั้นจะถูกต้องแล้ว แต่ด้านของความหมายอาจยังไม่เหมาะสม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้วิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์และการใช้งานตามหน้าที่ของสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากการวิจัยนี้เพิ่มเติมด้วย ขอบเขตการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนจีน-ไทย

จากสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากการวิจัยนี้ มีสำนวนจีน 2 สำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย หากสำนวนจีน 2 สำนวนนี้มีมีความหมายเหมือนกับสำนวนไทยโดยสมบูรณ์ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนง่ายขึ้น เพราะผู้เรียนไทย

ก็จะสามารถโอนถ่ายแนวคิดได้โดยอัตโนมัติ การวิเคราะห์สำนวนจีน 2 สำนวน ดังกล่าวมีดังนี้

1.1) “措手不及”(cuò shǒu bù jí) และ “รับมือไม่ทัน”

“措手不及”มีความหมายใกล้เคียงกับ “รับมือไม่ทัน” กล่าวคือ สำนวนทั้งสองจะใช้สื่อเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในทันทีทันใด และเร็วจนเกินกว่าที่จะเตรียมตัวจัดการได้ แต่ความแตกต่างระหว่าง “措手不及” กับ “รับมือไม่ทัน” อยู่ที่หน้าที่ทางไวยากรณ์ “措手不及”สามารถทำหน้าที่เป็นภาคแสดงและบทกรรม แต่ “รับมือไม่ทัน” ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงได้เพียงอย่างเดียว

1.2) “水落石出”(shuǐ luò shí chū) และ “น้ำลดตอผุด”

“水落石出” หมายถึง “ความจริงจะปรากฏทั้งหมด” ส่วน “น้ำลดตอผุด” หมายถึง “เมื่อหมดอำนาจความชั่วที่ทำไว้ก็ปรากฏ” จากความหมายของสำนวนทั้งสอง จะเห็นได้ว่า “น้ำลดตอผุด” มีน้ำเสียงเชิงลบ ส่วน “水落石出” ไม่ได้บ่งน้ำเสียงเชิงลบ “水落石出” จะใช้ในเชิงเป็นผู้กระทำเป็นส่วนมาก (หากต้องการเห็นความจริง ก็ต้องทำให้กระจ่าง) ในขณะที่ “น้ำลดตอผุด” มักใช้ในเชิงถูกกระทำ (หากต้องการเห็นความจริง ก็ทำได้เพียงรอ)

สำหรับหน้าที่ทางไวยากรณ์ “水落石出” โดยมากจะทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยา “弄 (nòng)”, “查 (chá)” and “搞 (gǎo)” ในประโยค ส่วน “น้ำลดตอผุด” จะทำหน้าที่เป็นภาคแสดงเท่านั้น

2) การวิเคราะห์สำนวนจีนที่มีความหมายใกล้เคียงกัน

สำนวนจีนที่มีความหมายใกล้เคียงกันมีอยู่พอสมควร หากสามารถสอนให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะความแตกต่างทางความหมายของสำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้ ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้สำนวนจีนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

จากสำนวนจีน 100 สำนวนของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกันดังนี้

(1) 千方百计 (qiān fāng bǎi jì) 想方设法 (xiǎng fāng shè fǎ)
และ 绞尽脑汁 (jiǎo jìn nǎo zhī)

สังเกตจากความหมายที่ใกล้เคียงกันของสำนวนทั้งสามนี้คือ “ใช้ทุกวิถีทางในการพยายามที่จะจัดการให้ดีที่สุด” แต่ความแตกต่างอยู่ที่ 千方百计 (qiān fāng bǎi jì) เน้นที่ “วิธีการ” 想方设法 (xiǎng fāng shè fǎ) เน้นที่ “ความคิด” 绞尽脑汁 (jiǎo jìn nǎo zhī) เน้นที่ “ศักยภาพของสมอง” นอกจากนี้ 千方百计 และ 想方设法 มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกริยาเสมอ แต่ 绞尽脑汁 จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกริยาและเป็นภาคแสดงด้วย

(2) 众所周知 (zhòng suǒ zhōu zhī) และ 家喻户晓 (jiā yù hù xiǎo)

สังเกตจากความหมายที่ใกล้เคียงกันของ 众所周知 (zhòng suǒ zhōu zhī) และ 家喻户晓 (jiā yù hù xiǎo) คือ “รู้กันไปทั่วทุกที่ทุกคน” แต่ความต่างอยู่ที่ 众所周知 สื่อความว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่ธรรมดาตามาก ส่วน 家喻户晓 สื่อความว่าถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ 众所周知 โดยมากมักทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ขึ้นต้นประโยค และหน้าที่รองลงมาก็คือใช้เป็นส่วนขยายบทนาม ส่วน 家喻户晓 มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม และเป็นภาคแสดง

3) การวิเคราะห์สำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันข้าม

สำนวนจีนที่มีคู่ความหมายตรงข้าม ผู้เรียนอาจเข้าใจผิดว่าคู่สำนวนดังกล่าวสามารถใช้แทนที่กันได้ แต่ความจริงแล้วสำนวนแต่ละสำนวนมีที่มาต่างกัน ย่อมมีการใช้ที่ไม่เหมือนกันด้วย ดังสำนวนต่อไปนี้

(1) 前所未有 (qián suǒ wèi yǒu) and 屡见不鲜 (lǚ jiàn bù xiǎn)

แม้ว่า 前所未有 (qián suǒ wèi yǒu) และ 屡见不鲜 (lǚ jiàn bù xiǎn) จะไม่ใช่สำนวนคู่ความหมายตรงข้ามสมบูรณ์ แต่สังเกตจากความหมายถือได้ว่าพอจะเป็นคู่ความหมายตรงกันข้าม 前所未有 หมายความว่า “ไม่เคยมีมาก่อน” ซึ่งหากไม่เคยมี

มาก่อน ก็หมายความว่าแปลกตา 屡见不鲜 หมายความว่า “เห็นบ่อยจนชาชิน” ดังนั้นเมื่อเห็นบ่อยก็ถือว่าไม่แปลก แต่การใช้งานตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ของทั้งสองสำนวนต่างกัน คือ “前所未有” มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม ส่วน “屡见不鲜” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดง

(2) 一模一样 (yī mú yī yàng) and 截然不同 (jié rán bù tóng)

สำนวนที่ใช้เปรียบเทียบของสองสิ่งที่มีรูปลักษณ์เหมือนกันทั้งหมด จะใช้ว่า “一模一样” (yī mú yī yàng) และหากทั้งสองสิ่งแตกต่างกันอย่างชัดเจน จะใช้ว่า “截然不同” (jié rán bù tóng) แม้ว่าทั้งสองสำนวนจะเป็นคู่ความหมายตรงข้าม แต่การทำหน้าที่ในประโยคจากการสำรวจจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่งพบว่า “一模一样” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค ส่วน “截然不同” จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม

(3) 适得其反 (shì dé qí fǎn) and 称心如意 (chèn xīn rú yì)

ในการกระทำการใดสักอย่าง เราอาจจะต้องคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะได้ หากผลลัพธ์นั้นตรงข้ามกับที่คาดหวังไว้ ภาษาจีนก็จะใช้สำนวนว่า “适得其反” (shì dé qí fǎn) หากผลลัพธ์ที่ได้ตรงกับที่ได้คาดหวังไว้ ก็จะใช้สำนวน “称心如意” (chèn xīn rú yì) แต่หน้าที่ทางไวยากรณ์ของทั้งสองสำนวนก็แตกต่างกัน “适得其反” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดง ส่วน “称心如意” มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม

4. สภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาสภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทยโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่

(1) เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนต่างของสำนวนจีนที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยกับสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงที่ได้จากผลการศึกษาในการวิจัยนี้

(2) เพื่อพิสูจน์ว่าการที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ของนักศึกษาหรือไม่

(3) เพื่อหาปัจจัยที่น่าจะเป็นที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีน
สมมติฐานการวิจัยมี 2 ข้อ ได้แก่

(1) สำนวนจีนที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยไม่ใช่สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

(2) การที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีนของนักศึกษา

ประชากรของการวิจัยคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีและโทที่ศึกษาภาษาจีนเป็นวิชาเอก กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตวิชาเอกภาษาจีนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 3 จำนวน 35 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 23 คน ระดับปริญญาโทจำนวน 15 คน และนักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 110 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยสำรวจ

นักศึกษาส่วนมากไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อนที่จะเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีเพียง 16 คนเท่านั้นที่มีพื้นฐานภาษาจีน ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนมาก่อนมีระยะเวลาศึกษานานที่สุดถึง 14 ปี และสั้นที่สุดเพียง 2 เดือน สถานที่ศึกษามี 3 ประเภท คือ สถาบันสอนภาษาจีน บ้าน และ โรงเรียน

จากการสำรวจสำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในตำราและเอกสารประกอบการสอนรายวิชาบังคับภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่ามีสำนวนจีนปรากฏอยู่ทั้งหมด 106 สำนวน ซึ่งในจำนวนนี้มีสำนวนที่เหมือนกับสำนวนจีนที่มีความถี่

ในการใช้สูงที่ได้จากการวิจัยเพียง 6 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 5.66 ส่วนจำนวนเงินที่ปรากฏในตำราและเอกสารประกอบการสอนรายวิชาบังคับภาษาจีนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีทั้งสิ้น 196 ส่วน ซึ่งมีจำนวนที่เหมือนกับจำนวนเงินที่มีความถี่ในการใช้สูงที่ได้จากการวิจัย 12 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 6.12 ดังนั้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้ก็พิสูจน์ได้ว่าสมมติฐานข้อที่ 1 เป็นจริง

จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับจำนวนเงินในแบบสำรวจพบว่า มีนักศึกษาเพียง 5 คนเท่านั้นที่ผ่านการทดสอบ และจากผลการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถามก็พบว่า มีนักศึกษาเพียง 6 คนเท่านั้นที่ประเมินว่าตนเองใช้จำนวนเงินในอัตราที่น้อย ซึ่งผลทั้งสองนี้ถือว่าใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การทดสอบความเป็นอิสระกัน (Test of Independence) ของสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จากการทดสอบข้างต้น ผลการทดสอบยอมรับสมมติฐานดังกล่าว คือ การที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้จำนวนเงินไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีนของนักศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ทดสอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางด้านจำนวนเงินของนักศึกษากับระดับความรู้ ผลการทดสอบพบว่า ความรู้ด้านจำนวนเงินของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีน หมายความว่า ยิ่งนักศึกษามีระดับความรู้ภาษาจีนเพิ่มขึ้นมากเท่าไร ความรู้เกี่ยวกับจำนวนเงินก็ยิ่งเพิ่มขึ้นแปรผันตามกัน

งานวิจัยนี้ได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่น่าจะเป็นที่อาจเป็นสาเหตุให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้จำนวนเงิน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 5 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนเงิน การใช้จำนวนเงิน การเรียนการสอนจำนวนเงิน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้จำนวนเงินด้วยตนเอง และความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้จำนวนเงิน ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 : ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีน (成语: chéngyǔ)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าสำนวนจีน (成语) ประกอบด้วยตัวอักษรจีน 4 ตัว อาจไม่จำเป็นต้องมีความหมายในเชิงอุปมา และไม่ต้องเขียนจากโครงสร้างภาษาโบราณ อีกทั้งไม่จำเป็นต้องมีเรื่องราวประกอบ และมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “สำนวน” ในภาษาไทย ถึงแม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามก็ไม่มั่นใจว่าคำว่า “สำนวน” ที่จริงแล้วหมายความว่าอย่างไร จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของสำนวนจีนได้ถูกต้อง ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีนไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่ใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน

ประเด็นที่ 2 : การใช้สำนวนไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สำนวนไทยในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งไม่สามารถระบุได้ว่าใช้สำนวนไทยครั้งสุดท้ายเมื่อไรและไม่ใช่ว่าในหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ที่จะตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถยกตัวอย่างสำนวนไทยพร้อมทั้งแต่งเป็นประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ประโยคส่วนใหญ่เป็นภาษาพูด) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการใช้สำนวนไทยเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน และคิดว่าการใช้สำนวนสุภาษิตเป็นการแสดงออกถึงความสามารถในการใช้ภาษาไทยที่ดีและภูมิใจที่ได้ใช้สำนวนไทยในการสนทนาหรืองานเขียนของตน จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้สำนวนและมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สำนวน ทว่าผู้เรียนก็ยอมรับว่าไม่ได้นิยมใช้สำนวนในชีวิตประจำวันแม้ว่าจะเห็นการใช้สำนวนนั้นเป็นเรื่องปกติก็ตาม ประเด็นนี้เห็นชัดว่า ผู้เรียนไทยเองก็ไม่ได้มีความเคยชินในการใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยของตน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ภาษาเป้าหมาย (ภาษาจีน) ของผู้เรียนได้ อาจถือว่าการไม่นิยมใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีนด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 3 : การเรียนการสอนสำนวนจีน (成语: chéngyǔ)

ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักคำว่า 成语 (chéngyǔ) จากการเรียนในชั้นเรียน โดยอาจารย์เป็นผู้อธิบายความหมายและลักษณะของ 成语 และเรียนรู้ 成语 พร้อมกับเรื่องเล่าประกอบ แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่จะจำเรื่องราวประกอบของ 成语 ไม่ได้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำเสียงอ่านของ 成语 พอได้ แต่สามารถเขียนอักษรจีนของ 成语 ได้ ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จัก 成语 ประเภทที่ไม่มีเรื่องราวประกอบด้วย และรู้ว่าควรนำ 成语 ที่รู้จักไปใช้ในสถานการณ์ใดบ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าเคยได้รับมอบหมายงานจากผู้สอนให้นำ 成语 ไปแต่งประโยค และรู้สึกว่าการสามารถใช้ 成语 ในงานภาษาจีนของท่านได้ เป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ แต่ผู้ตอบแบบสอบถามก็นำ 成语 ที่รู้ไปแต่งประโยคได้น้อย (ไม่บ่อย) จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า สถานศึกษาไทยได้จัดการเรียนการสอนสำนวนจีน แต่ขาดกิจกรรมที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สำนวนจีน ระบบการเรียนการสอนสำนวนจีนในสถานศึกษาได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนจีนและมีความสามารถที่จะนำสำนวนดังกล่าวไปใช้ได้ แต่ผู้เรียนก็ไม่นิยมใช้สำนวนจีนแม้จะมีความสามารถในการใช้ก็ตาม ดังนั้น การเรียนการสอนสำนวนจีนก็ยังถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความน่าจะเป็นที่จะทำให้ผู้เรียนไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน

ประเด็นที่ 4 : สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำนวนจีนด้วยตนเอง

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเคยชมละครหรือภาพยนตร์จีนทางโทรทัศน์ที่มีอักษรจีนบรรยายด้านล่าง และเกือบจะทุกคนมักจะอ่านบทบรรยายภาษาจีนด้านล่างไปพร้อมกับการรับชม หรือสลับไปฟังเสียงต้นฉบับภาษาจีนบ้างเวลารับชม ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมฟังเพลงจีน (ฟังเสมอ) และมักหาเนื้อเพลงจีนที่ชอบมาอ่านพร้อมศึกษาความหมาย ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านหนังสือพิมพ์จีนน้อยครั้งรวมทั้งไม่ค่อยเข้าชมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาจีน สำหรับการสนทนาออนไลน์เป็นภาษาจีน ผลสำรวจพบว่าผู้เรียนไม่นิยมใช้ภาษาจีนในการสนทนากับเจ้าของภาษา

จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนไทยสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษาจีนได้ โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ ซึ่งสามารถฝึกฝนทักษะการอ่านอักษรจีนและทักษะการฟัง จากผลสำรวจพบว่า ผู้เรียนสนใจที่จะชมรายการทางโทรทัศน์ หากสามารถนำรายการโทรทัศน์มาเป็นสื่อในการเรียนการสอนจะสามารถดึงดูดความสนใจการเรียนการสอนสำนวนจีนได้ สำหรับหนังสือพิมพ์จีนและเว็บไซต์ภาษาจีน ผู้เรียนดูเหมือนว่าจะสนใจอย่างหลังมากกว่า โดยความเป็นจริงแล้ว หากผู้เรียนอ่านหนังสือพิมพ์จีนหรือเว็บไซต์จีนบ่อยก็จะพบสำนวนจีนมากมาย แต่ผู้เรียนก็ไม่ได้นิยมอ่าน ประเด็นสุดท้ายคือการสนทนากับเจ้าของภาษา (ภาษาจีน) กิจกรรมนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้สำนวนจีน แต่ผู้เรียนก็ไม่ได้นิยมเข้าร่วมสนทนากับเจ้าของภาษาดังนั้น ผู้เรียนไม่ได้ “ขาดสภาพแวดล้อมทางภาษาจีน” เพราะผู้เรียนมีโอกาที่จะเข้าถึงได้ แต่ปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำนวนจีนด้วยตัวเองคือผู้เรียนไม่มีความสนใจมากเพียงพอ

ประเด็นที่ 5 : ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้สำนวนจีน

งานวิจัยนี้ได้ทดสอบความรู้และความสามารถในการใช้สำนวนจีนของผู้เรียนชาวไทย ผลปรากฏว่า ผู้เรียนทราบความหมายโดยเฉลี่ยเพียง 10.9 สำนวน* สามารถนำสำนวนไปแต่งประโยคได้ 7.55 สำนวน และมีสำนวนที่เคยใช้เพียง 5.51 สำนวน จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนไม่สามารถใช้สำนวนที่ตนทราบความหมายได้ทั้งหมด และการที่ผู้เรียนสามารถแต่งประโยคได้ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนจะเคยใช้สำนวนดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิเคราะห์ยังได้สำรวจจำนวนผู้เรียนที่ทราบความหมาย มีความสามารถในการใช้สำนวน และมีประสบการณ์ในการใช้สำนวนของสำนวนทดสอบจำนวน 30 สำนวน โดยถือว่าหากผู้เรียนทราบความหมาย สามารถ

* จากสำนวนทดสอบ 30 สำนวน ซึ่งได้จาก สำนวนที่มีความถี่สูง 10 อันดับแรกจากคลังข้อมูลภาษาที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ และ 20 สำนวนจากตำราและเอกสารประกอบการสอนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 สำนวน และของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 10 สำนวน ซึ่งมีความถี่การใช้สูงสุดจากการทดสอบจาก search engine และคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง และคลังข้อมูลภาษาของ Academia Sinica

แต่งประโยคได้ และเคยใช้สำนวนมากกว่า 15 สำนวนเป็นเกณฑ์ตัดสิน ผลการสำรวจพบว่า มีผู้เรียนจำนวน 29 คน (จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 110 คน) คิดเป็นร้อยละ 26.36 ที่ทราบความหมายของสำนวนทดสอบมากกว่า 15 สำนวนขึ้นไป และมีผู้เรียนเพียง 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.73) ที่สามารถนำสำนวนที่ตนทราบไปแต่งประโยคได้ และมีเพียง 5 คนเท่านั้น (คิดเป็นร้อยละ 4.55) ที่เคยใช้สำนวนที่ตนทราบ จากแบบสำรวจพบว่า มีสำนวนเพียง 3 สำนวนจากสำนวนทดสอบที่ผู้เรียนทราบความหมายสามารถแต่งประโยคและเคยนำไปใช้ 3 สำนวนดังกล่าวได้แก่ “一模一样 (yì mú yí yàng)” “乱七八糟 (luàn qī bā zāo)” และ “人山人海 (rén shān rén hǎi)”

จากประเด็นสำรวจทั้ง 5 ประการข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีนไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน ปัจจัยที่มีความน่าจะเป็นที่ส่งผลดังกล่าว ได้แก่

- 1) เนื้อหาการเรียนการสอน คือ ขาดเนื้อหาด้านสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง
- 2) อิทธิพลจากภาษาแม่ คือ ผู้เรียนไม่มีความเคยชินที่จะใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่ใช่สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีนเช่นกัน
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ ขาดกิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สำนวนจีน
- 4) ผู้เรียนไม่มีความสนใจมากพอที่จะเข้าสู่สภาพแวดล้อมทางภาษาจีน คือ ผู้เรียนมีโอกาสดูแลสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษาจีนแต่กลับไม่มีความสนใจมากพอ

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาและการออกแบบการสอนสำนวนจีน

5.1 แนวทางการแก้ไขปัญหานี้

จากการวิเคราะห์สภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทยพบว่าปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้

ภาษาจีนของตนเกิดจากปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ เนื้อหาการเรียนการสอน อิทธิพลจากภาษาแม่ กิจกรรมการเรียนการสอน และความสนใจในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษา ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเนื้อหาการเรียนการสอน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำนวนจีนควรเน้นหนักที่สำนวนประเภทที่มีความถี่ในการใช้สูง เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้สำนวนให้มากขึ้น เนื่องจากสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง ก็จะมีแนวโน้มจะเป็นที่มีโอกาสให้ใช้ได้สูงแปรผันตามกัน

2) ปัจจัยด้านอิทธิพลจากภาษาแม่

ผลจากแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใช้สำนวนไทยในงานเขียนภาษาไทยเช่นกัน เหล่านี้ล้วนเกิดจากความเคยชินในการใช้ภาษา ดังนั้นวิธีการแก้ไขที่ดูจะเหมาะสมที่สุดคือ เปลี่ยนความเคยชินซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนมากพอสมควร การเรียนภาษาคือการสั่งสมความรู้ทีละน้อย ค่อยบ่มเพาะความเคยชิน การเรียนรู้สำนวนจีนก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นวิธีการที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือต้องวางแผนรายวิชาศึกษาในหลักสูตรใหม่ ให้มีรายวิชาที่จะปูพื้นฐานความรู้และรายวิชาที่ฝึกฝนการใช้งานสำนวนจีน ตลอดจนรายวิชาที่จะพัฒนาทักษะจนถึงระดับชำนาญ

3) ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

สภาพการเรียนการสอนสำนวนจีนในปัจจุบันคือ ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการอธิบายความหมายของสำนวนจีน จากนั้นหากสำนวนดังกล่าวมีเรื่องเล่าประกอบ ผู้สอนก็จะเล่าเรื่องราวประกอบนั้น แล้วจึงให้ผู้เรียนฝึกแต่งประโยคจากสำนวนที่ได้ศึกษา ผลจากกระบวนการนี้คือ ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสำนวนจีน รู้เรื่องราวประกอบ และแต่งประโยคได้ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้

ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำสำนวนไปใช้จริงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พยายามที่จะใช้สำนวนด้วย ผู้สอนอาจใช้แบบฝึกหัดประเภทแปลความมาใช้ประกอบการสอน โดยมีเนื้อหาฝึกฝนเป็นการเปรียบเทียบสำนวนการแปลระหว่างแบบที่มีการนำสำนวนจีนมาใช้ และแบบที่ไม่มี การเปรียบเทียบนี้จะแสดงให้เห็นถึงการใช้นำสำนวนจีนในข้อความจะทำให้เนื้อความมีความสละสลวยขึ้นเพียงใด อันอาจจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะนำสำนวนจีนมาใช้มากยิ่งขึ้น

4) ปัจจัยด้านความสนใจในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษา

แม้ว่าผู้เรียนไทยจะใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่ด้วยอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศก็ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ผู้เรียนไทยสามารถรับชมรายการโทรทัศน์ภาษาจีนจากทั้งของแผ่นดินใหญ่และไต้หวันได้จากเคเบิลทีวี หรือทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สามารถฟังเพลงจีน อ่านหนังสือพิมพ์จีน เข้าถึงเว็บไซต์ภาษาจีน และสามารถสนทนากับคนจีนผ่านโปรแกรมสนทนาออนไลน์ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้เรียนไทยจะสร้างสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนขึ้นเองไม่ใช่เรื่องที่ยากลำบากจนเกินไปนัก แต่ปัญหาสำคัญกลับอยู่ที่แม้ผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนได้ แต่ผู้เรียนเองก็ขาดความสนใจที่จะเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีน ผู้วิจัยเห็นว่า สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการช่วยผู้เหลือผู้เรียนให้เข้าสู่สิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนมากยิ่งขึ้น โดยปฏิบัติใน 2 บทบาท คือ เป็น “ผู้ส่งเสริม” และเป็น “ผู้ช่วยเหลือ” ผู้ส่งเสริมหมายถึงเสริมความสามารถในการเข้าถึง สิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เช่นผู้เรียนสามารถชมรายการโทรทัศน์จีนได้อยู่แล้ว ผู้สอนก็ควรส่งเสริม เช่น แนะนำรายการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สำนวนจีน/ภาษาจีนให้แก่ผู้เรียน อันจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นแก่ผู้เรียน ส่วนบทบาท “ผู้ช่วยเหลือ” หมายถึง ช่วยเหลือผู้เรียนในการจัด

กิจกรรมที่ผู้เรียนไม่สามารถกระทำได้ด้วยตนเอง เช่น การประกวดความเรียงภาษาจีน การแข่งขันต่อศัพท์สำนวนจีน การประกวดสุนทรพจน์ภาษาจีน เป็นต้น นอกจากนี้อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้เขียนในจดหมายข่าวภาษาจีน หรือในเว็บไซต์ภาษาจีน เป็นต้น

5.2 การออกแบบการสอนสำนวนจีน

เจิ้ง เปย์ซิว (郑培秀, 2004) และไฉ่ จื่อหมิ่น (蔡智敏, 2001) ได้สรุปประเด็นที่ผู้เรียนใช้สำนวนจีนผิดพลาดไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้สำนวนผิดความหมาย 2) การใช้สำนวนจีนผิดหน้าที่ทางไวยากรณ์ และ 3) ใช้คำบริบทไม่สอดคล้องกับสำนวนจีน แม้ว่าผู้เรียนชาวไทยจะไม่มีปัญหาด้านการใช้สำนวนจีนที่ผิดพลาด (มีเพียงปัญหาที่ไม่ใช้สำนวนจีนเลย) แต่เพื่อการออกแบบการสอนที่เหมาะสม จึงควรนำความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาแล้วเป็นแนวทางป้องกันความผิดพลาดในการใช้สำนวนจีนของผู้เรียนไทยในอนาคตด้วย ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนสำนวนจีนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการเรียนการสอนสำนวนจีนไว้ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาด้านสำนวนจีน

แม้ว่างานวิจัยนี้จะสนับสนุนให้สอนสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง แต่การสอนสำนวนจีนที่มีคุณค่าทางความคิด วัฒนธรรมก็เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียนเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการจัดเนื้อหาการเรียนการสอนสำนวนจีนนั้นควรแบ่งออกเป็นสองส่วน 1) คือสำนวนที่มีประโยชน์ในการใช้สื่อสาร (สำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง) และ 2) สำนวนที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้แนวความคิดและ

วัฒนธรรมจีน โดยจัดลำดับความสำคัญหลักที่สำนวนเพื่อการสื่อสาร และจัดให้สำนวนที่มีคุณค่าทางความคิดและวัฒนธรรมเป็นเนื้อหาเสริม

2) การเลือกใช้คำบริบทให้สอดคล้องกับการใช้สำนวนจีน

การเรียนการสอนเกี่ยวกับ “การเกิดร่วมของคำ” ของสำนวนจีน มีความสำคัญพอสมควร เพราะหากผู้เรียนนำสำนวนไปใช้แล้ว แต่คำบริบทต่างๆ ที่ผู้เรียนนำไปใช้ร่วมกับสำนวนจีนดังกล่าวนั้น ไม่สอดคล้องกันทางด้านความหมาย ก็จะไม่สามารถแสดงความหมายของสำนวนได้อย่างถูกต้อง ถือว่าเป็นการเรียนที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งการเรียนการสอนด้านการเกิดร่วมของคำของสำนวนจีนไม่ได้รับความสำคัญมาเป็นเวลานานแล้ว หากสามารถสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำกัดในการเลือกใช้คำบริบทที่สอดคล้องกับสำนวนจีนได้ ก็จะสามารถลดข้อผิดพลาดในด้านการใช้สำนวนจีนในการสื่อสารได้ ทั้งยังได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนได้อีกด้วย

3) การสร้างสถานการณ์สมมติในการใช้สำนวนจีน

การสร้างสถานการณ์สมมติในการใช้สำนวนจีนที่เหมาะสมในชั้นเรียน จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนน่าสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สำนวนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย หลังจากที่ได้สอนได้อธิบายความหมายของสำนวนแล้ว ก็ควรที่จะยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สามารถนำสำนวนนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ให้ผู้เรียนได้ทราบ รวมทั้งแต่งประโยคที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เรียน แล้วจึงให้ผู้เรียนได้ลงคิดสถานการณ์ใกล้เคียงที่จะสามารถนำสำนวนที่สอนไปใช้ได้และให้ผู้เรียนฝึกฝนการแต่งประโยค ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำสำนวนจีนได้ในความทรงจำระยะยาว ทำให้เมื่อผู้เรียนมีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เคยฝึกในชั้นเรียนก็จะสามารถนำสำนวนจีนที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้ได้จริง

4) การเน้นหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวนจีน

ผู้เรียนอาจใช้สำนวนจีนไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่เข้าใจหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวน ดังนั้นผู้สอนควรที่จะสอนหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวนจีนแต่ละสำนวนด้วย ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีนในงานวิจัยนี้ ว่าสำนวนจีนสามารถหน้าที่ในประโยคได้เกือบทุกหน้าที่ ซึ่งแต่ละสำนวนก็จะมีหน้าที่ต่างกันไปตามลักษณะโครงสร้างภายใน และจากการวิเคราะห์ความถี่ในการใช้งานตามหน้าที่ต่างๆ ของแต่ละสำนวน หากผู้สอนได้แนะนำหน้าที่ที่มีความถี่ในการใช้สูงของแต่ละสำนวน ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้สำนวนได้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอสรุปแนวทางการเรียนการสอนสำนวนจีนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรกเริ่มจากการ “สอนให้รู้จัก” จากนั้นต้อง “ฝึกใช้ให้เป็น” แล้วจึงต้อง “ทำให้เคยชิน” การสอนให้รู้จักกระทำได้โดย 1) อธิบายความหมายของสำนวนเรียงรายคำ 2) แนะนำให้รู้ความหมายดั้งเดิมผ่านเรื่องเล่า และ 3) วิเคราะห์แยกแยะการใช้สำนวนจีนที่ถูกต้องและเหมาะสม การฝึกใช้ให้เป็นมีขั้นตอนดังนี้ 1) สอนการเกิดร่วมของคำที่ประกอบเป็นสำนวนจีนจากบริบทของบทอ่านที่กำหนดให้ 2) ยกตัวอย่างสถานการณ์การใช้ที่เหมาะสม 3) แนะนำหน้าที่ทางไวยากรณ์ของแต่ละสำนวนที่แตกต่างกัน 4) ยกตัวอย่างรูปประโยค 5) ฝึกฝนการใช้งาน (ให้สถานการณ์ แล้วให้ผู้เรียนเลือกสำนวนที่เหมาะสมแก่การใช้ หรือให้สำนวนจีนแล้วให้ผู้เรียนเลือกสถานการณ์ที่เหมาะสม แกะไขประโยคให้ถูกต้อง หรือแต่งประโยคเลียนแบบประโยคตัวอย่าง) การทำให้เคยชินมีขั้นตอนดังนี้ 1) ลดทอนอิทธิพลจากภาษาแม่ 2) ฝึกฝนการใช้งานของสำนวนจีนที่นิสิตรู้อยู่แล้วให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 3) แนะนำวิธีที่ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสำนวนจีนได้ดียิ่งขึ้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ค่อนข้างกว้างและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิธีวิจัยที่หลากหลาย อาทิ ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์เชิงวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ และสถิติเชิงพรรณนา แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางกำลังคนและเวลา ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถวิเคราะห์ผลได้เพียงขั้นต้นเท่านั้น ซึ่งถือเป็นเพียงก้าวแรกของการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ได้รับผลการวิจัยที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางวิจัยเพิ่มเติมต่อไปในอนาคตดังนี้

1) การสร้างคลังข้อมูล: งานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลข่าวเพียงแค่ 1 เดือนเพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลศึกษา ดังนั้นหากมีงบประมาณและเวลามากพอที่จะสามารถเก็บข้อมูลตลอดทั้งปีในทุกประเภทของข่าว ผลที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาก็จะน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2) การวิเคราะห์สำนวนจีน: งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์สำนวนจีนเพียงด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์เท่านั้น ในส่วนของการออกแบบการสอนผู้วิจัยได้เสนอให้สอนสถานการณ์ที่เหมาะสมในการใช้สำนวนจีนแก่ผู้เรียนด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์เชิงวจนปฏิบัติศาสตร์ ก็เป็นอีกศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอีกทางหนึ่งที่สมควรจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคตซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนสำนวนจีนอย่างมาก

3) การสำรวจการเรียนการสอนสำนวนจีนและการทำงานจริง: งานวิจัยนี้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) เนื่องจากเป็นวิธีที่ใช้เวลาดำเนินการไม่นานจนเกินไป ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากนิสิตวิชาเอกภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้นหากต้องการได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ควรมีการสำรวจข้อมูลนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั่วทั้งประเทศ

4) การออกแบบการสอนสำนวนจีน: เนื่องจากงานวิจัยนี้จัดอยู่ในสายทางศิลปศาสตร์ซึ่งจะมุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาเป็นหลัก ดังนั้นในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีน ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้งานวิจัยได้ผลลัพธ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต ควรจะมีการนำทฤษฎีทางด้านครุศาสตร์มาเป็นแนวคิดวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบการสอนสำนวนจีนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาจีน

- 蔡智敏. 2000. 由学生病句探讨中文四字格的教学方向. 第六届世界华语语文教学研讨会论文集. 第四册—教学应用组. 台北: 世界华语文教育会出版.
- 蔡智敏. 2001. 印度尼西亚学生学习四字格成语的困难与教学补救策略. 硕士论文. 华语文教学研究所, 台湾师范大学.
- 陈怀萱. 汉语‘四字格’固定语之特征与语法功能分析. JCLTA 35, 3 (October 2000): 49.
- 刘振前和邢梅萍. 汉语四字格成语语义结构的对称与认知. 世界汉语教学 1 (2000): 77-78.
- 刘中富. 2003. 实用汉语词汇. 合肥: 安徽教育出版社.
- 王美玲. 2004. 试论对外汉语教学中的成语教学. 硕士论文. 课程与教学论, 湖南师范大学.
- 徐国庆. 1999. 现代汉语词汇系统论. 北京: 北京大学出版社.
- 杨翠兰. 汉语成语的语法功能研究. 烟台教育学院学报 3 (2005): 24-25.
- 杨惠中. 2002. 语料库语言学导论. 上海: 上海外语教育出版社.
- 郑培秀. 2004. 成语句法分析及其教学策略研究. 硕士论文. 中国文学系, 国立中山大学.
- 周荐. 2004. 汉语词汇结构论. 上海: 上海辞书出版社.
- 朱德熙. 2002. 语法讲义. 北京: 商务印书馆.

ภาษาอังกฤษ

- Cabré, T. M. 1999. **Terminology: Theory, Method and Applications**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Douglas, B., Susan C., and Randi, R. 2000. **Corpus Linguistics-Investigating Language Structure and Use**. United Kingdom: The University of Cambridge press.
- Kennedy G. 1998. **An Introduction to Corpus Linguistics**. New York: Addison Wesley Longman Limited.

ABSTRACT

A Study of and Pedagogical Design For Frequently-Used Chinese Idioms from the Language Corpus: A Case of Thai Students

Chinese people often apply idioms in writing as the idioms are one of the crucial elements in advanced composition. However, the observation of current phenomena found that both Thai undergraduates and graduates majoring in Chinese are rarely, or never, use Chinese idioms in their writing. This study, therefore, explored possible causes of the problem and sought applicable solutions. Specially designed questionnaires are created to conduct a survey identifying factors that may cause the stated problem. The research extracted 100 Chinese idioms most frequently used from the corpus that was created from five categories' news reports and articles of Xinhua Online and UDN.COM news websites from March 1st to 31st, 2006, since they are representative of commonly used Chinese idioms in the study. The research compared them with the idioms conducted in Chinese compulsory courses of Chulalongkorn University and Thammasat University which are sample courses of the research. In addition, this paper also analyzed the grammatical functions and semantics of these 100 idioms as the references for Chinese idioms pedagogical design in the final part of the paper.

การศึกษาเปรียบเทียบบทแปล“หลุนยฺหฺวี”สองสำนวน

Bai Chun¹

คำสำคัญ การแปลปรัชญา ขงจื๊อ สุภาษิต กลวิธีการแปล

Key words philosophy translation, Confucius, analects, translation strategy

บทคัดย่อ

งานนิพนธ์ชิ้นนี้มุ่งที่จะศึกษากลวิธีการแปล การตีความของผู้แปลปรัชญาขงจื๊อ โดยศึกษาเปรียบเทียบบทแปล หลุนยฺหฺวี หนังสือบันทึกปรัชญาขงจื๊อที่สำคัญที่สุดสองสำนวน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแปล การตัดสินใจของผู้แปล และผลลัพธ์การแปล

ในวงการแปลมีความเห็นสุดขั้วเกี่ยวกับงานแปลอยู่สองอย่างซึ่งแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ความเห็นแรกเห็นว่า บทแปลสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์ถ้วน บางครั้งสำนวนแปลอาจจะดีกว่าและไพเราะกว่าสำนวนต้นฉบับด้วย และผู้แปลควรจะแข่งขันด้านฝีมือกับผู้ประพันธ์ (许渊冲, 2006. 138-150) ในขณะที่ผู้แปลอีกกลุ่มหนึ่งรู้สึกสิ้นหวังกับงานแปล โดยคิดว่าไม่สามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์แบบ หรือการแปลความหมายเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ (黄雨石, 1988.1-2) อย่างไรก็ตาม สำหรับนักแปลทั่วไปแล้ว คงต้องยึดเส้นทางสายที่สาม คือ ไม่ต้องไปแข่งขันกับนักประพันธ์ และไม่ต้องทอดถอนใจไม่กล้าจับปากกาแปลงาน การแปลนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องพึ่งพาวิชาความรู้ ประสบการณ์ เทคนิค

¹ รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะวิชาศึกษาเอเชียแอฟริกัน มหาวิทยาลัยภาษาเอเชียแอฟริกัน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

และกลวิธี

การที่เลือกศึกษาเปรียบเทียบบทแปลของ หลุนยฺหฺวี ก็เพราะว่าเรื่อง หลุนยฺหฺวี จัดอยู่ในประเภทหนังสือคลาสสิก ซึ่งผู้แปลและผู้อ่านได้ให้ความสำคัญและความสนใจมาโดยตลอด การแปลปรัชญาแม้จะเล็งเป้าไปยังผู้อ่านทั่วไป แต่ก็ถือเป็นการแปลเชิงวิชาการอยู่ในตัว โดยผู้แปลจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบต้นฉบับ งานวิจัย และบทแปลของผู้อื่นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สำนวนแปลถ่ายทอดความหมายตลอดจนจิตวิญญาณของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ การแปลปรัชญาจึงอาจอาจเปรียบเทียบกับ การแปลคัมภีร์ได้ในระดับหนึ่ง ทั้งการแปลพุทธคัมภีร์เป็นภาษาจีนและการแปลคัมภีร์ไบเบิลของนักแปลตะวันตก ซึ่งผู้แปลคัมภีร์เหล่านี้ได้มีการศึกษาค้นคว้า มีการวางกลวิธีการแปล มีการสรุปเทคนิคและทฤษฎีการแปลจากการปฏิบัติ มีการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเข้มงวดจริงจัง แตกต่างกันเพียงว่า การแปลคัมภีร์นั้น มักดำเนินการโดยคณะผู้แปล ส่วนงานแปลปรัชญาจีนมักปรากฏในรูปแบบผลงานของปัจเจกชน แม้ในระยะหลัง ๆ มีการจัดแปลปรัชญาจีนเป็นหลากหลายภาษามากขึ้น และเป็นระบบมากขึ้นก็ตาม

หนังสือแปลเรื่อง หลุนยฺหฺวี ที่เลือกใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ขงจื๊อ สุภาษิตในชีวิตประจำวัน แปลโดย วันทิพย์ สีนสูงสุด สำนักพิมพ์สายใจ (ต่อไปเรียกโดยย่อ ๆ ว่า ฉบับวันทิพย์) และ คัมภีร์หลุนยฺหฺวี แปลเรียบเรียงโดย อมร ทองสุก สำนักพิมพ์ ชวนหวีตร (ต่อไปเรียกว่าฉบับอมร) ด้วยเป็นผลงานแปลปรัชญาขงจื๊อที่ดีพิมพ์เผยแพร่ล่าสุดเท่าที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ โดยหวังว่าจะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและการดำเนินงานของผู้แปลในขณะปัจจุบัน

การคัดเลือกต้นฉบับ

ก่อนที่จะลงมือแปล ต้องมีการคัดเลือกต้นฉบับที่จะใช้ในการแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานคลาสสิกที่มีประวัติเผยแพร่มายาวนานและได้รับความนิยมโดยตลอด

เนื่องด้วยงานนิพนธ์เช่นนี้ย่อมเกิดการคัดลอกเพิ่มเติม หรือมีการสูญเสียข้อความบางตอนบางบทระหว่างการพิมพ์แพร่ หลุนอวี่ก็เป็นหนึ่งในงานนิพนธ์เช่นนี้ ดังนั้นฉบับหลุนยฺหฺวี ที่เก่าแก่ที่สุดที่มีการสืบทอดจนถึงทุกวันนี้เป็นต้นฉบับสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก การแปล หลุนยฺหฺวี เป็นภาษาต่างประเทศเริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เฉพาะหลุนยฺหฺวี ฉบับภาษาอังกฤษที่ค้นหาได้ตามห้องสมุดและแหล่งอินเทอร์เน็ตต่างๆ ก็มีไม่น้อยกว่า 20 สำนัก

แม้ หลุนยฺหฺวี ฉบับวันทิพย์และฉบับอมรเป็นงานแปลฉบับสมบูรณ์ทั้งคู่ แต่การคัดเลือกต้นฉบับมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งได้ส่งผลโดยตรงต่อผลงานแปลของผู้แปลทั้งสอง คำนำสำนักพิมพ์ในฉบับวันทิพย์เขียนไว้ว่า “ในการพิมพ์ครั้งนี้ใช้ต้นฉบับภาษาอังกฤษหลายเล่มมาเทียบกัน บางแห่งดูจากต้นฉบับภาษาจีน การแปลก็ใช้ความรู้ตีความเข้าใจของตนเป็นเกณฑ์ ทว่ายึดความกระชับ อ่านแล้วเข้าใจ นำไปใช้เป็นประโยชน์ได้” (วันทิพย์, 2547(4)) ต้นฉบับภาษาอังกฤษที่ฉบับวันทิพย์ได้ใช้มีได้แก่ James Legge, Ezra Pound, David Hinton, Leonard Shihlien Hsü และบทแปลภาษาอังกฤษที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แปลจากแหล่งอินเทอร์เน็ต เช่น classicallibrary.org และ confucius.org เป็นต้น James Legge และ Ezra Pound มีบทบาทสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์เผยแพร่ หลุนยฺหฺวี James Legge มีฐานะเป็นหมอสอนศาสนา เคยแปลชุดหนังสือของลัทธิขงจื๊อ Ezra Pound เป็นกวีผู้มีชื่อเสียงชาวอเมริกันที่สนใจวัฒนธรรมจีน เขาได้แสวงหาแนวทางใหม่ในการแปลปรัชญาจีนเป็นภาษาอังกฤษที่เปี่ยมด้วยจินตนาการและอารมณ์กวี แทนที่จะเป็นการแปลคำต่อคำแบบ James Legge นาย David Hinton เป็นนักจีนวิทยา และเป็นกวีเช่นเดียวกับ Ezra Pound ส่วน Leonard Shihlien Hsü เป็นนักวิชาการเชื้อสายจีน ซึ่งเคยทำงานในกระทรวงการต่างประเทศสมัยสาธารณรัฐจีน

ผู้แปลที่จริงจังต่องานแปลบางคนอาจไม่เห็นด้วยกับวิธีแปล หลุนยฺหฺวี จากต้นฉบับภาษาอังกฤษนัก โดยมองว่าแปลจากต้นฉบับภาษาจีนย่อมถูกต้องชัดเจนกว่า แต่ก็ต้องยอมรับว่า การแปลจากต้นฉบับภาษาที่สองนั้นเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป จึงเป็น

ปรากฏการณ์ที่การแปลศึกษาต้องให้ความสำคัญ

ส่วนฉบับอมรนั้นแปลจากต้นฉบับภาษาจีนโดยตรงและได้จัดพิมพ์ต้นฉบับภาษาจีนกำกับไว้ด้วย “...ในบางประเด็นจึงเกิดการตีความได้อย่างหลากหลาย ข้าพเจ้าจึงได้ทำการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลตามความเข้าใจส่วนบุคคลไว้ในเชิงอรรถ...” (อมร, 2549. (VII)) การจัดพิมพ์บทภาษาจีนกำกับไว้ด้วยนั้น นอกจากง่ายแก่การศึกษาเปรียบเทียบสำหรับผู้อ่านแล้ว ยังเป็นการเตือนสติผู้แปลอยู่เป็นนิจว่าต้องระมัดระวังและพยายามอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นท่าทีที่รับผิดชอบต่อทั้งผู้อ่านและงานนิพนธ์

กลวิธีการแปล

การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนได้ดำเนินมาหลายศตวรรษแล้ว การแปลถือเป็นวิธีการแลกเปลี่ยนสำคัญยิ่งวิธีหนึ่ง ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา สังคมไทยเกิดความสนใจในประเทศจีนและวัฒนธรรมจีนระลอกใหม่ขึ้น ควบคู่กับการเปิดประเทศและการสร้างความเจริญด้านเศรษฐกิจของจีน ทั้ง ขงจื้อ สุภาษิตในชีวิตประจำวัน และ คัมภีร์หลุนยฺหฺวี่ เป็นตัวอย่างการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในไทย โดยมองว่า ปรัชญาขงจื้อเป็นปรัชญาแขนงสำคัญระดับโลก และมีค่าควรแก่การศึกษา ค้นคว้าหรือเหมาะสำหรับการอ่านเพื่อเสริมความรู้ ทั้งยังเป็นคติสอนใจที่ทรงคุณค่า ทั้งสองฉบับจึงมุ่งเน้นความกระชับและเข้าใจง่ายของสำนวนแปล และได้จัดทำภาคผนวกหรือบทความอ่านประกอบ เช่น บทความบรรยายประวัติของขงจื้อและบรรดาศิษย์เอก บทความบรรยายแนวคิดลัทธิขงจื้อ ทำให้เห็นถึงความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการเผยแพร่ผลงานชิ้นนี้

เพื่อถ่ายทอดบรรยากาศความเป็นจีน หลุนยฺหฺวี่ ฉบับอมรยังพยายามเลียนแบบสำนวนโบราณของต้นฉบับภาษาจีนด้วย “ผู้แปลยังสามารถใช้ภาษาอย่างแบบโบราณในอันที่จะดำรงอรรถสแห่งยุคสมัยมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย” (คำนิยมโดย กิตติพงษ์ พันไชยนาทกุล, อมร, 2549. XV) เช่นบทแรกของ หลุนยฺหฺวี่ ผู้แปลแปลเป็น “ศึกษาแล้วหมั่นทบทวน มิใช่เรื่องที่น่ายินดีดอกฤา? มีสหายมาจากแดนไกล มิใช่เรื่อง

นำยีนติดดอกดา? แม้ผู้คนไม่รู้เรา แต่เราก็ไม่ถือโทษโกรธเคือง นี่มิใช่วิญญูชนดอกดา?” อีกตัวอย่างคือการแปลประโยคอุทาน 巍巍乎! 尧舜之有天下也, 而不与焉。 “ช่างยิ่งใหญ่นักแล การที่พระเจ้าซุ่นและพระเจ้าอวี่ทรงครอบครองได้ห้ำ แต่กลับมิทรงยึดติดเป็นความสุขส่วนตัว” (อมร, 2549. 210) การแปลเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ภาษาจีนก็สัมผัสถึงเนื้อหาและความไพเราะในท่วงทำนองของต้นฉบับภาษาจีนได้บ้าง

การถ่ายทอดประเด็นวัฒนธรรมจีน

การถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมจีนเป็นประเด็นสำคัญยิ่งในการแปล เพราะผู้แปลต้องพิจารณาถึงผู้อ่านที่ไม่มีความรู้หรือภูมิหลังเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีนซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเหล่านี้เกิดความเข้าใจได้ ผู้แปลจึงต้องจัดการกับประเด็นวัฒนธรรมด้วยวิธีพิเศษ โดยปกติมีอยู่สามวิธี หนึ่ง แปลเทียบกับวัฒนธรรมของฝ่ายผู้รับสาร (ผู้อ่าน) เพื่อตัดอุปสรรคในการเข้าใจ สอง บรรยายเพิ่มเติมหรือขยายความในบทแปล สาม จัดทำเชิงอรรถ ผู้แปลอาจใช้ทั้งสามวิธีพร้อมกันไป

วิธีแรกขอยกตัวอย่างการแปลคำว่า 不贤 ฉบับวันทิพย์แปลเป็น “คนไม่มีคุณธรรม” (อมร, 2549.155) โดยตรง ซึ่งเป็นการยืมคำศาสนาในภาษาไทย แทนที่จะอธิบายตามบริบทภาษาจีน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ทันที ทั้ง ๆ ที่บางครั้งคำยืมอาจไม่ตรงกับความหมายเดิมทีเดียวก็ตาม

ส่วนวิธีการขยายความนั้นปรากฏในบทแปลของ 自行束修以上, 吾未尝无悔焉。

ฉันไม่เคยปฏิเสธที่จะสอนผู้มาเรียนพร้อมมัดเส้นเนื้อแห้ง (วันทิพย์, 2547. 71)

แม้จะมอบของกำนัลเป็นค่าครูเพียงเล็กน้อย ข้าก็หาเคยละเว้นการประสิทธิ์วิชาให้ไม่ (อมร, 2549.190)

ต้องยอมรับว่า ฉบับวันทิพย์แปลถูกต้องตามตัวอักษร แต่ไม่ได้สื่อให้เห็นถึงความหมายแฝงของ “มัดเส้นเนื้อแห้ง” ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนมอบเพื่อตอบแทนผู้สอน (แม้

จะไม่มากนัก) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีของขงจื้อที่มีต่อการให้การศึกษา ฉบับอมรนั้นแม้ไม่ได้แปลตามตัวอักษร แต่สื่อความหมายโดยนัยได้ชัดเจน

ตัวอย่างการใช้เชิงอรรถมีเช่น

微管仲，吾其被发左衽矣。

หากว่าไม่มีกวนจิ้ง ข้าก็คงต้องสยายผมยาวและเปิดسابเสื้อด้านซ้าย (อมร, 2549. 286)

ฉบับอมรได้อธิบายเพิ่มเติมในเชิงอรรถว่า “สยายผมยาว เปิดسابเสื้อด้านซ้าย ล้วนเป็นการแต่งตัวของชนชาติส่วนน้อยในขณะนั้น ซึ่งตรงนี้มีนัยว่าถูกยึดครองจนเป็นเมืองขึ้นของชนเผ่าส่วนน้อยนั่นเอง “(อมร, 2549. 286)”

อีกตัวอย่าง

凤鸟不至，河不出图，吾已矣夫。

หงส์ไม่บินมา สายน้ำไม่ปรากฏลวดลาย นี่คือการสิ้นสุดท้ายของฉันทน์ (วันทิพย์, 2547. 96)

หงส์ไม่ปรากฏ ภาพในสาครมีสำแดง ข้าคงสิ้นสุดเท่านี้กระมัง (อมร, 2549. 219)

ข้อความตอนนี้บ่งถึงความผิดหวังที่ขงจื้อมีต่อสังคมและยุคสมัย เพราะห่างเหินจากความเป็นสังคมในอุดมคติของขงจื้อ “ภาพในสาคร”เป็นประเด็นวัฒนธรรมจีนที่เข้าใจยาก ฉบับอมรได้เล่าถึงความเป็นมาของ“ภาพในสาคร”ไว้ในเชิงอรรถอย่างละเอียด แต่หากขยายความต่อไปว่าทั้งหงส์และภาพในสาครล้วนเป็นสัญลักษณ์ของแผ่นดินที่มีความสงบสุขและปกครองโดยธรรมราชา ผู้อ่านก็จะได้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนฉบับวันทิพย์นั้นตีความหมายครึ่งประโยคหลังคิดและไม่มีการอธิบายเพิ่มเติม

ในการถ่ายทอดประเด็นวัฒนธรรมจีนที่เข้าใจยากนั้น ฉบับอมรพยายามใช้ทั้งสามวิธี คือแปลเทียบเป็นคำไทย อธิบายขยายความและทำเชิงอรรถ ส่วนฉบับวันทิพย์ใช้วิธีบรรยายเพียงวิธีเดียว และมีการตีความที่ผิดในบางแห่ง

การแปลศัพท์ปรัชญา

เนื่องด้วย หลุนยฺหฺวี่ เป็นเอกสารสำคัญที่สุดของปรัชญาลัทธิขงจื้อ การแปลศัพท์เฉพาะทางด้านปรัชญาจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะคำศัพท์เหล่านี้แตกต่างจากความหมาย

เดิม และผลการแปลจะส่งผลโดยตรงต่อการเข้าใจของผู้อ่าน คำบางคำมีความหมายเชิงวัฒนธรรมตรงกันทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนและผู้แปลมักตัดสินใจแปลตามความนิยม เช่น คำว่า 天下 แปลเป็น “ได้หล้า” แทบทุกแห่ง แต่ในกรณีอื่น ๆ ผู้แปลต้องพิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเองว่าควรจะแปลอย่างไร เช่นคำว่า 天 บางครั้งหมายถึง “ท้องฟ้า” ดังที่ปรากฏใน 犹天之不可阶而生也

บทแปลภาษาไทย

เช่นกับฟ้าไม่อาจใช้บันไดไต่ไปถึงได้ (วันทิพย์, 2547. 222)

ก็เสมือนหนึ่งฟ้าที่มีอาจถึงได้ด้วยบันได (อมร, 2549. 349)

แต่บางครั้ง 天 ก็แปลว่าอำนาจหรือกฎสูงสุดซึ่งอยู่เหนือธรรมชาติ นักแปลตะวันตกนิยมแปลเป็น Heaven (สวรรค์) เพื่อไม่ให้ผู้อ่านจินตนาการไปถึงสวรรค์หรือเทพเจ้าในวัฒนธรรมตะวันตก ผู้แปลรุ่นหลังจึงแปลทับเสียงเป็น tian แต่สำหรับฉบับภาษาไทยแล้ว ทั้งฉบับวันทิพย์และฉบับอมรมักเลือกแปลเป็น “ฟ้า” น้อยครั้งนักที่แปลเป็น “สวรรค์” แม้ฉบับวันทิพย์ ซึ่งแปลจากภาษาอังกฤษเป็นหลักและน่าจะได้รับอิทธิพลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษมากนั้น กลับใช้คำแปล “สวรรค์” น้อยครั้งกว่าฉบับอมร เข้าใจว่าในบริบทภาษาไทยนั้น คำว่า “ฟ้า” โดยปริยายหมายถึง “สวรรค์” หรือ “อำนาจสูงสุด/เทพเจ้า” อยู่แล้ว ซึ่งตรงกับ 天 ในภาษาจีน ผู้อ่านชาวไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน จึงตีความตามบริบทแต่ละแห่งได้ง่าย

คำว่า 仁 อาจถือได้ว่าเป็นคำนิยามที่สำคัญที่สุดคำหนึ่งในหลุนยฺหฺวี่ เป็นหลักคุณธรรมและจริยธรรมสูงสุดในอุดมคติของขงจื้อ คำว่า 仁 ปรากฏใน หลุนยฺหฺวี่ รวม 109 ครั้ง นักแปลตะวันตกมักใช้วิธีอธิบาย โดยแปลคำว่า 仁 เป็น perfect virtue, benevolence, goodness ตามบริบทต่าง ๆ ส่วนฉบับภาษาไทยทั้งฉบับวันทิพย์และฉบับอมรแปลเป็น “เมตตาธรรม” สม่าเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

人而不仁，如礼何？

คนหากไร้เมตตาธรรมจะใช้พิธีกรรมเพื่ออะไร (วันทิพย์, 2547. 28)

เป็นคนโดยไร้เมตตาธรรม จริยธรรมจะมีประโยชน์อันใดแก่เขาได้(อมร, 2549. 137)
仁者安仁。

ผู้มีเมตตาธรรมสะดวกคายกับเมตตาธรรม (วันทิพย์, 2547.37)

... แต่สำหรับเมตตาชนนั้น จะสุขใจในเมตตาธรรม (อมร, 2549. 151)

ในบางแห่ง คำว่า 仁 ยังแปลเป็น “ผู้มีเมตตาธรรม การุณยธรรม” เช่น 汎爱众而亲仁。

ควรรักคนทุกคน มีเมตตาธรรม (วันทิพย์, 2547.11)

รู้จักใคร่ปวงประชาและซัดใกล้เมตตาชน (อมร, 2549.118)

ทั้งสองฉบับได้สังเกตเห็นถึงความแตกต่างของความหมาย และแปลได้ถูกต้อง

คำว่า 君子 กับ 小人 เป็นศัพท์คู่หนึ่งที่ปรากฏในหลุนยฺหวิ บ่อยครั้ง คำว่า 君子 เคยปรากฏ 107 ครั้ง หมายถึงผู้มีจิตวิญญาณสูงส่ง และปฏิบัติธรรม ส่วน 小人 มีความหมายตรงข้ามกัน วิถีแปลภาษาไทยก็ค่อนข้างตายตัว ในฉบับอมรมักแปล 君子 กับ 小人 เป็น “วิญญูชน” กับ “ทุรชน” หรือ “คนถ้อย” ส่วนฉบับวันทิพย์นิยมแปลเป็น “ผู้สูงส่ง”กับ “ผู้ต่ำต้อย” ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

君子坦荡荡，小人常戚戚。

ผู้สูงส่ง สงบ เอื้ออาทร ผู้ต่ำต้อย หงุดหงิด เศร้าหมอง (วันทิพย์, 2547. 81)

อันวิญญูชนนั้นจะสง่าผ่าเผย หากคนถ้อยนั้นจะปริวิตก (อมร, 2549. 201)

女为君子儒，无为小人儒。

เธอควรเป็นปราชญ์ผู้สูงส่ง ไม่ใช่ปราชญ์ผู้ต่ำต้อย (วันทิพย์, 2547. 61)

เจ้าพึงเป็นวิญญูบัณฑิต อย่าเป็นทุรบัณฑิต (อมร, 2549. 178)

君子而不仁者有矣夫，未有小人而仁也。

ผู้สูงส่ง ไม่มีเมตตาธรรม มีถมไป ผู้ต่ำต้อย มีเมตตาธรรม ไม่มีเลย (วันทิพย์, 2549. 153)

เป็นวิญญูชนที่พลัดจากเมตตาธรรมนั้นพอมืออยู่ข้าง หากแต่ยังมีเคยปรากฏว่าคนถ้อยจะมีเมตตาธรรมมาก่อนเลย (อมร, 2549. 279)

君子求诸己，小人求诸人。

ผู้สูงส่งเรียกร้องตนเอง ผู้ต่ำต้อยเรียกร้องคนอื่น (วันทิพย์, 2547. 175)

วิญญูชนจะเคร่งครัดตน หากทุรชนจะเคร่งครัดผู้อื่น (อมร, 2549. 305)

อย่างไรก็ตาม คำว่า 君子 กับ 小人 บางแห่งในหลุนยฺหฺวี้ ต้องแยกพิจารณา เช่น 君子之德 风 小人之德 草。ในฉบับวันทิพย์แปลเป็น “คุณธรรมของผู้ปกครอง ประหนึ่งสายลม คุณธรรมของประชาชนประดุจคันหญ้า” (วันทิพย์, 2547. 133) “ผู้ปกครอง” กับ “ประชาชน” เป็นการตีความที่ถูกต้อง ส่วนฉบับอมรแปลเป็น “อันวัตรปฏิบัติแห่งวิญญูชนนั้นจะประหนึ่งลม แลอันวัตรปฏิบัติแห่งสามัญชนนั้นจะประหนึ่งหญ้า” (อมร, 2549. 259) ซึ่งยังคงแปล 君子 เป็นวิญญูชนเหมือนเดิม ทั้ง ๆ ที่ที่นั่น ๆ กำลังกล่าวถึงเรื่องการปกครอง และชนสองกลุ่มที่กล่าวถึงในตัวบทคือ “ผู้ปกครอง” กับ “ผู้ใต้ปกครอง” นั่นเอง

ข้อพึงพิจารณาในการตีความ

การแปลไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการแปลผลงานที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่าง หลุนยฺหฺวี้ ไม่ว่าผู้แปลจะมีความรู้กว้างขวางเพียงไร ก็มีโอกาที่จะเกิดการผิดพลาดได้ หลุนยฺหฺวี้ ฉบับวันทิพย์แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นหลัก โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดนั้นจึงมีมากกว่าที่แปลจากต้นฉบับภาษาจีนโดยตรง เพราะข้อผิดพลาดนั้นเกิดขึ้นได้จากทั้งผู้แปลภาษาอังกฤษและผู้แปลภาษาไทย เช่น 君子博学于文，约之以礼，亦可以弗畔矣夫。ฉบับวันทิพย์แปลเป็น “ผู้สูงส่งศึกษาวรรณกรรมลึกซึ้ง เข้มงวดในพิธีกรรม ทำให้ไม่ก้าวล่วงจากความถูกต้อง” (วันทิพย์ 2547.66) อีกตัวอย่าง 子以四教：文、行、忠、信。ฉบับวันทิพย์แปลเป็น “สี่คำสอนของขงจื้อคือ วรรณกรรม ความประพฤติ ความจงรักภักดี และ ยืนในคำพูด (ไว้วางใจได้)” (วันทิพย์, 2547. 76) แท้ที่จริง 文 ในที่นี้ไม่ได้แปลว่า “วรรณกรรม” แต่แปลว่า “สรรพหนังสือ” ต่างหาก และขยายความเป็น “วิชาการ” หรือ “วัฒนธรรม” ในฉบับอมรจึงแปลเป็น “ศิลปวิทยา” หรือ “ศาสตร์วิชา”

อย่างไรก็ตาม แม้ฉบับวันทิพย์แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ มีความน่าเชื่อถือ

น้อยกว่าต้นฉบับภาษาจีน แต่ก็มีความที่ฉบับวันทิพย์แปลได้ดีกว่า ตัวอย่างเช่น สุภาษิตบทแรก 学而时习之 ฉบับอมรแปลเป็น “ศึกษาแล้วหมั่นทบทวน” ซึ่งเป็นการตีความในเชิงแคบ เพราะขงจื๊อไม่ใช่ครูยุคหลังที่เน้นการทบทวนความรู้ในหนังสือ 习 ในที่นี้หมายถึง “การฝึกปฏิบัติ” ฉบับวันทิพย์แปลเป็น “ศึกษาและฝึกฝนสิ่งที่ได้เล่าเรียนเป็นเนื้อนิ่ม” จึงมีความสมเหตุสมผลมากกว่า

นอกจากนี้ ยังมีสุภาษิตบางบทที่บทแปลทั้งสองสำนวนขาดความสมบูรณ์ เช่น 攻乎异端，斯害也已。

ปะทะกับพวกสุดโต่ง มีแต่เจ็บปวด (วันทิพย์, 2547. 23)

มุ่งศึกษาวิชานอกกรีต ย่อมสร้างภัยมหันต์ (อมร, 2549. 130)

บทแปลของฉบับวันทิพย์แปลผิด ส่วนฉบับอมรตัดสินใจเลือกการตีความที่มีการถกเถียงกันมาก แม้ในบริบทภาษาจีน บทนี้มีการตีความแบบคนละทิศละทางตั้งแต่สมัยโบราณ การตีความในฉบับอมรนั้นถือเป็นเพียงหนึ่งในคำอธิบายดั้งเดิมเท่านั้น อย่างน้อยที่สุดผู้แปลควรจะกล่าวถึงคำอธิบายซึ่งมีอิทธิพลซึ่งตีความต่างไป คือ “โจมตีทัศนคติที่แตกต่างจากเรา จะเป็นภัยมหันต์” เพราะถ้าพิจารณาแก่นแท้ของลัทธิขงจื๊อซึ่งมุ่งเน้นคุณธรรมและเมตตาธรรมแล้ว การตีความอย่างหลังอาจมีความเป็นไปได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้แปลมีสิทธิตัดสินใจที่จะเลือกคำอธิบายใดก็ได้ ถ้าฉบับอมรเติมการตีความอย่างหลังเข้าไปในบทแปลหรือเชิงอรรถ ก็จะทำให้งานแปลมีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น อย่างน้อยจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ใช้วิจารณญาณด้วยตนเองในการตัดสินใจว่าควรจะเชื่อถือนำคำอธิบายใดมากกว่า

บทสรุป

หลุนยฺหวิ ภาษาไทยทั้งฉบับอมรและฉบับวันทิพย์เป็นฉบับแปลที่สมบูรณ์ และมีการจัดทำภาคผนวก หรือบทความเสริมอ่านอย่างดี และมีกลวิธีการแปลที่มุ่งเน้นความเข้าใจง่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของผู้แปลและการพัฒนาของวงการหนังสือ เมื่อเทียบกับสมัยก่อนที่หาบทแปลที่สมบูรณ์ได้ยากมาก

หลุนยฺหฺวี่ ที่แปลจากต้นฉบับภาษาจีนมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากกว่าทแปลที่แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ แต่ถ้าผู้แปลเทียบต้นฉบับภาษาอังกฤษหลาย ๆ ฉบับอย่างจริงจัง ก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานแปลที่เข้าใจง่าย อ่านสนุกได้เช่นกัน และบางครั้งอาจให้มุมมองแนวใหม่ก็ได้ ทั้ง ๆ ที่คุณค่าทางวิชาการอาจลดลงบ้างก็ตาม

หลุนยฺหฺวี่ ฉบับอมร ได้แสดงถึงความพยายามของผู้แปลในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและปรัชญาลัทธิขงจื้อ มีการวางกลวิธีที่หลากหลาย และประสบผลสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจในการถ่ายทอดทั้งด้านรูปแบบและด้านเนื้อหา ถือได้ว่าเป็นบทแปลหลุนยฺหฺวี่ ที่มีคุณภาพและทรงคุณค่าเล่มหนึ่ง เป็นหนึ่งในชิ้นงานแปลวรรณกรรมจีนดีเด่นที่ออกสู่สายตาผู้อ่านชาวไทยในระยะหลายปีที่ผ่านมา

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

วันทิพย์ สีนสูงสุด แปล. (2547). ขงจื้อ สุภาษิตในชีวิตประจำวัน . กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สายใจ.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2539). เมธีตะวันออก. กรุงเทพฯ: บริษัทดันอ้อ แกรมมี จำกัด.

พิมพ์ครั้งที่ 6.

อมร มองสุข แปล. (2549). คัมภีร์หลุนอวี่. คลองหลวง: สำนักพิมพ์ชุมชนหัวตร.

ภาษาอังกฤษ

Arthur Waley. trans. (1999). *The Analects*. Beijing: Foreign Teaching and Research Press. 3rd printing.

Ezra Pound. trans. (1969). *Confucius: the Great digest, the Unwobbling pivot, the analects*. New York: New Directions Pub. Corp.

Leonard Shihlien Hsü (1975). trans. *The political philosophy of Confucianism : an interpretation of the social and political ideas of Confucius, his forerunners,*

and his early disciples. London: Curzon Press

James Legge, trans. Confucian Analects. From <http://www.globusz.com/ebooks/ConfucianAnalects/index.htm>

ภาษาจีน

黄雨石. (1988). 《汉英文学翻译探索》. 西安: 陕西人民出版社

李零. (2007). 《丧家狗——我读论语》. 太原: 山西出版集团, 西人民出版社

李泽厚. (2007). 《论语今读》. 北京: 生活·读书·新知三联书店. 8 印

钱穆. (2007). 《论语新解》. 北京: 生活·读书·新知三联书店. 9 印

许渊冲. (2006). 《翻译的艺术》. 北京: 五洲传播出版社

杨伯峻. (2000). 《论语译著》. 北京: 中华书局. 15 印

ABSTRACT

A comparative Study on the Two Translations of Confucian Analects

The aim of this article is to study the translator's strategy, comprehension in the two translations of **Confucian Analects**, the most important record of Confucius's philosophy, and try to seek out the relation between translation strategy, translator's decision and the outcome.

ปัญหาและแนวทางแก้ไขการแปลกรณีศึกษาด้านการทูตเรื่อง
“ นายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955 ”

ปรียา ชื่นชูเวส¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาที่พบในการแปลบทความเรื่อง กรณีศึกษาด้านการทูต “นายกรัฐมนตรืโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955”

ปัญหาที่พบในการแปลบทความเรื่องนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ปัญหาด้านคำศัพท์ และปัญหาด้านโครงการประโยค ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคำแต่ละข้อโดยใช้แนวทางในกระบวนการแปลซึ่งส่วนหนึ่งได้จากอาจารย์ผู้สอนบางส่วนได้จากประสบการณ์ และบางส่วนเป็นการอ้างอิงจากทฤษฎีด้านการแปลของจีนซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงการแปลของไทย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและเสนอวิธีการแก้ปัญหที่พบในการแปล กรณีศึกษาด้านการทูตเรื่อง “ นายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955 ” ซึ่งเป็นบทหนึ่งในหนังสือ กรณีศึกษาด้านการทูต ผู้แปลเห็นว่าเรื่องราวตอนนี้เป็นตัวแทนของบทความด้านการทูตที่ดีเหมาะแก่การนำมาศึกษาปัญหาการแปลงานด้านนี้อย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีเกร็ดความรู้เนื้อหาที่น่าสนใจ และตรงกับสาขางานของผู้แปล

หนังสือ กรณีศึกษาด้านการทูต เขียนโดยนายหวู เจียนหมิน อธิการบดีมหาวิทยาลัยการต่างประเทศจีนและอดีตเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศฝรั่งเศส

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาการแปลไทย-จีน คณะวิชาภาษาเอเชียเอฟริกกัน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

เป็นหนังสือที่ประมวลและรวบรวมกรณีศึกษาด้านการทูตที่ นายหวู เจี้ยนหมิน นักการทูตผู้มากด้วยประสบการณ์ของจีนได้สอนในวิชา “ กรณีศึกษาด้านการทูต ” ณ มหาวิทยาลัยการต่างประเทศจีน ซึ่งนับเป็นหนึ่งในที่แรก ๆ ที่มีการเปิดหลักสูตรวิชานี้ หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการทูตของจีนรวมทั้งสิ้น 19 กรณี โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ 1) สะท้อนถึงสติปัญญาความสามารถของนักการทูตจีน 2) เหตุการณ์สำคัญๆ ด้านการทูตของจีนระหว่างปี ค. ศ. 1991 - 2003 และ 3) การจัดการกับวิกฤตการณ์ต่างๆ

สำหรับกรณีศึกษาด้านการทูตเรื่อง “ นายกรัฐมนตรีโจวเินไหลเข้าร่วมประชุมบันดุงปี 1955 ” ซึ่งเป็นตอนที่ผู้แปลเลือกศึกษานั้นเป็นกรณีที่อยู่ในส่วนแรกของหนังสือ ซึ่งได้กล่าวถึงภูมิหลังการประชุมบันดุง ทางเลือกทางการทูตที่จีนต้องเผชิญ การดำเนินงานด้านการทูตของโจวเินไหลอย่างเป็นรูปธรรม และข้อคิดที่ได้จากกรณีนี้

“เนื่องจากแต่ละประเทศมีระบอบทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ยุคประวัติศาสตร์ที่แต่ละประเทศดำรงอยู่และสถานะของแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน นโยบายในและต่างประเทศที่ยึดปฏิบัติไม่เหมือนกัน มีสไตล์ด้านการทูตที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้แต่ละประเทศมีภาษาทางการทูตที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง”² นี้เป็นความท้าทายของผู้แปลงานประเภทนี้ที่ต้องทำความเข้าใจการทูตของประเทศนั้น ๆ ให้ถ่องแท้และถ่ายทอดออกมาให้สมบูรณ์

ผู้แปลได้แบ่งปัญหาที่พบในการแปลบทความกรณีศึกษาด้านการทูตเรื่องนี้ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

ปัญหาด้านคำศัพท์

1. คำกำกวมและคำที่มีความหมายหลายนัย

² 徐亚男、李建英。《外事翻译：口译和笔译技巧》第 49 页 “由于各国社会制度、意识形态不同，所处的历史阶段不同、国际地位不同，实行的内、外政策不同，具有不同的外交风格，因而外交语言也各有特点”

2. คำบรรยายสภาพสถานการณ์และอารมณ์ความรู้สึก
3. คำสรรพนาม
4. สุภาษิต คำเปรียบเทียบ
5. วลีคำและวลีที่มีสัมผัสคล้องจอง
6. ศัพท์การเมืองและการทูต
7. ศัพท์และชื่อเฉพาะ

ปัญหาด้านโครงสร้างประโยค

1. ประโยคยาวและซับซ้อน
2. วลีหรือประโยคที่ไม่มีประธาน

ผู้แปลได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาแต่ละข้อข้างต้นโดยใช้แนวทางในกระบวนการแปลซึ่งส่วนหนึ่งได้มาจากอาจารย์ผู้สอน บางส่วนได้มาจากประสบการณ์ บางส่วนได้อ้างอิงจากทฤษฎีด้านการแปลซึ่งเน้นทฤษฎีของจิน (จิน-อังกฤษ) เป็นหลักซึ่งทฤษฎีดังกล่าวยังไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายในวงการแปลของไทย

ปัญหาด้านคำศัพท์

1. คำกำกวมและคำที่มีความหมายหลายนัย

บทความประเภทอื่นอาจจะพบปัญหานี้เช่นกัน แต่ในบทความด้านการทูตนั้นมีความละเอียดอ่อนมากเป็นพิเศษ ผู้แปลต้องระมัดระวังการเลือกใช้คำ ต้องตีความให้ชัดเจน

คำบางคำแปลเป็นภาษาไทยได้หลายอย่างบางคำมีความหมายหลายนัยขึ้นอยู่กับบริบท ไม่สามารถแปลตรงตัวได้ หากตีความผิดหรือเลือกคำไม่เหมาะสม คลาดเคลื่อนอาจสื่อความหมายนโยบายที่ผิด ปัญหาในด้านนี้ที่พบบ่อย คือ การที่มักจะแปลตามความเคยชินโดยขาดการตีความ ตีความผิด เลือกคำไม่เหมาะสม ฯลฯ

วิธีแก้ปัญหา

1.1 ต้องมีความละเอียดในการทำความเข้าใจความหมายของคำแต่ละคำ โดยศึกษาเอกสาร บทความหรือหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมให้เข้าใจคำนั้นๆ ได้อย่างแท้จริง และถ่ายทอดออกมาได้ถูกต้อง เช่น

- **独立:** แปลได้ทั้ง “เอกราช” “อิสระ” และ “อิสรภาพ” ในหนังสือ **กรณีศึกษาด้านการทูต** มีประโยคหนึ่งกล่าวอ้างถึงหลัก 10 ประการซึ่งได้ตกลงกันในที่ประชุมบันดุงโดยมีข้อหนึ่งระบุว่า “不以侵略行为或侵略威胁或使用武力来侵略任何国家的领土完整或政治独立” จากการศึกษาหนังสือที่เกี่ยวกับการประชุมบันดุงเพิ่มเติมทำให้ทราบว่าหลักข้อนี้มาจากเนื้อหาในกฎบัตรสหประชาชาติมาตราที่ 2 ข้อที่ 4 ผู้แปลจึงค้นหาคำแปลภาษาไทยของกฎบัตรสหประชาชาติจากแหล่งข้อมูลทางการ ซึ่งแปลไว้ว่า “ละเว้นการคุกคามหรือการใช้กำลังต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขตหรือเอกราชทางการเมืองของรัฐใด ๆ ”

1.2 ไม่ควรยึดติดกับคำแปลใด ๆ ดายตัว ต้องพยายามอ่านบริบทเพื่อตีความหมายของคำ เช่น

- **民族:** สามารถแปลได้หลายอย่าง อาทิ **ชนชาติ (少数民族 ชนกลุ่มน้อย) ชาติ (民族主义 ลัทธิชาตินิยม / ชนชาตินิยม) ประชาชาติ ฯลฯ** แต่ในประโยค “**亚非人民的民族意识迅速增强, 掀起了规模空前的民族解放运动**” ไม่ควรแปลส่วนหลังของประโยคว่า “ได้เปิดฉากการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการปลดแอกแห่ง**ชนชาติ**ในขนาดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน” เนื่องจากบริบทบอกให้รู้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวของประชาชนชาวเอเชียแอฟริกาในการปลดปล่อยประเทศของตนเอง จึงไม่เหมาะที่จะแปลว่า “ชนชาติ” เพราะในประเทศหนึ่งอาจจะมีคนหลายชนชาติก็ได้ ดังนั้นประโยคนี้จึงควรแปลว่า “จิตสำนึกในความเป็นชาติของประชาชนชาวเอเชียและแอฟริกาเพิ่มสูงอย่างรวดเร็ว ได้เปิดฉากการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการปลดแอกแห่ง**ชาติ (ประชาชาติ)**ในขนาดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน”

1.3 ใช้หลักตรรกะและเหตุผลมาพิจารณาตรวจสอบซึ่งเป็นขั้นตอนและวิธีสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามไป ผู้แปลควรจะฝึกใช้ให้เป็นนิจ เช่น

- 语言: “ 亚非国家的遭遇相似, 有很多共同语言。 หากพิจารณาบริบทจะเห็นได้ว่า 语言 ในที่นี้ไม่ได้แปลว่า “ ภาษา ” เพราะไม่เกี่ยวกับประโยคแรกที่ว่า “ 亚非国家的遭遇相似 (ชะตากรรมของประเทศเอเชียและแอฟริกามีความคล้ายคลึงกัน) ” “ 共同语言 ” ในที่นี้หมายถึง พูดภาษาเดียวกัน (เจียงเปริยเทียบ) ดังนั้นจึงน่าจะแปลว่า “ มีทัศนคติที่สอดคล้องกันมากมาย ”

- 观察: 周恩来敏锐地观察到: 召开这样的一次会议不仅在亚非历史上, 而且在现代国际关系史上都是一次划时代的创举, 。。 ไม่น่าจะแปลว่า “ โจวเินไหลสังเกตเห็น / สังเกตการณ์ได้ด้วยความเฉียบไวว่า ” ในที่นี้ใช้คำว่า “ สังเกตเห็น ” “ สังเกตการณ์ ” มิได้เนื่องจากประโยคหลังที่ตามมาเป็นความเห็นของท่านต่อสถานการณ์ในอนาคต มิใช่สิ่งที่สังเกตแล้วเห็น (เพราะการประชุมยังไม่ได้จัด) ดังนั้นจึงน่าจะแปลว่า “ ด้วยความเฉียบไว ท่านเห็นว่า (มองเห็นว่า) ” แต่ 观察 ในบริบทอื่น เช่น “ 会议第一天: 认真观察, 仔细思考 ” กลับควรต้องแปลว่า “ สังเกตการณ์ ” ดังนี้ “ วันแรกของการประชุม: สังเกตการณ์อย่างจริงจัง พินิจพิเคราะห์อย่างละเอียด ”

2. คำบรรยายสภาพสถานการณ์และอารมณ์ความรู้สึก

เนื่องจากคำประเภทนี้ค่อนข้างเป็นนามธรรม ในวารสาร “ การแปลของจีน ” เริ่น เสี่ยวผิง เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศนามิเบียคนปัจจุบันผู้เคยดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการกองการแปลของกระทรวงการต่างประเทศจีนได้กล่าวว่า “ ในการอบรมนักแปลระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ ก่อนอื่นต้องเน้นที่การฟัง ต้องฟังให้เข้าใจทุกคำ ทุกสารที่สื่อออกมา ทั้งยังต้องฟังน้ำเสียงของผู้พูดและเข้าถึงวัตถุประสงค์

ของข้อความท่อนนั้นๆ”³ ถึงแม้เกณฑ์นี้จะเป็นการกล่าวถึงการแปลผ่าน แต่ผู้แปลเห็นว่าหลักเกณฑ์นี้เป็นสิ่งที่นักแปลงานเขียนด้านการทูตควรตระหนักและปฏิบัติตามเพื่อสื่ออารมณ์ของบุคคลและบรรยากาศของเรื่องออกมาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งนับเป็นงานที่ค่อนข้างลำบาก

วิธีแก้ปัญหา

บางครั้งคำแปลในพจนานุกรมจีน - ไทยอาจนำมาใช้ได้ แต่ในกรณีส่วนใหญ่แล้วมักจะไม่สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมจะลงตัวพอดี ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น วิธีที่ผู้แปลควรใช้น่าจะได้แก่

2.1 หากความหมายของคำนั้นในพจนานุกรมจีน - จีน อาศัยบริบท พยายามสัมผัสให้เข้าถึงอารมณ์และบรรยากาศในเรื่อง โดยไม่ยึดติดกับตัวอักษร เพื่อหาคำที่เหมาะสมแปลออกมา

2.2 สิ่งที่สำคัญคือต้องเลือกคำให้เหมาะสมกับสถานะ และภาพลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ เพราะหากเลือกคำแปลไม่เหมาะสมจะทำให้สื่อภาพลักษณ์ของบุคคลนั้นผิด

2.3 บางครั้งพบปัญหาการเลือกใช้ศัพท์ภาษาไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกันเพื่อมาบรรยาย ในกรณีนี้เพื่อให้เลือกใช้คำได้อย่างถูกต้อง ผู้แปลอาศัย “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542” “คลังคำ”⁴ ฯลฯ

2.4 ศึกษาหนังสือประวัติศาสตร์ บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ หรือบุคคลนั้น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาจีน เพื่อให้เข้าใจสภาพบรรยากาศและภาพลักษณ์ของแต่ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นการเพิ่มคลังศัพท์ของตนเองด้วย

³ 任小萍, “外交部高级翻译培训” 《中国翻译》第 62 页-任小萍说到外交部高级翻译培训时说首先是听力, 必须要听懂每一个字, 每一个信息, 而且要听到讲话者的口气和讲这段话的目的。”

⁴ ดร. นววรรณ พันธุเมธา. คลังคำ. สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2547

2.5 หลังจากแปลแล้ว ควรทิ้งไว้อีกสักระยะรูปแบบภาษาจีนแล้วอ่านทวนโดยอ่านทั้งย่อหน้าหรือทั้งบทตอนนั้นๆ เพื่อเปรียบเทียบว่าได้รับความรู้สึกเช่นเดียวกับตอนอ่านต้นฉบับหรือไม่

ตัวอย่างเช่น

● 疾言厉色: บทบรรยายถึงนายกรัฐมนตรีเนห์รูขณะโกรธที่ว่า “疾言厉色地坚决反对土耳其代表为《北大西洋公约》和巴基斯坦代表为《马尼拉条约》所作的辩护” เมื่อแปลในตอนแรกผู้แปลบกพร่องที่ไม่ได้คำนึงถึงภาพลักษณ์ของผู้พูด โดยแปลว่านายกรัฐมนตรีเนห์รู “ได้กล่าวคัดค้านอย่างหนักแน่นด้วยใบหน้าที่บึ้งตึงเสียงดังดุด่าข้อแก้ต่างที่ผู้แทนตุรกีออกมาปกป้อง 《สนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ》 และที่ผู้แทนปากีสถานออกมาปกป้อง 《สนธิสัญญาามนิลา》” ซึ่งตอนหลังผู้แปลตระหนักได้ว่าผู้พูดเป็นถึงนายกรัฐมนตรี อีกทั้งเป็นเหตุการณ์ในที่ประชุมทางการ จึงได้ปรับบทแปลเป็น “ด้วยสีหน้าโกรธจัดและเสียงแข็งกร้าว”

● 感慨: ในพจนานุกรมจีน – ไทย แปลว่า รู้สึกปลงอนิจจัง ทอดถอนใจด้วยความหดหู่ ทอดถอนใจอย่างโง่เขลา⁵ แต่ในประโยคที่บรรยายอารมณ์ของผู้คนที่ชื่นชมการแสดงวาทะของโจวเินไหลที่ว่า “有人感慨道: 周恩来 ‘那准确选择外交时机的外交才能几乎达到了炉火纯青的地步 (ความสามารถทางการทูตของโจวเินไหลที่สามารถเลือกจังหวะทางการทูตได้อย่างถูกต้องนั้นนับได้ว่ายอดเยี่ยมมาก)’ ” จึงไม่สามารถนำคำแปลสามคำข้างต้นมาแปลได้เลย อย่างไรก็ตามในพจนานุกรมจีน – จีน ให้ความหมายคำนี้ไว้ว่า “有所感触而慨叹” ซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ หมายถึง มีความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถหมายถึงอารมณ์ได้หลากหลายอารมณ์ ผู้แปลจึงเลือกแปลประโยคข้างต้นว่า “มีคนส่วนหนึ่งกล่าวด้วยความประทับใจว่า”

⁵ เขียรชัย เอี่ยมวรเมธ. พจนานุกรมจีน-ไทย (ฉบับใหม่) พิมพ์ครั้งที่ 7

● **兴致勃勃**: “当来华访问的尼赫鲁在会谈中再次兴致勃勃地提到召开亚非会议问题时，。。。兴致勃勃” ในที่นี้ไม่สามารถแปลว่า ด้วยความตื่นเต้นดีใจ อีกเหิม ฯลฯ เพราะล้วนแต่ไม่เข้ากับบรรยากาศสภาพการณ์และลักษณะของผู้นำ ดังนั้น ผู้แปลจึงเลือกแปลว่า “ในขณะที่เนห์รูผู้เดินทางมาเยือนจีนได้ยกประเด็นการจัดประชุมเอเชีย-แอฟริกาขึ้นอีกครั้งด้วย ความชื่นชมยินดีระหว่างการหารือ”

● **紧张**: 周恩来的卓越表现就使盘踞在台湾的蒋介石大感紧张 เมื่อดูจากบริบทและความสัมพันธ์ของบุคคลแล้ว จะพบว่าไม่สามารถแปลคำ **紧张** ในที่นี้ว่า “ตื่นเต้น” ได้ แต่ควรแปลว่า “รู้สึกตึงเครียด” หรือ “หวาดกลัวอย่างมาก” แทนจะเหมาะสมและถูกต้องมากกว่า

● **欢呼声**: 周恩来的发言刚一结束，会场立刻爆发出长时间的掌声和欢呼声 ในที่นี้ไม่สามารถแปลว่า “เสียงโห่ร้อง” ได้เพราะไม่เข้ากับสถานการณ์ในที่ประชุมซึ่งเต็มไปด้วยผู้นำ ผู้นำทั้งหลายคงไม่แสดงอาการเช่นนี้กลางที่ประชุม ดังนั้นผู้แปลจึงตีความคำนี้โดยแปลว่า “ทันทีที่สุนทรพจน์ของโจวอินไหลจบลงเสียงปรบมือและเสียงแสดงความชื่นชมก็ดังก้องสนั่นอาคารที่ประชุมเป็นเวลาครู่ใหญ่”

3. คำสรรพนาม

สรรพนามในบทความด้านนี้ไม่ค่อยมีความหลากหลายมากนัก คำสรรพนามที่เป็นปัญหาหลัก ๆ ของการแปลจึงมีไม่กี่คำที่ใช้ซ้ำ ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากวัฒนธรรมความเคยชินที่ต่างกันของไทยกับจีน

วิธีแก้ปัญหา

3.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 “我们” ที่ผู้นำหรือผู้แทนจีนมักใช้เวลากล่าวแสดงทัศนะแทนประเทศจีนหรือประชาชนจีน เนื่องจากสิ่งนี้เป็นวัฒนธรรมความเคยชินของชาวจีนที่ต่างจากไทย ซึ่งผู้แปลเห็นว่าควรจะแปลว่า “จีน” หรือ “ประเทศจีน” “ประชาชนจีน” แล้วแต่กรณี แต่ทั้งนี้ อาจแปลตรงตัวว่า “พวกเรา” แทรกบ้างในกรณี

ที่ใช้คำว่า “จีน” ติดกันหลายตัว วิธีที่ผู้แปลใช้ก็คือ หลังจากแปลแล้วอ่านออกเสียงดัง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อดูความลื่นไหลของภาษา โดยต้องคำนึงถึงความเป็นเอกภาพของทั้งบทความไปพร้อมกันด้วย

สำหรับการแปลคำว่า “我” ในคำแถลงการณ์ ถ้อยแถลงหรือ สุนทรพจน์ต่าง ๆ ในเรื่องนี้ ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “ข้าพเจ้า” แทนคำว่า “กระผม” หรือ “ผม” เพราะเห็นว่า “ข้าพเจ้า” มีความเป็นทางการมากกว่า มีน้ำหนักและไม่มีข้อจำกัดด้านเพศ อีกทั้งคำว่า “กระผม” ให้ความรู้สึกนอบน้อมระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ซึ่งไม่เหมาะสมกับความภูมิฐานและฐานะของผู้นำ และการกล่าวแสดงทัศนคติในฐานะผู้แทนประเทศสำหรับคำว่า “ผม” นั้นเป็นทางการไม่เพียงพอ

3.2 สรรพนามบุรุษที่ 3 “他” ในเรื่องนี้กล่าวถึงบุคคลต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงบุคคลระดับนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ฯลฯ เนื่องจากภาษาไทยแยกสรรพนามบุรุษที่ 3 ละเอียดกว่าจีน ดังนั้น ผู้แปลได้พิจารณาจากจุดยืนของผู้เขียน โดยหากเป็นบุคคลระดับสูง หรือบุคคลที่ผู้แปลอนุমানได้ว่าผู้เขียนยกย่อง เคารพ ผู้แปลจะแปลว่า “ท่าน” แต่หากเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไป ผู้แปลเลือกที่จะแปลว่า “เขา” ในกรณีที่ผู้แปลไม่แน่ใจ ผู้แปลเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยซ้ำชื่อของบุคคลผู้นั้นแทนที่จะใช้สรรพนาม เช่น เจียง ไคเช็ก

4. สุภาษิตและคำเปรียบเทียบ

เนื่องจากเรื่องราวในบทความนี้เป็นเรื่องราวด้านการทูต เขียนโดยนักการทูต และยังได้กล่าวถึงสุนทรพจน์และถ้อยแถลงของโจวเินไหล ดังนั้นจึงมีวาทะคำเปรียบเทียบ สุภาษิตปรากฏอยู่ทั่วไป ถึงแม้ว่าการแปลจีนเป็นไทยจะมีข้อได้เปรียบที่ทั้งสองภาษามีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน มีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างแนบแน่น ทำให้สุภาษิตและคำเปรียบเทียบต่าง ๆ ของเราส่วนใหญ่เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันได้ง่าย บางคำสามารถแปลตรงตัวได้ แต่กระนั้นก็มีบางส่วนที่ไม่สามารถทำเช่นนี้ได้

วิธีแก้ปัญหา

4.1 หากสามารถแปลตรงตัวโดยหารูปแบบการเปรียบเทียบที่ตรงกับจีนในภาษาไทยได้จะดีที่สุด เช่น “火上浇油: 该提案的提出, 无疑更是火上浇油” การเสนอญัตตินี้เป็นการรดน้ำมันบนกองไฟอย่างไม่มีข้อกังขา

4.2 หากหาคำที่ตรงกันไม่ได้ พยายามแปลลักษณะเปรียบเทียบต่าง ๆ ของจีนเป็นภาษาไทยโดยคงรูปการเปรียบเทียบเดิมไว้ทั้งหมด ลองพิจารณาว่าผู้อ่านที่เป็นคนไทยจะเข้าใจได้หรือไม่ แม้ในบางกรณีภาษาไทยจะไม่มีการเปรียบเทียบเช่นนี้ แต่หากผู้อ่านเข้าใจได้ก็ควรคงรูปการเปรียบเทียบตามต้นฉบับไว้ การแปลเช่นนี้เป็นการใช้หลักการแปลแบบเก็บรูปเดิมตามต้นฉบับไว้ (异化 yihua) ซึ่งมีผลดีในการทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของจีนและเพิ่มความหลากหลายให้กับภาษาไทย เช่น “周恩来的和解姿态, 使担心会议陷入争论的人们悬在心里的一块大石头落了地。” แปลว่า “ท่าทีที่แสดงถึงความประนีประนอมของโจวเอินไหลทำให้หินที่ถ่วงอยู่กลางใจของผู้ที่กังวลว่าจะเกิดการโต้แย้งกันในที่ประชุมได้หล่นลงสู่พื้นดิน ” อนึ่ง หากต้องการแปลประโยคนี้ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความเคยชินในการใช้ภาษาของภาษาปลายทาง (归化 guihua) ซึ่งในที่นี้คือภาษาไทย ก็สามารถแปลได้ว่า “เหมือนยกหินหรือภูเขาออกจากอก ”

อีกตัวอย่างหนึ่งของการคงรูปเดิมตามต้นฉบับไว้ ได้แก่ “共产主义在思想上解除武装为止” แปลว่า “จนกว่าลัทธิคอมมิวนิสต์จะปลดอาวุธทางความคิด”

4.3 ส่วนมากผู้แปลมักจะต้องดัดแปลงรูปการเปรียบเทียบเพื่อให้เป็นภาษาไทยและอ่านเข้าใจมากที่สุด โดยอาจจะเปลี่ยนบางส่วนหรือเปลี่ยนทั้งหมด เช่น “尼赫鲁面对这一情况, 气得脸色发青” “เมื่อเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้ เนห์รูโกรธจนหน้าแดง ” ในที่นี้ไม่สามารถใช้หลักการแปลแบบเก็บรูปเดิมตามต้นฉบับไว้ (异化 yihua) โดยแปลว่า “หน้าดำ ” หรือ “หน้าเขียว ” ได้ เพราะไม่เหมาะกับภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีผู้ยิ่งใหญ่ และสถานการณ์ทางการเมืองเช่นนี้ จุดนี้เป็นปัญหาวัฒนธรรม

ด้านสีที่แตกต่างกันของไทยกับจีน และปัญหาภาพลักษณ์บุคคลที่ผู้แปลต้องตระหนักถึงระหว่างการแปล

“任凭风浪起，稳坐钓鱼台” คำบรรยายลักษณะของโจวเอินไหลขณะฟังการกล่าวถ้อยแถลงของผู้แทนอิรักที่โคมตีจิน ผู้แปลคงรูปการเปรียบเทียบไว้เพียงบางส่วนโดยเปลี่ยนบางส่วนของสีเห็นว่าจะทำให้บทแปลไม่สิ้นไหล โดยแปลว่า “แม้คลื่นลมพัดกระหน่ำ ก็ยังนั่งสงบอยู่อย่างมั่นคง”

“战后如火如荼的民族解放运动方兴未艾” 如火如荼 ใช้เปรียบสถานการณ์ที่เป็นไปอย่างดุเดือด คึกคัก หรือแสนยานุภาพอันทรงพลังของกองกำลังทหาร โดยเปรียบเสมือนดั่งสีแดงของเปลวไฟ สีขาวของดอกไม้ขาวประเภทหนึ่ง ผู้แปลเห็นว่าการเปรียบเทียบกับสีขาวของดอกไม้ที่ผู้อ่านชาวไทยอาจจะเข้าใจได้ยาก จึงเลือกที่จะเก็บรูปการเปรียบเทียบไว้เพียงส่วนหนึ่ง (สีแดงของเปลวไฟ) โดยแปลว่า “การเคลื่อนไหวเพื่อปลดแอกประชาชาติในช่วงหลังสงครามซึ่งเป็นไปอย่างคึกคักราวกับเปลวไฟที่ลุกโชนขึ้นนั้นยังคงดำเนินอยู่ต่อไป”

4.4 ละทิ้งรูปแบบการเปรียบเทียบและใช้วิธีอธิบายธรรมดา หนังสือ ทฤษฎีและการปฏิบัติด้านการแปลงานที่ไม่ใช่วรรณกรรม กล่าวถึงการแปลคำเปรียบเทียบจีน-อังกฤษ โดยเสนอว่าหากไม่สามารถหาคำที่ตรงกันแปลเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ผู้อ่านเข้าใจได้ ให้ใช้คำพูดธรรมดาแปลโดยอธิบายแทน⁶ เช่น “周恩来那准确选择外交时机的外交才能几乎达到了炉火纯青的地步” “炉火纯青” เป็นสุภาษิตที่มีมานานเกี่ยวกับการทำยอมตะของนักพรตลัทธิเต๋าซึ่งเชื่อว่าหากไฟในเตาเปลี่ยนเป็นสีอมเขียวก็เป็นอันได้ที่ ผู้แปลพิจารณาแปลโดยอธิบายความหมายคำเปรียบเทียบนี้ออกมาว่า “ความสามารถทางการทูตของโจวเอินไหลที่สามารถเลือกจังหวะทางการทูตได้

⁶ 李长栓.《非文学翻译理论与实践》第84页 “有些比喻是汉英通用的，可以直译；但更多情况下，汉语的比喻之一过去读者可能无法理解，这是，就直接用白话表达汉语的意思。”

อย่างถูกต้องนั้นนับได้ว่ายอดเยี่ยมมาก ” แทนที่จะแปรรูปแบบเปรียบเทียบตามต้นฉบับซึ่งผู้อ่านคนไทยอาจจะเข้าใจและยอมรับได้ยาก

5. วลีสี่คำและวลีที่มีสัมผัสคล้องจอง

ตามปกติภาษาจีนนิยมใช้วลีสี่คำที่มีเสียงคล้องจองกัน ไม่เว้นแม้แต่บทความด้านการทูตและคำกล่าวของนักการทูต วลีประเภทนี้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ โดยส่วนใหญ่จะปรากฏในนโยบาย คำแถลง ฯลฯ วลีประเภทนี้สร้างความลำบากให้แก่การแปลอย่างมากที่จะรักษาทั้งเสียง ทั้งท่วงทำนอง และความหมายไปได้พร้อม ๆ กัน เนื่องจากคำเหล่านี้แฝงไว้ด้วยความหมายที่กว้างและลึกซึ้ง

วิธีแก้ปัญหา

หนังสือ ทฤษฎีและการปฏิบัติด้านการแปลงานที่ไม่ใช่วรรณกรรม ได้เสนอวิธีไว้ 3 - 4 วิธี อาทิ การรักษาท่วงทำนองความคล้องจองไว้ รักษาแต่ความหมายไว้ รวบรวมความหมายแปลรวม ๆ ฯลฯ⁷ ผู้แปลเห็นว่าควรรักษาทั้งความหมายและท่วงทำนองไว้ให้ได้ แต่จำนวนพยางค์อาจจะต้องมีการเพิ่มเนื่องจากลักษณะคำภาษาไทยไม่เหมือนภาษาจีนที่สามารถถ่ายทอดความหมายที่กว้างและลึกซึ้งได้โดยตัวอักษรเพียงไม่กี่ตัว เช่น

● “ 成为会议明星，成为排难解纷，平息争端，带来 和平的人物 ” “ ได้กลายเป็นดาวเด่นของที่ประชุม กลายเป็นผู้จัดอุปสรรค ระงับข้อพิพาท นำมาซึ่งสันติ ”

● “ 求同存异 ” “ แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดแตกต่าง ”

● หัวข้อ “ 迎难而上 ” แปลว่า “ แม้เผชิญกับความยากลำบากก็ไม่ถอย ” ก็ไม่ผิด แต่ถือเป็นการแปลแบบอธิบาย หยางเจียง นักแปลที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของจีน

⁷ 李长栓. 《非文学翻译理论与实践》第 94 - 99 页

เคยกล่าวไว้ว่า การอธิบายไม่ใช่การแปล อีกทั้งวลีนี้เป็นชื่อหัวข้อ จึงควรแปลให้กระชับ ผู้แปลจึงเลือกแปลว่า “บุคลาความยากลำบาก”

6. ศัพท์การเมืองและการทูต

ในที่นี้หมายรวมถึงทั้งศัพท์ด้านการเมืองการทูตที่ใช้กันเป็นสากล และศัพท์ที่มีลักษณะเฉพาะแบบจีน รวมถึงนโยบายด้านการทูตต่าง ๆ ด้วย ซึ่งล้วนเป็นศัพท์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นศัพท์หลักของการแปลงานชิ้นนี้ ศัพท์การเมืองการทูตนั้นมีลักษณะพิเศษเฉพาะเนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนแนวทาง นโยบายและท่าทีของประเทศนั้น ๆ บางคำอาจไม่สามารถตีความตามคำศัพท์ได้ หรืออาศัยแค่บริบทได้ บางคำมีคำแปลเฉพาะไม่สามารถคิดคำแปลเองได้ ผู้แปลจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และต้องระมัดระวังตรวจสอบให้แน่ชัด

วิธีแก้ปัญหา

6.1 ก่อนอื่นต้องมีความเข้าใจในความหมายของคำนั้น ๆ โดยพยายามหาหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น ๆ หรือที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและจีน มาศึกษา เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ในช่วงนั้นซึ่งจะทำให้เข้าใจต้นฉบับ ได้ดีขึ้นและเพิ่มปริมาณศัพท์ด้านนี้เพื่อให้สามารถแปลออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ระหว่างที่อ่านหนังสือภาษาไทย ผู้แปลจะจดคำศัพท์ที่เห็นว่าอาจจะตรงกับต้นฉบับภาษาจีนที่ต้องแปลเก็บไว้ แต่ทั้งนี้ ย่อมเกิดปัญหาที่ว่ามีการแปลไว้หลายแบบ ผู้แปลเห็นว่าในกรณีนี้ต้องใช้วิจารณ์งานส่วนบุคคลในการประมวลข้อมูลทั้งหมดแล้วตัดสินใจเลือกคำแปลที่เหมาะสมที่สุด โดยต้องมีเหตุผล เนื่องจากผู้แปลต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานที่ตนแปล ดังนั้นต้องสามารถอธิบายเหตุผลได้ว่าทำไมจึงเลือกแปลเช่นนั้น ตัวอย่าง “一边倒” หนังสือบางเล่มแปลว่า “อิงข้างเดียว (leaning to one side)”⁸ บางเล่มแปลว่า “เข้าข้างเดียว”

⁸ ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ). จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง หน้า 278

และ “เข้าข้าง (โซเวียต) ฝ่ายเดียว”⁹ ผู้แปลเลือกที่จะแปลประโยค “我们确立了向苏联 一边倒的外交政策” ว่า “เราได้กำหนดนโยบายการต่างประเทศเข้าเป็นฝ่ายโซเวียตเต็มตัว” เนื่องจากในที่นี้ไม่ได้แยกเป็นชื่อนโยบายในเครื่องหมาย “ ” ผู้แปลเห็นว่าแปลเช่นนี้ผู้อ่านอ่านเข้าใจง่ายไม่สะดุด (ปกติชื่อนโยบายนิยมแปลให้สั้น กระทัดรัด กรณีที่บทแปลไม่สามารถสื่อความหมายได้ครบถ้วนผู้แปลจะทำเชิงอรรถไว้เพื่อขยายความ)

6.2 ผู้แปลต้องมีความความละเอียดอ่อนด้านการเมือง ไวต่อทุกรายละเอียด โดยใช้ความรู้พื้นฐานที่ตนมีมาตรวจสอบ เช่น คำว่า “国务院” ปกติแปลว่า “สำนักนายกรัฐมนตรี” “คณะรัฐมนตรี” แต่ประโยคที่ผู้แปลพบในเรื่องนี้ความว่า “另据英国《星期日泰晤士报》透露：美国国务院对亚洲会议十分惧” “国务院” ในที่นี้จะสังเกตเห็นว่าเป็นองค์กรทางการเมืองของสหรัฐ หากมีความรู้พื้นฐานด้านการเมืองสหรัฐ และมีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นทางการเมืองจะเห็นได้ว่าสหรัฐไม่มีนายกรัฐมนตรี เมื่อสังเกตเห็นประเด็นนี้ ผู้แปลได้ค้นหาข้อมูลและสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม สรุปได้ว่า “国务院” ในที่นี้หมายถึง “Department of State” ซึ่งเทียบเท่า “กระทรวงการต่างประเทศ”

6.3 อาศัยแหล่งอ้างอิงที่รวมศัพท์ต่าง ๆ ด้านนี้ ทั้งจากอินเตอร์เน็ต พจนานุกรม ศัพท์การทูตจีน – อังกฤษ หนังสือรวมศัพท์ต่างๆ อาทิ “คำศัพท์ - คำย่อ ทางการทูตและการต่างประเทศ” (อังกฤษ – ไทย) ของกระทรวงการต่างประเทศของไทย และ หนังสือเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต เพื่อหาคำแปลและทำความเข้าใจศัพท์ประเภทนี้

6.4 หากจากอินเตอร์เน็ตซึ่งเป็นเทคโนโลยีเครื่องมือทันสมัยช่วยให้งานแปลง่ายขึ้น ผู้แปลอาศัยการหาศัพท์บางคำจากอินเตอร์เน็ตโดยเทียบเป็นภาษาอังกฤษก่อน แล้วจึง

⁹ ทวีป วรดิถก. ประวัติศาสตร์จีน หน้า 1075

ค่อยเทียบหาภาษาไทย ทั้งนี้ ต้องหาจากเว็บไซต์ทางการที่น่าเชื่อถือที่สามารถอ้างอิงได้ เช่น สุนทรพจน์ของโจวเอินไหลตอนหนึ่งกล่าวว่า “ หากผู้แทนประเทศต่าง ๆ เห็นว่า ทุกคนเห็นว่า 和平共处 (coexistence) เป็นศัพท์คอมมิวนิสต์ เราสามารถเปลี่ยนไปใช้ ศัพท์ในบทนำของกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่า 和平相处 (live together in peace) แทนได้ ” การที่เนื้อหาในถ้อยแถลงได้กำกับภาษาอังกฤษไว้นั้นเป็นการแสดงความแตกต่างของสองคำนี้ ดังนั้น ถึงแม้ความหมายสองคำนี้จะใกล้เคียงกันมากแต่เวลาแปลเราไม่สามารถแปลเหมือนกันได้โดยเด็ดขาด ผู้แปลได้ตรวจสอบจากบทนำของกฎบัตรสหประชาชาติฉบับแปลเป็นไทยในเว็บไซต์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) และเทียบกับกฎบัตรสหประชาชาติต้นฉบับอังกฤษจากเว็บไซต์ทางการขององค์การสหประชาชาติ¹⁰ โดยได้คำแปลของ “ 和平相处 (live together in peace) ” ว่า “ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันในสันติภาพ (live together in peace) ”¹¹ สำหรับ “ 和平共处 (coexistence) ” นั้น ผู้แปลลงคำแปลเดิมที่ว่า “ การอยู่ร่วมกันโดยสันติ ” ซึ่งเป็นคำแปลที่รู้จักและยอมรับกันอย่างแพร่หลายในวงการทูตและวิชาการ

6.5 สอบถามจากผู้รู้เฉพาะทาง บางครั้งในการแปลคำ ๆ หนึ่งหรือประโยค ๆ หนึ่งต้องใช้วิธีทั้งหมดข้างต้นผสมผสานกันเพื่อประกันความถูกต้องของคำแปล เช่น “ 英国和荷兰与新中国有代办级外交关系 ” “ 代办 ” หมายถึง อุปทูต (Charge d' Affaires) ในการทูต รัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับอาจจะตกลงกันให้มีหัวหน้าคณะผู้แทนเพียงระดับอุปทูตก็ได้ (ต่างกับตำแหน่งอุปทูตชั่วคราว Charge d' Affaires ad interim 临时代办 ซึ่งหมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทน (เอกอัครราชทูต) เป็นการชั่วคราวได้)¹² แต่ในหนังสือ จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ตอนที่กล่าวถึง

¹⁰ <http://www.un.org/aboutun/charter/>

¹¹ http://www.unescap.org/unis/fact_sheets/Charter%20of%20the%20UN%20Thai.pdf

¹² คำศัพท์-คำย่อ ทางการทูตและการต่างประเทศ หน้า 54 - 55

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอังกฤษในสมัยนั้น กล่าวว่า “สามารถเจรจาแลกเปลี่ยน นักการทูตระดับ ‘อัครราชทูต’ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1954”¹³ อาจเป็นไปได้ว่า ขณะนั้นสองประเทศได้ใช้อัครราชทูตผู้มีตำแหน่งรองจากเอกอัครราชทูตในสถานเอกอัครราชทูตเป็นอุปทูตในเวลานั้น ดังนั้น ผู้แปลเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ในที่นี้ควรแปลตรงตัวว่า “ความสัมพันธ์ทางการทูตระดับอุปทูต” หรือ “มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตโดยแลกเปลี่ยนอุปทูตระหว่างกัน” จึงสอบถามผู้รู้ในกระทรวงการต่างประเทศอีกครั้งได้คำตอบว่ามี การใช้คำนี้กัน จึงตัดสินใจแปลประโยคข้างต้นว่า “สำหรับ อังกฤษและเนเธอร์แลนด์ มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในระดับอุปทูต”

ผู้แปลจะเสริมปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการแปลคำพูดเชิงนโยบายของผู้นำจีนไว้ตอนท้ายของข้อนี้เนื่องจากเห็นว่า มีลักษณะร่วมกับศัพท์ประเภทนี้ คำพูดของผู้นำจีนค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะพิเศษ กล่าวคือ ใช้คำน้อย สั้น แฝงความหมายอย่างลึกซึ้ง ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจคำพูดเหล่านี้ให้ถ่องแท้เสียก่อน พู่เหลย์ นักแปลที่มีชื่อเสียงของจีน เคยกล่าวไว้ว่า “หากผู้แปลไม่เข้าใจหรือรับรู้ถึงความรู้สึกของต้นฉบับอย่างลึกซึ้งแล้ว ก็ไม่มีทางทำให้ผู้อ่านเข้าใจและรับรู้ได้”¹⁴ ดังนั้นเวลาแปลต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมและอาศัยบริบท เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์รวมถึงนโยบายต่างๆ ในช่วงเวลานั้น เช่น คำพูดของเหมาเจ๋อตงที่ว่า “关门关不住，不能关，而且必须走出去” คำว่า “关门关不住” ก่อนข้างคลุมเครือสามารถตีความได้ว่า “ต้องการปิดประตูแต่ในเมื่อปิดไม่อยู่ (ก็ไม่ควรปิด)” หรืออาจตีความได้ว่า “ประตูนั้นไม่มีทางปิดอยู่ (และก็ไม่ควรปิดด้วย)” ผู้แปลได้หาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมพบข้อความตอนหนึ่งในหนังสือชีวประวัติโจวเอนไห่ (1949—1976) เล่มที่ 1 ความว่า 1954 年 7 月的政治局会议

¹³ ประทุมพร วัชรเสถียร และ โชชวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ). จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง หน้า 144

¹⁴ 徐亚男、李建英.《外事翻译：口译和笔译技巧》第 56 页“译者不深刻地理解、体会与感受原作，绝不可能叫读者理解、体会与感受。”

上, 周恩来说: “ 原想再关一年的门, 现在看来是关不了的! ” 毛泽东指出: “ 关门关不住, 不能关, 而且必须走出去。 ”¹⁵ จึงสามารถสรุปได้ว่าการตีความแบบแรกน่าจะเป็นการตีความที่ถูกต้องมากกว่า ดังนั้นจึงแปลว่า “ ปิดประตู ในเมื่อปิดไม่อยู่ ก็ไม่ควรปิด และยังคงก้าวออกไปอีกด้วย ”

คำพูดของโจวเอินไหลประโยคหนึ่งที่ว่า “ 要能求同存异才有外交, 不应事事依人, 也不能强迫他人事事依我 ” ส่วนที่ขีดเส้นใต้ตีความได้ว่า “ ตามผู้อื่น (เรา) ทุกเรื่อง ” “ พึ่งพาคนอื่น (เรา) ทุกเรื่อง ” “ ทำตามใจคนอื่น (เรา) ทุกเรื่อง ” แต่เมื่อพิจารณาประโยคแรกที่ว่า “ ต้องสามารถแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดแตกต่างถึงจะมีการทูตได้ ” ควรเป็นการตีความแบบสุดท้ายซึ่งสื่อว่าเราต้องยอมรับในความแตกต่างให้ได้ จะให้ได้ดังใจเราทั้งหมดมิได้ ดังนั้นผู้แปลจึงแปลว่า “ ไม่ควรตามใจคนอื่นทุกเรื่อง และก็ไม่สามารถบังคับให้คนอื่นมาทำตามใจเราทุกเรื่องด้วย ”

7. ศัพท์และชื่อเฉพาะ

ปัญหาหลักของการแปลศัพท์ประเภทนี้คือการค้นหา บางครั้งต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ต้องมีเทคนิคในการค้นหาและรู้แหล่งที่จะค้นหา

วิธีแก้ปัญหา

7.1 ศึกษาจากหนังสือที่เกี่ยวข้อง อาทิ นโยบายต่างประเทศจีน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ประวัติศาสตร์จีน บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง (ฉบับแปล) ฯลฯ โดยหาในบทที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ประเทศหรือบุคคลนั้นๆ บางครั้งอาจพบปัญหาว่าแต่ละเล่มแปลออกมาไม่เหมือนกัน ผู้แปลได้ใช้วิจารณ์ญาณส่วนบุคคลใน การพิจารณาเลือกแปล โดยให้ตรงกับความหมายของต้นฉบับมากที่สุด เช่น 《中苏友好同盟互助条约》 ในหนังสือ ประวัติศาสตร์จีน ของทวีป วรดิกล แปลว่า “ สนธิสัญญามิตรภาพ พันธมิตร และความช่วยเหลือร่วมกัน ”¹⁶ แต่ในหนังสือ นโยบายต่างประเทศจีน ของอาจารย์

¹⁵ 金冲及. 《周恩来传 (1949—1976) 上》第 189 页

¹⁶ หน้า 1075

เขียน ธีระวิทย์ แปลว่า “สนธิสัญญามิตรภาพ สัมพันธมิตรและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”¹⁷ ผู้แปลได้นำมารวมกันและแปลว่า “สนธิสัญญามิตรภาพ พันธมิตรและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

7.2 หากจากอินเทอร์เน็ต วิธีนี้เป็นวิธีที่ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว แต่ต้องมีการตรวจสอบข้ออย่างละเอียด ส่วนใหญ่ผู้แปลจะใช้ Google และ Baidu¹⁸ เป็นเครื่องมือช่วยหาศัพท์เฉพาะต่าง ๆ โดยพิมพ์ภาษาจีนก่อน หากเป็นศัพท์ที่แพร่หลาย จะพบภาษาอังกฤษกำกับไว้ข้างท้ายทันที แต่หากเป็นศัพท์ที่ไม่แพร่หลาย อาจจะต้องพิมพ์ภาษาอังกฤษบางส่วนที่คาดว่าต้องมีในคำแปลหรือเกี่ยวข้องกับคำนั้นไว้ข้าง ๆ ภาษาจีน แล้วจึงกดค้นหา เมื่อได้ภาษาอังกฤษแล้วจึงค่อยเทียบหาภาษาไทยในวิธีเดียวกัน แต่เมื่อหาภาษาไทยได้แล้ว ผู้แปลจะพิมพ์ภาษาไทยเข้าไปเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความแพร่หลายในการใช้อีกครั้ง ในกรณีที่พบการเขียนหลายแบบผู้แปลจะเลือกเว็บไซต์ทางการที่เชื่อถือได้หรือคำที่มีการใช้แพร่หลายเป็นหลัก

7.3 หากไม่สามารถหาคำแปลทางการได้ หรือคำศัพท์นั้นไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก ผู้แปลจะแปลโดยถอดเสียงทับศัพท์ โดยจะวงเล็บภาษาอังกฤษไว้ท้ายคำแปลเพื่อผู้อ่านสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้โดยง่าย เช่น ชื่อเครื่องบินเหมาลำของผู้แทนจีนที่ระเบิดระหว่างการไปประชุมบันดุง “克什米尔公主号” “แคชเมียร์ พรินเซส (Kashmir Princess)”

ทั้งนี้ ในการค้นหาและแปลศัพท์เฉพาะแต่ละประเภทนั้นมีความยากลำบากต่างกันไป ผู้แปลใช้วิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันไปในรายละเอียด อาทิ

- ชื่อประเทศ เนื่องจากเนื้อเรื่องอยู่ในช่วง ค.ศ. 1955 ดังนั้น บางประเทศเปลี่ยนชื่อไปแล้วในปัจจุบัน เช่น พม่า สหภาพโซเวียต ซิลอน เวลาแปลผู้แปลจะยึดชื่อทางการของประเทศนั้นในช่วงเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น ใช้ว่า “พม่า” ไม่ใช่

¹⁷ หน้า 457

¹⁸ www.baidu.com

“เมียนมาร์” เนื่องจากในปี ค.ศ. 1955 ในเนื้อเรื่องพม่ายังไม่ได้เปลี่ยนชื่อ นอกจากนั้น เพื่อตรวจสอบว่าสะกดถูกต้องหรือไม่ ผู้แปลได้อ้างอิงจากแหล่งต่างๆ เช่น พจนานุกรม เว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศไทย เป็นต้น

- ชื่อคน หากเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง เช่น นายกรัฐมนตรีเนรูห์ ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ อาจหาได้ตามวิธี 7.1 และ 7.2 แต่สำหรับชื่อบุคคลผู้นำบางคนอาจไม่สามารถหาจากหนังสือหรือตามวิธีการหาในอินเทอร์เน็ตแบบพื้นฐานข้างต้นได้ ผู้แปลใช้วิธีค้นหารายชื่อทำเนียบผู้นำของประเทศนั้น ๆ เช่น รายชื่อนายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดีประเทศ นั้น ๆ หลังจากนั้น เทียบปีที่ดำรงตำแหน่งกับเหตุการณ์ในต้นฉบับ บางครั้งหาได้แต่ชื่อภาษาอังกฤษ หากภาษาไทยไม่ได้ ผู้แปลแก้ปัญหาโดยสอบถามการออกเสียงจากผู้รู้ภาษานั้น ๆ แล้วถอดเสียงเองให้ตรงกับเสียงที่ออกจริง

นอกจากนั้น เนื่องจากชื่อคนต่างชาติในหนังสือที่ถอดทับศัพท์เป็นภาษาจีน มักจะเรียกแบบย่อ บ้างก็เรียกเฉพาะชื่อต้น บ้างก็เรียกแต่นามสกุล ซึ่งเป็นไปตามความนิยมของภาษาจีน ผู้แปลเห็นว่าเมื่อแปลเป็นภาษาไทย เพื่อความชัดเจนควรแปลชื่อเต็มที่ได้ เนื่องจากคนบางชาติมีชื่อต้นและชื่อสกุลซ้ำกันจำนวนมากซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนเช่นข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำมาเลเซีย “麦克唐纳 (MacDonald)” ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้ชื่อเต็มว่า “มัลคอล์ม จอห์น แมคโดนัลด์ (Malcolm John MacDonald)” หลังจากนั้น เมื่อพบเป็นครั้งที่สองถึงจะแปลย่อตามภาษาจีน

- ชื่อองค์กรและสนธิสัญญา ผู้แปลหาคำแปลจากเว็บไซต์ทางการที่เกี่ยวข้อง หนังสือประวัติศาสตร์ช่วงที่มีการจัดตั้งองค์กรหรือจัดทำสนธิสัญญาประเภทนั้น ๆ รวมถึงหนังสือรวมศัพท์ต่าง ๆ โดยในการแปล ผู้แปลจะวงเล็บภาษาอังกฤษไว้ข้างท้ายคำแปลด้วย เช่น “北大西洋公约组织” แปลว่า “องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization – NATO)”

ปัญหาด้านโครงสร้างประโยค

1. ประโยคยาวและซับซ้อน

หยางเจี๊ยะ นักแปลผู้มีชื่อเสียงของจีนได้กล่าวไว้ว่า “ประโยคต้นฉบับหนึ่ง ประโยค ไม่จำเป็นต้องแปลออกมาเป็นประโยคแปลหนึ่งประโยค (原文的一句, 不一定是译文的一句)”¹⁹ ผู้แปลยึดตามหลักที่หยางเจี๊ยะเสนอว่าให้ตัดประโยค แบ่งว่าส่วนไหนเป็นใจความหลัก ส่วนไหนเป็นส่วนขยาย ส่วนขยายส่วนไหนเป็นของส่วนใด ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนเป็นเช่นใด แล้วจึงนำมาประกอบกัน โดยต้องประกอบให้ถูกต้อง ห้ามขาดส่วนใดไป ห้ามเพิ่มส่วนใด ซึ่งหยางเจี๊ยะได้เปรียบส่วนต่างๆ ของประโยคที่ประกอบกันนั้นเสมือน “ตัวต่อไม้เจ็ดชิ้น” (七巧版)²⁰ ที่จะเพิ่มส่วนใดมิได้ และขาดส่วนใดไปมิได้เช่นกัน (ผู้แปลเห็นว่าส่วนใดในที่นี้หมายถึงความหมาย มิได้หมายถึงจำนวนประโยคหรือคำ) เช่น 美国通过实施复兴欧洲的马歇尔计划, 建立北约和亚洲的同盟体系, 建立前沿军事基地, 向各国提供大量的军事和经济援助, 在西方联盟中确立了领导地位 หากแยกให้ดู จะเห็นว่าประโยคหลัก คือ ส่วนที่ขีดเส้นใต้ (美国。。在西方联盟中确立了领导地位) ซึ่งเดิมอยู่ห่างกันมาก ส่วนที่เป็นตัวเอียงที่แทรกอยู่ตรงกลางนั้นเป็นส่วนขยาย (实施复兴欧洲的马歇尔计划, 建立北约和亚洲的同盟体系, 建立前沿军事基地, 向各国提供大量的军事和经济援助) ที่ใช้บุพบท 通过 ร่วมกันทั้งหมด นอกจากนั้น เนื่องจากส่วนขยายในภาษาจีนบางส่วนจะอยู่ข้างหน้าคำที่ถูกขยาย ซึ่งต่างกับภาษาไทย ผู้แปลจึงแปลประโยคหลักขึ้นไว้ก่อนแล้วค่อยตามด้วยส่วนขยายหลัง 通过 โดยแปลออกมาดังนี้ “สหรัฐอเมริกาได้ตั้งตัวขึ้นเป็นผู้นำพันธมิตรโลกตะวันตก จาก การดำเนินแผนการมาร์แชลเพื่อฟื้นฟูความรุ่งเรืองของทวีปยุโรป สร้างระบบพันธมิตรนาโต้และเอเชีย สร้างฐานทัพแนวหน้า ให้ความช่วยเหลือด้านการทหารและด้านเศรษฐกิจจำนวนมากแก่ประเทศต่างๆ”

¹⁹ 金圣华, 黄国彬主编。《因难见巧: 名家翻译经验谈》(失败的经验—试谈翻译) 第 68 页

²⁰ เป็นของเล่นชนิดหนึ่งของจีนที่ทำด้วยไม้ 7 ชิ้นที่นำมาต่อกันเป็นรูปลักษณะต่างๆ เหมือนเลโก้

หลังจากประกอบประโยคแล้ว การใช้หลักตรรกะมาตรวจสอบ โดยต้องให้ความสำคัญต่อทุกรายละเอียดเป็นวิธีที่สำคัญและมีประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากการแปลด้านการทูตต้องเน้นความถูกต้องแม่นยำอย่างละเอียด ดังนั้น ในกระบวนการเรียบเรียงส่วนต่าง ๆ ในประโยคขณะแปล การจัดวางส่วนขยายมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้แปลสามารถใช้หลักตรรกะเข้ามาช่วยในการตรวจสอบความถูกต้อง เช่น 我们主张禁止和销毁原子武器和一些大规模毁灭性武器 หากแปลว่า “จีนเสนอให้ห้ามใช้และทำลายอาวุธปรมาณูรวมถึงอาวุธที่มีศักยภาพในการทำลายล้างสูงบางอย่าง/จำนวนหนึ่ง” หากนำ “บางอย่าง /จำนวนหนึ่ง” ไว้ตรงนี้ หมายความว่าอาวุธทำลายล้างสูงบางส่วนก็ไม่ได้ห้ามใช้และไม่ทำลาย ควรต้องปรับเป็น “จีนเสนอให้ห้ามใช้และทำลายอาวุธปรมาณูรวมถึงอาวุธบางอย่างที่มีศักยภาพในการทำลายล้างสูง”

อนึ่ง บางครั้งการจัดการกับประโยคยาว อาจทำได้หลายแบบ อาทิ เรียงตามภาษาจีน หรือ ตัดและขึ้นประโยคใหม่โดยซ้ำประธานอีกครั้ง เช่น “在人们的记忆里，还不曾有过聚集这么多已经独立的种族、民族、肤色、语言和文化等各不不同的国家的代表参加的国际会议” ส่วนหลักของประโยคนี้ คือ 还不曾有过。。。 国际会议 ซึ่งถูกขยายด้วย “聚集这么多。。国家代表” ซึ่งถูกขยายอีกทอดว่าเป็นผู้แทนจากประเทศที่ “已经独立” และ “种族、民族、肤色、语言和文化等各不相同” ดังนั้นหากนำมาแปลร้อยต่อกันโดย เริ่มด้วยส่วนหลัก ตามด้วยส่วนขยายตามโครงสร้างประโยคของภาษาไทย (ที่ตรงข้ามกับภาษาจีน) ก็จะได้ความว่า “ในความทรงจำของคนทั่วไป ยังไม่เคยมีการประชุมระหว่างประเทศ ซึ่งรวมผู้แทนจากประเทศที่มีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ เชื้อชาติ สีผิว ภาษาและวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งได้รับเอกราชแล้วไว้จำนวนมากเช่นนี้” หากตัดแบ่งประโยคและเพิ่มประธาน ก็สามารถแปลได้ว่า “ในความทรงจำของคนทั่วไป ยังไม่เคยมีการประชุมระหว่างประเทศซึ่งรวมผู้แทนจากประเทศที่มีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ เชื้อ

ชาติ สีผิว ภาษาและวัฒนธรรม ฯลฯ ไว้จำนวนมากเช่นนี้ และประเทศเหล่านี้ล้วนเป็นประเทศที่ได้รับเอกราชแล้วทั้งสิ้น ”

2. วลีหรือประโยคที่ไม่มีประธาน

พิจารณาหาประธานของประโยค หากสามารถใช้ประธานร่วมกับประโยคก่อนหน้าได้ ผู้แปลจะใช้คำว่า “ ซึ่ง ” เชื่อมวลีนั้นเข้ากับวลีหรือประโยคข้างหน้า แต่ในบางครั้งผู้แปลใช้วิธีเพิ่มประธานและตัดขึ้นประโยคใหม่ เช่น “ 对周总理的客观分析和诚恳表态，与会国家领导人一致赞同，决心为亚非会议的胜利而努力。 ” ผู้แปลแปลแยกเป็นสองประโยค ขำประธาน โดยเปลี่ยนคำเรียกเพื่อเลี่ยงการใช้คำซ้ำ “ การวิเคราะห์ตามสภาพความเป็นจริงและทำที่ที่จริงใจของนายกโจว นั้นได้รับการยอมรับจากผู้นำประเทศที่เข้าร่วมประชุมอย่างเป็นเอกฉันท์ ทุกประเทศตั้งมั่นที่จะพยายามผลักดันการประชุมเอเชีย-แอฟริกาให้ประสบผลสำเร็จให้จงได้ ”

บทสรุป

จากปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ผู้แปลได้เสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรู้พื้นฐานทางการเมืองระหว่างประเทศ การทูตและความรู้ทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงนั้นมีความสำคัญอย่างสูงต่อการแปลงานด้านการทูต และเป็นปัจจัยที่มีบทบาทอย่างมากในการช่วยให้การแปลงานประเภทนี้ง่ายขึ้น แต่มิได้หมายความว่าผู้แปลที่ไม่มีมีความรู้ด้านนี้เลยจะไม่สามารถแปลงานด้านนี้ได้ เพียงแต่หากเป็นเช่นนั้น ผู้แปลต้องทำการบ้านและค้นคว้ามากเป็นพิเศษ โดยสามารถอาศัยวิธีตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต สอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ ซึ่งในการปฏิบัติจริง อาจจำเป็นต้องใช้วิธีต่าง ๆ หลายวิธีผสมผสานกันในการแปลคำเพียงหนึ่งคำหรือประโยคเพียงหนึ่งประโยค โดยต้องให้ความสำคัญกับทุกรายละเอียด เพื่อให้สามารถแปลออกมาได้อย่างถูกต้อง มีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

ชัดเจนแม่นยำ มีน้ำหนักคำและประโยคที่เหมาะสม ถูกต้องตามกาลเทศะและฐานะของบุคคล ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ผู้แปลจะละเลยมิได้ในการแปลงานด้านการทูต

บรรณานุกรม

任小萍. “外交部高级翻译培训”. 《中国翻译》 (2004 年 1 月第 25 卷第 1 期). 北京: China Academic Journal Electronic Publishing House (CAJEPH).

李长栓. 《非文学翻译理论与实践》. 北京: 中国对外翻译出版公司, 2008 年第三次印刷.

金圣华、黄国彬主编. 《因难见巧: 名家翻译经验谈》 (失败的经验—试谈翻译). 北京: 中国对外翻译出版公司, 1998.

吉尔著 Daniel Gile. (刘和平、郭微微、陈艳、康美红译).

《笔译训练指南》. 北京: 中国对外翻译出版公司, 2008.

金冲及. 《周恩来传 (1949 - 1976) 上》. 北京: 中央文献出版社, 1998.

徐亚男、李建英. 《外事翻译: 口译和笔译技巧》. 北京: 世界知识出版社, 1998.

กระทรวงการต่างประเทศ. คำศัพท์ - คำย่อทางการทูตและการต่างประเทศ.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2548 (พิมพ์ครั้งที่ 2) (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1).

จุลชีพ ชินวรรณ โฉ. 30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน ความร่วมมือระหว่าง
กัลยาณมิตร 2518-2548. กรุงเทพมหานคร: กรมเอเชียตะวันออก
กระทรวงการต่างประเทศ. บริษัทชวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2007.

เทียนฉีเชิน. บันทึกการทูตจีน10เรื่อง. อาทร พึ่งธรรมสาร .กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2549.

ทวีป วรดิลก. ประวัติศาสตร์จีน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2538
เรียรชัย เอี่ยมวรเมธ. พจนานุกรมจีน-ไทย(ฉบับใหม่). กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, 2543(พิมพ์ครั้งที่ 7).

นพวรรณ พันธุมธา. คลังคำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2547
ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ). จีนในโลกที่กำลัง
เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ. ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2546

<http://www.un.org/aboutun/charter/>

http://www.unescap.org/unis/fact_sheets/Charter%20of%20the%20UN%20Thai.pdf

ABSTRACT

Problems and Ways of Solving in Translating the Diplomatic Case Study of “Prime Minister Zhou En-Lai Attending the Bandung Conference in 1955”

The main objective of this research is to analyze the problems found in the process of translating from Chinese into Thai “ Prime Minister Zhou En-Lai attending the Bandung Conference in 1955 ”.

Through translating “ Prime Minister Zhou En-Lai attending the Bandung Conference in 1955 ”, this research has divided the problems into two main parts which are vocabulary level and sentence structure’s level. The methods proposed here are derived from many sources, such as the classroom, experiences and China’ s translation theory (Chinese-English) which are not yet well - known in Thailand.

การวิจารณ์เปรียบเทียบวรรณกรรม เรื่อง 《狂人日记》 ฉบับภาษาไทยสองฉบับ

พรรณทิพา อัสวเทพอุทัย¹

บทคัดย่อ

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นับว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกเรื่องหนึ่งของจีนในยุคสมัยใหม่ จึงมีผู้แปลออกมาเป็นภาษาไทยหลายสำนวนด้วยกัน งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษา สำนวนการแปลวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 2 สำนวน คือ สำนวนของสำนักพิมพ์สาวน้อย ซึ่งตีพิมพ์ในพ.ศ.2521 และสำนวนของสำนักพิมพ์ขุมศิลป์ ปรชรรดา ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2546 โดยวิเคราะห์จากมุมมองแบบมหภาค คือ การรักษาลีลาการประพันธ์ของผู้แปล และวิเคราะห์จากมุมมองแบบจุลภาค คือ การแปลชื่อเรื่อง การแปลคำสรรพนาม การใช้ภาษา การเลือกใช้คำ ทั้งยังเสนอปัญหาที่พบในการแปล และแนวทางแก้ไข ซึ่งสำนวนแรกในงานวิจัยฉบับนี้จะหมายถึงสำนวนของสำนักพิมพ์สาวน้อย และสำนวนที่สองหมายถึงสำนวนของสำนักพิมพ์ขุมศิลป์ ปรชรรดา

บทนำ

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 เป็นบทประพันธ์ชิ้นเอกของหลู่ซิ่น นักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ของจีน และเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ชิ้นแรกที่ประพันธ์ด้วยภาษาไป๋ฮว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เขียนขึ้นเมื่อพ.ศ.2461 ผู้แต่งได้ถ่ายทอดความคิด โจมตีระบบครอบครัว ระบบศีลธรรมจรรยา โจมตีลัทธิขงจื้อที่ครอบงำสังคม ผ่านบทบันทึก

¹ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประจำวันของคนบ้าที่ป่วยเป็นโรคหว่ากระแวง รวมทั้งหมด 13 ตอนด้วยกัน วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมเสียดสีสังคมที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรม เรื่องแรกของวรรณกรรมยุคสมัยใหม่ของจีน

เค้าโครงของการดำเนินเรื่องเป็นบทบันทึกประจำวัน เพื่อให้การใช้ภาษาของคนบ้ามีลักษณะสมจริง ภาษาที่ใช้จึงมีลักษณะสับสน ไม่สมเหตุสมผลและเหลวไหลไร้สาระ ซึ่งเป็นลีลาเฉพาะของเรื่องนี้ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ทำทนายอย่างยิ่งสำหรับนักแปล

การวิเคราะห์จากมุมมองมหภาค

ความสามารถในการรักษาลีลาการประพันธ์ของผู้แปล

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นี้ ผู้ประพันธ์ใช้ลีลาภาษาแบบ 文言文² มาบรรยายในส่วนที่เป็นบทนำ (引言) ซึ่งหมายถึงภาษาหนังสือที่ถือเอาภาษาจีนโบราณ (古汉语) เป็นพื้นฐาน และใช้ภาษาแบบ 白话文 มาบรรยายในส่วนที่เป็นบทบันทึกประจำวันคนบ้า ภาษา 白话文 นั้นเป็นภาษาสมัยปัจจุบัน ซึ่งเดิมได้ถือเอารูปแบบตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งมาเป็นพื้นฐานระยะเริ่มแรก และจะใช้ในวรรณกรรมชาวบ้านเท่านั้น หลังจากขบวนการ 4 พฤษภาคม จึงเป็นที่แพร่หลาย จึงเห็นได้ว่าลีลาของภาษาทั้งสองแบบมีความแตกต่างกัน ซึ่งลีลาภาษาดังกล่าวไม่ปรากฏในลักษณะของภาษาไทย ผู้แปลจึงไม่สามารถใช้ลีลาภาษาไทยให้เทียบเคียงกับลักษณะลีลาแบบนี้ในภาษาจีนได้ ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้ใช้ลีลาในส่วนที่เป็นภาษา 文言文 ในบทนำ และ ภาษา 白话文 ในบทที่เป็นบทบันทึกประจำวันของคนบ้า แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนที่บทนำ และ ส่วนบันทึกประจำวันของคนบ้า ของสำนวนสำนักพิมพ์สาวน้อยจะมีลักษณะเป็นภาษาเขียนมาก ขณะที่บทนำของสำนวนของสำนักพิมพ์ซุนคิลปัฐมธการจะมีลักษณะภาษาเขียน และบทบันทึกประจำวันจะเป็นลักษณะภาษาพูด ดังตัวอย่าง

² 文言文 เป็นลีลาภาษาซึ่งใช้กันแพร่หลายก่อนสมัยขบวนการ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1919

ส่วนที่เป็นบทนำ

“มีพี่น้องอยู่ ๒ คน ——— ขอสงวนนามไว้ก่อน เขาทั้งสองเป็นเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าตั้งแต่ครั้งเป็นนักเรียนมัธยม ; เราจากกันมาหลายปี ข้าวคราวก็ค่อยๆขาดหายไป. (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“มีพี่น้องคนหนึ่ง ซึ่งขอสงวนนามไว้ เป็นเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าสมัยเรียนมัธยม เมื่อแยกย้ายกันไปนานปี ก็ไม่ได้ข่าวคราวของกันและกัน.....”(สำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา)

ส่วนที่เป็นบทบันทึกประจำวัน

“อันที่จริง เหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น บัดนี้พวกเขาน่าจะเข้าใจกันแล้ว.....

ทันใดนั้น ใครคนหนึ่งก็เดินเข้ามา ใครคนนี้อายุประมาณเพียง ๒๐ ลักษณะหน้าตาดูไม่ค่อยซัดนั้ก เขายิ้มย่องผ่องใสและค้อมศีรษะให้ข้าพเจ้า ยิ้มของเขาก็ไม่เหมือนยิ้มด้วยความจริงใจ. ข้าพเจ้าเลยถามเขาว่า “เรื่องกินคนไข่มั้ย?” (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“อันที่จริง เหตุผลเหล่านี้ เมื่อถึงตอนนี้ พวกเขาก็ควรจะรู้มานานแล้ว.....

แล้วจู่ๆ ก็มีคนหนึ่ง อายุอานามราวๆยี่สิบ รูปร่างหน้าตาไม่เป็นที่ชัดเจนนัก ใบหน้าเต็มไปด้วยรอยยิ้ม ผกกหัวให้ฉัน รอยยิ้มของเขาไม่คล้ายกับรอยยิ้มที่แท้จริง ฉันจึงถามเขาไปว่า “เรื่องกินคน ถูกต้องไหม” (สำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา)

จะเห็นได้ว่า ภาษา 白話文 ในบทที่เป็นบทบันทึกประจำวันของคนบ้า ของทั้งสองสำนวน มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เช่น สำนวนแรก ใช้คำว่า“ทันใดนั้น” สำนวนที่สองใช้คำว่า “แล้วจู่ๆ” หรือ ในสำนวนแรก ผู้แปลใช้คำว่า “ค้อมศีรษะให้ข้าพเจ้า” อีกสำนวนแปลว่า “ผกกหัวให้ฉัน”

ผู้วิจัยเห็นว่า ที่ผู้แปลของสำนักพิมพ์สาวน้อย เลือกแปลเป็นภาษาเขียนในทั้งสองตัวบท เพราะวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมชั้นเอกของหลู่ซัน ผู้แปลจึงเลือกใช้ภาษาที่ค่อนข้างเป็นภาษาเขียน ซึ่งมีความไพเราะ สละสลวยกว่าภาษาพูด ผู้

แปลต้องการให้ภาษาที่ออกมามีลักษณะเป็นภาษาวรรณกรรมมากกว่า ขณะที่สำนวนของสำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา ต้องการให้เห็นความแตกต่างของลีลาภาษาในทั้งสองระดับ ซึ่งตรงตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่เลือกใช้ภาษา 文言文 เขียนในส่วนที่เป็นบทนำ โดยผ่านตัวละครที่มีสถานะจิตปกติเป็นผู้เขียนดำเนินเรื่อง และให้คนที่สถานะจิตไม่ปกติใช้ภาษา 白话文 ในส่วนที่บทบันทึกประจำวัน การที่ให้คนที่สถานะจิตไม่ปกติใช้ภาษา 白话文 นั้น เพราะผู้แต่งต้องการให้เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติวรรณกรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านภาษา วิธีการเขียน จุดมุ่งหมาย และเนื้อหา ล้มเลิกภาษาเขียนและวรรณคดีโบราณที่เคยปฏิบัติเป็นแบบฉบับ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สำนวนของสำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา สามารถแปลถ่ายทอดลีลาการประพันธ์ได้ตรงวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์มากกว่า แม้ว่าลีลาภาษาดังกล่าวจะไม่มีในภาษาไทย แต่ผู้แปลก็ได้พยายามใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดในยุคสมัยของผู้แปลเทียบเคียงถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่านให้ใกล้เคียงที่สุด

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ยุคสมัยของภาษาของบทประพันธ์ จะเห็นว่าได้ว่าตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย ซึ่งวลยา วิวัฒน์สร³ มีความเห็นว่า ในกรณีภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเก่า ผู้แปลก็ต้องพยายามหาคำเก่ามาใช้ รวมถึงรูปประโยคจะต้องเป็นภาษาเก่าด้วย เพื่อให้เกิดความสมจริงและได้อรรถรสในบริบทด้านภาษา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ แต่จะเห็นได้ว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนต่างก็ใช้ภาษาในยุคสมัยของตนแปลถ่ายทอดออกมา โดยมีได้ใช้ภาษาในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าความจำเป็นที่จะใช้ภาษาเก่าเพื่อแปลต้นฉบับแก่นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้แปล ถ้าผู้แปลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านในยุคสมัยของตนได้เข้าใจเนื้อหาสาระของต้นฉบับได้ง่ายขึ้น มากกว่าการ

³ วลยา วิวัฒน์สร, การแปลวรรณกรรม, กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547 : 289 , 305

ต้องการรักษาสีลาการใช้คำให้ตรงยุคสมัยของภาษาต้นฉบับ ก็สามารถเลือกใช้ภาษาในยุคสมัยของตนแปลถ่ายทอดออกมาได้ ซึ่งผู้วิจัยมิได้เห็นว่าการแปลในลักษณะนี้เป็น การแปลที่ผิดแต่อย่างใด

ลักษณะเฉพาะของภาษาในบทประพันธ์

ลักษณะภาษาสับสนและไม่มีลำดับก่อนหลัง เป็นสีลาเฉพาะในบทประพันธ์เรื่อง นี้ กล่าวคือ ไม่มีการเรียงลำดับความคิด ไม่สมเหตุสมผล และแฝงไปด้วยนัย ซึ่งเป็น ลักษณะการใช้ภาษาของคนบ้า เช่น ในบทที่เจ็ดย่อหน้าแรก “欢天喜地的发出 一种呜呜咽咽的笑声” ถ้าแปลตามตัวอักษร จะแปลได้ว่า “ส่งเสียงหัวเราะฮือๆ ด้วยความลึกลด” “呜呜” คือ เสียงร้องไห้ มิใช่เสียงหัวเราะ “欢天喜地” คือ อาการแสดงความรู้สึกด้วยความลึกลด จากบริบทที่คนบ้าเขียนบรรยายว่าคนอื่นส่ง เสียงหัวเราะแบบมีเสียงร้องไห้ปนอยู่ด้วยนั้น เนื่องจากคนบ้าคิดว่า คนอื่นบิบบังคับ ตนให้ฆ่าตัวตาย ถ้าทำสำเร็จ ก็ไม่ต้องรับโทษฐานฆ่าคนตาย แต่เพื่อให้ดูไม่มีพิรุณจึง ต้องทำเป็นร้องไห้เสียใจ กล่าวคือ คนบ้าคิดว่า ถ้าตนฆ่าตัวตาย คนอื่นคงเกลียดทำเป็น ร้องไห้ แต่ภายในใจกลับรู้สึกดีใจ การแสดงอารมณ์แฝงที่ขัดแย้งไปพร้อมกันนี้ เป็น สิ่งที่ทำทายเป็นยิ่งสำหรับนักแปลว่าจะแปลอย่างไร จึงจะถ่ายทอดคีย์แฝงของผู้ประพันธ์ได้ ผู้แปลทั้งสองสำนวนแปลออกมาดังนี้

“แน่นอนพวกเขาจะส่งเสียงหัวเราะเอิ๊กอ๊ากด้วยความลึกลด” (สำนักพิมพ์สวน น้อย)

“แล้วก็จะหัวเราะเอิ๊กอ๊าก ออกมาด้วยความลึกลดเป็นธรรมดา” (สำนักพิมพ์ชุม ศิลปธรรมดา)

จะเห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนต่างแปลคำว่า “呜呜” เป็นคำว่า “เอิ๊กอ๊าก” และ “เอิ๊กอ๊าก” ซึ่งคำทั้งสองเป็นคำเลียนเสียงหัวเราะในภาษาไทย มิใช่เสียงร้องไห้ เท่ากับว่าผู้แปลไม่รักษาสีลาภาษาของผู้แต่ง ที่ต้องการแสดงให้เห็นการใช้ภาษาของคน

บ้า ที่มีลักษณะ สับสน อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะในบทประพันธ์นี้ อีกทั้งยังไม่ถ่ายทอดความคิดของคนบ้า ที่คิดว่าการกระทำกับความคิดของคนอื่นไม่ตรงกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อรักษาสีลาภาษาเฉพาะในบทประพันธ์เรื่องนี้ ผู้แปลควรใช้วิธีการแปลตามตัวอักษร คือแปลเป็นว่า “ส่งเสียงหัวเราะฮือๆ ด้วยความลึกลับ” และให้ทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความหมายแฝงของผู้แต่ง

วิธีการแปล

จะเห็นได้ชัดว่าผู้แปลสำนวนแรก ใช้วิธีการและเทคนิคการแปลหลากหลายรูปแบบ เช่น การแปลโดยอรรถะ การแปลตามตัวอักษร และการแปลแบบอธิบายเพิ่มเติม โดยเน้นรักษาวรรณกรรมปลายทางเป็นหลัก สำนวนแปลจึงเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับลักษณะของภาษาไทย ขณะที่สำนวนการแปลฉบับหลังจะใช้ การแปลตามตัวอักษรเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ผู้แปลยึดการแปลคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค เนื่องจากผู้แปลเน้นรักษารูปแบบภาษาต้นฉบับมากเกินไป ทำให้บางครั้งสำนวนการแปลเป็นภาษาแปลกๆ ไม่สอดคล้องกับความนิยมในการใช้ภาษาของคนไทย เช่น ในบทนำ

“..... 惟人名虽皆村人，不为世间所知，无关大体，.....”

“.....ชื่อที่ปรากฏในบันทึกล้วนเป็นชาวบ้านที่ไม่มีชื่อเสียงเรียงนาม ไม่มีความสำคัญอะไร” (สำนักพิมพ์สวนน้อย)

“.....จะมีเพียงแต่ชื่อบุคคล แม้จะเป็นเพียงชื่อชาวบ้าน ไม่เป็นที่รู้จักของโลก และ ไม่กระทบกระเทือนกับสาระนัก” (สำนักพิมพ์หุ่ยมศิลป์ธรรมดา)

ประโยค “不为世间所知，无关大体” ถ้าแปลตามตัวอักษร คือ “ไม่เป็นที่รู้จักของโลก และไม่มีผลกับส่วนใหญ่นัก” ซึ่งสำนวนแรกได้แปลโดยอรรถะ คือ การไม่เป็นที่รู้จักของโลก ก็คือ การไม่มีชื่อเสียงนั่นเอง และการที่ไม่มีผลกับส่วนใหญ่นัก ก็คือ การไม่มีความสำคัญ ขณะที่สำนวนที่สองแปลแบบรักษาโครงสร้างและ

ความหมายของคันฉပ် จะเห็นว่าสำนวนแรกแปลได้ใจความกระชับ และมีความไพเราะสละสลวยกว่า โดยที่ยังรักษาความหมายเดิมของคันฉပ်ไว้ได้ หรือในบทที่สิบ ข้อหนึ่งที่หนึ่ง ที่ว่า

“大清早，去寻我大哥；他立在堂门外看天，我便走到他背后，拦住门，格外沉静，格外和气的对他说，”

“เข่าครู ข้าพเจ้าไปหาพี่ใหญ่ แก่กำลังยืนดูท้องฟ้าอยู่ที่หน้าห้องโถง ข้าพเจ้าเดินไปยืนขวางประตูอยู่ข้างหลังแก แล้วพูดด้วยความสงบเสียงเย็นเป็นพิเศษว่า: (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“ตอนเข่าครู ฉันไปหาพี่ใหญ่ เขายืนดูอยู่นอกโถงมองฟ้า ฉันจึงเดินไปทางด้านหลังของเขา ขวางประตูเอาไว้ สงบนิ่ง แล้วพูดกับเขาอย่างสุภาพว่า: (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลปกรรมคา)

จากบทแปลข้างต้น เห็นได้ชัดว่า สำนวนแปลที่สอง เป็นการแปลคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค ยึดการรักษาโครงสร้างภาษาของคันฉပ် ขณะที่สำนวนแรก มีการแปลแบบเรียงเรียงประโยคใหม่ คือรวมกริยาสองกริยา คือ เดินไปข้างหลัง กับ ขวางประตู เป็นประโยคเดียวกันแทน โดยให้บุพบทวลี “อยู่ข้างหลัง” ทำหน้าที่เป็นภาคขยายกริยา ทำให้ภาษามีความไพเราะสละสลวย กระชับได้ใจความ โดยที่ความหมายของคันฉပ်มิได้เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ในด้านการจัดวางรูปแบบบทแปล เช่น การย่อหน้า การเว้นวรรค ผู้วิจัยพบว่า สำนวนแรกค่อนข้างรักษารูปแบบให้ตรงกับสำนวนคันฉပ် ขณะที่สำนวนที่สองมีการจัดวางใหม่ เช่น

“พี่ใหญ่พูดว่า “วันนี้ดูเหมือนเธอสบายดีนี่” “ครับ” ข้าพเจ้าตอบ พี่ใหญ่พูดอีกว่า

“วันนี้เชิญคุณหมอมือมาตรวจอาการไข้ให้เธอ “ได้ครับ!” ข้าพเจ้าว่า” (สำนักพิมพ์
สาวน้อย)

“วันนี้ดูเหมือนว่าแจะสบายดี”

ฉันทตอบไปว่า “ใช่”

พี่ใหญ่พูดว่า “วันนี้เชิญอาจารย์หมอมารตรวจโรคให้แก”

ฉันทก็ตอบไปว่า “ได้” (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลปกรรม)

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนแรกมีการนำลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนใน
ภาษาจีนมาใช้ในภาษาแปล เช่น ในบทที่เจ็ด ย่อหน้าที่สอง ที่ว่า “พวกเขากินแต่เนื้อ
คนตายเท่านั้น! ——ข้าพเจ้ายังจำได้ในหนังสืออะไรเล่มหนึ่งกล่าวไว้ว่า……”

ในภาษาไทยไม่ใช้เครื่องหมาย “——” ดังกล่าว เพื่อขยายความด้านหน้า หรือ
การใช้เครื่องหมาย “.” เพื่อใช้จบประโยค ก็ได้พบในภาษาไทยเช่นกัน ซึ่งการใช้
เครื่องหมายวรรคตอนในส่วนที่สองจะใช้ได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยมากกว่า

นอกจากวิธีการแปลโดยอรรถและการแปลตามตัวอักษรดังที่กล่าวไว้ข้างต้น
แล้ว ผู้แปลทั้งสองสำนวนยังใช้การแปลแบบเพิ่มเติม การแปลแบบละ เพื่อให้
สอดคล้องกับความนิยมในภาษาไทย เช่น ในบทที่สิบ ย่อหน้าแรก

“大清早，去寻我大哥；他立在堂门外看天，……”

“เขารู้ ข้าพเจ้าไปหาพี่ใหญ่. แกกำลังยืนดูท้องฟ้าอยู่ที่หน้าโถง” (สำนักพิมพ์
สาวน้อย)

“ตอนเขารู้ ฉันทไปหาพี่ใหญ่ เขายืนดูอยู่นอกโถงมองฟ้า” (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลป
กรรม)

จะเห็นได้ว่า ต้นฉบับมิได้มีประธานของประโยค แต่ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้เติม
ประธาน “ข้าพเจ้า” และ “ฉันท” เข้าไป ทำให้ภาษา มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น เพราะใน
บริบทดังกล่าว ในภาษาไทยไม่นิยมละประธาน

《狂人日记》 ยังได้กล่าวถึงเหตุการณ์ บุคคลในประวัติศาสตร์ และวาทะ ในหนังสือสมัยโบราณไว้มากมาย เนื่องจากผู้แปลทั้งสองสำนวนได้คำนึงถึงผู้อ่าน จึงได้ทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Eugene A. Nida นักแปลและ นักทฤษฎีการแปลที่เสนอแนวคิด “dynamic equivalence” จากมุมมองของ ภาษาศาสตร์สังคมและประสิทธิผลในการสื่อสารทางภาษาว่า การแปลควรถ่ายทอด สารที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสื่อสาร การแปล ความหมายของคำบางครั้งต้องศึกษาถึงแหล่งที่มาของคำ และอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ ผู้อ่านได้เข้าใจ⁴

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาบางส่วน ที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้แปลน่าจะทำเชิงอรรถ อธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายแฝงของผู้แต่งมากยิ่งขึ้น เช่น ในบทที่ สอง ย่อหน้าที่สามที่ว่า

“只有廿年以前，把古久先生的陈年流水簿子，踹了一脚，古久先生很不高兴。”

“ถ้ามีก็เมื่อ ๒๐ ปีก่อนโน้นข้าพเจ้าเคยกระเทีบบสมุดบัญชีเก่าแก่ของนายกูจิ่ว ทำให้ แก่ไม่พอใจมาก” (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“มีแต่เมื่อยี่สิบปีก่อนฉันได้เหยียบสมุดบัญชีคร่ำคร่าของคุณโบราณเข้า คุณ โบราณไม่พอใจมาก” (สำนักพิมพ์ขุมศิลป์ธรรมดา)

โดยทั่วไปหลักการแปลชื่อบุคคลควรที่จะแปลตามเสียงอ่านในภาษานั้นๆ⁵ ซึ่ง ในเรื่อง 《狂人日记》 ปรากฏชื่อตัวละครไม่มาก แต่มีชื่อตัวละครชื่อหนึ่งซึ่ง ผู้ประพันธ์ตั้งขึ้นโดยใช้กลวิธีการพ้องเสียง เพื่อสื่อเน้นแฝง คือ ตัวละคร “古久 先生” ซึ่งผู้แปลสำนวนแรกแปลโดยแปลทับศัพท์ เป็น

⁴ 方梦之. 翻译新论与实践. 青岛: 青岛出版社, 2004 :128-130.

⁵ อ้างเรื่องเดียวกัน หน้า 246

“นายกู๋จิว” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็นว่า “คุณโบราณ” คำว่า “古久” นั้นพ้องเสียงกับคำว่า “古旧” ซึ่งหมายความว่า “เก่าแก่” “โบราณ” และวลีที่ว่า “กระต๊อบสมุดบัญชีเก่าแก่” นั้นก็เต็มไปด้วยความหมายแฝง “สมุดบัญชีเก่าแก่” ในที่นี้หมายถึงประวัติศาสตร์การปกครองในระบบศักดินาอันยาวนานของจีนนั่นเอง⁶ การที่ผู้แปลสำนวนแรกแปล “古久先生” เป็นแบบทับศัพท์ ผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาจีนอาจจะไม่เข้าใจความหมายแฝงของคำนี้ ขณะที่สำนวนที่สองแปล “古久先生” เป็นแบบแปลอรรถะ เป็นคำว่า “คุณโบราณ” ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการสื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายแฝงชัดเจนเกินไป อีกทั้งยังมีคนส่วนน้อยที่จะตั้งชื่อตัวเองว่า “คุณโบราณ” ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าแปลเป็นคำว่า “นายกู๋จิว” แล้วทำเชิงอรรถอธิบายเพิ่มเติม จะสามารถรักษาลีลาการใช้คำ และสื่อความหมายแฝงของผู้ประพันธ์ได้อย่างครบถ้วน

การวิเคราะห์ในมุมมองจุลภาค

การแปลชื่อเรื่อง

จะเห็นได้ว่า สำนวนแรกแปลเป็น “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็น “บันทึกของคนบ้า” คำว่า “日记” แปลเป็นไทยได้ว่า “บันทึกประจำวัน” “อนุทิน” ซึ่งผู้แปลสำนวนที่สอง แปล “日记” ว่า “บันทึก” แม้ว่าความหมายอาจจะขาดตกไป แต่เนื่องจากในส่วนของบทนำ ที่กล่าวว่า ดูจากสีหมึกและตัวหนังสือที่ไม่เหมือนกัน จึงรู้ว่ามิใช่เขียนวันเดียวกัน ซึ่งหมายความว่ามิได้เขียนเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นเมื่อผู้แปลสำนวนที่สอง แปล “日记” เป็นคำว่า “บันทึก” จึงไม่ผิดแต่อย่างใด

⁶四川省鲁迅研究学会. 鲁迅作品手册 [M]. 成都: 四川社会科学院出版社, 1989. 9:43.

การแปลคำสรรพนาม

ในที่นี้จะขอกล่าวในส่วนที่เป็นบทบันทึกประจำวัน ตัวละครหลักในบทประพันธ์เรื่องนี้ คือ คนบ้า ซึ่งใช้คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือคำว่า “我” ในการกล่าวถึงตนเองตลอดเรื่อง ขณะที่คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งในภาษาไทยมีอยู่หลายคำ สำนวนแปลสำนวนแรกเลือกใช้คำว่า “ข้าพเจ้า” ในส่วนที่เป็นบทบรรยายและใช้คำอื่นๆ เช่นคำว่า “ฉัน” “ผม” “ข้า” บ้างในส่วนที่เป็นบทสนทนาตามอารมณ์และวัตถุประสงค์ของผู้พูด ส่วนในสำนวนที่สองเลือกใช้คำว่า “ฉัน” เกือบทั้งหมดตลอดเรื่อง ส่วนสรรพนามบุรุษที่สอง ผู้แปลสำนวนแรกใช้คำว่า “คุณ” “เอ็ง” สำนวนที่สองก็ใช้ว่า “คุณ” “แก” เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ส่วนหนึ่งในบทที่สิบ ย่อหน้าที่สิบสอง ที่เห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้คำสรรพนามแตกต่างกันมากคือ

“你们可以改了，从真心改起！要晓得将来容不得吃人的人，活在世上

“พวกเอ็งกลับเนื้อกลับตัวกันได้แล้ว และต้องทำด้วยความจริงใจ! จงรู้ไว้ว่า วันข้างหน้าจะไม่ให้มีคนกินคนอยู่ในโลกนี้” (สำนักพิมพ์สาวน้อย).

“พวกคุณแก้ไขได้แล้ว เริ่มแก้ไขจากความจริงใจ จะต้องรู้ว่าต่อไปจะยอมให้คนที่กินคนอาศัยอยู่บนโลกไม่ได้” (สำนักพิมพ์หุ่ยมลปรรมา)

เห็นได้ชัดว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้คำในระดับภาษาที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากผู้แปลเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครได้แตกต่างกัน ผู้แปลสำนวนแรกเห็นว่า ผู้แต่งต้องการเรียกร้องให้คนจีนลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในสังคม สำนวนการใช้

น้ำเสียงจึงมีความก้าวร้าวและดุ้นกว่าสำนวนที่สอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน้ำเสียงที่ก้าวร้าวเช่นนี้น่าจะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในขณะนั้นมากกว่าสำนวนที่สอง

ปัญหาที่พบในการแปล

ปัญญา บริสุทธิ์⁷ (อ้างใน สุพรรณิ ปันมณี) ตั้งข้อสังเกตว่าข้อผิดพลาดในการแปลอาจเกิดขึ้นได้สองขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจับความหมายจากต้นฉบับ และขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปล ซึ่งผู้วิจัยพบข้อผิดพลาดดังกล่าวในทั้งสองสำนวนดังนี้

ขั้นตอนการจับความหมายจากต้นฉบับ เช่นในบทที่หนึ่ง ย่อหน้าที่หนึ่ง

“今天晚上，很好的月光
我不见他，已是三十多年；今天见了，精神分外爽快。

“ คืนนี้แสงจันทร์แจ่มกระจ่างมาก.

ไม่ได้พบมา ๓๐ กว่าปีแล้ว ได้เห็นในวันนี้ จึงทำให้รู้สึกเบิกบานใจยิ่งนัก”
(สำนักพิมพ์สวนน้อย)

“คืนนี้ แสงจันทร์อันงามดี

ฉันไม่พบเขาเป็นเวลาสามสิบกว่าปีแล้ว วันนี้ได้เจอ จิตใจปลอดโปร่งมาก”
(สำนักพิมพ์ชุมชนศิลปวัฒนธรรม)

ผู้ประพันธ์เริ่มการเปิดเรื่องโดยบรรยายลักษณะของแสงจันทร์ ซึ่งความหมายของแสงจันทร์ในที่นี้ มิใช่แสงจันทร์ในความหมายหลัก (primary meaning) แต่เป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบ คือ อนาคตที่เต็มไปด้วยความหวัง⁸ ซึ่งในประโยค “我不见他，已是三十多年” คำว่า “他” ในที่นี้หมายถึงแสงจันทร์ผู้แปล

⁷ สุพรรณิ ปันมณี, การแปลขั้นสูง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 : 62

⁸ 史志谨. 鲁迅小说解读[M]. 北京: 中国社会科学出版社, 2004. 8:18.

ในสำนวนแรกใช้วิธีละการแปล “他” ขณะที่สำนวนที่สองแปลเป็นคำว่า “เขา” การเลือกใช้คำว่า “เขา” ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ว่า “เขา” ในที่นี้หมายถึง ตัวบุคคลมิได้ หมายถึงแสงจันทร์ หรือในบทที่แปดซึ่งปรากฏคำว่า “对么” อยู่หลายแห่ง คำว่า “对么” นี้เป็นภาษาท้องถิ่นของผู้ประพันธ์⁹ ซึ่งก็คือคำว่า “对吗” ในภาษาจีนกลางนั่นเอง คำว่า “对么” มีอยู่สองความหมาย คือ “ถูกต้อง” และ “ใช่ไหม” ผู้แปลสำนวนแรกแปล เป็นคำว่า “ใช่มั๊ย” ทั้งหมด ขณะที่ สำนวนที่สองแปลเป็นว่า “ถูกต้อง” ทั้งหมด ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาทางบริบทแล้ว คำว่า “对么” น่าจะมีความหมายว่า “ถูกต้อง” มากกว่า เพราะใน ประโยคที่คนบ้ากล่าวว่า “不对? 他们何以竟吃?!” คือคนบ้าต้องการจะกล่าวว่า ถ้าการกินคน เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เหตุใดจึงจะต้องกินคนอีก และในประโยค “从来如此, 便对么?” คือคนบ้าถามว่า “แต่ไหนแต่ไรก็เป็นอย่างนี้ จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือ” คำว่า “对么” ในบริบทนี้จึงน่าจะแปลว่า “ถูกต้อง” มากกว่า

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการจับความหมายจากต้นฉบับที่คิดนำมาสู่การถ่ายทอดความหมายที่ผิด ซึ่งปัญญา บริสุทธี อธิบายถึงสาเหตุของข้อบกพร่องดังกล่าวว่าสืบเนื่องมาจากการไม่มีความรู้ในภาษาต่างประเทศอย่างพอเพียง และการขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของต้นฉบับ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจต้นฉบับให้ถ่องแท้ ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยจากบทวิจัยหรือของบทวิจารณ์ของนักวิชาการที่ทำเกี่ยวกับบทประพันธ์นั้นๆ เพื่อผู้แปลจะได้สามารถเข้าถึงความหมายและเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ได้อย่างแท้จริง

⁹ 曾建生《解读鲁迅小说应具有的几种语言观——以《狂人日记》为例[J]》, 语文学刊(高校版), 2005年, 第5期.

ขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปล

ปัญญา บริสุทธ¹⁰ (อ๋างใน สุพรรณิ ปิ่นมณี) กล่าวว่า การถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปลเป็นขั้นตอนที่พบข้อบกพร่องได้มากที่สุด เนื่องจากแม้ว่าผู้แปลจะเข้าใจเนื้อหาสาระของต้นฉบับได้ต้องแท้ แต่ถ้าไม่สามารถถ่ายทอดภาษาออกมาให้เป็นธรรมชาติ และคงความหมายของต้นฉบับ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการแปลที่ดี เช่น คำว่า “迫害狂” ในส่วนของบทนำ ส่วนแรกแปลเป็น“บ้าถูกปองร้าย” และส่วนที่สองแปลเป็น อาการป่วยของเขาอยู่ในประเภท “ถูกให้ร้ายจนจิตวิปลาสไป” ซึ่งถ้าพิจารณาจากบริบทแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า คำที่เหมาะสมที่สุดที่ใช้เรียกโรคดังกล่าว คือ “โรคหวาดระแวง”¹¹ (Persecutory delusions จิตแพทย์บางท่านเรียกว่า “โรคหลงผิด” แต่จิตแพทย์หลายท่านเรียกว่า “โรคหวาดระแวง” และ “โรคหวาดระแวง” เป็นที่นิยมใช้มากกว่า) โรคดังกล่าวเป็นโรคผิดปกติทางสภาพจิตใจ เกิดจากที่ผู้ป่วยได้รับการทำร้าย จึงทำให้ ผู้ป่วยมักจะมีอาการประสาทหลอนว่าจะมีผู้อื่นมาทำร้าย ผู้แปลส่วนแรกแปลถอดความหมายออกมาว่า “บ้าถูกปองร้าย” ทำให้กลายเป็นภาษาที่แปลกสำหรับภาษาในปัจจุบัน ส่วนส่วนที่สองแม้ว่าจะเข้าใจความหมายของโรคนี้แล้ว แต่ผู้แปลแปลเป็นว่า อาการป่วยของเขาอยู่ในประเภท “ถูกให้ร้ายจนจิตวิปลาสไป” ซึ่งถือว่ายังเลือกใช้คำไม่เหมาะสม และถ้าแปลกลับเป็นภาษาจีนจะได้เป็นว่า “受迫害导致精神分裂” แทน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “โรคหวาดระแวง” จะตรงกับว่า “迫害狂” มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบข้อบกพร่องในลักษณะที่ผู้แปลแปลเกินความหมายเดิม

¹⁰ สุพรรณิ ปิ่นมณี, การแปลขั้นสูง, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 : 62

¹¹ นพ.เกษม ดันติผลาชีวะ. โรคหลงผิด.

http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html, 2000-4-9.

ของคันฉပ် หรือแปลไม่ครบใจความของคันฉပ် ซึ่งสำนวนแรกจะมีการแปลเกินมากกว่าสำนวนที่สองอย่างเห็นได้ชัด เช่นในบทที่สาม ย่อหน้าที่ 11

“.....佃户说了这许多话，却都笑吟吟的睁着怪眼睛看我”

“.....คำพูดมากมายของลูกนา ล้วนจ้องดูข้าพเจ้ายิ้มๆ อย่างมีเลศนัยด้วยสายตาอันแปลกประหลาด.....” (สำนักพิมพ์สวนน้อย)

และในบทที่สิบ ย่อหน้าที่ 7

“.....有的是仍旧青面獠牙，抿着嘴笑。”

“.....บางคนหน้าตาดูร้ายน่ากลัวเหมือนเดิม และยิ้มอย่างมีเลศนัย”

ความหมายของวลีที่ว่า “笑吟吟 และ “抿着嘴笑” ต่างไม่มีความหมายว่า “ยิ้มอย่างมีเลศนัย” และถ้าแปลวลีกลับเป็นภาษาจีน จะแปลได้ว่า “他的笑容里藏着计谋” แทน จึงเห็นได้ว่าผู้แปลแปลเกินความหมายเดิมของคันฉပ်

ข้อบกพร่องในการถ่ายทอดความหมายจากความหมายเชิงวัฒนธรรม

Mildred L.Larson¹² กล่าวว่าสิ่งที่นับว่าเป็นปัญหายากที่สุดประการหนึ่งในการแปลคือ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม คนต่างวัฒนธรรมย่อมมองสิ่งต่างๆ จากแง่มุมของตัวเองทั้งสิ้น เช่นในเรื่องนี้ ปรากฏคำว่า “铁青” อยู่หลายแห่ง คำว่า “铁青” ถ้าแปลตามอักษร หมายความว่า เป็นสีเขียวเหมือนเหล็ก ใช้เมื่อต้องการบรรยายลักษณะของคนในเวลาที่หวาดกลัว โกรธ หรือเจ็บไข้ได้ป่วย เช่นในบทที่แปด ย่อหน้าที่สิบ ในประโยคที่ว่า “他便变了脸，铁一般青。睁着眼说，...” ผู้แปลสำนวนแรกแปลเป็น “ใบหน้าของเขาเปลี่ยนสี เขียวอย่างกับสีเหล็ก แล้วเบิกตาพูดว่า” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็น “หน้าของเขาเปลี่ยนสีไป เขียว

¹² สุพรรณิ ปันมณี, การแปลชั้นสูง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 :

ชิดดังเหล็ก ถลึงดาพูดว่า” การเปรียบเทียบว่าเขียวเหมือนสีเหล็กหรือเขียวเหมือนเหล็ก นั้น ไม่ปรากฏในภาษาไทยซึ่งคนไทยถ้าจะเปรียบเทียบสีเขียวว่ามีลักษณะอย่างไร จะเปรียบเทียบว่าเขียวกิ่งปิกแมลงทับบ้าง เขียวเหมือนมรกตบ้าง เป็นต้น แต่จากในบริบทนี้ ตัวละครรู้สึกโกรธ ที่คนบ้าพยายามชักไ้ถามเรื่องกินคน ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า “铁青” ในบริบทนี้ ควรใช้วิธีการแปลแบบอรรถะ เป็นว่า “เขาชักหน้าสีหน้าโกรธ แล้วถลึงดาพูดว่า....” น่าจะเหมาะสมกว่า

บทสรุป

หลู่ซว้น ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีลีลาการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และยิ่งในวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นั้น ยิ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะแปลกเด่นกว่าเรื่องอื่น คือสับสน ไม่มีการเรียงลำดับความคิด ผู้แต่งมีการแบ่งประโยค การใช้คำที่แปลกที่ไม่เป็นตามไวยากรณ์ของจีน การใช้ภาษาถิ่น และยังแฝงไปด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย แม้ว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง แต่เห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้ศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจต้นฉบับอย่างมาก จึงจะเข้าใจและถ่ายทอดออกมาได้

ผู้วิจัยหวังว่า บทวิจัยชิ้นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการชี้แนะแนวทางในการแปลวรรณกรรมเรื่องอื่นๆบ้าง ผู้วิจัยเห็นว่าผู้แปลควรตระหนักถึงจุดประสงค์การแปลของตนและคำนึงถึงผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายว่าคือใคร เช่น สำหรับนักอ่านชาวไทยที่ไม่มีความรู้ภาษาจีน และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน ผู้แปลอาจจะต้องมีบทนำ และทำเชิงอรรถอธิบาย ซึ่งบางท่านอาจเห็นว่าการทำเช่นนี้อาจจะทำให้ “วรรณกรรม” กลายเป็น “สารานุกรม” ไป ผู้แปลอาจจะทำเป็นภาคผนวก เพื่ออธิบายรายละเอียดต่างๆ เช่น สัญลักษณ์ ความหมายแฝง ให้ผู้อ่านได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- วัลยา วิวัฒน์ศร. การแปลวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. การแปลขั้นสูง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- 方梦之. 翻译新论与实践. 青岛: 青岛出版社, 2004.
- 四川省鲁迅研究学会. 鲁迅作品手册 [M]. 成都: 四川社会科学院出版社, 1989.
- 史志谨. 鲁迅小说解读[M]. 北京: 中国社会科学出版社, 2004. 8:18.
- 曾建生《解读鲁迅小说应具有的几种语言观——以《狂人日记》为例[J]. 语文学刊 (高校版), 2005 年, 第 5 期.
- http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html, 2000-4-9.
- [s2/mental_delusion01.html](http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html)

ABSTRACT

**A Comparative Criticism of Two Thai Versions of
A Madman's Diary**

A Madman's diary is boasted as one of the most important contemporary Chinese literatures in modern time. This article presents a comparative criticism of two Thai translations of this literary work: 1978 year Sao Noi publishing company and 2003 year of Chumsil Thammada Company, of which macro and micro perspectives were used, respectively, in the analysis. The scope of macro perspective here included the writer's style translatability. Micro perspective, composed of translations of the title and proper nouns as well as the language and word usages, is also brought to the forefront the apparent difficulty of translation and plausible solutions. Comprehensively, the first version of the translated work belongs to Sao Noi while the second one belongs to its counterpart, Chumsil Thammada.

การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทยในลักษณะเดียวกัน

จรัญญา วิชัยประเสริฐศรี¹

1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำวิเศษณ์ JIU และ CAI เป็นคำที่มีการใช้ถี่มากในภาษาจีนกลางปัจจุบัน การใช้คำวิเศษณ์ JIU และ CAI นั้นดูเหมือนจะไม่ใช่ปัญหาสำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา แต่สำหรับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาจีนเป็นภาษาแม่ กลับพบปัญหาในการใช้คำวิเศษณ์ 2 คำนี้อย่างมาก แม้ว่าผู้เรียนภาษาจีนในมหาวิทยาลัยจะเริ่มเรียนคำวิเศษณ์ 2 คำนี้มาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 แต่ที่ยังพบเห็นข้อผิดพลาดในการใช้อยู่บ่อยครั้ง ความหมายของคำวิเศษณ์ JIU และ CAI มีความหมายที่ซับซ้อน บางครั้งมีความหมายเหมือนกัน บางครั้งมีความหมายแตกต่างกันตามบริบท จากการสำรวจการใช้คำวิเศษณ์ JIU และ CAI พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ใช้ผิด คือ ผู้เรียนชาวไทยมักจะนำคำวิเศษณ์ JIU ไปเทียบความหมายกับคำว่า ก็ ในภาษาไทย และนำคำวิเศษณ์ CAI ไปเทียบความหมายกับคำว่า “จึง” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทยในลักษณะ

¹ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะ

อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนชาวไทยเข้าใจและสามารถใช้คำวิเศษณ์ JIU และ CAI ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังได้จัดทำแบบสอบถาม เพื่อใช้วิเคราะห์และศึกษาสาเหตุของ ข้อผิดพลาดของผู้เรียนชาวไทยในการใช้คำวิเศษณ์ JIU และ CAI เพื่อช่วยให้ผู้สอนภาษาจีนเข้าใจสถานการณ์และข้อผิดพลาดในการใช้คำทั้งสองของผู้เรียน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดลำดับการสอน

2. ปรัชญ่วรรณกรรม

คำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลางและ “ก็ ” “จึง ” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย เป็นคำที่ปรากฏถี่มากทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน จากการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความวิชาการทางภาษาศาสตร์หลายท่านที่ได้ศึกษาและ วิเคราะห์ความหมายของ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลาง และ “ก็ ” “จึง ” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้มีทั้งแนวคิดที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ในบทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญและน่าสนใจดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในภาษาจีนกลาง

แนวคิดเกี่ยวกับคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ประกอบด้วยแนวคิดของ Lü Shūxiāng , Charles N. Li & Sandra A. Thompson , Qū Chéngxī และ Liú Yuèhuá ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

คำพิเศษ “จู”					
ประเภท	คำอธิบาย	Lǚ Shǔ xiāng	Li & Thompson	Qū Chéng xī	Liú Yuè huá
คำแสดงเวลา	1.แสดงความหมายว่า “ทันที”	✓	✓		✓
	2. แสดงความหมายว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นในไม่ช้า	✓			
	3.แสดงความหมายว่าผู้พูดคิดว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่คาดการณ์ไว้	✓		✓	✓
	4. แสดงความหมายว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นนานแล้ว	✓			
	5. แสดงความหมายว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง	✓			✓
คำแสดงจำนวน	1. ผู้พูดคิดว่าจำนวนของสิ่งของนั้นมีมาก	✓		✓	✓
	2. ผู้พูดคิดว่าจำนวนของสิ่งของนั้นมีน้อย	✓		✓	
คำที่แสดงถึงข้อจำกัด	แสดงถึงข้อจำกัด มีความหมายเหมือนกับคำว่า “zhi”	✓	✓		✓
คำที่แสดง ความต่อเนื่อง	1. ใช้เชื่อมประโยค 2 ประโยค		✓		
	2. แสดงถึงการเห็นด้วยกับคู่สนทนา	✓			
	3. ใช้เชื่อมประโยค 2 ประโยค เพื่อหาข้อสรุป	✓			✓
	4. มีความหมายเหมือนกับคำว่า “zhiyao”	✓		✓	
คำที่ใช้ในการเน้นย้ำ	แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูด	✓	✓	✓	✓

คำวิเศษณ์ “CAI”					
ประเภท	คำอธิบาย	Lǐ Shǐ xiāng	Li & Thompson	Qū Chéng xī	Liú Yuèhuá
คำแสดงเวลา	1. แสดงความหมายว่าเหตุการณ์เพิ่งจะเกิดขึ้น	✓	✓	✓	
	2. แสดงความหมายว่าผู้พูดคิดว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นช้ากว่าที่คาดการณ์ไว้	✓	✓	✓	✓
คำแสดงจำนวน	1. ผู้พูดคิดว่าจำนวนของสิ่งของนั้นมีน้อย	✓		✓	✓
	2. แสดงความหมายว่า “เท่านั้น”	✓			
คำที่แสดง ความต่อเนื่อง	1. แสดงถึงเงื่อนไขที่จำเป็น	✓	✓		✓
	2. มีความหมายเหมือนกับคำว่า “yiding yao”			✓	
คำที่ใช้ใน การเน้นย้ำ	1. แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูด	✓			✓
	2. แสดงถึงความพอใจของผู้พูด				✓
	3. แสดงความหมายว่า “กำจัดสิ่งอื่นออกไป”	✓			

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคำ “ก็” “จึง” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย

แนวคิดเกี่ยวกับคำ “ก็” “จึง” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทยที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ประกอบด้วยแนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร นววรรณ พันธุเมธา และ James Higbie & Snea Thinsan ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ความหมาย ผู้เสนอแนวคิด	พระยาอุปกิต ศิลปสาร		นววรรณ พันธุเมธา		Higbie & Thinsin		
	ก็	จึง	ก็	จึง	ก็	จึง	ถึง(จะ)
แสดงความหมายคล้ายตาม	✓		✓		✓		
แสดงความหมายบอกเวลา	✓	✓	✓	✓		✓	✓
แสดงความหมายขัดแย้ง	✓				✓		
แสดงความหมายเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง	✓		✓				
แสดงเงื่อนไข	✓						
แสดงความหมายเน้นความให้สละสลวย	✓						
แสดงความหมายบอกเหตุและผล		✓	✓	✓	✓	✓	✓
แสดงความหมายเน้นย้ำ			✓		✓		

2.3 สรุปผลการปริทัศน์วรรณกรรม

จากการวิเคราะห์ความหมายของคำวิเศษณ์ JU และ CAI ของนักวิชาการทางภาษาศาสตร์จีนดังที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าทั้งสี่ท่านมีแนวคิดที่ต่างกันและเหมือนกันในบางมุมมองแนวคิดของ Lǚ Shūxiāng ถือว่าเป็นแนวคิดแรกเริ่มที่วิเคราะห์คำวิเศษณ์ “JU” และ “CAI” และวิเคราะห์ได้อย่าง

ละเอียด แต่ลักษณะการนำเสนอค่อนข้างจะซับซ้อน ส่วนแนวคิดของ Charles N. Li & Sandra A. Thompson และ Qū Chéngxī เป็นการให้ความหมายในขอบเขตที่จำกัดและแคบเกินไป ไม่วิเคราะห์ความหมายบางความหมาย เช่น ความหมายที่แสดงถึงปริมาณ ข้อจำกัด หรือ คำที่แสดงถึงการเน้นย้ำ เป็นต้น ดังนั้นในบทวิจัยนี้จึงได้เลือกใช้แนวคิดของ Liú Yuèhuá เพราะเป็นแนวคิดที่มีการนำเสนอที่เข้าใจได้ง่ายและมีการอธิบายความหมายได้อย่างชัดเจนครบถ้วน

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับคำ “ก็ ” “จึง ” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทยนั้น แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร นววรรณ พันธุเมธา และ James Higbie & Snea Thinsan ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวคิดของทั้งสามท่านเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์

3.การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความหมายของคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI”

คำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” เป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูง และมีความหมายทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย การใช้คำวิเศษณ์สองคำนี้ค่อนข้างที่จะซับซ้อนและมักจะทำให้สับสน บางครั้งมีความหมายเหมือนกัน แต่บางครั้งกลับมีความหมายแตกต่างกัน ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความหมายและการใช้คำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ก่อน จากนั้นจะนำความหมายที่ใกล้เคียงกันของคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” มาเปรียบเทียบให้

เห็นข้อแตกต่าง โดยใช้แนวคิดของ Liú Yuèhuá มาเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์และอธิบาย

3.1 การวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI”

3.1.1 การวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำวิเศษณ์ “JIU”

การวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำวิเศษณ์ “JIU” ได้จากการเก็บรวบรวมประโยคตัวอย่างจากคลังข้อมูลทางภาษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยปักกิ่งและผลงานของนักเขียนนวนิยายจีน Wang Shuo จำนวน 500 ประโยค ผลทางสถิติที่ได้ดังตารางต่อไปนี้

คำวิเศษณ์ “JIU”			
	ความหมายและหน้าที่	ความถี่ในการใช้ / จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ (%)
1	วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้, หรือเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลานานกว่าที่คาดการณ์ไว้	59/500	11.8
2	เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง	88/500	17.6
3	วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น, ทันที	28/500	5.6
4	วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวนเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้	23/500	4.6
5	เพื่อแสดงถึงการจำกัดขอบเขตและการกำจัดสิ่งอื่นออกไป	40/500	8.0
6	วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อน เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง	126/500	25.2

7	เพื่อแสดงถึงทัศนคติของผู้พูด แสดงถึงการยินยอม, ยอมรับหรือเห็นด้วยของผู้พูดในเรื่องนั้น	24/500	4.8
8	ใช้แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น	112/500	22.4

คำวิเศษณ์ “JIU” แบ่งได้เป็น 8 ความหมายดังต่อไปนี้

3.1.1.1 วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา

ก. วางไว้หลังคำแสดงเวลาเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำ
เกิดขึ้นเร็วกว่าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

他昨天就來了。《一半是海水，一半是火焰》

Tā zuótiān jiù lái le.

เขามาที่นั่นตั้งแต่เมื่อวานนี้แล้ว

ข. วางไว้หน้าคำแสดงเวลา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1) มีคำกริยาหน้าคำแสดงเวลา แสดงถึงผู้พูดคิดว่าการ
กระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้
เช่น

他光看一本不長的小說就看了五天。

Tā guāng kàn yì běn bù cháng de xiǎo
shuō jiù kàn le wǔ tiān.

เขาเพียงแค่อ่านนวนิยายไม่ยาวเล่มหนึ่งก็ใช้เวลาไป5วัน

2) ไม่มีคำกริยาหน้าคำแสดงเวลา แสดงถึงผู้พูดคิดว่า
การกระทำเกิดขึ้นเร็วและใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์
ไว้ เช่น

他看書所用的時間就兩天。

Tā kàn shū suǒ yòng de shí jiān jiù liǎng tiān.

เขาใช้เวลาอ่านหนังสือเพียงแค่ 2 วัน

3.1.1.2 เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีก
เหตุการณ์หนึ่ง เช่น

我不理他，放下東西就出來。《浮出海面》

Wǒ bù lǐ tā, fàngxià dōngxi jiù chūlai.

ฉันไม่สนใจเขา วางของลงแล้วก็ออกมาทันที

3.1.1.3 วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เพื่อแสดงว่า
เหตุการณ์จะเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น สามารถเพิ่มคำว่า “要 yào”
หรือ “快 kuài” ไว้หลังคำว่า “就 jiù” เช่น

就快吃飯了，還在睡覺。（語料庫）

Jiù kuài chī fàn le, hái zài shuì jiào.

ใกล้จะถึงเวลากินข้าวแล้วยังจะนอนอีก

3.1.1.4 วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวนเพื่อแสดงว่าผู้
พูดคิดว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้

ก. วางไว้หลังคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
จำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

三百塊錢就可以買高質量的手提包了。

Sān bǎi kuài qián jiù kěyǐ mǎi gāo zhì liàng de shǒutí bāo le.

เพียงแค่ 300 บาทก็ซื้อกระเป๋าถือที่มีคุณภาพสูงได้แล้ว

ข. วางไว้หน้าคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
จำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

那個孩子就要了一本卡通。(語料庫)

Nà ge hái zǐ jiù yào le yì běn kǎ tōng.

เด็กคนนั้นต้องการเพียงหนังสือการ์ตูนเล่มเดียว

3.1.1.5 เพื่อแสดงถึงการจำกัดขอบเขตและการทำจัดสิ่ง
อื่นออกไป เช่น

昨天就你沒有來。(語料庫)

Zuó tiān jiù nǐ méi yǒu lái.

เมื่อวานนี้มีเพียงเธอที่ไม่ได้มา

เมื่อ JIU แสดงถึงการจำกัดขอบเขต แม้ว่าบางครั้งคำที่
JIU ขยายเพื่อแสดงการจำกัด ขอบเขตจะไม่ปรากฏคำแสดงจำนวน
แต่ก็ยังมีความหมายเหมือนมีคำแสดงจำนวนอยู่ ในสถานการณ์
เช่นนี้ คำแสดงจำนวนอาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏอยู่ใน
ประโยคก็ได้ เช่นในประโยคข้างต้น สามารถเพิ่ม “yí ge rén
คนเดียว” เป็น :

昨天就你(一個人)沒有來。(語料庫)

Zuó tiān jiù nǐ (yí ge rén) méi yǒu lái.

เมื่อวานนี้มีเพียงเธอ (คนเดียว) ที่ไม่ได้มา

3.1.1.6 วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อนโดย
วางไว้หลังประธาน เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง ประโยคส่วนแรก
มักจะมีคำเชื่อมที่แสดงถึงการสมมติ หรือ เงื่อนไข เช่น

要是你再提離婚，我就弄死你。《浮出海面》

Yàoshi nǐ zài tí lí hūn, wǒ jiù nòng sǐ nǐ.

ถ้าคุณยังพูดถึงการหย่าร้างอีกฉันก็จะฆ่าคุณ

3.1.1.7 เพื่อแสดงถึงทัศนคติของผู้พูด แสดงถึงการ
ยินยอม ขอมรับหรือเห็นด้วยของผู้พูดในเรื่องนั้น โดยทั่วไปแล้ว
ด้านหน้าและด้านหลังของ “JU” จะเป็นคำนามหรือนามวลีแบบ
เดียวกันหรือเป็นโครงสร้างที่เหมือนกัน เช่น

你知道多少就說多少。《人莫予毒》

Nǐ zhīdao duōshao jiù shuō duōshao.

เธอรู้เท่าไรรก็บอกมาเท่านั้น

3.1.1.8 ใช้แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น
เช่น

1) Jiushi + นามวลี

我理想中的人就是你這樣的女孩。《空中小姐》

Wǒ lǐxiǎng zhōng de rén jiùshì nǐ zhè
yàng de nǚhái.

ผู้หญิงในอุดมคติของฉันก็คือผู้หญิงอย่างคุณนี่แหละ

2) Jiu + กริยาวลี

清華園就在清華南門兒的那一塊兒。（語料庫）

Qīnghuá Yuán jiù zài Qīnghuá nánménér
de nà yíkuàir

สวนสาธารณะชิงฮว่าก็อยู่ตรงแถวประตูทางใต้ของ
ชิงฮว่า

3.1.2 การวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำวิเศษณ์ CAI

การวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำวิเศษณ์ CAI ได้จากการเก็บรวบรวมประโยคตัวอย่างจากคลังข้อมูลทางภาษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยปักกิ่งและผลงานของนักเขียนนวนิยายจีน Wang Shuo จำนวน 500 ประโยค ผลทางสถิติที่ได้ดังตารางต่อไปนี้

คำวิเศษณ์ cai			
	ความหมายและหน้าที่	ความถี่ในการใช้ / จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ (%)
1	วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลานานกว่าที่คาดการณ์ไว้, หรือเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้	67/500	13.4
2	เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง แต่มีระยะห่างระหว่าง 2 เหตุการณ์ที่นาน	41/500	8.2
3	วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์เพิ่งจะเกิดขึ้น มีความหมายเหมือนกับ gangcai、ganggang	26/500	5.2
4	วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวนเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้	89/500	17.8
5	วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อน เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง	82/500	16.4
6	ใช้แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น และแสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคู่สนทนา	195/500	39.0

คำวิเศษณ์ CAI แบ่งได้เป็น 6 ความหมายดังต่อไปนี้

3.1.2.1 วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา

ก. วางไว้หลังคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้ากว่าและใช้เวลานานกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

他下午一點才走出餐廳。《一半是海水，一半是火焰》

Tā xiàwǔ yī diǎn cái zǒuchū cāntīng.

บ่ายโมงเขาถึง(จะ)ออกจากร้านอาหาร

ข. วางไว้หน้าคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่าและใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

才七點鐘，他就來了。《實用現代漢語語法》

Cái qī diǎn zhōng, tā jiù lái le.

เพิ่งจะ 7 โมง เขาก็มาแล้ว

3.1.2.2 เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง แต่มีระยะห่างระหว่าง 2 เหตุการณ์ที่นานกว่าเมื่อเทียบกับ JIU

她吃了午飯才回家。《浮出海面》

Tā chī le wǔfàn cái huíjiā.

เธอกินข้าวเสร็จแล้ว ถึง(จะ) กลับบ้าน

3.1.2.3 วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์เพิ่งจะเกิดขึ้น มีความหมายเหมือนกับ gangcai、ganggang

他才拿到獎學金。(語料庫)

Tā cái ná dào jiǎngxuéjīn.

เขาเพิ่งจะได้รับทุนการศึกษา

3.1.2.4 วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวนเพื่อแสดงว่าผู้
พูดคิดว่าจำนวนมากกว่า หรือ น้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้

ก. วางไว้หลังคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
จำนวนมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

那個老人 60 歲時才生這個兒子。(語料庫)

Nà ge lǎorén 60 suì shí cái shēng zhè
ge érzi.

หญิงชราคนนั้นอายุ 60 ปีแล้ว ถึงได้ให้กำเนิดลูกชาย
คนนี้

ข. วางไว้หน้าคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
จำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

這次考試，他才錯了三道題。《實用現代漢
語語法》

Zhè cì kǎoshì, tā cái cuò le sān dào tí.

การสอบครั้งนี้ เขาทำผิดเพียง 3 ข้อ

3.1.2.5 วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อนโดยวาง
ไว้หลังประธาน เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง ประโยคส่วนแรกมักจะ
มีคำเชื่อมที่แสดงถึงเหตุผล วัตถุประสงค์ หรือ เงื่อนไข เช่น

只有找李時珍，() 才能治好這種病。
(語料庫)

Zhǐyǒu zhǎo Lǐ Shízhēn, () cái
néng zhì hǎo zhè zhǒng bìng.

มีเพียงแต่ไปหาหั่นี้อู๋เจินเท่านั้น โรคนี้ถึงจะรักษาให้
หายได้

3.1.2.6 ใช้แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น และแสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของกลุ่มสนทนา เช่น

1) “才” + คำคุณศัพท์ + “呢” ใช้เพื่อแสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูด เช่น

秦國不來欺負楚國才怪呢。(語料庫)
Qínguó bù lái qī fu Chǔguó cái guài ne.
แคว้นฉินไม่มารังแกแคว้นฉู่สิ ถึงจะแปลก

2) “才” + คำกริยา + “呢” ใช้เพื่อแสดงว่าสิ่งที่ผู้พูดพูดนั้นถูก และไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของกลุ่มสนทนา เช่น

陈教授才有學問呢！(語料庫)
Chén jiàoshòu cái yǒu xuéwen ne!
ศาสตราจารย์เฉินตี ถึงจะเป็นผู้ที่มีความรู้!

3.2 การเปรียบเทียบความหมายของคำวิเศษณ์ JIU และ CAI

3.2.1 การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในการวางไว้หน้า และหลังคำแสดงเวลา

3.2.1.1 คำแสดงเวลานำหน้าคำวิเศษณ์ JIU และ CAI

เมื่อคำแสดงเวลานำหน้าคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ความหมายของคำทั้งสองจะขัดแย้งกัน JIU จะแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วหรือใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่วน CAI จะแสดง

ว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าหรือใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้
เช่น

ก) 他八點鐘就起床了。

Tā bā diǎn zhōng jiù qǐchuáng le.

แปดโมงเขาก็ตื่นนอนแล้ว

ข) 他八點鐘才起床。

Tā bā diǎn zhōng cái qǐchuáng.

แปดโมงเขาถึงจะตื่นนอน

ตัวอย่าง ก) แสดงว่าเวลาที่เขาดื่นนอนนั้นเร็วกว่าที่ผู้พูด
คาดการณ์ไว้ ผู้พูดคิดว่าเขาดื่นนอนหลังจาก 8 โมง แต่ความเป็นจริง
เขาดื่นนอนตอน 8 โมง ตัวอย่าง ข) แสดงว่าเวลาที่เขาดื่นนอนช้า
กว่าที่ผู้พูดคาดการณ์ไว้ ผู้พูดคิดว่าเขาดื่นนอนตอน 8 โมงนั้นเป็น
เวลาที่สายมาก

3.2.1.2 คำแสดงเวลาอยู่หลังคำวิเศษณ์ JIU และ CAI

เมื่อคำแสดงเวลาอยู่หลังคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ความหมาย
ของคำทั้งสองจะขัดแย้งกัน JIU จะแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำ
เกิดขึ้นช้าหรือใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่วน CAI จะแสดง
ว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วหรือใช้น้อยกว่าที่คาดการณ์
ไว้ เช่น

ก) 這篇小故事，他只是翻譯就翻譯了三天。

《實用現代漢語語法》

Zhè piān xiǎo gùshi, tā zhǐ shì

fānyì jiù fānyì le sān tiān.

เรื่องสั้นเรื่องนี้เขาใช้เวลาแปล3วันถึงจะแปลเสร็จ

ข) 他翻譯這篇小故事，才翻譯了三天。（同上）

Tā fānyì zhè piān xiǎo gùshi, cái
fānyì le sān tiān.

เขาแปลเรื่องสั้นเรื่องนี้ ใช้เวลาแปลเพียง 3 วัน

ตัวอย่าง ก) แสดงว่าผู้พูดคิดว่าเขาใช้เวลาในการแปลนานกว่าที่คาดการณ์ไว้ ความเร็วในการแปลของเขาต่ำมาก ตัวอย่าง ข) แสดงว่าผู้พูดคิดว่าเขาใช้เวลาในการแปลเร็วกว่าที่คาดการณ์ไว้ ความเร็วในการแปลของเขาสูงมาก

3.2.2 การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ในการแสดงถึงการที่เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์

“JIU” และ “CAI” สามารถใช้ในการแสดงถึงการที่เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากเหตุการณ์หนึ่ง แต่ความแตกต่างของทั้งสองอยู่ที่ “JIU” ใช้เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าระยะห่างของสองเหตุการณ์นั้นไม่มาก ส่วน“CAI” ใช้เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าระยะห่างระหว่างสองเหตุการณ์นั้นมาก

ก) 他吃了飯就來了。《現代漢語副詞研究》

Tā chī le fàn jiù lái le.

เขากินข้าวเสร็จแล้วก็มาทันที

ข) 他吃了飯才來。（同上）

Tā chī le fàn cái lái.

เขากินข้าวเสร็จแล้วถึงจะมา

ความหมายของตัวอย่าง ก) คือ หลังจากที่เขากินข้าวเสร็จก็มาในทันที หรืออีกนัยหนึ่งคือเมื่อ “เขากินข้าว” ซึ่งเป็นเหตุการณ์แรกเสร็จสิ้น “เขามา” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สองก็เกิดขึ้นตามมา ส่วนความหมายของตัวอย่าง ข) คือเขาควรจะมาก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์กินข้าวจะเกิดขึ้น หรือ เขาไม่ควรที่จะกินข้าวแล้วค่อยมา แต่ความเป็นจริงคือเขากินข้าวเสร็จแล้วถึงจะมา ระยะห่างของ 2 เหตุการณ์ นานกว่าที่ผู้พูดคาดการณ์

3.2.3 การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในการวางไ้วหน้าและหลังคำแสดงจำนวน

3.2.3.1 คำแสดงจำนวนนำหน้าคำวิเศษณ์ JIU และ CAI

เมื่อคำแสดงจำนวนนำหน้าคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ความหมายของทั้งคู่จะขัดแย้งกัน JIU จะแสดงว่าผู้พูดคิดว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่วน CAI จะแสดงว่าผู้พูดคิดว่าจำนวนมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น

ก) 小陳的酒量真小，兩瓶啤酒就醉了。《現代漢語虛詞手冊》

Xiǎo Chén de jiǔliàng zhēn xiǎo,
liǎng píng píjiǔ jiù zuì le.

ความสามารถในการดื่มแอลกอฮอล์ของเสี่ยวเฉิน
อยู่ในระดับต่ำจริงๆ ดื่มเบียร์เพียง 2 ขวดก็เมาแล้ว

ข) 小陳的酒量真大，兩瓶啤酒才醉。（同上）

Xiǎo Chén de jìùliàng zhēn dà, liǎng
píng píjiǔ cái zuì.

ความสามารถในการดื่มแอลกอฮอล์ของเสี่ยวเฉินอยู่ใน
ระดับสูงจริงๆ ดื่มเบียร์ 2 ขวดถึงจะเมา

ตัวอย่าง ก) แสดงว่าผู้พูดคิดว่าเสี่ยวเฉินควรจะดื่มเบียร์
มากกว่า 2 ขวด ถึงจะเมา แต่ความเป็นจริงเขาดื่มเพียงแค่ 2 ขวด
เท่านั้น จำนวนที่เขาดื่มก็น้อยกว่าที่ผู้พูดคาดการณ์ไว้ ตัวอย่าง ข)
แสดงว่าผู้พูดคิดว่าเสี่ยวเฉินดื่มเบียร์ไม่ถึง 2 ขวดก็ควรจะเมา แต่
ความเป็นจริง เขาดื่มไป 2 ขวด ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าที่ผู้พูด
คาดการณ์ไว้

3.2.3.1 คำแสดงจำนวนอยู่หลังคำวิเศษณ์ JIU และ CAI

เมื่อคำแสดงจำนวนอยู่หลังคำวิเศษณ์ JIU และ CAI
ความหมายของทั้งคู่จะเหมือนกัน JIU และ CAI จะแสดงว่าผู้พูด
คิดว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ มีความหมายคล้ายกับคำว่า
“只” เช่น

ก) 他就認識一百個漢字。(同上)

Tā jiù rènshi yì bǎi ge Hànzì.

เขารู้จักตัวอักษรจีนเพียง 100 ตัว

ข) 他才認識一百個漢字。(同上)

Tā cái rènshi yì bǎi ge Hànzì.

เขารู้จักตัวอักษรจีนเพียง 100 ตัว

ความหมายของตัวอย่าง ก) และ ข) คือ ผู้พูดคิดว่าจำนวน
ตัวอักษรที่เขาใช้นั้นน้อยกว่าที่ผู้พูดคาดการณ์ไว้

แม้ว่าเมื่อ JIU และ CAI วางไว้หน้าคำแสดงจำนวน ทั้ง
คู่จะมีความหมายแสดงถึงจำนวนที่น้อยเหมือนกัน แต่ในบาง
ประโยค JIU และ CAI ก็ไม่สามารถใช้แทนที่กันได้ในทุกกรณี
Bai Meili (1987) มีความเห็นว่าเป็นเพราะ JIU นอกเหนือ
จากจะแสดงจำนวนน้อยแล้ว ยังสามารถแสดงถึงการจำกัด
ขอบเขตได้อีกด้วย ส่วน CAI นั้นไม่สามารถแสดงถึงการจำกัด
ขอบเขตได้ เช่น

ก) 他就喝了一杯酒。《現代漢語副詞研究》

Tā jiù hē le yì bēi jiǔ.

เขาดื่มเหล้าเพียงแก้วเดียวเท่านั้น

ข) 他才喝了一杯酒。(同上)

Tā cái hē le yì bēi jiǔ.

เขาดื่มเหล้าเพียงแก้วเดียวเท่านั้น

ความหมายของตัวอย่าง ก) และ ข) เหมือนกันคือ “เขาดื่ม
เหล้าเพียงแก้วเดียวเท่านั้น”, จำนวนที่เขาใช้นั้นน้อยแต่หากมีการ
เติมบริบท “沒有吃其他任何東西” เพิ่มเข้าไปในสองประโยค
นี้ กลายเป็น

ก) 他就喝了一杯酒，沒有吃其他任何東西。

Tā jiù hē le yì bēi jiǔ, méiyǒu chī qí tā
rènhé dōngxi.

เขาค่อมเหล้าเพียงแก้วเดียวเท่านั้น ไม่ได้กินของอะไร
อย่างอื่น

ข) *他才喝了一杯酒，沒有吃其他任何東西。

*Tā cái hē le yì bēi jiǔ, méiyǒu chī qí
tā rènhé dōngxi.

เขาค่อมเหล้าเพียงแก้วเดียวเท่านั้น ไม่ได้กินของอะไร
อย่างอื่น

จากตัวอย่างข้างต้น เราสามารถพูดได้เพียงตัวอย่าง ก)
ไม่สามารถพูดตัวอย่าง ข) ได้ เพราะ “CAI” นั้นไม่สามารถแสดง
ถึงการจำกัดขอบเขตได้

มีจุดที่น่าสนใจก็คือ ถ้าหากว่าประโยคมีแค่ “他就喝
了一杯酒” ไม่ได้เพิ่มบริบท “沒有吃其他任何東西” ประโยค
นี้ก็ยังสามารถแสดงความหมายว่ามีปริมาณน้อย และยังสามารถแสดง
ถึงการจำกัดขอบเขตได้อีกด้วย

3.2.4 การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ในประโยค ความซ้อน

เมื่อ “JIU ” และ “CAI” ใช้เพื่อแสดงความต่อเนื่อง
ในประโยคความซ้อน ทั้งคู่สามารถใช้กับประโยคที่เป็นเงื่อนไขได้
นอกจากคำเชื่อมที่ใช้แตกต่างกัน (“JIU ” ใช้กับ “只要” ;
“CAI” ใช้กับ “只有”) ทั้งคู่ยังมีข้อแตกต่างอื่นอีก

Qu Chengxi (2005) และ Liu Yuehua
(2006) มีความเห็นคล้ายกัน คือ ประโยคความซ้อนที่ใช้ “JIU ”
จะแสดงความหมายว่าไม่ว่าเงื่อนไขข้างหน้าจะเป็นจริงหรือไม่ ก็จะ

ไม่กระทบกับผลที่จะเกิดขึ้น ส่วน “CAI” จะแสดงความหมายว่า
ถ้าเงื่อนไขข้างหน้าไม่สามารถเป็นจริงได้ ผลก็จะไม่เกิดขึ้น เช่น

ก) 只要他去, 就能解決問題。

Zhǐ yào tā qù, jiù néng jiějué wèntí.

ขอเพียงแค่เขาไป ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้

ข) 只有他去, 才能解決問題。

Zhǐ yǒu tā qù, cái néng jiějué wèntí.

มีเพียงแค่เขาไป (เท่านั้น) ถึงจะสามารถแก้ไข
ปัญหาได้

ความหมายของประโยคตัวอย่าง ก) คือ ผู้พูดคิดว่าเงื่อนไขข้างหน้าไม่สำคัญนัก ถ้าเขาไป ปัญหา ก็จะแก้ไขได้ แต่ก็ไม่ได้ตัดความเป็นไปได้ที่ว่าถ้าคนอื่นไป ปัญหา ก็อาจจะแก้ไขได้เช่นกัน ส่วน ความหมายของประโยคตัวอย่าง ข) คือ ผู้พูดคิดว่าเงื่อนไขข้างหน้าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ ปัญหาจะแก้ไขได้มีเพียงทางเดียวเท่านั้นก็คือเขาต้องไป ตัดความเป็นไปได้ที่ว่าถ้าคนอื่นไปจะสามารถแก้ไขปัญหาได้

แม้ว่า “只要...就” และ “只有...才” จะสามารถใช้ในประโยคเงื่อนไขได้เหมือนกัน แต่ในบางประโยคก็ไม่สามารถใช้สลับที่กันได้ เพราะจะขัดแย้งกับความเป็นจริง เช่น

ก) 只要放了糖就甜。

Zhǐ yào fàng le táng jiù tián.

ขอเพียงแค่ใส่น้ำตาลก็จะหวาน

ข) *只有放了糖才甜。

* Zhǐyǒu fàng le táng cái tián.

มีเพียงแต่ใส่น้ำตาล (เท่านั้น) ถึงจะหวาน

จากตัวอย่างข้างต้น เราสามารถพูดได้แค่ ประโยค ก) ไม่สามารถพูดประโยค ข) ได้ เพราะ ถ้าเราใช้โครงสร้าง “只有...才” (ประโยค ข) ความหมายจะแสดงว่า การใส่น้ำตาลเป็นวิธีเดียวที่จะทำให้อาหารมีรสหวาน แต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีอีกหลายวิธีที่จะทำให้อาหารมีรสหวาน

นอกจาก “就” จะใช้คู่กับ “只要” และ “才” ใช้คู่กับ “只有” แล้วคำทั้งสองยังสามารถใช้คู่กับ “如果” และ “要是” ได้ เช่น

ก) 如果 (要是) 他去, 我就去。 (語料庫)

Rúguǒ (Yàoshi) tā qù, wǒ jiù qù.

ถ้าเขาไป ฉันก็ไป

ข) 如果 (要是) 他去, 我才去。

Rúguǒ (Yàoshi) tā qù, wǒ cái qù.

ถ้าเขาไป ฉันถึงจะไป

ความหมายของประโยคตัวอย่าง ก) คือ ผู้พูดเพียงเสนอทางเลือกหนึ่งทางเลือกสำหรับเหตุการณ์นี้ แต่ไม่ได้ปฏิเสธทางเลือกอื่น ดังนั้นความหมายของประโยคนีจึงไม่เท่ากับประโยคที่ว่า “ถ้าเขาไม่ไป ฉันก็ไม่ไป” ส่วนความหมายของประโยคตัวอย่าง ข) คือ

เขาไปเป็นเงื่อนไขเดียวที่จะทำให้ฉันไป ดังนั้นประโยคนี้จึงมีความหมายเท่ากับ “ถ้าเขาไม่ไป ฉันก็ไม่ไป”

ในบางกรณี “JIU” และ “CAI” สามารถใช้ลำพังโดยไม่ต้องมีคำเชื่อม แต่ก็ยังมีความหมายเหมือนกับมีคำเชื่อมที่แสดงเงื่อนไขปรากฏอยู่ เช่น

ก) (只要) 多練習, 就能提高成績。(語料庫)

(Zhǐ yào) Duō liànxí, jiù néng tí gāo chéngjì.

(ขอเพียงแค่) ฝึกฝนให้มากขึ้น ก็จะประสบความสำเร็จได้

ข) (只有) 多練習, 才能提高成績。

(Zhǐ yǒu) Duō liànxí, cái néng tí gāo chéngjì.

(มีเพียงแค่) ฝึกฝนให้มากขึ้น (เท่านั้น) ถึงจะประสบความสำเร็จได้

ความหมายของประโยคตัวอย่าง ก) คือผู้พูดคิดว่ามีหลายเงื่อนไขที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การฝึกฝนให้มากขึ้นเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งเท่านั้น ส่วนความหมายของประโยคตัวอย่าง ข) คือผู้พูดคิดว่าการฝึกฝนให้มากขึ้นเป็นเพียงทางเลือกเดียวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

3.2.5 การเปรียบเทียบคำวิเศษณ์ JIU และ CAI ในการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น

มีนักวิจัยหลายท่าน เช่น Liu Yuehua (2006) ได้ให้ความหมาย JIU และ CAI ไว้เหมือนกันว่าแสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูด แต่ก็ไม่ได้ให้คำอธิบายถึงความแตกต่างของคำสองคำนี้ ซึ่งการอธิบายเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาที่สองสับสน หลังจากที่ได้วิจัยแล้วพบว่าข้อแตกต่างระหว่างการใช้ “JIU” กับ “CAI” คือ “JIU” ใช้เพื่อแสดงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น แต่ CAI นอกจากใช้เพื่อแสดงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้นแล้ว ยังแสดงความหมายโดยนัยว่าปฏิเสธหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคู่สนทนา เช่น

我弟弟就吹得不錯。《實用現代漢語語法》

Wǒ dìdì jiù chuī de bú cuò.

น้องชายฉันก็เป่า (เครื่องดนตรีชนิดเป่า) ได้ไม่เลว

ความหมายของประโยคนี้ ผู้พูดต้องการจะบอกกับคู่สนทนาว่าน้องชายฉันเล่นเครื่องดนตรีได้ดีมาก ไม่ต้องไปหาคนอื่นคนเก่งอยู่ใกล้แค่เอื้อม “JIU” ในประโยคนี้ไม่ได้มีความหมายในการปฏิเสธหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคู่สนทนา คอให้คู่สนทนาจะพูดว่า น้องชายของเขาเป่าได้ไม่เลวก็ตาม

แต่ถ้าเปลี่ยนประโยคข้างต้นจาก “JIU” เป็น “CAI” ดังตัวอย่างนี้

我弟弟才吹得不錯（呢）。

Wǒ dìdì cái chuī de bú cuò (ne).

น้องชายฉันสิ ถึงจะเล่น (เครื่องดนตรีชนิดเป่า) ได้ไม่เลว

ความหมายของประโยคนี้นี้ ผู้พูดไม่เพียงต้องการที่จะเน้นว่า
น้องชายฉันเล่นได้ดีมาก แต่ยังยืนยันในการปฏิเสธคู่สนทนาว่า คน
อื่นๆ เล่นได้ไม่ดี (มีน้องชายฉันคนเดียวที่เล่นได้ดี)

4. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความหมายของคำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทย

จากการจำแนกความหมายของการใช้ “JIU” และ “CAI”
ในหัวข้อที่ 3 จะเห็นได้ว่า “JIU” สามารถแบ่งได้เป็น 8 ความหมาย
และ “CAI” สามารถแบ่งได้เป็น 6 ความหมาย ในหัวข้อนี้จะนำการ
วิเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ “JIU” และ “CAI” ใน
ภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทย เพื่อให้ทราบถึงความหมายของ
“JIU” และ “CAI” เมื่อแปลความเป็นภาษาไทย

4.1 ความหมายของคำวิเศษณ์ “JIU” ในภาษาจีนกลางกับคำ ภาษาไทย

4.1.1 คำวิเศษณ์ “JIU” วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา

ก. “JIU” วางไว้หลังคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่
การกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้
สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “ก็” ในภาษาไทย เช่น

他三天就學會了游泳。(語料庫)
Tā sān tiān jiù xué huì le yóuyóǒng.
เรียนสามวันเขาก็ว่ายน้ำเป็นแล้ว

ข. “JIU” วางไว้หน้าคำแสดงเวลาโดยมีคำกริยา เพื่อแสดงว่า ผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลานานกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “ก็” ในภาษาไทย เช่น

今天早晨我們光穿鞋襪就用去了一個半小時。
(語料庫)

Jīntiān zǎochen wǒmen guāng chuān xié
wà jiù yòng qù le yí ge bàn xiǎoshí .

เช้าวันนี้พวกเราเพียงแค่สวมถุงเท้า รองเท้าก็ใช้เวลาไป
ชั่วโมงครึ่ง

ก. “JIU” วางไว้หน้าคำแสดงเวลาโดยไม่มีคำกริยา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้นาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “เพียง/แค่/แค่” ในภาษาไทย เช่น

從北京到曼谷，就四個小時。

Cóng Běijīng dào Màngǔ, jiù sì ge
xiǎoshí .

จากปักกิ่งถึงกรุงเทพใช้เวลาเพียงสี่ชั่วโมง

4.1.2 คำวิเศษณ์ JIU ใช้เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง

คำวิเศษณ์ JIU ในกรณีนี้สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “ก็” ในภาษาไทย เช่น

她做完作業就看電視。(語料庫)

Tā zuòwán zuòyè jiù kàn diànshì .

เขาทำการบ้านเสร็จก็ดูโทรทัศน์

ถ้า “JIU” ปรากฏในโครงสร้าง “一、剛.....就.....”
สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “พอ....ก็” เช่น

媽一喊，我就跑了出來。《毒手》
Mā yì hǎn, wǒ jiù pǎo le chūlai.
พอแม่ตะโกนเรียก ฉันก็วิ่งออกมา

ถ้า “JIU” ปรากฏในโครงสร้าง “才.....就..”
สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “เพิ่ง....ก็” เช่น

才買回來就砸了，真可惜！（同上）
Cái mǎi huí lai jiù zá le, zhēn kěxī.
เพิ่งซื้อมาไม่กี่วันก็แตกแล้ว น่าเสียดายจริงๆ

4.1.3 คำวิเศษณ์ JIU วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์

โครงสร้างลักษณะนี้จะใช้เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้น
ในเวลาอันสั้นสามารถเทียบ ความหมายได้กับคำ “เดี๋ยวนี๋/ ทันที”
ในภาษาไทย เช่น

媽媽就來，別著急。（語料庫）
Māma jiù lái ,bié zháojí.
แม่จะมาเดี๋ยวนี้อยู่แล้ว อย่าร้อนใจไปเลย

แต่ถ้าหลัง “就” มีคำ “要” หรือ “快” ปรากฏ
อยู่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยให้ใช้คำว่า “ใกล้จะ/จะ” เช่น

就要下雨了，我們快點兒回家吧。《外國人學
漢語難點釋疑》

Jiù yào xià yǐ le, wǒmen kuài diǎnr
huí jiā ba.

ฝนใกล้/จะตกแล้ว พวกเรากลับบ้านเร็วหน่อย
เถอะ

4.1.4 คำวิเศษณ์ JIU วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวน

ก. JIU วางไว้หลังคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิด
ว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้กับคำ
“ก็” ในภาษาไทย เช่น

我弟弟吃一碗飯就飽了。

Wǒ dì dì chī yì wǎn fàn jiù bǎo le.

น้องชายของฉันทานข้าวแก๋ขามเดียวก็อิ่มแล้ว

ข. JIU วางไว้หน้าคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิด
ว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้กับคำ
“เพียง/แค่/แต่” ในภาษาไทย เช่น

今天的晚會我就喝了一杯果汁。

Jīntiān de wǎnhuì wǒ jiù hē le yì bēi
guǒzhī.

งานเลี้ยงตอนเย็นของวันนี้ ฉันดื่มเพียง/แค่น้ำผลไม้
หนึ่งแก้ว

4.1.5 คำวิเศษณ์“ JIU ”ใช้เพื่อแสดงถึงการจำกัดขอบเขต

ในกรณีสามารถเทียบความหมายได้กับคำ “เพียง/แค่/แต่” ใน
ภาษาไทย เช่น

我就去過韓國，別的國家都沒去過。《現代漢語虛詞手冊》

Wǒ jiù qùguo Hánguó, bié de guójiā dōu méi qùguo.

ฉันเคยไปแค่ประเทศเกาหลี ประเทศอื่นไม่เคยไป

4.1.6 คำวิเศษณ์“JIU”วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อน

โครงสร้างลักษณะนี้ใช้เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง ประโยคส่วนแรกมักจะมีคำเชื่อมที่แสดงถึงการสมมติ หรือ เงื่อนไข สามารถเทียบความหมายได้กับคำ“ถ้า”ในภาษาไทย ถ้า “就” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “要是”、“如果” สามารถ แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ถ้าหาก....ก็” เช่น

你要是睡不着，就起來吧。《一半是火焰、一半是海水》

Nǐ yàoshi shuì buzháo, jiù qǐlái ba.

ถ้าคุณนอนไม่หลับก็ลุกขึ้นมาเถอะ

ถ้า “就” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “既然” สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ในเมื่อ....ก็” เช่น

既然這樣，就走一趟吧。《無情的雨夜》

Jìrán zhèyàng, jiù zǒu yí tàng ba.

ในเมื่อเป็นแบบนี้ ก็ไปอีกรอบเถอะ

ถ้า “就” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “只要” สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ขอเพียงแต่....ก็” เช่น

只要勤奮，你就會取得成功。（語料庫）

Zhǐyào qínfèn, nǐ jiù huìqǔdé chéng
gōng.

ขอเพียงแต่ขยัน คุณก็จะประสบความสำเร็จ

4.1.7 คำวิเศษณ์“JIU” ใช้เพื่อแสดงถึงทัศนคติของผู้พูด

คำวิเศษณ์นี้สามารถใช้แสดงทัศนคติของผู้พูดแสดงถึงการ
ยินยอม ขอมรับหรือเห็นด้วยของผู้พูดในเรื่องนั้น สามารถเทียบ
ความหมายได้กับคำ“ก็” ในภาษาไทย เช่น

好吧！你們想去哪兒就去哪兒。（語料庫）

Hǎo ba! Nǐmen xiǎng qù nǎr jiù qù nǎr.

ตกลง พวกเธออยากไปที่ไหนก็ไปที่นั่นละกัน

4.1.8 คำวิเศษณ์“JIU” ใช้แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อ เรื่องนั้น

กรณีนี้สามารถเทียบความหมายได้กับคำ“ก็” ในภาษาไทย
เช่น

我就是阿眉的男朋友。《空中小姐》

Wǒ jiùshì Ā Méi de nán péngyou.

ฉันก็คือแฟนของอาเหมย

แต่ถ้าหลัง“就” มีคำปฏิเสธปรากฏอยู่ เมื่อแปลเป็น
ภาษาไทยให้เติมคำว่า“ไม่ว่าอย่างไร” เป็น“ไม่ว่าอย่างไรก็” เช่น

我就不同意你們的意見。《現代漢語虛詞手
冊》

Wǒ jiù bù tóngyì nǐmen de yìjian.

ไม่ว่าอย่างไรฉันก็ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของ
พวกคุณ

4.2 ความหมายของคำวิเศษณ์ “ CAI ” ในภาษาจีนกลางกับคำ ภาษาไทย

4.2.1 คำวิเศษณ์ “ CAI ” วางไว้หน้าและหลังคำแสดงเวลา

ก. “ CAI ” วางไว้หลังคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
การกระทำเกิดขึ้นช้ากว่าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถ
เทียบความหมายได้กับคำ “ถึงจะ” ในภาษาไทย เช่น

爸爸開車走了三個鐘頭才到。(語料庫)
Bàba kāi chē zǒu le sān ge zhōngtóu cái
dào.

พ่อขับรถใช้เวลาตั้งสามชั่วโมงถึงจะมาถึง

ข. “ CAI ” วางไว้หน้าคำแสดงเวลา เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่า
การกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้
สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “เพิ่งจะ” ในภาษาไทย เช่น

才六點半，你再睡一會兒吧。《外國人學習
漢語難點釋疑》

Cái liù diǎn bàn, nǐ zài shuì yí huìr ba.
เพิ่งจะหกโมงครึ่ง คุณนอนอีกหน่อยเถอะ

ถ้า “才” ปรากฏในโครงสร้าง “才.....就..”
สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “เพิ่งจะ....ก็” เช่น

才等了幾分鐘，他就來了。(語料庫)

Cái děng le jǐ fēnzhōng, tā jiù lái le.

เพิ่งจะรอได้ไม่กี่นาที เขาก็มาแล้ว

4.2.2 คำวิเศษณ์ “CAI” ใช้เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง

ในกรณีนี้เหตุการณ์ทั้งสองจะมีระยะห่างระหว่าง 2
เหตุการณ์ที่นานกว่าเมื่อเทียบกับ 1U และสามารถเทียบความหมาย
ได้กับคำ “จึง” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย เช่น

我吃了飯才洗澡。

Wǒ chī le fàn cái xǐ zǎo.

ฉันกินข้าวเสร็จแล้วจึงอาบน้ำ

4.2.3 คำวิเศษณ์ “CAI” วางไว้หน้าคำกริยาหรือคำคุณศัพท์

โครงสร้างนี้ใช้เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์เพิ่งจะเกิดขึ้น
สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “เพิ่ง จะ” ในภาษาไทย เช่น

我才認識她，對她還不了解。《現代漢語虛
詞手冊》

Wǒ cái rènshi tā, duì tā hái bù liǎojiě.

ฉันเพิ่งจะรู้จักเขา ยังไม่เข้าใจเขาดี

4.2.4 คำวิเศษณ์ “CAI” วางไว้หน้าและหลังคำแสดงจำนวน

ก. “CAI” วางไว้หลังคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูด
คิดว่าจำนวนมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้กับ
คำ “ถึงจะ” ในภาษาไทย เช่น

他五歲才上學。《人命危淺》

Tā wǔ suì cái shàngxué.

เขาอายุห้าปีถึงจะเข้าเรียน

ข. “CAI” วางไว้หน้าคำแสดงจำนวน เพื่อแสดงว่าผู้พูด
คิดว่าจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ สามารถเทียบความหมายได้
กับคำ “เพียง/แค่/แต่” ในภาษาไทย เช่น

才兩塊錢一個，挺便宜的。《現代漢語虛詞
詞典》

Cái liǎng kuài qián yíge, tǐng piányi
de.

เพียง/แค่สองหยวนต่อชิ้น ถูกมากๆ

4.2.5 คำวิเศษณ์ “CAI” วางไว้ที่ส่วนหลังของประโยคความซ้อน

โครงสร้างนี้ใช้เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่อง ประโยคส่วนแรก
มักจะมีคำเชื่อมที่แสดงถึงเหตุผล วัตถุประสงค์ หรือ เงื่อนไข
สามารถเทียบความหมายได้กับคำ “จึง” หรือ “ถึงจะ” ในภาษาไทย
ถ้า “才” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “因為” สามารถแปลเป็น
ภาษาไทยได้ว่า “เพราะว่า.....จึง ” เช่น

因為她沒有錢了，才回來找你。

《HSK 應試語法》

Yīnwei tā méiyǒu qián le, cái huí lái
zhǎo nǐ.

เพราะว่าเธอไม่มีเงินแล้ว จึงกลับมาหาคุณ

ถ้า “才” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “由於” สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “เนื่องจาก.....จึง” เช่น

由於大臣反對，才沒有逃走。（語料庫）
Yóuyú dàchén fǎnduì, cái méiyǒu tā
 อด. เนื่องจากขุนนางผู้ใหญ่คัดค้าน จึงไม่ได้หลบหนีไป

ถ้า “才” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “爲了” สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “เพื่อที่จะ.....จึง” หรือ “เพราะว่า.....จึง” เช่น

大家爲了幫助你，才提這些意見。
 《現代漢語八百詞》
 Dàjiā wèile bāngzhù nǐ, cái tí zhèxiē
 yìjian.
เพราะว่าทุกคนต้องการที่จะช่วยคุณ จึงเสนอความ
 คิดเห็นเหล่านี้

ถ้า “才” ปรากฏอยู่กับคำเชื่อม “只有” สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “มีเพียงแต่.....ถึงจะ” เช่น

取錢時，只有輸入的密碼正確無誤，才能取出款來。（語料庫）
 Qǔqián shí, zhǐ yǒu shūrù de mì mǎ zhè
 ngquè wúwù, cái néng qǔchū kuǎn lái.
 ตอนที่ถอนเงิน มีเพียงแต่ป้อนรหัสถูกต้องไม่ผิด
 พลาด ถึงจะสามารถถอนเงินออกมาได้

4.2.6 คำวิเศษณ์ “CAI” ใช้เพื่อแสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อ เรื่องนั้น

คำ CAI นอกจากแสดงถึงการเน้นย้ำแล้วยังแสดงถึงการ
ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคู่สนทนา สามารถเทียบความหมาย
ได้กับคำ “ถึงจะ” ในภาษาไทย เช่น

他說的才是事實。《毒手》

Tā shuō de cái shì shì shí.

(สิ่ง) ที่เขาพูดถึงจะเป็นเรื่องจริง (สิ่งที่คนอื่นพูด
ไม่เป็นเรื่องจริง)

แต่ถ้าหลัง “CAI” มีคำปฏิเสธปรากฏอยู่ ให้แปลเป็น
ภาษาไทยว่า “ไม่มีวัน” เช่น

我才不上你的當呢! 《人莫予毒》

Wǒ cái bú shàng nǐ de dàng ne!

ฉันไม่มีวันถูกคุณหลอกหรอก!

5. แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้าใจในการใช้คำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ของนักศึกษาไทย

5.1 วัตถุประสงค์ในการจัดทำแบบสอบถาม

วัตถุประสงค์ในการจัดทำแบบสอบถามก็เพื่อวัด
ความเข้าใจในการใช้คำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ของนักศึกษาไทย
และทำการวิเคราะห์ว่าความหมายใดของคำวิเศษณ์ “JIU”
และ “CAI” เป็นปัญหาของนักศึกษาไทย และนำผลการทำ
แบบสอบถามที่ได้มาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดลำดับการสอน

5.2 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการทดสอบ

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการทดสอบคือ นิสิตนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาจีนเป็นวิชาเอกจากมหาวิทยาลัย 4 แห่ง ประกอบด้วย นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 76 คน นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 36 คน นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 42 คน และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตพะเยา จำนวน 42 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- 1) กลุ่มที่ 1 มีนักศึกษาจำนวน 68 คน เรียนภาษาจีนมาแล้ว 180 ชั่วโมง
- 2) กลุ่มที่ 2 มีนักศึกษาจำนวน 74 คน เรียนภาษาจีนมาแล้ว 480 ชั่วโมง
- 3) กลุ่มที่ 3 มีนักศึกษาจำนวน 54 คน เรียนภาษาจีนมาแล้ว 780 ชั่วโมง

5.3 วิธีและเนื้อหาที่ใช้ในการทดสอบ

วิธีที่ทำการทดสอบ คือ การแจกแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาการทดสอบออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ผู้ถูกทดสอบสามารถเลือก JPU และ CAI ได้เพียงตัวเดียวตามบริบทภาษาจีน ส่วนนี้ต้องการทดสอบว่านักศึกษาไทยสามารถใช้คำสองคำนี้ได้ถูกต้องหรือไม่ ส่วนที่สอง ให้นักศึกษาแปลประโยคจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนโดยไม่กำหนดว่าต้องใช้ JPU และ CAI เพราะต้องการทดสอบว่าเมื่อพบประโยคภาษาไทยเหล่านี้แล้ว

นักศึกษาไทยจะแปลเป็นภาษาจีนโดยคิดถึงคำ JIU และ CAI หรือไม่

5.4 ผลการทดสอบ

ผลการทดสอบพบว่า ความหมายทั้ง 8 ความหมาย ของ JIU ความหมายที่นักศึกษาไทยใช้ผิดมากที่สุดคือ ความหมายที่ใช้แสดงถึงการจำกัดขอบเขต (46.43%) อันดับที่สอง คือ ความหมายที่แสดงว่า ผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณไว้ หรือเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณไว้ (28.06%) อันดับที่สาม คือ ความหมายที่แสดงถึงความต่อเนื่องซึ่งใช้ในประโยคความซ้อน (19.90%) อันดับที่สี่ คือ ความหมายที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น (16.84%) อันดับที่ห้า คือ ความหมายที่แสดงถึงเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง (12.76%) อันดับที่หก คือ ความหมายที่แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น (8.16%) อันดับที่เจ็ด คือ ความหมายที่แสดงถึงจำนวนน้อยกว่าที่ผู้พูดคาดการณไว้ (5.10 %) และความหมายที่นักศึกษาไทยใช้ผิดน้อยที่สุด คือ ความหมายที่แสดงถึงทัศนคติที่ยอมรับหรือเห็นด้วยของผู้พูด (1.53 %)

ความหมายทั้ง 6 ความหมายของ CAI นั้น ความหมายที่นักศึกษาไทยใช้ผิดมากที่สุดคือความหมายที่แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น (65.31%) อันดับที่สอง คือ ความหมายที่แสดงว่าเหตุการณ์เพิ่งจะเกิดขึ้น (36.73%) อันดับที่สาม คือ

ความหมายที่แสดงว่า ผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้ หรือเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ (28.06%) อันดับที่ดี คือความหมายที่แสดงถึงเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง แต่ใช้ระยะเวลานานกว่าเมื่อเทียบกับ “ JIU ” (26.02%) อันดับที่ย่ำ คือความหมายที่แสดงถึงความต่อเนื่องซึ่งใช้ในประโยคความซ้อน (15.82%) และความหมายที่นักศึกษาไทยใช้ผิคน้อยที่สุด คือ ความหมายที่แสดงว่าผู้พูดคิดว่าจำนวนมากกว่า หรือ น้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ (12.24%)

5.5 สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไทยผิดพลาดในการใช้ JIU และ CAI

1) นักศึกษาไทยไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ทางความหมาย โครงสร้างไวยากรณ์และกฎการใช้ของ JIU และ CAI อย่างถ่องแท้

2) ผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ (ภาษาไทย)

5.6 ข้อเสนอแนะในการจัดลำดับการสอนของ “ JIU ” และ “ CAI ”

สำหรับการจัดลำดับในการสอนนั้น Teng Shou-hsin (1998) มีความคิดเห็นว่า ควรจะจัดลำดับการสอนตามความยากง่ายของโครงสร้างไวยากรณ์ โครงสร้างไวยากรณ์ใดที่ผู้เรียนทำผิคน้อยที่สุดก็ควรจะนำมาสอนก่อน ในทางตรงกันข้าม หากโครงสร้างไวยากรณ์ใดที่ผู้เรียนทำผิคนมากที่สุดก็ควรนำมาสอนทีหลัง

ผลทางสถิติในข้อผิดพลาดของการใช้คำวิเศษณ์ “JIU” และ “CAI” ของนักศึกษาไทย สามารถจัดลำดับข้อผิดพลาดจากน้อยไปมากได้ดังตารางข้างล่างนี้ ดังนั้นจึงเสนอแนะว่าควรจัดลำดับการสอนก่อน-หลังตามลำดับของสถิติข้อผิดพลาดในตารางดังนี้

1) การจัดลำดับการสอนของคำวิเศษณ์ “JIU”

ความหมายของ “JIU”	ผิดพลาดร้อยละ
แสดงถึงทัศนคติที่ขมขื่นหรือเห็นด้วยของผู้พูด	1.53
แสดงถึงจำนวนน้อยกว่าที่ผู้พูดคาดการณ์ไว้	5.10
แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น	8.16
แสดงถึงเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง	12.76
แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น	16.84
แสดงถึงความต่อเนื่องซึ่งใช้ในประโยคความซ้อน	19.90
แสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้, หรือเพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้	28.06
แสดงถึงการจำกัดขอบเขต	46.43

สอนก่อน

สอนหลัง

2) การจัดลำดับการสอนของคำวิเศษณ์ “CAI”

สอนก่อน

ความหมายของ “CAI”	ผลิตพลาร้อยละ
แสดงว่าผู้พูดคิดว่าจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้	12.24
แสดงถึงความต่อเนื่องซึ่งใช้ในประโยคความซ้อน	15.82
แสดงถึงเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง แต่ใช้ระยะเวลาสั้นกว่าเมื่อเทียบกับ JIU	26.02
แสดงว่า ผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นช้าและใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้, หรือ เพื่อแสดงว่าผู้พูดคิดว่าการกระทำเกิดขึ้นเร็วกว่า และใช้เวลาน้อยกว่าที่คาดการณ์	32.14
แสดงว่าเหตุการณ์เพียงจะเกิดขึ้น	36.73
แสดงถึงการเน้นย้ำของผู้พูดที่มีต่อเรื่องนั้น	65.31

สอนหลัง

บรรณานุกรม

汉语

- 陈立芬. 2000. 现代汉语副词[才]与[就]的教学语法. 硕士论文 华语文教学研究所 国立台湾师范大学
- 房玉清. 1996. 实用汉语语法. 北京: 北京语言学院出版社.
- 侯学赵. 2004. 现代汉语虚词词典. 北京: 北京大学出版社.
- 李大忠. 1996. 外国人学汉语语法偏误分析. 北京: 北京语言出版社.
- 李晓琪. 2005. 现代汉语虚词手册. 北京: 北京大学出版社.
- 李行健. 1998. 现代汉语规范字典. 北京: 语文出版社.
- 梁鸿雁. 2005. HSK 应试语法. 北京: 北京大学出版社.
- 刘月华. 2004. 实用现代汉语语法. 北京: 商务印书馆.
- 卢福波. 2004. 对外汉语教学实用语法. 北京: 北京语言出版社.
- 吕叔湘. 2006. 现代汉语八百词. 北京: 商务印书馆.
- 马真. 2004. 简明实用汉语语法教学. 北京: 北京大学出版社.
- 裴晓睿. 2007. 泰汉语法新编. 北京: 北京大学出版社.
- 叶盼云、吴中伟. 2006. 外国人学汉语难点释疑. 北京: 北京语言大学出版社.

英语

- Charles N.Li & Sandra A. Thomson. 2005. Mandarin Chinese – A Functional Reference Grammar. Taipei: The Crane Publishing Co.,Ltd.

- Higbie, Jame & Thinson, Snea. 2003. Thai Reference Grammar – The Structure of Spoken Thai. Bangkok: Orchid Press.
- Yung-O Big. 1984. The Semantics and Pragmatics of Cai and Jiu in Mandarin. Taipei: The Crane Publishing Co., Ltd.

泰語

- นววรรณ พันธุมธา. 2549. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ พันธุมธา. 2519. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประพิณ มโนชัยวิบูลย์. 2541. ไวยากรณ์จีนกลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนมพร สิงห์พันธ์. 2522. วิเคราะห์การใช้คำ“ก็”ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญสุดา เข้าวะนิช. 2545. ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาจีนของนิสิตอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ปีการศึกษา 2543 และ 2544. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุษติ มณีกาญจน์สิงห์. 2543. ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาจีนของนิสิตอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ปีที่ 3 และ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2511. หลักภาษาไทย. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.

網站

- 北京大學漢語語言學研究中心. 2003. 語料庫搜索 [Online]. 北京: 北京大學漢語語言學研究中心.

ABSTRACT

A Comparative Study of Adverbs JIU and CAI in Chinese and Their Equivalents

This paper is an analytical comparison of the adverbs JIU and CAI in Mandarin Chinese and their Thai equivalents. The objective is to enable Thai learners to better understand and use these two adverbs correctly.

Moreover, questionnaires are designed in order to analyze Thai learners errors in the usage of the adverbs JIU and CAI and the data from the questionnaires are applied for the suggestions in teaching sequences of these two adverbs to Thai learners.

เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย

หาญชัย¹

บทคัดย่อ

แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตาย รวมถึงทัศนะเกี่ยวกับเกิด ตาย และความหมายของชีวิตนั้น ทุกคนต่างมีทัศนะของตนเกี่ยวกับการเกิดและการตาย ต่างชนชาติย่อมมีแนวคิดต่างกัน เมื่อระบบความเชื่อต่างกัน แนวคิดเรื่องการเกิดการตายก็ย่อมต่างกัน บทความนี้จะวิเคราะห์ระบบความเชื่อของคนจีนและคนไทยเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการเกิดการตายของสองชนชาตินี้

ระบบความเชื่อของคนจีนประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋า และศาสนาพุทธ ส่วนของคนไทยนั้นประกอบด้วยลัทธิวิญญูญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ บทความนี้จะกล่าวถึงความเชื่อของจีนและไทย และความแตกต่างของจีนและไทยในความเชื่อเรื่องภูติผี ความเป็นอมตะ ท่าทีการมองการเกิดและการตาย และพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตาย

แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตาย รวมถึงทัศนะเกี่ยวกับเกิด ตาย และความหมายของชีวิตนั้น ทุกคนต่างมีทัศนะของตน และต่างชนชาติย่อมมีแนวคิดต่างกัน เพราะแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบความเชื่อของแต่ละชนชาติ ระบบความเชื่อแตกต่างกันฉันใด แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายก็จะแตกต่างกันฉันนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อจะเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย จึงต้องศึกษาระบบความเชื่อของสองชาตินี้ก่อน

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขานานาชาติ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี

ระบบความเชื่อของคนไทยทั่วไปประกอบด้วยลัทธิวิญญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเถรวาท ส่วนระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไปประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธมหายาน เมื่อมีระบบความเชื่อต่างกัน แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทยจึงแตกต่างกัน บทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทยและคนจีนเป็นเบื้องต้น โดยจะกล่าวถึงระบบความเชื่อทั่วไป ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีน

ระบบความเชื่อของคนจีนประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋าและพุทธศาสนามหายาน ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไป

๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของลัทธิขงจื๊อ

ตลอดหลายพันปีมานี้ลัทธิขงจื๊อมิมีบทบาทสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ความคิดจีน นับเป็นแนวคิดที่เป็นแกนนำของสังคมและวัฒนธรรมจีนตั้งแต่ราชวงศ์ฉินมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าผู้ปกครองของแต่ละยุคสมัยมีท่าทีที่ต่างกันต่อแนวคิดขงจื๊อ แต่แนวคิดขงจื๊อได้ซึมลึกลงในความคิดของคนจีนตลอดมา มีอิทธิพลสำคัญมากต่อแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีน

เมื่อเทียบกับลัทธิหรือศาสนาต่าง ๆ ลักษณะเด่นที่สุดของลัทธิขงจื๊อคือเน้นทางโลกเกี่ยวกับเรื่องการเกิดและการตายนั่น ลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญกับการเกิดและการดำรงชีวิต แต่ถือว่าการตายเป็นสิ่งที่ไม่อาจเข้าใจได้ต้องแท้ จู้ดูถูกศิษย์ของขงจื๊อเคยถามขงจื๊อเกี่ยวกับการตาย ขงจื๊อตอบว่า “ความเกิดยังไม่รู้ ไยจะรู้ถึงความตายเล่า”² แสดงว่าขงจื๊อถือชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมาก ส่วนการตายเป็นเพียงส่วนสุดท้ายของชีวิต จะเข้าใจ

² อมร ทองสุก ผู้แปลและเรียบเรียง คัมภีร์หลุนอวี่ ปทุมธานี : ชูณหวัดร, 2549 หน้า 242

เรื่องการตายต้องเข้าใจชีวิตก่อน ขงจื๊อถือว่าการเกิดกับการตายล้วนเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ คนเราจึงต้องพยายามควบคุมชีวิตที่มีอยู่ในปัจจุบัน และพยายามทำกิจการต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงคุณค่าของตน เมื่อต้องเผชิญกับชีวิตเพียงสั้น ๆ ลัทธิขงจื๊อก็แสดงถึงการต่อต้านการตาย วิธีต่อต้านการตายมีอยู่สามประการ คือ

ประการแรก การสร้างความเป็นอมตะจากความพยายามมุ่งแสวงหาความก้าวหน้าของตน ลัทธิขงจื๊อเชื่อว่า จิตใจอันสูงส่งจะทำให้คนเราสร้างความเป็นอมตะได้ เพราะจิตใจสูงส่งจะเป็นแบบฉบับของคนรุ่นหลังชั่ววันรันดร์ ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าลัทธิขงจื๊อจะเชิดชูส่งเสริมการเกิด รักชีวิต แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนจีนจะกลัวตาย เมื่อต้องเลือกระหว่างเมตตากรุณาและสัจจะกับการตายแล้ว คนจีนที่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดขงจื๊อย่างมากจะยอมตายเพื่อเมตตากรุณาและสัจจะ ตามหลักลัทธิขงจื๊อการสร้างคุณธรรมเป็นคุณค่าสูงสุดของการดำรงชีวิต มีความสำคัญยิ่งกว่าชีวิต

ประการที่สอง การสืบตระกูลก็เป็นวิธีสร้างความเป็นอมตะอย่างหนึ่ง คนจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าการมีลูกหลานเป็นความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพราะเป็นการสร้างความเป็นอมตะให้แก่ตระกูลนั้น ๆ

ประการที่สาม ลัทธิขงจื๊อนั้นเรื่องการตายดี เห็นว่าการเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต ส่วนการตายเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต ทั้งเกิดและตายล้วนเป็นส่วนประกอบของชีวิต แม้ว่าจะให้ความสำคัญกับชีวิตประจำวัน เคารพนับถือชีวิต และปฏิบัติตนอย่างระมัดระวัง แต่การตายเป็นเรื่องที่หลบเลี่ยงและฝ่าฝืนไม่ได้ ลัทธิขงจื๊อจึงเน้นเรื่องการตายดี เมื่อมีชีวิตอยู่ต้องพยายามเต็มที่เพื่อทำหน้าที่ทางสังคมของตนให้เสร็จสิ้น เมื่อถึงเวลาตายก็จะเป็นการตายดีไม่มีอะไรที่จะละอายแก่ใจเลย นอกจากนั้นลัทธิขงจื๊อยังส่งเสริมให้จัดงานศพและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แต่สิ่งที่เซ่นไหว้นั้นไม่ใช่เทวดาหรือภูตผี หากเป็นจิตใจอันสูงส่งต่างหาก

เมื่อถึงขั้นนี้เราต้องพิจารณาว่าขงจื๊อเชื่อเรื่องอำนาจของภูตผีปิศาจหรือไม่ คำถาม

นี้ไม่เคยเป็นปัญหาที่ต้องแก้ ขงจื๊อเห็นว่า ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจโลกของ คนเรามีข้อจำกัด เราไม่อาจเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างอย่างถูกต้องและชัดเจนได้ ไม่อาจได้ คำตอบของทุกคำถาม เกี่ยวกับเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจของจื๊อจึงใช้ท่าที่สายกลางคือ ทั้งไม่ยอมรับและไม่ปฏิเสธ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถในการรู้จักและ เข้าใจโลกของมนุษย์

๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของศาสนาเต๋า

แนวคิดของศาสนาเต๋ามาจากการผสมผสานแนวคิดของเล่าจื๊อ ปรัชญาเมธีผู้มี ชื่อเสียงของจีน แนวคิดและความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจของคนจีนมีมาตั้งแต่ สมัยบุพกาล ฉะนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของศาสนาเต๋าจึงได้รับอิทธิพล ทั้งจากแนวคิดของเล่าจื๊อและความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจด้วย

เมื่อเทียบกับลัทธิขงจื๊อแล้ว ศาสนาเต๋าให้ความสำคัญกับชีวิตยิ่งกว่า แม้ว่าลัทธิ ขงจื๊อจะเคารพนับถือชีวิต แต่ชีวิตยังไม่ใช่เรื่องสำคัญที่สุด คุณธรรมและสัจธรรม ต่างหากมีคุณค่าสูงสุด ฉะนั้นจึงยอมตายเพื่อคุณธรรมและสัจธรรม แต่ศาสนาเต๋อือ ชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ส่วนชื่อเสียง ฐานะ เงินทองทรัพย์สินเป็นของนอกกายทั้งนั้น ไม่มีความหมายอะไร เมื่อเห็นว่าชีวิตสำคัญที่สุด ศาสนาเต๋าจึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อมี อายุยืนยาว เช่น เล่าจื๊อเห็นว่ามนุษย์ต้องถือกฎแห่งธรรมชาติเป็นเกณฑ์ กฎพื้นฐานแห่ง ธรรมชาติคือความสงบ ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดในการบำรุงสุขภาพก็คือความสงบทาง จิตใจ ต่อมาเมื่อถึงสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ศาสนาเต๋าได้ผลักดันแนวคิดในเรื่องการ บำรุงสุขภาพให้ถึงขั้นสูงสุด ที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการรักษาพยาบาล ชาวเต๋าลาย คนเป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงมากในประวัติศาสตร์จีน เช่น ชุนซือเหมี่ยว ผู้ที่ได้รับการยก ย่องว่าเป็นราชาแห่งยานั่นก็เป็นชาวเต๋า แต่ในสมัยนั้นการรักษาพยาบาลยังไม่สามารถ รักษาโรคได้ทุกชนิด นอกจากนี้ศาสนาเต๋าก็มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ ฉะนั้นเมื่อ ไม่สามารถรักษาโรคด้วยการรักษาพยาบาล ชาวเต๋าจึงหันมาขอความช่วยเหลือจากภูตผี

ปีศาจ จึงเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเอาใจเทวดาหรือไล่ผี เพื่อให้มีอายุยืน ชาวเต๋านอกจากพยายามขอความช่วยเหลือจากเทวดาแล้วยังพยายามพึ่งตนเอง คือกลั่นยาอมฤตที่จะทำให้ร่างกายเป็นอมตะ

จากวิธีบำรุงสุขภาพชนิดต่างๆ ของศาสนาเต๋าจะเห็นได้ว่า ศาสนาเต๋ามีความสำคัญกับชีวิตอย่างมาก ชาวเต๋ามีหวังว่าร่างกายจะเป็นอมตะและในที่สุดจะกลายเป็นเทพด้วย แต่แนวคิดเช่นนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวเต๋ามีเคยพิจารณาการตายแล้วจึงส่งเสริมทำที่ดำรงชีวิตแบบธรรมชาติ และเสนอให้มองการเกิดและการตายด้วยจิตใจปกติ โดยไม่ขึ้นชมการเกิดแต่ก็ไม่เศร้าโศกเพราะการตาย ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามธรรมชาติ

๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของพุทธศาสนาในจีน

แรกเริ่มเดิมทีที่พุทธศาสนาเข้ามาในจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น แนวคิดของพุทธศาสนาเคยเกิดการปะทะกับวัฒนธรรมพื้นเมืองของจีนคือลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋า แต่ต่อมา พุทธศาสนาพยายามปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมพื้นเมือง จึงทำให้เกิดพุทธศาสนาที่มีลักษณะพิเศษของจีนเอง และกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมจีนด้วย

ตามหลักพุทธศาสนาของจีน การเกิดและการตายก็เป็นที่ไปตามกฎแห่งกรรม เช่นเดียวกับพุทธศาสนาของไทย ชาวไทยพุทธเห็นว่าการเวียนว่ายตายเกิดเป็นทุกข์ ชีวิตเป็นทุกข์ จึงต้องพยายามแสวงหาความหลุดพ้นซึ่งก็คือนิพพาน ทางที่จะบรรลุนิพพานยากลำบากมากและต้องใช้ความเพียรนานมาก จะเห็นได้ว่า ชาวพุทธของไทยให้ความสำคัญกับอนาคตมากกว่าปัจจุบัน เพราะความพยายามที่ตนทำนั้นทำเพื่อหวังผลในอนาคต แต่สำหรับชาวพุทธของจีนแล้ว พุทธศาสนานิกายฉวนเรียกกร้องให้ชาวพุทธสัมผัสกับธรรมะของพุทธศาสนาและแก่นแท้ของชีวิตจากธรรมชาติ การพนับถือชีวิตปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาของจีนไม่เพียงแต่เน้นเรื่องการเกิดและการตายเท่านั้น หากยังเน้นเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมาก ทั้งอนาคตและปัจจุบันด้วย การที่พุทธ

ศาสนาของจีนมีแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายเช่นนี้ก็เป็นเพราะว่าได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋า

ความจริงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนไม่ได้แยกกันเด็ดขาดตามลัทธิศาสนา ไม่ว่าจะเป็นลัทธิขงจื้อ ศาสนาเต๋าและพุทธศาสนา แนวคิดสามอย่างนี้ผสมผสานกันเข้าเป็นระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไป แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนจึงได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทั้งสามข้างต้น

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทย

คนไทยส่วนใหญ่เชื่อเรื่องวิญญาณอมตะ ไม่ยอมรับในเรื่องตายแล้วสูญ เชื่อว่า “ความตายคือความสิ้นสุดของสภาวะร่างกาย แต่วิญญาณยังคงอยู่ต่อไปเพื่อเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด”³ ความเชื่อเช่นนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งถือว่า “วิญญาณเป็นสิ่งเที่ยงแท้ไม่เสื่อมสลายไปตามร่างกาย การย้ายที่อยู่ของวิญญาณทำให้เกิดความตายทางร่างกาย”⁴ อีกส่วนหนึ่งมาจากการยอมรับในอำนาจของกฤตศีปสาธ อำนาจของเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์และอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่พึ่งพิงยึดเหนี่ยว

คนไทยระดับชาวบ้านยังเชื่อว่ากฤตศีปสาธและเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ความเชื่อเช่นนี้มาจากลัทธิวิญญาณนิยมและศาสนาพราหมณ์ด้วย ส่วนที่เป็นลัทธิวิญญาณนิยมเช่นเรื่องผีป่วนลูก คือ “คนเราเกิดมาได้เพราะผีป่วนรูปหุ่นขึ้นมาก่อนและหาวิญญาณมาใส่ในหุ่น”⁵ ถ้าทารกตายก็เป็นเพราะผีที่ป่วนหุ่นอยากได้เด็กไปเลี้ยงเองหรือผีรัก จึงมีพิธีกรรมการร่อนกระดังเพื่อยืนยันว่าผีไม่มีสิทธิ์ในตัวเด็ก เมื่อเด็กเติบโตเป็นหนุ่มสาวแล้วก็ยังไม่พ้นจากอิทธิพลของผี มีประเพณีการนับถือ

³ ภทรพร สิริกาญจน “หน่วยที่ 1 เกิดกับตาย” แนวคิดไทยหน่วยที่ 1-6 พิมพ์ครั้งที่ 3 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมชिरาษ, 2539. หน้า 7

⁴ เพ็งอ้ง หน้า 7

⁵ เพ็งอ้ง หน้า 8

ผีบรรพบุรุษ นอกจากนี้เรื่องโชคเคราะห์ก็มีผีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ส่วนศาสนาพราหมณ์ให้ความสำคัญต่ออำนาจของเทพมากกว่าการกำหนดของมนุษย์ โดยถือว่า“ชีวิตมนุษย์จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต”⁶ ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องบวงสรวงสังเวยต่าง ๆ เพื่อเอาใจเทพแทนที่จะพึ่งตนเอง

แต่เมื่อรับศาสนาพุทธเข้ามา “พุทธศาสนิกชนต่างถือว่าพระรัตนตรัยมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนืออำนาจของภูตผีปีศาจ”⁷ อำนาจพระรัตนตรัยนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนทั่วไป ไม่เหมือนอำนาจของภูตผีปีศาจที่อาจใช้เพื่อสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

ท่าทีเกี่ยวกับสภาวะแห่งการเกิดและการตายของคนไทยคือ คนไทยส่วนใหญ่มองว่า “การเกิดเป็นมงคล เป็นสิ่งที่ดีงามน่าชื่นชมยินดี จึงมีพิธีมงคลและการเฉลิมฉลองอันเนื่องมาจากการเกิด ส่วนการตายเป็นอัปมงคล เป็นเรื่องของเคราะห์กรรม จึงมีพิธีกรรมและประเพณีการปฏิบัติต่างๆ ที่แสดงความทุกข์โศกอันเนื่องมาจากความตาย”⁸ เพราะผูกพันอาลัยในชีวิต ฉะนั้นแม้ว่าคนไทยยอมรับว่าเกิดกับตายเป็นของคู่กันแต่ไม่ยอมรับว่าความผันแปรของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่ควบคุมหรือแก้ไขไม่ได้ จึงเกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อเอาชนะหรือลบล้างอิทธิพลภายนอกที่ถือว่าเป็นอันตรายหรือขัดขวางความสุขความเจริญในชีวิตของตน เช่นการทำบุญอายุ การทำบุญต่ออายุ และการบั้งสุกุดคนเป็น เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด แม้คนไทยส่วนใหญ่เชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดตามความเชื่อทางพุทธศาสนาแต่มักอธิบายความสัมพันธ์ของกรรมและกรรมวิบากอย่างตรงไปตรงมา และยังเชื่อว่าบุญบาปสามารถโอนถ่ายกัน

⁶ เพิ่งอ้าง หน้า 8

⁷ เพิ่งอ้าง หน้า 9

⁸ เพิ่งอ้าง หน้า 10

ได้โดยถือว่าแม้บุคคลจะทำความชั่วมาแล้วก็อาจหลีกเลี่ยงผลของกรรมชั่วได้โดยการประกอบพิธีกรรมที่มีพระสงฆ์หรือพราหมณ์ผู้ศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ทำพิธี ทั้งนี้ไม่ใช่คำสอนหลักในพระไตรปิฎก เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงสอนว่าการทำความดี การทำความชั่ว และการรับผลกรรมนั้นเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคล ไม่อาจโอนต่อผู้ใดได้ แต่คนไทยทั่วไปมักจะนำความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมไปผสมผสานกับความเชื่อแบบวิญญาณนิยม และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งยอมรับ“ความมีอยู่ของตัวตนและวิญญาณอมตะซึ่งคงอยู่หลังความตายทางร่างกาย และล่องลอยไปถือกำเนิดในร่างใหม่ในภพใหม่โดยไม่สิ้นสุด จนกว่าบุคคลจะบรรลุนิพพาน การเวียนว่ายตายเกิดจึงสิ้นสุดลง”⁹

เมื่อพิจารณาความเชื่อในเรื่องวิญญาณอมตะ อำนาจของภูตผีปีศาจ อำนาจของพระรัตนตรัย ท่าทีเกี่ยวกับสภาวะของการเกิดและการตายและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อความสุขเจริญของชีวิตรวมทั้งความเชื่อในเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดที่มีลักษณะพิเศษ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทยทั่วไปได้รับอิทธิพลทั้งจากลัทธิวิญญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา ทั้งสามอย่างนี้ผสมผสานกันขึ้นเป็นระบบความเชื่อของคนไทยทั่วไป

๓. การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย

ในที่นี้จะเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทยตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๓.๑ ความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ
- ๓.๒ ความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะ
- ๓.๓ ท่าทีการมองการเกิดและการตาย
- ๓.๔ พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตาย

⁹ เพิ่งอ้าง หน้า 13

๓.๑ ความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ

คนจีนที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊ออย่างมากไม่ถือว่าเรื่องภูตผีปีศาจเป็นปัญหา เพราะเป็นเรื่องที่เกินความสามารถในการรู้จักและเข้าใจของมนุษย์ เราควรพยายามมุ่งทำหน้าที่ทางสังคมของคนให้สำเร็จลุล่วง ส่วนเรื่องที่เราไม่อาจเข้าใจและควบคุมมัน ก็อย่าไปใคร่ตรองให้มากนัก

ส่วนชาวเต๋าของจีนนั้นเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เพราะแนวคิดของศาสนาเต๋าคือได้ผสมผสานความเชื่อในเรื่องอำนาจของผีสังเทวดาซึ่งมีขึ้นตั้งแต่สมัยบุพกาล อำนาจของภูตผีปีศาจในศาสนาเต๋าส่งมาส่วนใหญ่มาใช้เพื่อรักษาโรค และบำรุงสุขภาพของผู้คน เพราะศาสนาเต๋าคือเรื่องชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ส่วนพุทธศาสนาในจีนก็มีส่วนผสมผสานกับไสยศาสตร์ ฉะนั้น แม้ว่าแก่นแท้ของพุทธศาสนาไม่มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ แต่ชาวพุทธของจีนจำนวนมากก็เชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจด้วย

คนไทยทั่วไปเชื่อเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ ความเชื่อเช่นนี้ได้มาจากลัทธิวิญญูณนิยมและศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเชื่อว่าภูตผีปีศาจและเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

๓.๒ ความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะ

คนจีนทั่วไปได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊ออย่างกว้างขวางและลึกซึ้งจึงเชื่อเรื่องความเป็นอมตะ แต่เป็นอมตะทางจิตใจ คือมีจิตใจอันสูงส่ง หรือคุณธรรมและสัจธรรมของผู้คน ไม่ใช่วิญญูณอมตะ เพราะคนที่มีจิตใจอันสูงส่ง มีคุณธรรมและสัจธรรม แม้จะเสียชีวิตไปแล้ว แต่พฤติกรรมของเขายังคงเป็นแบบฉบับของคนรุ่นหลัง เขาจึงจะอยู่ในจิตใจของคนรุ่นหลังตลอดไป คนจีนส่วนใหญ่จึงพยายามปฏิบัติตนตามคุณธรรมและสัจธรรมเพื่อแสวงหาความเป็นอมตะทางจิตใจ

ส่วนชาวเต๋าของจีนให้ความสำคัญกับชีวิตเป็นอันดับแรก จึงพยายามแสวงหา

ความเป็นอมตะทางกาย ชาวเต๋านอกจากพยายามพัฒนาการรักษาพยาบาลทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคต่าง ๆ แล้ว ยังใช้พิธีกรรมทางไสยศาสตร์เพื่อรักษาโรคที่ทางแพทย์รักษาไม่ได้ นอกจากนี้ในประวัติศาสตร์ ชาวเต๋ายังเคยพยายามกลั่นยาอมฤตกัน เพื่อให้ชีวิตเป็นอมตะ

คนไทยทั่วไปเชื่อเรื่องวิญญาณอมตะ เห็นว่าความตายคือความสิ้นสุดของสภาวะทางร่างกาย ส่วนวิญญาณยังคงอยู่ต่อไปเพื่อเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด ความเชื่อเช่นนี้มาจากความคิดของศาสนาพราหมณ์และการยอมรับอำนาจของภูตผีปีศาจ

๓.๓ ทำที่การมองการเกิดและการตาย

คนจีนทั่วไปที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดของลัทธิขงจื๊อนั้น เห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการเกิดและการดำรงชีวิตอยู่มากกว่าการตาย ลัทธิขงจื๊อเรียกร้องให้คนพยายามทำหน้าที่ของตนทางสังคมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ส่วนการตายนั้นต้องการการตายดีซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ได้ใช้ชีวิตอย่างกระตือรือร้น และไม่มีอะไรระอวยแก่ใจตน เมื่อถึงเวลาที่ต้องจากโลกนี้ไป แม้ว่าลัทธิขงจื๊อเคารพนับถือชีวิตอย่างมาก แต่ถ้าต้องเลือกระหว่างคุณธรรม สังฆธรรมกับชีวิตแล้ว คนจีนส่วนใหญ่จะยอมตายเพื่อคุณธรรมและสังฆธรรม เพราะมีคุณค่าสูงสุดและเป็นอมตะ

ชาวเต๋าของจีนถือชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ส่วนฐานะ เงินทองทรัพย์สินล้วนแต่เป็นของนอกกาย ไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น ชาวเต๋ายังคิดหาวิธีต่าง ๆ เพื่อมีอายุยืนยืน แต่เกี่ยวกับการตาย ชาวเต๋าก็มองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ควรเศร้าโศกเกินเหตุ

คนไทยทั่วไปถือว่าการเกิดเป็นมงคล เป็นสิ่งที่ดีงาม การเกิดของทารกและการอยู่รอดของทารกเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดี ส่วนการตายเป็นอัปมงคล เป็นเรื่องของเคราะห์กรรม จึงมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเหนี่ยวรั้งผดผ่อนความตาย

๓.๔ พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตาย

ลัทธิขงจื๊อแม้ว่าจะมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย เช่น งานศพ พิธีเซ่นไหว้ เป็นต้น

แต่สิ่งที่ชนโหว่นั้นไม่ใช่เทวดาหรือภูตผีปีศาจ เป็นจิตใจอันสูงส่งต่างหาก

ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาเต๋ามีลักษณะเป็นไสยศาสตร์ พวกเขาเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เห็นว่าคนเราเกิดโรคเพราะการรบกวนของผี เพื่อการมีอายุยืนยืนจึงต้องทำพิธีกรรมต่าง ๆ เอาใจเทวดาและขับไล่ผี

สำหรับคนไทยทั่วไป แม้ว่าจะยอมรับว่าเกิดกับตายเป็นของคู่กัน แต่ก็ไม่ยอมรับว่าความผันแปรของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่ควบคุมหรือแก้ไขไม่ได้ จึงพยายามเอาชนะหรือหลบเลี่ยงอิทธิพลภายนอกที่ถือว่าเป็นอันตรายหรือขัดขวางความสุขความเจริญในชีวิตของตน จึงทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นการทำบุญอายุ การทำบุญต่ออายุ และการบั้งสุกุลคนเป็น

การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทยจะเห็นได้ว่าเนื่องจากระบบความเชื่อของคนจีนและคนไทยไม่เหมือนกัน ทำให้การมองเรื่องเกิดและตายตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนและคนไทยจึงแตกต่างกันไป

ระบบความเชื่อเป็นสิ่งที่ปลูกฝังหยั่งลึกในจิตใจ เมื่อระบบความเชื่อต่างกัน ผู้คนก็ย่อมมีแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ต่างกันด้วยดังที่กล่าวมา

บรรณานุกรม

许志伟. 《中西文化中的生死观》上海医科大学出版社 2000 年 5 月第一版

石麟. 《中国传统文化概说》湖北教育出版社 2000 年 1 月第一版

黄鹤. 《中国传统文化释要》华南理工大学出版社 1999 年 10 月第一版

杨朝明. 《儒家文化面面观》齐鲁出版社 2000 年 3 月第一版

ภัทรพร สิริกาญจน “หน่วยที่ 1 เกิดกับตาย” แนวคิดไทย หน่วยที่ 1-6 พิมพ์ครั้งที่ 3

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2539.

ABSTRACT

The standpoint on life and death includes the understanding of life-death and the consideration of the meaning of life. All people no matter their class have their own points of view on life and death. Different races also have different views on it. That is because the one race's life-death standpoint bases on the belief system of that race. The different belief systems determine the different standpoints on life and death. So firstly, we should analyze the belief systems of Chinese and Thai people to compare the standpoints on life and death between these two races.

The Thai belief system includes soul belief, Brahmanism and Buddhism. And the Chinese belief system includes Confucianism, Taoism and Buddhism. The author introduced the Thai and Chinese belief systems and the differences on ghost belief, immortality, the attitude to life and death and the life – death ceremony between these two countries in this article.

ARCHITECTURAL SYMBOLS OF CHINESE THREE-TIERED STAGE PLEASANT SOUND PAVILION

Sasiporn Petcharapiruch, Ph.D.¹

Abstract

The “three-tiered stage” or *chóngtái sāncéng* 崇臺三層 was an innovation of Chinese theatrical architecture during the Qianlong 乾隆 reign (1736–1796), a heyday of court theater in the Qing dynasty. The Qianlong emperor commissioned the construction of four such gigantic theaters, of which three are no longer extant. The only one still in existence is the three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion (*Chàngyīn Gé* 暢音閣) in the Forbidden City. This three-tiered stage reflects an ingenuity of the Qing court theater. By focusing on this three-tiered stage, this study aims to use the only extant three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion as a way to understand traditional Chinese architectural symbols embedded in its exterior structure and interior design.

From the beginning of civilization, man has continually sought to reform and improve his environment according to the needs of basic physical existence. As culture was raised to higher levels, man was no longer satisfied with simple physical existence. Hence symbols, as

¹ Lecturer, Department of East Asian Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

employed in language, art and music, were used to express the deeper meanings of daily life. With the Chinese, art is a kind of symbolism. Architecture's specific symbolic language was developed to represent the character, spirit, feelings and ideas of both the builder and beholder.

Architectural symbolism creates a dialogue between man and architecture. Through this dialogue man experiences, understands and uses architecture. Symbolism is an intrinsic part of ancient Chinese culture. Through the perception of symbolic meanings in architecture, man began to understand and participate in deeper cultural activities. Traditional Chinese architecture in essence symbolizes many levels of meaning: axial symmetrical planning expressed ethics and ritual; orientation and geomancy or *fēngshuǐ* 風水 depicted deeper religious meaning; the form of an individual structure characterized the Chinese spirit. In short, the Chinese worldview has been embodied in the symbolism of both architecture and site planning.

The art of *fēngshuǐ* has been deeply rooted in Chinese culture. It also involves the understanding of the meaning of *yīn* 陰 and *yáng* 陽 (the theory of negative and positive forces), the Five Elements (*wǔxíng* 五行), the application of Chinese symbolism on buildings, the knowledge of the theory of magnetism and the understanding of the workings of ecology, as well as the understanding of the technical skill required to treat the interior and exterior of a building (Huang and Yang, 1996: 12; Wang, 2001: 138). Yang Rubin and Huang Junjie have argued that in the interpretation of traditional Chinese architecture, this

concept of *yín* and *yáng* is expressed as dualism in architecture. Masculine qualities are *yáng* and feminine qualities are *yín*; accordingly, built-up areas, sun-lit roofs, protruding structures and front elevations are *yáng*, while void areas, shadowed eaves, set-back structures and rear elevations are *yín*. But when there is too much of *yáng* in anything it will turn into *yín* and vice versa. For example, when a built-up area is too large it will be *yín* and when a roof eave tilts up too high it will transform into *yáng*. Anything that is too *yín* or too *yáng* is imbalanced and, therefore, is undesirable² (Huang and Yang, 1996: 13-14; Wang, 2001: 138-139).

In addition to the principles of *yín* and *yáng*, ancient Chinese architecture also followed the theories of the Five Elements. According to Wang Zhenfu, the phrase *wǔxíng* appeared as early as in the *Shàng Shū* 尚書 or the *Book of Shang*. The *Zhōu Shū* 周書 or the *Book of Zhou*, covering the years 557-581 B.C., explained the nature of the Five Elements and listed them in order—water, fire, wood, metal/gold, and earth. The Five Elements represent the five different kinds of matter with which people constantly come in contact. However, it is the essence of the elements, rather than the elements themselves which, in

² They have also explained that when there is balance in an environment there is *qì* 氣 or rejuvenating energy. Thus, it is of vital importance that buildings should be correctly sited, appropriately related to surrounding buildings and balanced in construction materials and design elements. This is the reason for the symmetrical layout of buildings in classical architecture (Huang and Yang, 1996: 13-14; Wang Zhenfu, 2001: 138-139).

combination, cause each other, as well as all other things to occur; in the wrong combination they can be mutually destructive. Combinations of the elements can cause great happiness or distress to human life. For example, north, south, east, west and center; green, yellow, red white, and black; and the five stages of human's life as shown in Table 1 (Wang, 2001:139-140).

Table 1: The interrelationships of the Five Elements, directions, stage in human's life, color scheme and the *yín-yáng* application

<u>Elements</u>	Wood	Fire	Earth	Metal/gold	Water
<u>Direction</u>	East	South	Center	West	North
<u>Stage in life</u>	Birth	Growth	Synthesis	Gathering	Hiding
<u>Color</u>	Green	Red	Yellow	White	Black
<u>Nature</u>	<i>Yin</i>	<i>Yang</i>	<i>Yang</i>	<i>Yang</i>	<i>Yin</i>

Source: Evelyn Lip, *Feng Shui: Environments of Power: A Study of Chinese Architecture*, p. 35.

Like any other building in the Forbidden City, the three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion was constructed based on the precepts of *fēngshuǐ*, the art of placement with reference to a sense of balance, the theory of *yín* and *yáng*, and the Five Elements (Fig. 1). All of the structural elements of the Pleasant Sound Pavilion that I have analyzed elsewhere clearly reflect these theories that underlie the roots of

Chinese planning and architecture.³ Perhaps one of the architectural elements of the Pleasant Sound Pavilion that clearly evinces these theories is its color scheme.

Fig. 1. The three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion. Photo from Láng Xiùhuá 郎秀華, *Zhōngguó Gǔdài Dìwáng Yǔ Líyuán Shìhuà* 中國古代帝王與梨園史話, cover page.

As Sun Dazhang and Wang Zhenfu have noted, traditional Chinese buildings were not designed with the sole consideration of building form, but also were based on the symbolism of colors. The application of paint on timber serves the purpose of protecting the

³ See my discussion of this theater in Sasiporn Petcharapiruch, "Marvel of Three-Tiered Stage Pleasant Sound Pavilion" in *Chinese Studies Journal*, Faculty of Humanities, Kasetsart University, No.1, April 2006, pp. 185-218 and "Architectural Structure of Chinese Three-Tiered Stage Pleasant Sound Pavilion" in *Journal of Sinology*, Sirindhorn Chinese Language and Culture Center, Mae Fah Luang University, Vol. 1, August 2007, pp. 165-195.

timber and gives symbolic significance to the building elements. The use of colors in Chinese building is a unique art and the significance of these colors must be understood in this cultural framework (Sun, 2002: 64; Wang, 2000: 88).

The five main colors normally applied to traditional Chinese architecture are red, yellow, green, white and black. Each color relates to one of the Five Elements and has its own significance and symbolizes value for the Chinese as shown Table 1. Red, a bright, auspicious color associated with warmth and the Fire Elements, represents good fortune and happiness. Yellow occupies the center position in the Five Elements, the same as the position of the earth. It signifies the royal color used by the emperors and symbolizes power and authority. It also has an association with the Earth Element which symbolizes growth. Green, related to the Wood Element, symbolizes growth and is used to represent longevity and, because of its soothing effect, also to represent harmony. White is for mourning and love. It is associated with the Gold Element, while Black, linked to the Water Element, denotes darkness. In addition, color schemes of Chinese architecture are based on traditional values of Chinese colors and the interplay of *yín* (cool) and *yáng* (warm) colors (Sun, 2002: 65-66; Wang, 2000: 90-91).

These five colors have a bearing on the color scheme used in the Pleasant Sound Pavilion. Balustrades on all three platforms, partial sections of beams and eaves, all staircases (Fig. 2) and screen doors

(Fig. 3), as well as handspike windlasses on the Prosperity Stage and the Fortune Stage⁴ are all bright red (Fig. 4). This red color signifies the good fortune, prosperity and vitality of the grand theater. Since red is associated with the fire element, it also reinforces the precise location of the Pleasant Sound Pavilion, on the south side of the Loge of Inspecting the Truth (*Yuèshì Lóu* 閱是樓) (Fig. 5).⁵ Yellow is applied to glazed tiles that cover the roof of the grand theater, to the gilt decorations on beams, eaves, brackets, and ceilings, as well as gold characters inscribed on the front two pillars of the Longevity Stage⁶ and on the three horizontal wooden boards mounted on frontal eaves on each platform (Fig. 5). This symbolizes wealth and the honor of the emperor. It also represents that the grand theater was exclusively for imperial use.

⁴ The Prosperity Stage or *Lù tái* 祿臺 and the Fortune Stage or *Fú tái* 福臺 are the second and top floors of Chinese three-tiered stage consecutively.

⁵ The audience hall named the Loge of Inspecting Truth is situated in the south side (the opposite side) of the theater. Equivalent to the “royal box,” this building was also constructed during the Qianlong period. It faces south and stands opposite the Pleasant Sound Pavilion. The Loge is two stories high, five *bays* wide, and three *bays* deep. This hall was the audience hall for the emperors, empresses, and court officials to watch opera performances. The Loge is flanked by 13-*bay* corridors on both eastern and western sides. This was the area from which ministers and high officials watched plays. These corridors form viewing galleries which connect it to the rear area of the theatrical pavilion, which were used as a dressing room for the actors of the Pleasant Sound Pavilion, in total forming a courtyard-like architectural setting.

⁶ The Longevity Stage or *Shòu tái* 壽臺 is the first floor of Chinese three-tiered stage.

Fig. 2. Two *chàduǒ* 槓垛 or staircases and an entrance door (*shàngchǎngmén* 上場門) located on the left side of the Longevity Stage. Photo taken inside the Longevity Stage of the Pleasant Sound Pavilion by Sasiporn Petcharapiruch on November 11, 2004.

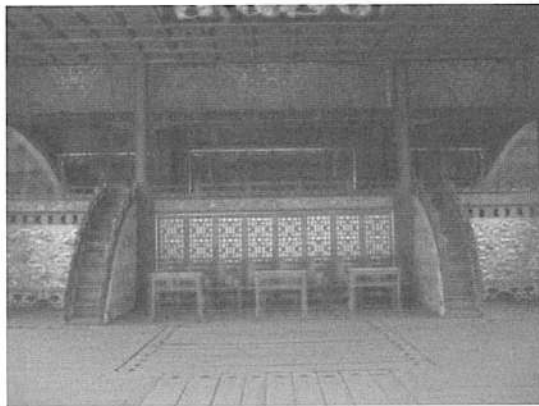

Fig. 3. Screen doors (*gézimén* 格子門) between the front stage and the backstage of the Longevity Stage, connected to the Immortal Tower.

Photo taken inside the Longevity Stage of the Pleasant Sound Pavilion by Sasiporn Petcharapiruch on November 11, 2004.

Fig. 4. Five handspike windlasses for the lifting apparatus located in the backstage of the Fortune Stage of the Pleasant Sound Pavilion. Photo from Yú Zhuōyún 于倬云, *Zìjìn Chéng Gōngdiàn* 紫禁城宫殿, p. 166, plate 184.

Fig. 5. Front view of the Loge of Inspecting Truth. Photo from Láng Xiùhuá, *Zhōngguó Gǔdài Dìwáng Yǔ Líyuán Shǐhuà*, cover page.

The structure of the Pleasant Sound Pavilion differs from its counterparts in the Forbidden City in that its peripheral columns are painted green (while columns in other palatial halls are painted red). Green is also a color of glazed tiles of the top hipped roof of this grand theater, and is also applied to partial sections of polychrome paintings on beams, eaves, brackets, and ceilings in the theater (Figs. 6-7). Since green is the color of sprouting leaves, it symbolizes the tenderness of spring, growth and liveliness of drama performances in the theater. Green also corresponds to the east, which signifies the direction of the Pleasant Sound Pavilion in the northeastern section of the Forbidden City. Besides these three colors, black is also applied on the two frontal columns of the Longevity Stage and on three horizontal wooden boards mounted on frontal eaves on each platform (Fig. 8). White is painted on

the cloud patterns decorated on the ceilings of the Longevity Stage and on those corner girders and beams of the inner eaves of this platform, as well as on an entrance door and an exit door (Fig. 9).

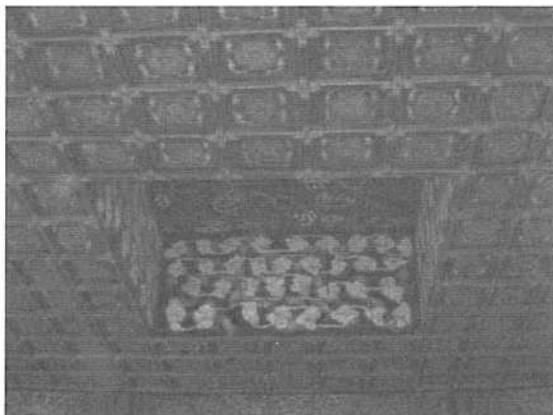

Fig. 6. The ceiling of the Longevity Stage. Photo taken inside the Longevity Stage of the Pleasant Sound Pavilion by Sasiporn Petcharapiruch on November 11, 2004.

Fig. 7. The performing area of the second floor, called the Prosperity Stage, of the Pleasant Sound Pavilion. Photo from Yú Zhuōyún, *Zìjìn Chéng Gōngdiàn*, p. 166, plate 185.

Fig. 8. Wooden boards with gold characters inscribed. Photo taken outside the Longevity Stage of the Pleasant Sound Pavilion by Sasiporn Petcharapiruch on November 11, 2004.

Fig. 9. The polychrome painting in the theater. Photo taken inside the Longevity Stage of the Pleasant Sound Pavilion by Sasiporn Petcharapiruch on November 11, 2004.

The theory of *yín* and *yáng* applied in the Pleasant Sound Pavilion can also be seen in Chinese numerology. According to Huang Junjie and Yang Rubin, the ancient Chinese philosophical approach to numerology is found in the *Yì Jīng* 易經. The word *yì* 易 represents the changeability of the state of all things and the interaction and relation of the negative and positive qualities of things in nature (1996: 137-138). Confucius used the ancient numerals (Eight Trigrams) of negative (*yín*) and positive (*yáng*) signs to form the sixty-four hexagrams for making reference to the Chinese system of cosmology. By squaring the number eight, the Sixty-Four Hexagrams were formed. The number with one dot was considered an odd and *yáng* number, while the number with two dots was an even and *yín* number. Thus 1, 3, 5, 7, and 9 are *yáng* and 2, 4, 6, and 8 are *yín* numbers. The number 9 is the supreme *yáng*,

and accordingly associated with the supreme ruler, the emperor (Huang and Yang, 1996: 139). This numerology was applied on all buildings in the Forbidden City, including the Pleasant Sound Pavilion as shown Tables 2 and 3 below.

Table 2: Architectural Elements in the Pleasant Sound Pavilion that Correspond to *Yáng* Numbers

<i>Yáng</i> numbers	Elements in the Pleasant Sound Pavilion
1	One <i>tiānjǐng</i> 天井 on the Fortune Stage, one big well in the underground
3	Three hipped roofs, three main platforms (excluding the Immortal Tower), units of three bays in width and three bays in depth of the Longevity Stage,
5	Five <i>tiānjǐng</i> on the Prosperity Stage, five <i>dìjǐng</i> 地井 in the Longevity Stage, five floors (including the Immortal Tower and the underground), number of figurine decorations on the roof ridge of the Longevity Stage
7	Number of figurine decorations on the roof ridge of the Prosperity Stage
9	Number of figurine decorations on the roof ridge of the Fortune Stage, units of nine bays of the theater, number of steps of wooden staircases linked the Longevity Stage and the Immortal Tower

Here the numerical 9 signifies the highest order of the *yáng* quality. Thus it was associated with the emperor and was applied to units of construction and to the bays of this grand theater.

Table 3: Architectural Elements in the Pleasant Sound Pavilion that Correspond to *Yín* Numbers

<i>Yín</i> numbers	Elements in the Pleasant Sound Pavilion
2	Number of entrance door and exit door on each platform, two wooden staircases linked the Prosperity Stage and the Fortune Stage
4	Four wooden staircases between the Longevity Stage and the Immortal Tower, four platforms (including the Immortal Tower)
6	Number of lion heads mounted on pillars on three sides of the theater, number of six entrance doors and exit doors in total, six lattice-work screen doors on the Longevity Stage
8	Eight lattice-work screen doors on the front stage of the Fortune Stage
10	Ten lattice-work screen doors on the front stage of the Fortune Stage
12	Twelve pillars in the Longevity Stage which signify twelve lunar months, twelve lattice-work screen doors on the Prosperity Stage

As Wang Zhenfu has noted, every element in traditional Chinese architecture needs to be balanced with reference to its nature (*yín* and *yáng*) (2001: 142). Therefore, each structural element in the Pleasant Sound Pavilion is classified either as *yín* or *yáng* according to the classical Chinese palatial building framework. And since this three-tiered stage was built as an imperial private or residential quarter, it was regarded *yín*. Its front façade is *yáng* while the rear *yín*. The roof top is *yáng* and the roof waves *yín*. The sunlit court is *yáng* and the shaded corridors *yín*. The red columns are *yáng* and the green ceilings *yín*. Structural elements with odd numbers are *yáng* and those with even numbers *yín*. Within the grand theater compound the side facing the sun (*yáng*) is finished with *yáng* colored materials and the side facing the north (*yín*) is paved with *yín* colored materials. The main roof tiles of the Pleasant Sound Pavilion are green (*yín*) and those of the Loge of Inspecting Truth on the opposite side are yellow (*yáng*).

The three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion also embraces the notion of Chinese cosmology. Like any buildings of Chinese palace complex, the three-tiered stage is composed of three major parts: a platform (in this case three main platforms), the roof, and the pillars that supported it. The structure has been traditionally thought to symbolize the now-familiar triad of *tiān* 天 or Heaven (roof), *dì* 地 or Earth (platform), and *rén* 人 or Humanity

(pillar). Its system of framing separates the elements of support and enclosure (Zito, 1997: 140-141).

The roofs are duplex, that is, they are arranged in three stages. They show some differences in their proportions as well as in the treatment of the gables. They are curving saddle roofs with high ridges and far projecting eaves. As for the twelve pillars on the Longevity Stage, they are made of single enormous tree trunks. Symbolically, they represent twelve lunar months (Wang, 2001: 144). These pillars support the roof with a cluster of cantilevered brackets that radiate, in principle, in the four cardinal directions. When viewed from a distance, this three-tiered stage seems to be all high building and a marvelously carved sloping roof, two structural immensities held apart, and thus together, by the dwarfed pillars between, as though the burden of connecting Heaven and Earth were almost too much to bear.

Thus it is evident that the symbol used, the spatial effects created and the architectural theme as well as the structural composition of the Pleasant Sound Pavilion was intentionally designed, especially since the building was built as an emperor's recreational hall. Insofar as the emperor was seen as the Son of the Heaven and possessing divine power, his place of entertainment must be of the grandest scale and finished with the most ornate of decorations. The subtle balance and interdependence between the constituent parts of a composition are the defining characteristics of traditional Chinese architecture, clearly exemplified by the three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion.

References

- Huáng Jūnjié 黃俊傑 and Yáng Rúbīn 楊儒賓. 1996. *Zhōngguó Gǔdài Sīwéi Fāngshì Tànsuǒ* 中國古代思維方式探索 [Study on methods of traditional Chinese philosophical thoughts]. Táiběi 台北: Zhèngzhōng shūjú 正中書局.
- Láng Xiùhuá 郎秀華. 2001. *Zhōngguó Gǔdài Dìwáng Yǔ Líyuán Shǐhuà* 中國古代帝王與梨園史話 [Historical discourses of ancient Chinese emperors and Beijing opera]. Běijīng 北京: Zhōngguó lǚyóu chūbǎnshè 中國旅遊出版社.
- Lip, Evelyn. 1995. *Fengshui: Environments of Power: A Study of Chinese Architecture*. London: Academy Editions.
- Petcharapiruch, Sasiporn. "Marvel of the three-tiered stage: The Pleasant Sound Pavilion," *Chinese Studies Journal* 1. Faculty of Humanities, Kasetsart University (April 2006): 185-218.
- _____. "Architectural structure of Chinese three-tiered stage Pleasant Sound Pavilion," *Journal of Sinology* 1. Sirindhorn Chinese Language and Culture Center, Mae Fah Luang University (August 2007): 165-195.

- Wáng Zhěnfù 王振復. 2001. *Zhōngguó Jiànzhù Yìshù Lùn* 中國建築藝術論 [Discussion on aesthetics of Chinese architecture]. Shānxī 山西: Shānxī jiàoyù chūbǎnshè 山西教育出版社.
- Yú Zhuōyún 于倬云. 2006. *Zǐjìn Chéng Gōngdiàn* 紫禁城宮殿 [Palace in the Forbidden City]. Shēnghuó Dúshū Xīnzhī Sānlián 生活讀書新知三聯.
- Zito, Angela. 1997. *Of Body and Brush: Grand Sacrifice as Text / Performance*. Chicago: The University of Chicago Press.

บทวิจารณ์หนังสือ

ปฤฉา ม.วิบูลย์¹

HANBAN. 2007. สัมผัสภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เล่ม 1.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.

หนังสือชุด สัมผัสภาษาจีน «体验汉语 Tīyàn Hànyǔ» จัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือของสำนักส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (The Office of Chinese Language Council International หรือ HANBAN) กับสำนักพิมพ์ Higher Education Press กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการของไทย โดยมอบหมายให้ศูนย์วิจัยและพัฒนาภาษานานาชาติแห่งสำนักพิมพ์ Higher Education Press เป็นผู้ออกแบบจัดทำหนังสือเรียนชุดนี้ให้สอดคล้องตามบริบททางการศึกษาและวัฒนธรรมไทย

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือชุด สัมผัสภาษาจีนว่า คณะผู้จัดทำหนังสือแห่งสำนักพิมพ์ดังกล่าวของจีนได้ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยในการพิจารณาและออกแบบจัดทำหนังสือเรียนชุด สัมผัสภาษาจีน ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรการศึกษา

¹ Visiting lecturer, College of Foreign Languages and Culture, Chengdu University, Peoples' Republic of China.

ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นการสื่อสารทั้งด้านฟัง พูด อ่าน เขียน และการแสดงออก ด้วยการให้เรียนรู้วัฒนธรรมของจีน การเชื่อมโยงผู้เนื้อหาสาระต่างๆ ของภาษาจีน และการใช้ภาษาจีนสื่อสารในสถานการณ์จริง ด้วยการเน้นการเรียนรู้ภาษาจีนที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มจากเรื่องใกล้ตัวแล้วค่อยๆ ขยายวงกว้างขึ้นให้เหมาะกับวัยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หนังสือเรียนชุด สัมผัสภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนี้จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อนหรือมีก็เพียงเล็กน้อย ประกอบด้วยหนังสือเรียนเล่ม 1 ถึงเล่ม 6 สำหรับการเรียนการสอน 6 ภาคเรียน นอกจากหนังสือเรียน 6 เล่มแล้วยังมีหนังสือแบบฝึกหัดเล่ม 1 ถึงเล่ม 6 และหนังสือคู่มือครูเล่ม 1 ถึงเล่ม 6 เพื่อให้ใช้ประกอบกับหนังสือเรียน และที่ตีมากคือ มีแผ่นซีดีบันทึกเสียงอ่านประกอบที่ให้มาพร้อมกับหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเล่มละ 1 แผ่น ซึ่งเสริมให้แบบเรียนชุดนี้เป็นชุดสื่อการสอนภาษา จีนที่สมบูรณ์และทันสมัย

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะ สัมผัสภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เล่ม 1 หนังสือเรียนเล่มนี้จัดทำขึ้นสำหรับผู้เริ่มเรียนภาษาจีนที่ไม่มีพื้นฐานมาก่อน ดังนั้นจึงเริ่มด้วยบทนำและระบบเสียงภาษาจีน จากนั้นจึงเป็นบทเรียน 10 บท โดยแบ่งเป็น 5 หมวด หมวดละ 2 บท และเมื่อจบหมวดจะมีบทบทวนหมวดละ 1 บท เมื่อจบบทบทวนที่ 5 แล้วก็เป็นกรณีคำศัพท์ ซึ่งนอกจากจะทำให้สะดวกกับผู้เรียนที่จะค้นหาคำศัพท์ตามลำดับ A-Z ของเสียงอ่าน pinyin แล้ว ยังเป็นกรณีที่ทำให้ทั้งตัวอักษรจีนและคำแปลด้วย เป็นการออกแบบจัดทำที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้เริ่มเรียน และเมื่อเปิดค้นคำก็เท่ากับได้บทบทวนทั้งเสียงอ่านตัวเขียนภาษาจีนและความหมายของคำไปในเวลาเดียวกัน

บทนำในหนังสือเรียนเล่ม 1 นี้เป็นการต้อนรับเข้าสู่แบบเรียน
สัมผัสภาษาจีน ด้วยภาพแผนที่โลกที่มีรูปหมีแพนด้าน่ารักอยู่ตรงแผนที่
ส่วนที่เป็นประเทศจีน และมีตัวอักษรจีนบอกชื่อทวีปและมหาสมุทร
หน้าถัดไปเป็น คำกล่าวสวัสดิ์ คำกล่าวลา ขอบคุณ ขอโทษ ไม่เป็นไร
ที่มีภาพประกอบ แต่เป็นภาพกึ่งการ์ตูนที่ไม่ค่อยสวยงามและดูเด็กไปนิด
สำหรับแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผิดกับภาพอื่นๆ ในเล่มที่เป็น
ภาพถ่ายที่ดูเหมาะกับวัยของผู้เรียน ในบทนำยังแนะนำตัวเลข 1-10
วิวัฒนาการตัวอักษรที่ทำให้เหมือนคลี่ภาพออกเป็นตาราง และขีดพื้นฐาน
ตัวอักษรจีน 6 ขีด

ระบบเสียงภาษาจีนซึ่งอยู่ถัดจากบทนำเป็นการสอนระบบสัท
อักษร pinyin ให้ผู้เรียนรู้จักเสียงพยัญชนะ สระ (รวมทั้งสระที่ลงด้วย
เสียงนาสิก) และวรรณยุกต์ ตลอดจนพยางค์ในภาษาจีนกลาง โดยให้ฟัง
การออกเสียงจากแผ่นซีดีประกอบซึ่งดีมาก เพราะออกเสียงชัดเจนได้
มาตรฐาน เป็นสำเนียงภาษาจีนกลางที่ถูกต้อง แต่มีส่วนที่ควรปรับแก้
หากพิมพ์ครั้งต่อไป คือ การแปลคำ 韵母 yùnmǔ ว่า สระ ซึ่งไม่ตรงนัก
เพราะ yùnmǔ ในภาษาจีน หมายถึง สระและเสียงพยัญชนะลงท้ายใน
กรณีที่มีเสียงท้ายเป็นเสียงพยัญชนะ การแปลว่า สระ อาจทำให้ผู้เรียน
สับสน เช่น ในแบบฝึกหัดที่มีคำสั่งว่า “ฟังเทปแล้วเลือกสระที่ถูกต้องเติม
ลงในช่องว่าง” โดยที่ตัวเลือกคือ ān/āng īng/in และ ēng ฯลฯ ซึ่ง
ผู้เรียนที่เป็นคนไทยจะเห็นว่า ตัวเลือกเหล่านี้ไม่ใช่สระอย่างเดียวแต่เป็น
เสียงสระที่มีเสียงตัวสะกดเป็นแม่กนและแม่กงในระบบอักษรวิธียุคใหม่

ต่อจากระบบเสียงภาษาจีน คือ บทเรียนที่แบ่งเป็น 5 หมวด โดย
จัดหมวดละ 2 บท รวม 10 บท โดยมีข้อบทเรียงตามลำดับ ดังนี้ การทักทาย
ชื่อ เพื่อนนักเรียน เครื่องเขียน (อุปกรณ์ในการเรียน) ครอบครัว บ้าน
ของฉัน ของใช้ส่วนตัว สัตว์ (สัตว์ที่ชื่นชอบ) เพื่อน และบุคคลที่มีชื่อ

เสียง แต่ละบทจะมีทั้ง 4 ทักษะ และกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงออก พร้อมกับแทรกเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ด้วย ทุกบทสามารถฟังเสียงอ่านประกอบได้จากแผ่นซีดี อย่างไรก็ตาม คำแปลศัพท์บางคำ ควรจะเพิ่มในภาษาไทย เช่น 你 nǐ และ 我 wǒ ไม่ควรให้คำแปลเพียงคำเดียวว่า “คุณ” และ “ฉัน” ควรให้คำแปลเพิ่มว่าเป็น “เธอ คุณ” และ “ฉัน ผม หนู ฉัน” เป็นต้น ภาพประกอบที่ให้ในตัวแทนส่วนใหญ่เป็นภาพถ่ายที่แลดูดีและเหมาะสมวัย อีกทั้งยังทันสมัย เช่น มีภาพภราดร ศรีชาพันธุ์ เฉินหลง และหวางลี่หง แต่ภาพที่เป็นภาพวาดบางภาพน่าจะปรับแก้ให้เหมาะสมขึ้น เช่น ภาพในหน้า 27 ภาพเด็กนักเรียนยืนยกมือไหว้โดยประนมมือเสมอกว้างศอกและไม่ก้มศีรษะ แต่โดยทั่วไปแล้ว กล่าวได้ว่าเป็นหนังสือแบบเรียนที่ดี ใช้สื่อหลากหลาย แบบฝึกหัดก็มีต่างๆ ทั้งให้เติม ให้เลือก ให้เขียน และให้พิมพ์ส่งด้วยคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะเล่ม แบบฝึกหัด เป็นแบบฝึกหัดที่คิดว่าผู้เรียนจะสนุกกับการทำโดยฟังเสียงจากแผ่นซีดีประกอบและดูภาพประกอบที่มาในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่ตาราง แผนภูมิ จิกซอว์ ภาพวาด ภาพถ่าย ฯลฯ

เล่ม **คู่มือครู** เป็นคู่มือที่จัดทำอย่างละเอียด แต่ละบทมีการวางแผนเตรียมการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนให้ครูผู้สอนนำไปปรับใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถนำหนังสือเล่มนี้ไปใช้เป็นคู่มือในการสอนได้ดีทีเดียว แต่ละบทมี 4 หัวข้อคือ วัตถุประสงค์/เป้าหมายของบทเรียน การเตรียมการสอน การวางแผนการสอน และความรู้เสริมในที่นี้จะยกตัวอย่าง บทที่ 1 ให้เห็นคร่าวๆ ดังนี้

บทที่ 1 การทักทาย

1. วัตถุประสงค์/เป้าหมายของบทเรียน

- นักเรียนสามารถใช้คำที่ทักทายอื่นๆ และสามารถแนะนำตนเองได้ว่าชื่ออะไร

- ให้อู้ศัพท์ 9 คำ (รวมคำศัพท์เสริม)

- ให้อู้ลำดับคำในประโยคพื้นฐาน : ประธาน+กริยา+กรรม (SVO) และรูปประโยคประธาน+กริยากรรม กับ ประธาน+กริยา+กรรม

- ให้อู้จักสระเดี่ยว 3 หน่วยเสียง (a, o, e) พยัญชนะต้น 4 หน่วยเสียง (b, p, m, f) และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

- ให้อู้เขียนตัวอักษรจีนได้ 3 ตัว (一/上/十)

2. การเตรียมการสอน

- ทำบัตรคำศัพท์แต่ละคำในบทที่ 1 ด้านหน้าบัตรให้อู้เขียนคำจีน ด้านหลังบัตรให้อู้เขียนสัทอักษร pinyin ของคำนั้นๆ บัตรคำต้องทำขนาดใหญ่พอที่นักเรียนที่นั่งอยู่แถวหลังสุดของห้องเรียนจะสามารถมองเห็นได้ชัด

- ทำบัตรหน่วยเสียงทั้งหมดที่เรียนในบทนี้โดยเขียนเป็นสัทอักษรไว้บนบัตรคำบัตรละ 1 หน่วยเสียง เพื่อจะได้นำมาเรียงผสมเป็นพยางค์ต่างๆ ให้นักเรียนฝึกอ่านได้ในชั้นเรียน

3. การวางแผนการสอน

บทที่ 1 ใช้เวลาสอนประมาณ 3 คาบ โดยมีแผนการสอนดังนี้

คาบที่ 1

1) นำเข้าสู่บทเรียน: ครูถามนักเรียนว่า คนไทยเวลาพบกันทักทายกันอย่างไร แล้วอธิบายเพิ่มว่า ฝรั่งทักทายกันอย่างไร คนจีนทักทายกันอย่างไร

2) อธิบายส่วนที่เป็นบทสนทนา: ควรเริ่มโดยให้นักเรียนอ่านออกเสียงตามก่อน แล้วค่อยอธิบายคำศัพท์ และอธิบายเรื่องการเปลี่ยนเสียงของวรรณยุกต์เสียงสามในวลี *nǐ hǎo* หลังจากนั้นจึงสอนตามลำดับ:

- เรียกนักเรียนให้อ่าน ฟังออกเสียงให้ถูกต้อง ครูต้องคอยแก้ไขเมื่อนักเรียนออกเสียงไม่ถูกต้อง

- อธิบายรูปประโยค SVO และให้นักเรียนเทียบว่าเหมือนภาษาไทยหรือไม่ในการเรียงลำดับคำ

- *nǐ hǎo* ในบทสนทนา 1 อยู่หน้า/หลังชื่อได้ แต่ในบทสนทนา 2 ต้องอยู่ข้างหน้าเท่านั้น (อธิบายไวยากรณ์ตามรูปประโยคที่ปรากฏและเปรียบเทียบกับภาษาไทยด้วยถ้าทำได้)

3) ฟังออกเสียงตามที่กำหนดในตัวบท โดยให้ฟังจากแผ่นซีดี แล้วออกเสียงตาม ครูคอยดูแลและแก้ไขเสียงให้ออกเสียงได้อย่างถูกต้อง

4) สรุปก่อนจบคาบเรียน โดยทบทวนบทสนทนาและเสียงที่ฝึกทั้ง 7 เสียงในบทนี้

คาบที่ 2

1) ทบทวน *pīnyīn* โดยใช้บัตรหน่วยเสียงตัวอักษรที่ได้เตรียมทำไว้แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดโดยฟังเสียงอ่านจากแผ่นซีดี

2) ทบทวนคำศัพท์และบทสนทนา โดยใช้บัตรคำที่ได้เตรียมทำไว้

3) ฝึกเขียนตัวอักษรจีนซึ่งเป็น *dútǐzì* ทั้ง 3 ตัว คือ 一/上/十 ให้เน้นขีดแนวขวางและแนวตั้ง (จากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง) ให้นับขีด บอกชื่อขีด แยกส่วนประกอบของตัวอักษรจีนที่ไม่ได้ฝึกเขียนในบทนี้ที่เป็น *hétǐzì* ทั้งหมด

คาบที่ 3

1) นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้นักเรียนฝึกทบทวนการทักทาย

- 2) อธิบายส่วนที่เป็นแบบฝึกหัดเสริมซึ่งเป็นคำทักทายอื่นนอกจาก nǐ hǎo และบทสนทนาที่ให้เพิ่มไว้ในตัวบท
- 3) ทำแบบฝึกหัดด้วยการให้ฟังแผ่นซีดีแล้วทำแบบฝึก
- 4) สรุปก่อนจบคาบเรียน โดยทบทวนการทักทาย การออกเสียงที่เรียนในบทนี้

4. ความรู้เสริม

- 1) ความรู้เรื่องภาษา: แนะนำให้นักเรียนรู้จัก língshēngmǔ พยัญชนะ p/b พยางค์ bō... เสียงวรรณยุกต์โดยสอนการเขียนเครื่องหมายวรรณยุกต์และการสนธิของเสียง 3
- 2) ความรู้เรื่องตัวอักษรจีน: แนะนำให้รู้ตัวอักษรจีนเป็น fāngkuàizì แนะนำขีดพื้นฐาน 8 ขีด dú/ hétìzì, piānpáng และ bùshǒu
- 3) ความรู้เรื่องวัฒนธรรม: แนะนำเรื่องการทักทายในวัฒนธรรมจีน

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าเป็นคู่มือครูที่ดีมาก แนะนำเรื่องการสอนบทเรียนในหนังสือเรียน สัมผัสภาษาจีน อย่างละเอียด วางแผนการสอนให้แต่ละบทควรวางเวลาสอนก็คาบ โดยให้ใช้เวลาสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนคือ บทที่ 1-3 บทละ 3 คาบ และบทที่ 4-10 บทละ 4 คาบ รวมทั้งสิ้นใช้เวลา 37 คาบสำหรับบทเรียน 10 บท ส่วนบทหน้าที่เป็นระบบเสียงภาษาจีนนั้น ในคู่มือครูวางแผนการสอนโดยให้ใช้เวลา 2 คาบ ซึ่งเป็นเนื้อหาตั้งแต่หน้า 8-24 ในเล่มหนังสือเรียน สำหรับครั้งนี้คิดว่าให้เวลาน้อยเกินไป ปกติการจะสอนให้นักเรียนไทยซึ่งเริ่มเรียนในชั้นมัธยมปลายปีที่ 1 เข้าใจระบบเสียงภาษาจีน รู้จักระบบสัทอักษร pīnyīn ซึ่งรวมเสียงวรรณยุกต์ด้วยนั้น ควรวางเวลาสอนประมาณ 8-10 คาบ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [5203-199/700(2)]

โทร. 0-2215-3612, 0-2218-3563, 0-2218-3557

นางศรีนทิพย์ นิมิตรมงคล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา กุมภาพันธ์ 2552

<http://www.cuprint.chula.ac.th>